Proletari din toate țările, uniți-vă!

orizont 18

SĂPTĂMÂNAL SOCIAL POLITIC ȘI LITERAR ARTISTIC EDITAT DE UNIUNEA SCRIITORILOR DIN R.S.R. ȘI COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURA ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ TIMIȘ

NR. 18 (1157) 5 MAI 1989 • SERIE NOUĂ, ANUL XI. • 8 PAG., 2 LEI

Partidul — centrul vital al întregii națiuni

Începînd de la constituirea sa — acum 68 de ani — Partidul Comunist Român și-a asumat răspunderea istorică de a conduce întregul popor în lupta pentru eliberare socială și națională, pe calea unei noi orînduiri sociale spre o viață demnă și prosperă. În Expunerea din 28 noiembrie 1988, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** sublinia că: **„În istoria îndelungată a poporului român partidul comunist reprezintă singurul partid care a pus mai presus de toate interesele generale ale oamenilor muncii, ale întregii națiuni și, cu cele mai mari jertfe a condus clasa muncitoare și celelalte forțe progresiste, democratice, întregul popor, în înfăptuirea revoluției de eliberare națională și socială, apoi a revoluției socialiste, în făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate".** Îndeosebi după Congresul al IX-lea, partidul nostru a cunoscut o dezvoltare continuă, s-a întărit și perfecționat, manifestîndu-și la un nivel superior și complex rolul său politic conducător. În această perioadă, partidul și-a dovedit adevăratul său rol de centru vital al întregii națiuni, în virtutea legitimității sale istorice, social-politice, a faptului determinant că el reprezintă factorul hotărîtor în organizarea și conducerea întregii opere de edificare și dezvoltare a societății noastre socialiste. Secretarul general al partidului, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** sublinia, în Cuvîntarea la Plenara Comitetului Central al Partidului Comunist Român din 12—14 martie, că: „Tot ce am realizat pînă acum este strîns legat de conducerea politică **de către partid a luturor sectoarelor de activitate. Perfecționarea conducerii socialismului, democratizarea activității economico-sociale presupun nu slăbirea, ci întărirea rolului politic conducător al partidului, o strînsă unitate între partid și popor — aceasta reprezintă o necesitate obiectivă, garanția supremă a mersului ferm înainte spre socialism și comunism al României".** Într-adevăr, în procesul dezvoltării sociale s-a dovedit cu o cerință permanentă, obiectivă, creșterea rolului politic conducător al partidului în toate domeniile construcției socialiste, ca factor determinant și garanție supremă a înfăptuirii întregului program de transformări revoluționare din țara noastră.

Aprecierile și tezele formulate de secretarul general al partidului constituite contribuții de o excepțională însemnătate teoretică la fundamentarea științifică a concepției revoluționare despre rolul și răspunderile partidului — în calitatea sa de forță politică conducătoare, centrul vital al întregii societăți — despre rolul celoralte organisme politice și social-obștești în condurerea democratică a activității economico-sociale, de făurire și perfecționare a societății socialiste multilateral dezvoltate în România.

Încă la Congresul al IX-lea al partidului, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** arăta că trebuie înlăturate reprezentările schematice, simpliste, dogmatice despre socialism și a subliniat cu putere adevărul că edificarea noii orînduiri este o operă istorică deosebit de complexă, care nu poate fi decît rodul voinței și activității fiecărui popor sub conducerea partidului său revoluționar, operă care reclamă o strategie revoluționară adecvată — în funcție de specificul condițiilor economice, social-politice, istorico-naționale, nivelul de dezvoltare din fiecare țară — în parcurgerea unor stadii de dezvoltare și etape concret-istorice distincte, obiectiv necesare. Socialismul se construiește în condiții diferite de la o țară la alta, în conformitate cu realitățile caracteristice fiecărei țări, de aici decurgînd necesitatea unei bune înțelegeri și unei aplicări adecvate în viață a legilor generale, pornind de la relația dialectică dintre general și particular, de la perfecționarea principiilor socialismului științific, corespunzător condițiilor și exigențelor obiective ale fiecărei etape de dezvoltare economico-socială. De asemenea, trebuie avut în vedere factorul privind făurirea conștientă a noii orînduiri, care exclude posibilitatea de a lăsa procesul dezvoltării sociale să se desfășoare spontan, în mod arbitrar, la voia întîmplării. Toate acestea impun formarea unor pîrghii indispensabile organizării științifice a noului proces de creație istorică, a perfecționării socialismului, aplicînd legile obiective ale dezvoltării sale, principiile autogestiunii, autoconducerii și autofinanțării, din perspectiva întăririi proprietății socialiste, a conducerii unitare, planificate. În asemenea vast și complex proces al

ORIZONT

(Continuare în pag. 6)

Centrul de creație și cultură socialistă „Cantacuzino" al sindicatelor Legal.

ZIUA INDEPENDENȚEI, ZIUA VICTORIEI

Istoria noastră națională învederează faptul că lupta pentru apărarea integrității teritoriale, pentru libertate și independență este o trăsătură permanentă, o constantă a întregii evoluții a poporului român. Acest adevăr îl exprima, cu peste un veac în urmă, Mihai Eminescu, care sublinia că „independența (...) e suma vieții noastre istorice". De altfel, dobîndirea independenței de stat la 1877 a constituit chintesența firească a dezvoltării societății românești și incununarea veacurilor de aspirații și lupte eroice ale poporului nostru pentru înlăturarea dominației străine, pentru apărarea ființei naționale și a dreptului sacru de a trăi liber în vatra strămoșească.

evenimentele următoare care au asigurat victoria socialismului în România".

Pentru poporul nostru, pentru popoarele lumii, pentru toate forțele democratice și progresiste ziua de 9 Mai este și „Ziua Victoriei" asupra fascismului. La 9 mai 1945 Germania fascistă capitula fără condiții în fața coaliției Națiunilor Unite, în rîndul căreia lupta și România, începînd cu ziua de 23 August 1944. Angajarea țării noastre cu toate forțele sale, alături de Armata Roșie, la lupta împotriva Germaniei hitleriste, a deschis calea pentru eliberarea patriei de sub dominația imperialistă, a înfăptuirii aspirațiilor poporului român de a fi stăpîn pe destinele sale.

TATARCA DE LA DOBRA

8 Mai și 9 Mai — îngemănare
De roșii, tricolore năzuiri,
Eroul, pisc de soare în priviri,
Indemnul comunist din fiecare

8 Mai și 9 Mai, desăvîrșire
Din Epoca de nemurit avînt;
Spre comunism, supremul legămînt,
Viteazului, carpatică unire.

8 Mai și 9 Mai — o birsînță
Spre-a palpresecea treaptă, spre Congres
Prin Marele Bărbat, prin cel ales,
De-a fi solara noastră năzuință.

Leca CRIȘOVAN

La 9 mai 1877, Parlamentul român hotăra ruperea totală și definitivă a ultimelor raporturi de dependență față de Poarta otomană, hotărîre întărită prin jertfa de sînge în războiul de independență din 1877/1878. Tînăra armată română s-a acoperit de glorie la Plevna, Smîrdan, Rahova, Vidin, dovedind încă odată înaltele virtuți strămoșești, dorința nestrămutată a întregului popor de a-și dobîndi independența.

Cucerirea independenței naționale „a dat un nou și puternic imboid dezvoltării economice și sociale a țării, a exercitat o profundă influențe asupra întregii evoluții istorice a României pe drumul progresului social, a permis afirmarea tot mai vigurosă a poporului nostru ca națiune de sine stăpînitoare" — se subliniază în Programul Partidului Comunist Român.

Obținerea deplinei independențe de stat a dat și un puternic imboid luptei de eliberare națională din provinciile românești aflate sub stăpînire străină, constituind o premisă importantă a desăvîrșirii unității național-statale din istoricul an 1918. **„Putem spune acum** — sublinia tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, secretarul general al partidului — **că fără cucerirea independenței din 1877 nu ar fi fost posibilă nici realizarea statului național unitar în 1918; așa cum nu ar fi fost posibile**

Afirmarea tot mai vigurosă a României în viața internațională este expresia marilor realizări obținute de poporul nostru în opera de edificare a societății socialiste, realizări care, în rîndul lor, dau măsura geniului creator și constructiv al unui popor liber și independent. O strălucită realizare a poporului român, legată indisolubil de gîndirea profund științifică, novatoare a tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU**, este rambursarea integrală a datoriei externe a României. Ca urmare a acestui fapt, așa cum sublinia secretarul general al partidului nostru la recenta Plenară a C.C. al P.C.R., „pentru prima dată în istoria sa îndelungată, România nu mai are nici o datorie externă, nu mai plătește tribut nimănui și este cu adevărat independentă și economic, și politic".

Poporul nostru sărbătorește ziua de 9 mai 1989, ferm angajat în îndeplinirea măreților programe de dezvoltare multilaterală a patriei, pentru a întîmpina cu noi realizări importante evenimente din acest an — împlinirea a 45 de ani de la revoluția de eliberare socială și națională antifascistă și antiimperialistă și Congresul al XIV-lea al Partidului Comunist Român.

Maria TOADERE

Viața tipăriturilor

1. **Cap limpede**, ai șaselea volum al **Supraviețuirilor**, începe cu o propoziție eminamente balzaciană : „Pînă la sfîrșitul anului, ești un om la 200 000 lei !", ca să continue cu o propoziție tipic raducosesiană : „... îl apuse calm, punînd spălătorile domnului Ionescu într-un dosar pe care scria «Septembrie», secretarul de redacție al revistei bucureștene de teatru...". Între aceste două cîmpuri de luptă se întinde reduta volumului al șaselea al **Supraviețuirilor** : primul, consfințind intrarea autorului în marea familie a romancierilor capabili de eroismul documentului romanesc, deci interesați de echivalentul material al faptei, al dollea, anunțîndu-ne că deși în fața noastră este același personaj al primelor cinci cărți, el este acum demn de a fi împodobit cu titlul cu care își onorează eroul central romanul balzacian : nu persoana întîi, ci **El**. Nu-i strateg, e soldat. Cartea, scrisă deci la **persona a treia**, trece centrul de greutate asupra **vieții fericite**. Autorul **are bani**, a scris o piesă **bine plătită**, își poate permite să-și împlinească o seamă de visuri. Nu mai e sub interdicție. Fusese. Iese din tulburătorul deceniu (deceniul al șaselea) în care o experiență literară și cu un volum de reportaje din care ne citează cîte ceva. Paginile care supraviețuiesc. Care sînt salvate de tehnica impecabilă a scrisului raducosesian. Autorul citează din ele și criticul deceniului al optulea, al nouălea, cel care le-a privit cu superioritate, trebuie să recunoască : sînt frumoase, nu le-a citit cu atenție. Aportin unul sfîșit pe care decenilile următoare (ale criticului !) l-au pus în paranteze. **Supraviețuirile nu-și trag substanța doar din romanul unei „vieți"**, ci chiar din aceste pagini care afirmă, prelungesc, consolidează, citează, propun, afirmă un stil al scrisului reporterescesc. Rezitesc (la propunerea romancierului) **Bombea**, narațiune a unui călăreț care, înzestrat cu daruri trupești, **îl învinge pe autorul-intelectual** în cursa pentru „un loc în față". Proza nu mă încîntă nici acum, dar trebuie să-i recunosc, între celelalte pagini, trăiuciteva. Pe numeroasele file ale „tulburătorului deceniu" Radu Cosașu descoperă „metafore originare", momente definitorii care anunță și susțin cărțile unui ciclu romanesc de două mii de pagini.

2. Altfel, momentul „reabilitării" este demn de a fi ținut minte. Scriitorul nu-l privește cu mînie pe adversarii săi, ci cu înțelegere: fac parte din **echipa cu care trece el prin lume**. Ce și volumele precedente, **Cap limpede** este o carte a admirației și a iubirii. Scriitorul iubește atît de mult literatura, scriitorii, confrații, încît suita de portrete pe care le-o dedică amenință să devină la fel de vastă precum cea din **Cartea prietenilor**. Apar, de altfel, și Fănuș Neagu, și Marin Preda (surprinși la una dintre casele de creație de specii) și mulți alții, vedete admirate și iubite de Radu Cosașu. Ca întotdeauna cînd admiră, și își declară admirația și direct (elogiind cum puțini sînt în stare să facă) și indirect (făcînd precum Maestrul : Paul Georgescu e beneficiarul serviciilor de import-export), sînteți siguri că mărturisirea nu se datorează vreunui interes momentan, ci unei simpatii adînci. Tatuajul mărturisește. Jocul autoironilor nu anulează dreptunile scriitorului **de atunci** la existență onorabilă. Dimpotrivă, el este un personaj care trăind exigențele vremii, încearcă a le aplica onest. Este **Candide** al primelor decenii ale Revoluției.

3. Cartea despre **Bani** (bunăstare, așezare-îndrepturi), despre remunerație (după buget, mare) **Cap limpede** este, cum ne arată și titlul, o meditație asupra profesiunii de scriitor. (Și dinamica raportului material/spiritual asigură un fundal spectaculos **scenei literaturii**). Cum se scrie un reportaj, cum se scrie o piesă de teatru, cum se face o revistă (autorul e numit redactor șef al unei „gazete uzinale" și are proiecte). Care este „viața interioară" a paginii. Cum, tînăr scriitor, ascultă și primește sfaturi. Cum își dedică rezervele de devoțiune și cum e intimpinat de cei cărora se devotează. Cum trece în pagină **faptul de viață** descoperit pe teren. Carte despre viața interioară a literaturii, **Cap limpede** emite, cu umor, o seamă de propoziții esențiale despre scriitorul tînăr al deceniului al șaselea. Într-o construcție care, iată, spune mai mult decît atît, într-o risipă de idei și imagini bine strunită (totuși !) de pățitul autor.

Cornel UNGUREANU

* **Radu Cosașu, CAP LIMPEDE. Ed. Cartea Românească, 1989.**

Disocieri

Structura operei de artă este făcută, ca orice structură, din relații care se polarizează în **asemănare și deosebire**. Despre aceasta din urmă voi face cîteva observații ; mai exact, despre diferența maximă, generatoare de maximă tensiune, care îi deosebește pe opuși.

Mergînd pe firul istoric al poeticilor succesive, s-ar putea crede că opoziția extremă a acționează în clasicism, cînd vreme „reflecția logicii clasice nu renegește niciodată să gîndească asupra contrariilor decît ca fiind despărțite" (J. Courtès, **Lévi-Strauss et les contraintes**, 1973, p. 19). Ideea despre rolul constitutiv al opoziției ar cădea de la început. Însă afirmația lui Courtès se referă la **reflecția** asupra contrariilor și nu la **realitatea** lor. Iată cum vede J. Derrida situația clasică : „...Într-o opoziție filozofică **clasică** nu avem a face cu coexistența pașnică a unui **față în față**, ci cu o ierarhie violentă. Unul dintre cei doi termeni îi comandă celuilalt" (**Positions**, 1972, pp. 55—57). Așa stau lucrurile și în structura operei clasice, a cărei stabilitate, deloc lipsită de tensiune, este dată de fermitatea cu care termenul ierarhic superior îşi subordonează opusul.

Despre romantism cel mai bine se știe că a produs antiteze. Acestea presupun relația statică dintre opuși care-și sînt cu totul exteriori unul altuia și se blochează reciproc. Datorită simplității și lipsei ei de dinamism, antiteza are slabe resurse poetice și contribuie în cea mai mare măsură la desuetudinea poemului romantic, la reticența cititorului modern — reprezentant al unui spirit, cum vom vedea, foarte diferit. Mai există însă și un romantism de adîncime, acela scos la iveală de Albert Béguin în **Sufletul romantic și visul**. Din punctul de vedere discutat aici, romantismul adînc se caracterizează prin armonia contrariilor. Fuzionînd, termenii opuși realizează unificarea aparent paradoxală a relației de opoziție cu cea de asemănare, în situația extremă a acestei — de identitate. Un lucru scamănă pînă la identificare cu opusul său. Pare inexplicabil, dar explicația există : armonia contrariilor este, în realitate, o relație ierarhică învăluită. Unul dintre termeni îl domină pe celălalt. Termenii opuși, a și b, sînt cuprinși amîndoi în A, accesta fiind metafizicul, iar consubstanțialitatea dintre A și a face ca aceasta din urmă să se servească, de fapt, de opusul său. De aceea, într-un simbol romantic, în care concretul imaginii fuzionează cu spiritualitatea sensului, sensul primează iar senzorialitatea imaginii se estompează.

Pe măsură ce se instituiește în secol, scandinul evitat de romantici amenință tot mai mult. Termenii opuși încep să fie cu adevărat antinomici. Cînd Kierkegaard spune despre eul omului că „este un raport ce se raportează la el însuși și prin aceasta la un altul", contradicția pare a nu mai fi recuperabilă de autoritate, de ierarhie. Și totuși, deși filozoful vorbește despre sporirea tensiunii contradicției, recuperarea se produce încă, prin ideea de mistar. Reamintesc o propoziție a lui Blaga din **Eonul dogmatic** fiindcă se potrivește și în situația descrisă acum : „Dogmele sînt antinomii transfigurate de misterul pe care vor să-l exprime" (1943, p. 34). Ne aflăm deci într-un punct de trecere între armonia contrariilor și contradicția activă. Adesea, cele două formațiuni sînt confundate, chiar și prin numele pomului, de coincidentia oppositorum, ce îl se dă. Pentru ca deosebirea să se lămurească trebuie văzut, de la caz la caz, dacă **coincidentia oppositorum** se referă la **concordia discors**, adică la armonia dintre opuși, sau la **discordia concors**, deci la dezbinarea unei armonii. Abia cea de a doua denumește cu adevărat situația modernă. Ascunsă implică discordia dinăuntrul unei identități, conflictul cu sine însăși al unității, așa cum se prefigura în fraza lui Kierkegaard, unde relația eului cu sine era privită ca relație cu altul. Dacă acolo dinamismul dezbinării, aparent fără oprire, se potolea totuși sub privegherea misterioasă a divinității, atunci cînd Rimbaud va spune „Eu este un altul" contradicția se va fi actualizat în întregime și, astfel, se va fi intrat în secolul modern. Cu alte cuvinte, în urma a ceea ce a fost numit „moartea lui Dumnezeu" termenul pozitiv n-a mai învăluit opoziția, încît — puterea negativității eliberîndu-se — conflictul ireductibil dintre termeni s-a declanșat. El fusese presimțit cu oroare de Baudelaire. Il întrevăzuse în „rîsul care ou doarme niciodată", rîs **diabolic, apanaj al nebunilor, scandalos, excesiv, grotesc, violent, vertiginos**, „expresie a unui zenitment dublu, sau contradictoriu", revelînd în ființa umană „existența unei dualități permanente, puterea de a fi ea însăși și alta în același timp" (**De l'essence du rire**).

Pus în acțiune de principiul contradicției active, textul modern părea să ți descoperit secretul mișcării perpetue. Totuși, astăzi vorbim despre epoca modernă la trecut. Ce s-a întîmplat, cum s-a produs destinderea și înțepenirea resortului, voi încerca să spun.

Livius CIOCARLIE

INSEMNĂRI

• cronica literară •

Armura de cuvinte

Un cîudat amestec de septentrional și mediteranean alcătuiește formula — altminteri greu descifrabilă — a **Pharmakon**-ului semnat Liviu Antonesei. Trăind într-un regim nocturn, conotînd desuetudinea (parodiată) de tip romantic, leacurile poetului migrează necontenit spre sud, spre o Eladă a minții. Risc de două ori asumat : germanismul este, el însuși, unul al ideii, luminiscent și iradiant (ca în ultimele poeme ale lui Holderlin), pe cînd atticismul spelenzei la tehnica revelației este a secondului. De aici, o aburire permanentă a contururilor poemului, ermetizat prin aluzie culturală ori prin exacerbarea subiectivității. Viziunea ironică, postmodernistă (ca în **Mitologie**, **Eu și Valeriu Gherghel salvînd pescărușul pentru Andreea Ioana**) alternează cu eleganța echilibrul, frumusețea, puritatea straturilor de adîncime ale poemului. Gîndind asupra existenței, poetul gîndește și asupra cuvintului și poeziei. Starea de grație a textului poetic este cea nocturnă, pe cînd a metatextului rămîne cea diurnă. Alternînd subtil planurile, Liviu Antonesei ajunge la o ecuație de mare originalitate : patosul se manifestă doar în formele sale reprimate, „degrasate", solemnizate, iar ironia ca insumare a unor stări contrarii : „**Dacă o cauți, printre palide chipuri, / greu poți afla fericirea. Dacă nu o cauți, / nu o găsești. / O scrisoare la post restanti, o rugăciune / în timp, un colier din oasele mele / în jurul gîtului el, un miracol. // Ne iubim deci exist**".

Specialist al exaltării temperate și al ironiei fără umor, Liviu Antonesei scrie cele mai bune poeme ale sale cînd e constrîns să-și tecretizeze, ricanînd, obsesiile. Borgesiană ca modalitate poetică, autocomentarea lui Antonesei propune un model doar în măsura în care îl și ascunde. Ezitantă, multumindu-se cu strategia sugestiei, ea vizează răsturnarea succesivă a tuturor posibilelor forme de implicare directă a poetului. Între aceste și poem se stabilește un pact de neagresiune : spectacolul, paralel, va fluzionă în încercarea unei sensibilități de a-și construi o armură de cuvinte : „...**și, atunci, exact în clipa dinaintea somnului, / care se apropie, atunci, propoziția care mă / trezește în cap de dimineață, propoziția care mă / tulburase toată ziua, apare inscrisă cu litere / de foc pe o suprafață albastră și emaliată și / această propoziție își cîștigă întreaga claritate / și eu mă simt mai liniștit și adorm, iar Morcei cel / exilat pe o insulă îmi face strengărește din ochi... / Și, poate, totul nu este decît o naivă, disperată / încercare de a defini, de a exorciza bovarismul...**".

Cu totul remarcabil este al treilea ciclu al volumului, „Călătorie în arele geologice și celelalte poeme de dragoste". Adevărat summum al activității de pînă acum a lui Liviu Antonesei, el radicalizează toi ceea ce, în poemele anterioare, fusese doar sugestie și potențialitate. Mai amplu (la propriu și la figurat), discursul poetic urcă în vehemență cîteva octave, atingînd cotele dorinței de a evada din mineralul în care stă zăgăzuit. Comprimarea poemului (în cele cîteva, aproape elliptice, **Ars amatoria**) nu elimină, însă, nimic din gravitatea whitmaniană a declamării. Exaltarea face posibilă viziunea, așa cum, în ciclurile anterioare, o făceau fulguraziile. Iluminările de o clipă, intuițiile O anumită nerăbdare, o urgență, o stare de perplexitate ajunsă la exasperare împinge poemul din regimul nocturnului înspre o zonă de paroxism și incandescență existențială. Incendiară, necruțătoare, armura de cuvinte a poemului devine o adevărată cămașă a lui Nessus. Explozive, vehemente, poemele lui Liviu Antonesei dovedesc, încă o dată, că poezia se poate naște nu numai prin seducție, ci și prin respingerea obiectului liric. Mai apropiat, ca sensibilitate, de poezia metafizică a unor Ion Mureșan sau Ioan Morar decît de virulența lexicală a lui Mircea Cărtărescu sau Traian T. Coșovei, Liviu Antonesei se delimitează de toți aceștia prin subtila alchimie a ideii transformate într-o imagine atotcuprinzătoare, într-un **el aleph** borgesian.

Debutînd în ușcară înfiziere față de colegii săi de generație, Liviu Antonesei propune, prin **Pharmakon**, o poezie de o mare forță a ideii. Deși unele piese din acest volum sînt mai vechi de zece ani, ele nu sînt deloc atinse de aripa timpului. Dimpotrivă, îi impun pe autorul lesean în rîndul celor mai buni poeți tineri de azi.

Mircea MIHĂIEȘ

* **Liviu Antonesei, PHARMAKON. Ed. Cartea Românească, 1989.**

Sărbătoarea muncii s-a născut treptat din luptele economice ale proletariatului, în ultimele decenii ale secolului al XIX-lea, pentru obținerea zilei de muncă de 8 ore. Lupta muncitorimii pentru limitarea zilei de muncă era mai veche. Începută în Anglia de către Mișcarea tradeunionistă, ea a căpătat contururi mai precise în S.U.A. În octombrie 1884, la Chicago, a patra Conferință ținută de Federation of Organised Trades and Labor Unions of the United States and Canada hotărăște ca organizațiile profesionale ale proletariatului din S.U.A. să depună eforturi susținute pentru limitarea zilei de muncă la 8 ore. Și, pentru a da mai multă precizie și vigoare acestei inițiative, s-a hotărît ca, pînă la 1 mai 1886, să se impună această revendicare tuturor patronilor. În cazul cînd patronatul ar fi refuzat satisfacerea acestei doleanțe, muncitorimea urma să declare grevă generală. Mișcarea era o presiune exercitată asupra patronilor cu scopul de a ajunge la o înțelegere amiabilă, și tocmai în acest sens se adresese ziua de 1 mai, în care, după tradiția americană, se reînnoiau contracele, locațiunile și aranjamentele de muncă.

În urma unei vigoroase și permanente propagande, susținute de către organizațiile profesionale muncitorești, mulți patroni au cedat înainte de 1 mai 1886. Victoria nu a fost însă deplină. De aceea, în ziua de 1 mai a acestui an, de la un capăt la altul al Statelor Unite, muncitorii au suspendat lucrul și au organizat manifestații impunătoare. Mile de pancarte purtau o singură revendicare, de fapt un imperativ : De azi înainte nici un lucrător nu trebuie să muncească mai mult de 8 ore !

Succesul a fost enorm : 200 000 de muncitori au obținut cîștig de cauză. Burghezia — care, temporar, bătuse în retragere — nu vedea însă cu ochi buni dobîndirea de către proletariat a acestei importante revendicări, din două puncte de vedere : subminarea autorității sale politice (căci revendicarea fusese impusă prin luptă) și micșorarea profiturilor enorme dobîndite de patroni. Așa stînd lucrurile și beneficiind de concursul aparatului represiv, ea recurge la provocări. Este ales, în acest scop, orașul Chicago, și nu întîmplător. Marele centru economic era considerat, pe bună dreptate, în acea perioadă, ca oraș de avangardă a mișcării muncitorești din S.U.A., atît prin numărul mare de muncitori organizați, cît și prin combativitatea lor. Manifestațiile zilei de 1 Mai 1886 lunseră alci proporții deosebite. În urma lor, majoritatea patronilor au cedat. Rezista încă direcția întreprinderii Mac-Cormik, care se și luase măsuri din alte localități un însemnat contigent de spărgători de grevă. În ziua de 3 mai, în timp ce 10 000 de muncitori, care intraseră în grevă, potriviți consemnului, la 1 mai, manifestau în fața fabricii, au fost atacați de poliție. Incidentul s-a soldat cu trei morți și răniți. Revoltată, muncitorimea din Chicago organizează a doua zi o uriașă demonstrație de stradă, cerînd pedepsirea asasinilor. Cum era însă de așteptat, organele de represiune au intervenit din nou. Ciocnirea dintre poliție și manifestanți s-a transformat într-un adevărat măcel. A urmat apoi o inscenare judiciară : 4 dintre conducătorii muncitorimii americane au fost condamnați la moarte prin spînzurătoare, iar alți 3 la muncă silnică pe viață.

Paralel, în Franța se petrecea ceva

GENEZA SĂRBĂTORIRII ZILEI DE 1 MAI

analog. În octombrie 1886 se constituie **Federation des Sindicates et Groupes Corporatistes Ouvrières de France.** La cel de-al treilea Congres al acestei organizații (Bordeaux : 28 octombrie — 4 noiembrie 1888), se voteazâ o rezoluție care cerea sindicatelor profesionale din Franța să trimită delegați pe la prefecturile și primăriile respective, avînd asupra lor o moțiune cu dovă revendicări mai însemnate : limitarea zilei de muncă la 8 ore și fixarea unui minimum de salar. Manifestația în favoarea acestei revendicări a avut loc la 10 februarie 1889 într-un mare număr de orașe, muncitorii obținînd succese parțiale.

La 20 iulie 1889, în sala „Petrelle" din Paris se desfășurau lucrările primului Congres al Internaționalei a II-a. La ordinea de zi se aflau multiple probleme privind organizarea mișcării muncitorești internaționale. Printre acestea, necesitatea luptei hotărîte împotriva ofensivei patronale. Problema obținerii zilei de muncă de 8 ore, eforturile făcute de proletariatul diferitelor țări în acest sens erau de multe ori considerate de delegații la congres. Experiența muncitorilor din S.U.A., succesele parțiale obținute în această direcție în Franța dovedeau pe deplin că efortul colectiv și solidaritatea proletariatului organizat sînt de natură să faciliteze succesul clasei muncitoare în obținerea acestei importante revendicări. Toate acestea, cît și posibilitatea obținerii succesului la scară internațională au sugerat delegatului federației sindicatelor franceze — Raymond Lavigne — ideea de a propune spre aprobare congresului o moțiune în care se prevedea necesitatea organizării în toate țările, în mod simultan, a unor acțiuni similare cu cele din S.U.A. și Franța, în favoarea reducerii zilei de muncă la 8 ore. Propunerea delegatului francez a fost adoptată cu mare entuziasm. În moțiunea votată apoi de către congresiști se arăta că, pentru a se pune de acord agitația organizațiilor profesionale din S.U.A. cu cea europeană, și avîndu-se desigur în vedere și precedentul din 1886 de la Chicago, se alege ca zi unică pentru această acțiune muncitorească internațională — ziua de 1 Mai 1890. Muncitorii diferitelor națiuni — sublinia hotărîrea Internaționalei în continuare — vor organiza această manifestație după felul cum li se va părea mai potrivit cu **împrejurările din țările lor".**

Lupta pentru cele trei opturi (opt ore de muncă, opt ore de odihnă și opt de instrucție), ce va fi înscrisă de acum înainte pe stindardele de luptă ale proletariatului din cele mai diferite țări, căpătă astfel o consacrare internațională. Iar pregătirea primului 1 Mai începea odată cu mugurii și gîlceii anului 1890 — sărbătorirzînd poate și prin aceasta victoria deplină a cauzei drepte pentru care luptau în acea vreme milioane de dezmoșteniți.

Guvernele burgheze au căutat să le zădărnicească sau să le potolească avîntul clasei muncitoare, parte prin făgăduieli în direcția unei rapide îmbunătățiri a condițiilor de trai ale muncitorilor, parte prin amenințări pe care se străduiau să le facă cît mai înspăimîntătoare. Cu toate acestea, ziua de 1 Mai 1890 a cunoscut un succes deplin ; nu atît sub raportul dobîndirii zilei de muncă de 8 ore — revendicare pentru care proletariatul internațional avea să mai lupte multi ani — cît mai ales al marilor intruniri și demonstrații care au avut loc în majoritatea statelor în care mișcarea muncitorească era cît de cît organizată. În Austria, Anglia și Germania intrunirile și demonstrațiile muncitorești au fost de o amploare nemaicunoscută. În Franța s-au desfășurat intruniri și manifestații în 80 de localități. La Paris, comercianții au închis prăvăliile, Banca Franței a suspendat activitatea. Pe aceeași cale au mers și cioclri între manifestanți și trupele de cavalerie. Cele mai grave măsuri de represiune au avut loc însă la Fourmies : 40 000 de manifestanți au fost atacați de armată. S-a tras în muncitori, fără somație. Au fost răpuse 19 vieți. Printre cei uciși, un copil de 11 ani.

Mișcarea muncitorească din România a fost reprezentată la Congresul de constituire a Internaționalei a II-a prin 5 delegați. Acest fapt, cît și publicarea în presa muncitorească a principalelor probleme dezbătute la Congres au constituit factori care au determinat adeziunea entuziastă a proletariatului român la ideea sărbătoriii zilei de 1 Mai. Și în țara noastră pregătirile evenimentului încep de timpuriu. În numărul din 3 martie 1890, gazeta „Munca" scria : „Tot muncitorul să fac și el, ca și dînșii muncitori azi mai mult decît dau voie puterile omenești".

Periodicitatea sărbătoririi zilei de 1 Mai a fost stabilită definitiv la cel de al doilea Congres al Internaționalei socialiste de la Bruxelles, din august 1891. Conform hotărîrii, ziua de 1 Mai devenea sărbătoarea unică a proletariatului internațional, cu caracter economic de revendicare a zilei de muncă de 8 ore și afirmare a luptei de clasă. Congresul de la Zürich, ținut în anul 1893, a reînnoit această hotărîre, adăugînd că 1 Mai trebuie să afirme pretutindeni energia, voința proletariatului de a pune capăt deosebirilor de clasă prin revoluție socială.

În scurgerea deceniilor, caracterul zilei internaționale a celor ce muncesc va evolua în mod semnificativ, în raport direct cu evoluția mișcării muncitorești, cu victoriile și limitele sale. De la o mișcare relativ pașnică, vizînd dobîndirea zilei de muncă de 8 ore, urmată apoi de o prestiune ceva mai organizată asupra aparatului de stat, 1 Mai va deveni cel timpul o zi de afirmare a conștiinței de clasă a proletariatului internațional și a năzuinților sale firești spre pace și progres social.

„Ce va fi 1 Mai mîine ? — se întreba acum 56 de ani un militant al mișcării muncitorești din țara noastră, într-un articol de presă consacrat acestui eveniment. Negreșit — își răspundea singur —, în viitoarea societate, generațiile care vor ridica imnul de slavă noii orînduiri vor păstra-o ca o amintire pioasă, ca o cinstire a înaintașilor din jertfele cărora s-a clădit fericirea lor". Cîtă dreptate a avut ! Acel Mîine, pe care viziionarul comunist îl întrezărea cu decenii în urmă, îl trăim noi Azi, în patria noastră socialistă, liberă și independentă. Iar cinstirea înaintașilor noștri ; a celor care s-au jertfit pentru idee, pentru nobilele idei ale clasei muncitoare, va rămîne, desigur, la fel de vie și în viitor, mobilizînd și entuziasmînd generațiile, la fel ca și pe noi, constructorii de azi ai lumii noi.

Dr. Olimpiu MATICHESCU

Începuturile aniversării zilei de 1 Mai în România

Congresul marxist, la care a fost întemeiată Internaționala a II-a, deschis la Paris, în ziua de 14 iulie 1889, cînd se împlineau 100 de ani de la căderea Bastilei și începutul revoluției franceze, a hotărît — în amintirea marii greve muncitorești din Chicago de la 1 mai 1886, înăbușită în sînge de poliție — desemnarea zilei de 1 Mai ca zi de demonstrație a mișcării muncitorești internaționale, în care urma să se organizeze simultan, pe plan internațional, ample manifestări pentru ziua de lucru de 8 ore, de apărare a intereselor economice și social-politice ale oamenilor muncii, de susținere a drepturilor și libertăților democratice.

Participarea la congresul de la Paris, din vara anului 1889, a unei delegații din partea mișcării muncitorești și socialiste din România, alcătuită din D. Voinov, E. Racovița, I. Procopiu, M. Sevtecu și D. Mateiu, care a semnat istorica rezoluție, publicarea în presa socialistă și muncitorească de la noi a principalelor probleme dezbătute și hotărîri adoptate de forul proletariatului internațional, au făcut ca ziua de 1 Mai, sărbătorită pentru prima oară de muncitorimea conștientă și revoluționară din întreaga lume în anul 1890, să fie aniversată din același moment — prin mari întruniri, demonstrații de stradă și serbări cîmpenești — primului 1 Mai pe teritoriul țării noastre a avut un caracter impunător. Documentele vremii consemnează prezența coloanelor de mii de muncitori ieșiți pe străzi cu prilejul zilei de 1 Mai 1890 la București, Galați, Brașov, Ploiești, Baia Mare, Cluj, Oradea, Arad, Reșița, Oravița, Timișoara, revendicînd ziua de muncă de 8 ore, repaus duminical și alte drepturi pentru clasa muncitoare. Un militant socialist, prezent în 1890 la prima aniversare a zilei de 1 Mai la Timișoara, rememorînd acest eveniment după decenii scria următoarele: „Cîte pe partal la această manifestație n-o va uita niciodată. În ochii multor tovarăși bătrîni, care mîl tau de peste 20 de ani pentru drepturile celor asupriți, îu. ceau lacrimi de bucurie, văzînd cum muncitorimea mărșăluiește. Intr-o înțelegere frățească (...) Români, germani, maghiari și sîrbi erau ca frați și, cînd a venit seara, și-au strîns reciproc mîinile, cu promisiunea solemnă de a participa solidar, în fiecare an, la acestă festivitate a fraților proletare". Aceste înpunătoare demonstrații, prin ecoul stîrnit în opinia publică a vremii, erau apreciate drept o dovadă că: „În această zi s-a arătat tuturora că un alt partid s-a ridicat în țară, că o altă clasă de oameni cere dreptul la viață politică și socială, și în sfîrșit, Partidul Muncitor are temelnice baze și adînci rădăcini implintate în inima poporului."

Crearea în primăvara anului 1893 a partidului politic al clasei muncitoare din România, care și-a spus tot mai răspicat cuvîntul în marile probleme ale țării, printe care industrializarea, rezolvarea chestiunii agrare, eliberarea națională a românilor aflați sub dominație străină, democratizarea vieții politice, a imprimat manifestațiilor de 1 Mai un continut tot mai bogat, urmărind în perspectivă victoria revoluției sociale. Formîtă inițial, în România ca și în alte țări, ca o acțiune pentru obținerea zilei de muncă de 8 ore, și mai apoi a votului universal, desfășurarea zilei internaționale a celor ce muncesc a purtat întotdeauna amprenta momentului istoric respectiv. Intrunirile, demonstrațiile, acțiunile de masă ocazionate de eveniment vor căpătă treptat, în timp, un caracter din ce în ce mai angajat, în spiritul deziderativului strategic fundamental exprimat tot mai limpede de muncitorimea organizată: înlăturarea orînduirii bazate pe exploatare și construirea societății socialiste.

O caracteristică deosebită a acestei aniversări în țara noastră, afirmată încă de la sărbătorirea primului 1 Mai, a fost accentuarea permanentă a necesității unității de acțiune a întregii clase muncitoare, obiectivele politice și lozincile sub semnul cărora s-a desfășurat la noi aniversarea acestei zile relevînd rolul istoric al clasei muncitoare în unirea forțelor înaintate ale societății românești, în lupta pentru apărarea intereselor vitale ale maselor populare, pentru drepturile și progresul social, pentru democrație și libertate politică, pentru independență, unitate și suveranitate națională, pentru înlăturarea exploatării și asupririlor de orice fel.

Organizînd și conducînd lupta proletariatului împotriva regimului burghezo-moșieresc, partidul clasei muncitoare din țara noastră l-a manifestat, totodată, solidaritatea și a acordat sprijinul său generos luptei revoluționare a proletariatului european și din celelalte continente. Pregătirea și desfășurarea acțiunilor muncitorești ocazionate de aniversarea zilei de 1 Mai pe teritoriul patriei noastre în anii premergători și în timpul primului război mondial, ca și în perioada de avînt revoluționar ce a urmat în anii 1918—1921, a contribuit la maturizarea politică și ideologică a mișcării muncitorești din România, care a avut o prețioasă contribuție la înfăptuirea statului național unitar român, fapt ce a determinat trecerea mișcării noastre revoluționare într-o nouă etapă, superioară, prin transformarea, la Congresul din mai 1921, a Partidului Socialist în Partidul Comunist Român, eveniment hotărîtor pentru destinele clasei muncitoare și ale poporului român. Crearea P.C.R. a constituit prin marea sa semnificație istorică un moment de cotitură în istoria mișcării noastre muncitorești.

Sorin BERGHIAN

Cel de-al patrulea deceniu al secolului nostru, jalonat de marea criză economică din anii 1929—1933 și de începutul celui de-al doilea război mondial, a constituit pentru întreaga omenire o perioadă de profunde frământări sociale și politice. În acest context general se înscriu și marile manifestații ale anului 1939, care s-au constituit firesc în ample ridicări la luptă împotriva pericolului fascist, a războiului. Partidul Comunist Român, pe baza colaborării cu alte forțe democratice (socialiști, social-democrați), a reușit să transforme intrunirile și demonstrațiile din 1 Mai 1939 în puternice manifestații împotriva pericolului fascist. A fost constituit un comitet de conducere din cadrele de bază ale partidului, între care se numărau: t o v a r ă ș u l **NICOLAE CEAUȘESCU**, Ilie Pintilie, Constantin David. Prezența tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU**, tînărul de 21 de ani, arăta încrederea pe care și-o cîștigase ca militant revoluționar, călit în mari confruntări politice de clasă. Trecut prin școala luptei antifasciste ca unul din fruntașii Comitetului Național Antifascist și organizator de seamă al acțiunilor revoluționare ale tineretului greu încercat în regimul aspru al lui Ichisorilor, t o v a r ă ș u l **NICOLAE CEAUȘESCU** s-a impus în cadrul acestui comitet și în întreaga activitate legată de sărbătorirea ziei de 1 Mai 1939, ca un conducător cu o bogată experiență revoluționară și o înaltă maturitate politică. Comitetul de organizare a desfășurat o rodnică și multilaterală activitate, atît în București, cît și la nivelul întregii țări. Pe baza indicațiilor date de P.C.R., comitetul de organizare s-a preocupat ca printre delegații la Congresul breslelor să fie aleși și muncitori comuniști, socialiști, social-democrați, care să asigure combativitatea revoluționară necesară și care, sosiți în București, să fie informați asupra acțiunilor precomizate de partid. De asemenea, s-au luat măsuri conspirative care să asigure păstrarea secretului acțiunii. În acest sens, de la 29 aprilie au fost suspendate ședințele de partid, conducătorii organizațiilor P.C.R. schimbînd-și domiciliile. Membrii organizației P.C.R. din București au depus o susținută muncă de propagandă în mijlocul maselor în vederea mobilizării lor la acțiuni în conformitate cu chemările și obiectivele politice ale partidului comunist. În urma eforturilor depuse s-a reușit includerea pe listele delegaților la Congresul breslelor a unor muncitori comuniști și socialiști.

Pentru pace și independență națională

În ajunul sărbătoririi, la 30 aprilie, sentimentul spiritului de unitate al întregii muncitorimi române, precum și voința sa de a acționa în spiritul păstrării democrației și păcii (mai erau patru luni pînă la declanșarea celui de al doilea război mondial), ziarul „Lumea nouă" scria: „În anul acesta de 1 Mai, masele populare din lumea întreagă manifestează aproape exclusiv pentru pace — condiție primordială pentru progresul și fericirea celor mulți (...) Masele muncitorești, organizate și conștiente, reinnodesc la 1 Mai apelul lor cald la colaborarea și solidaritatea popoarelor democratice și pacifiste, pentru ca prin forța lor superioară să poată instaura în toată lumea un regim de cooperație egalitară, economică și politică — chezășie sigură a păcii generale".

În dimineața zilei de 1 Mai 1939, capitala căpătase un aspect aparte, impresionant prin marea mobilizare a forțelor proletare. Mii de oameni ai muncii, bărbați, femei, tineri de cele mai diferite profesii, se îndreptau spre sălile de întrunire.

Congresul breslelor deschis sub presedinția ministrului muncii, Mihai Ralea și cu participarea unor membri ai guvernului, între care și președintele Consiliului de Miniștri, Armand Călinescu, binecunoscut adversar al Gărzii de Fier și apărător al menținerii statu-quo-ului teritorial european, luînd în considerare situația internațională amenințătoare, cînd pacea era în mare pericol, iar integritatea teritorială a României era amenințată direct, a adoptat în unanimitate o moțiune prin care se făcea apel ca: „Toți membrii breslelor ai căror reprezentanți participă la acest congres să contribuie cu întreg cîștigul lor pe o zi pentru mărirea fondului de înzestrare a armatei și de apărare a integrității țării". Deși aceasta ar fi însemnat o diminuare evidentă a posibilităților materiale ale maselor, opinia publică, cercurile democratice și antifasciste au salutat cu bucurie această măsură.

Participanții la congres și la cele două întruniri muncitorești s-au întîlnit în jurul orei 12 în Piața Romană, de unde au pornit demonstrația. Pe străzile orașului recile de mii de oameni ai muncii defilau strigînd lozinci și chemări ale partidului comunist: „Trăiască democrația", „Jos Garda de Fier", „Jos agenții hitleriști", „Trăiască integritatea teritorială a României". Din Piața Romană, pe diferite străzi, demonstrații s-au îndreptat spre Piața palatului. Muncitorii au dat o ripostă deosebit de vigoroasă grupurilor de legionari care, aflați în Piața palatului, în afara coloanei de demonstranți, au încercat să lanseze lozinci fasciste. Manifestanții s-au pronunțat astfel cu hotărîre împotriva oricărei politici de concesii față de statele fasciste revizioniste, pentru o politică de alianță cu țările democratice. În același timp, consemnînd în rapoarte și note informative desfășurarea demonstrației, autoritățile arătau că „manifestanții ajunși în dreptul Prefecturii de poliție au strigat cunoscutele lozinci comuniste" și că „Ilieșcu Eftimie și Nicolae Ceaușescu — ultimul condamnat la 3 ani închisoare pentru activitate comunistă pedeapsă executată, au strigat în timpul serbării lozinci comuniste". Într-o notă informativă, aceleași autorități descriau desfășurarea serbărilor organizate în 2 mai la București: „Ieri după-amiază, la Stadionul Ministerului Muncii, din Parcul Veselie, a avut loc serbarea cîmpenească a muncitorimii din Capitală, pentru ziua de 1 Mai. Au luat parte circa 1.500 persoane...", iar ziarul „Timpul" insera în numărul său din 3 mai 1939 un reportaj în care se consemna: „Ziua aceasta a însemnat sărbătorirea și legămîntul muncitorimii românești pentru apărarea și elementarea unității și independenței naționale... 1 Mai 1939 a arătat o dată mai mult că muncitorimea este — în toate timpurile și sub orice semn — temeiul, baza și substanța Națiunii, chezășia prosperității și în pace și apărătoarea ei atunci cînd Patria o cere. Aceste e sensul nou pe care l-a cunoscut ieri o veche și eternă sărbătoare muncitorească".

Manifestări asemănătoare, cu caracter patriotic antifascist și antirăzboinic au fost organizate de muncitorii comuniști, socialiști și social-democrați în numeroase centre din țară: Timișoara, Arad, Cluj, Iași, Ploiești, Deva, Constanța, Galați, Brăila, Tg. Mureș, Oradea, Brașov, Alba Iulia.

Manifestațiile antifasciste și antirăzboinice de la 1 Mai 1939 din România se înscriu ca momente însemnate în cadrul general al acțiunilor de masă revoluționare, organizate și conduse de P.C.R., cînd un rol hotărîtor în organizare și desfășurarea lor l-au avut t o v a r ă ș i l **NICOLAE CEAUȘESCU** și **ELENA CEAUȘESCU**.

Aceste acțiuni au constituit o nouă verificare în practica luptei revoluționare, a justeței liniei politico-ideologice și teoretice a P.C.R., subliniind marea sa capacitate organizatorică, legăturile strînse cu masele largi populare. Ele au contribuit în același timp la creșterea prestigiului, a autorității de care P.C.R. se bucura în fața întregii națiuni. Ele au fost o victorie a partidului, a politicii sale de Front unic cu celelalte partide muncitorești și democratice.

Unitatea de acțiune imprimată de P.C.R. manifestațiilor de la 1 Mai 1939, constituia o perspectivă dintre cele mai promițătoare pentru activitatea politică de viitor a proletariatului român împotriva primejdiei fasciste, pentru apărarea independenței și suveranității naționale a patriei.

Viorel SCRECIU

EXPOZIȚIE ANIVERSARĂ

Împlinirea a 50 de ani de la marea demonstrație patriotică, antifascistă și antirăzboinică de la 1 Mai 1939 și a 100 de ani de la declararea revoluției de 1 Mai ca zi a solidarității internaționale a celor ce muncesc prilejuiește evocarea bogatelor tradiții revoluționare ale poporului nostru, a luptei eroice desfășurată de Partidul Comunist Român împotriva exploatării și asupririi, a războiului și fascismului, pentru libertate, independență și suveranitatea patriei, pentru transformarea revoluționară a societății românești, pentru edificarea socialismului și comunismului în România. În suita manifestărilor politico-ideologice, educative și culturale, consacrate acestor mărețe evenimente se înscrie și expoziția foto-documentară și de carte, organizată la Complexul Muzeul Județean Timiș.

Adăugînd-se elogiul tradiționalei sărbători a muncii, expoziția debutează cu aprecierea t o v a r ă ș u l u i **NICOLAE CEAUȘESCU**, potrivit căreia „Manifestările muncitorești prilejuite an de an în țara noastră de sărbătorirea zilei de 1 Mai jalonează însăși istoria bogată și eroică a proletariatului român, drumul pe care l-a străbătut de la începuturile organizării sale, pînă la victoria revoluției și edificarea cu succes a noii orînduiri în România".

Primele grupaje de exponate surprind începutul organizării mișcării muncitorești din România, programele, activitatea și presa celor dintîi formații socialiste. Cînd, în 1889, Congresul Internațional al II-a a adoptat hotărîrea ca ziua de 1 Mai să fie declarată zi a solidarității internaționale a celor ce muncesc, mișcarea muncitorească și socialistă din România a înțeles pe deplin semnificația politică deosebită a acestei zile, dovedind, așa cum se scria în epocă că „ziua se răspundă la glasul de deșteptare". Această profundă înțelegere este atestată de documentele vremii ce vorbesc de prima sărbătorire a zilei de 1 Mai în 1890, o parte din ele fiind reproduse în expoziție, cum sînt extrase din ziarul „Munca" ce anticipa pregătirile în vederea sărbătoririi primului 1 Mai, sau coperta numărului festiv al aceluiași ziar, editat cu prilejul zilei de 1 Mai 1890, imagini fotografice de la primele sărbătoriri ale zilei muncii în țară.

Expoziția pune în evidență adevărul istoric că, de-a lungul deceniilor, mai ales, după ce muncitorimea din țară se găsea organizată într-un partid politic, ziua de 1 Mai a devenit un simbol al hotărîrii sale de a lichida exploatarea, de a clădi, așa cum subliniază tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, „o societate nouă a egalității și dreptății sociale, de a asigura o lume mai dreaptă și mai bună, fără războaie, o lume o păcii și frăției".

În după an sărbătoarea ziei muncii a reprezentat momentul în care clasa muncitoare își afirma nu numai dreptul ei la viață, dar și hotărîrea de a acționa pentru înfăptuirea marilor comandamente naționale, potrivit fiecărei etape istorice. Continuînd și dezvoltînd tradițiile mișcării socialiste, Partidul Comunist Român a imprimat încă de la făurirea sa sărbătoririi zilei de 1 Mai o combativitate aparte, o diversitate de forme, îmbinînd armonios revoluționarul cu rezolvarea problemelor de însemnătate națională. Expoziția înfățișează eroica activitate desfășurată de partidul comunist de a organiza și conduce, în condițiile creșterii primejdiei fasciste și revizioniste, lupta unită a tuturor forțelor democratice, patriotice pentru salvgardarea independenței și unității naționale, a integrității teritoriale. Starea de spirit antifascistă și antirăzboinică a maselor populare a fost puternic reflectată de amplonarea și caracterul demonstrațiilor din București (și numeroase alte centre ale țării), care au avut loc la 1 Mai 1939, sub semnul unității de acțiune muncitorești, al Frontului Popular Antifascist.

Prin reproducerii din presa vremii, cu aspecte și comentarii despre desfășurarea demonstrațiilor, prin extrase din notele informative ale organelor de siguranță este reflectat caracterul patriotic al acelei mărețe zi de luptă unită, cînd clasa muncitoare a dat glas gîndurilor și simțămintelor unui întreg popor, hotărît să lupte pentru independență și unitate națională, pentru integritatea țării, pentru democrație și pace.

Documentele expuse atestă rolul hotărîtor al tînărului militant comunist **NICOLAE CEAUȘESCU**, „cunoscut comunist" ce „...acționa pentru a-i angaja pe tineri", în pregătirea și desfășurarea manifestației, activitatea depusă în acele zile ilustrînd, o dată mai mult, trăsături definitorii ale întregii sale vieți de revoluționar patriot, ura împotriva fascismului și războiului, încrederea în forța unită a poporului, hotărîrea de a face totul pentru neatîrnarea și demnitatea țării.

Alături de el se află tînăra t o v a r ă ș u l **ELENA CEAUȘESCU** (Petrescu), participantă activă la mobilizarea tineretului antifascist din capitală, acțiune ce s-a imprimat un puternic spirit combativ demonstrației.

Numărîndu-se printre puținele manifestații care au avut loc în condițiile în care fascismul era în ofensivă, 1 Mai 1939 constituie, așa cum evidențiază t o v a r ă ș u l **NICOLAE CEAUȘESCU**, „o dovadă a maturității clasei muncitoare, a posibilității de care dispunea atunci porul român, forțele sale revoluționare și progresiste de a organiza cu succes lupta împotriva fascismului și războiului".

Eroica mișcare de rezistență a poporului român, organizată și condusă de Partidul Comunist Român, încununată de victoria revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă de la 23 August 1944, precum și contribuția poporului român la războiul antihitlerist își găsesc reflectarea în documente, imagini fotografice și texte de sinteză adecvate evenimentelor.

Expoziția prezintă în continuare momente cheie ale marilor transformări democratice survenite în societatea românească, (fiind surprins în acest context momentul aniversării primului Mai liber la Timișoara), trecerea la organizarea pe baze socialiste a întregii vieți economico-sociale.

Sub largul generic „EPOCA **NICOLAE CEAUȘESCU** — Epoca de glorii a României", expoziția reflectă cu deosebire sensurile profund înnoitoare ale epocii inaugurate de Congresul al IX-lea al P.C.R., de cînd destinele noastre sînt conduse de t o v a r ă ș u l **NICOLAE CEAUȘESCU**, secretar general al Partidului Comunist Român, președinte al Republicii Socialiste România, epocă purtînd pecetea gîndirii și acțiunii sale revoluționare, închinate înfloririi multilaterale a patriei, cauzei păcii și socialismului.

Date de sinteză semnificative pentru marile realizări ale acestei perioade istorice, imagini devenite simbol al marilor cîtiori ale epocii, Canalul Dunăre — Marea Neagră, Casa centru civic al Capitalei, tronsoane ale metroului bucureștean, sistemul hidroenergetic de la Porțile de Fier, grandiosul drum al Transfăgărașului subliniază succesele unice în istoria istoriei a României obținute în acest demn ev socialist. În acest context un segment important al expoziției este afectat ilustrării realizărilor deosebite obținute de județul Timiș în dezvoltarea economico-socială, înfloririi științei, învățămîntului și culturii.

Tatiana BADESCU
director al Complexului Muzeul Județean Timiș

(Continuare în pag. 12)

excelsior

ioana Precup

ODĂ ȚĂRANULUI

Țăran cu fața arsă de soare și vint,
Cu mersul rar și sigur, năpin pe-al tău pămînt.
Gorun crescut cu fală din strămoșească glie.
Ai fost și ești ai țării izvor cu apă vie.

Tu ce trudești țărina, ești om de omenie
Cu codrul știi, cu cîmpul, să legi prietenie
Și înțelegi glasul de păsări și fîntînă
Ce izvorăște-n vatră redîndu-ne lumină.

Cu brațele vinjoase tu apărata-i plaiul
Ți-ai păstrat cu credință portul, dar și graiul
Și doina strămoșească tu știi să o doinești
Țăran al țării mele, din plaiuri românești.

ȚARA MEA CRĂIASĂ

Țara mea crăiasă, floare din lumină,
Mamă milenară, patrie grădină!
Fete ai frumoase și voinici feciori
Și pămîntu-ți este smălțuit cu flori.

Păsările-nalță cîntece în ramuri
Iar tu porți pe tîmpla undoiase flamuri.
Pe cîmpii mănoase, holdele-s de aur
Toate sînt prinosul din dacic tezaur.

Slava ta se-nalță zi de zi sub soare.
Glorioasă țară, tu, nemuritoare
Crești măreață-n pace, trainică-n vecie
Țara mea crăiasă, mamă România.

BRIUL TRICOLOR

Floare de susai,
Pe-n gură de rai.
Mioritic plai
Doinit din cei mai
Și din fluieraș
De cei ciobănaș.
De riuri, izvoare
De dalbe fecioare.
Pe plai de verbi neam.
Cu munguri în ram,
Cu brazi ne-apleca
Cu vrednici bărbați,
Cu cîmpuri de fieri,
Cu voinici feciori.
Mîndre cosinzene
Din vă: și potene
Au țesut un briu
Din spice de grîu,
Din albastra zare
Din raze de soare.
Din dor, din bujori
BRIU IN TREI CULORI.
Lacrimă de lună,
Briu de voie bună.
Lacrimă de rouă.
Briu de viață nouă.
Briuleț de-argint
Pace pe pămînt.

VERSUL

Balsam al gîndului e versul,
Vis ce mă poartă peste lume,
Făclie ce mă luminează,
E steaua mea, ce nu apune.

E sînu din copilărie,
Petale albe-n suflet pînă i
Din lacrimă se întrupează,
E gingașa floare de rouă.

Se lunecă precum izvorul
Zile întregi și nopți la rînd
Răcorind fiei ogarul
Pînă-adorm cu el în gînd.

Și dacă inima e grea,
Ori valu-i fără de mărginire
Mireasma versului mi-aduce
O pace fără de-asemuire.

MUNTELE VRĂJIT

Metaforele se prind de numele artiștilor nepereche precum aigrete de carenele marilor corăbii ce străbat nemărginirile de ape. Ele se nasc din bunu nostră intenție de a ne exprima admirația și afecțiunea, de a-i glorifica, ba chiar de a-i consacra nemuririi, ca și cum nu singură opera lor ar avea, oricum, această putere. Sinț, firește, întotdeauna pionase aceste metafore, dar de multe ori neinspirate, calpe, limitative. Preluate și repetate la nesfîrșit de minți lubitoare ale idolilor „de gata", ele se uzează curînd, pierzîndu-și orice pregnanță și devenind în cele din urmă niște floroase și lenșe steretipii de care s-ar cutremura în primul rînd cel căruia i-au fost cu pioșenie destinate. Scuit n-a fost nici tutelarul nostru duh — iată cum se insinuează metafora, cînd nici nu te aștepți ! — numit cînd „luceafărul poeziei românești", cînd „bardul de la Ipotești". Dintre toate tentativele de a-l numi printr-o unică, integratoare scăpărare a spiritului, una singură mi s-a părut fericită, capabilă într-adevăr să-l cuprindă în toată măreția și complexitatea. Ea a fost rostită în urmă cu un sfert de veac de poetul și criticul Victor Felea(sfîșnă astfel :

„A scrie despre Eminescu înseamnă a te situa în fața unui munte enorm, înzestrat cu cei mai fantastic și mai eteregen pelsaj din cîte se pot închipui, pelsaj nu numai de mare și purtă înălțime, de severă autoritate, dar și înfricoșător prin prăpăstăioasele, labirinticele genuni pe care le conține, prin hățișul inextricabil al vegetației sale".

Intr-adevăr, muntele. Dar nu orice fel de munte, ci Muntele Vrăjit. Cel care, cu orgoloasele stînci învăluite în fulcare de ceață sau scăldate în lumina pură a marilor altitudini, domină și vegheazș orizontul vast al culturii românești. Cel care, pe culmi, în văi și prin ascunse preluci, ocrotește o lume fabuloasă, cu zariști de vis și tărîmuri de basm, unde se poate auzi și chemarea nostalgică a cornului și vuietul grandios al furtunilor iscate prin vremi. El adăpostește — lăsîndu-i totuși la îndemîna oricărui suflet dornic de gencrozitate, frumusețe și înțelepciune — un univers de sentimente, de idei și de ideaturi unic și inconfundabil, constituind tezaurul inepuizabil și totodată semnul de marcă, distinctiv, al spiritualității unui întreg neam.

Radu CIOBANU

panoramic

„Sub semn de sărbătoare trăiește toată țara" — un sugestiv generic pentru spectacolul literar-muzical-coregrafic inchinat de mesagerii artei timișenea sărbătorescului Iniți de Mai din acest an. Pe scena Teatrului Național și a Operei Române din Timișoara au evoluat instituțiile profesioniste de spectacol, formații amatoare, laureate ale Festivalului național „Cîntarea României". Scenariul — Lucia Nicoară ; coregrafia — Stefan Gheorghe, Marcel Botschelier și Emilian Dumitru ; conducerea muzicală — Dudor Nicoară ; scenografia — Virgil Milcia ; regia — Emil Reus. ● **Intre 4—12 mai** se desfășoară ampla manifestare „Timișoara universitară", organizată de către Comitetul de partid al Centrului Universitar, de către Consiliul rectorilor și Consiliul U.A.S.C. In invitația-program primită la redacție se menționează că acțiunea, desfășurată în cadrul „Lunii culturii în județul Timiș" este dedicată Congresului al XIV-lea al P.C.R. și celei de a 45-a aniversări a revoluției de eliberare socială și națională, antifasciată și antiimperialistă. Din bogatul program reținem sesiunile de comunicări științifice studențești, simpozionul omagial „Poetul, patria, cultura română", organizat în colaborare cu Asociația scriitorilor și revista „Orizont", simpozionul dedicat Independenței, evocarea „In lumea lui Eminescu", simpozionul „Eminescu în context universal", spectacole artistice, manifestări sportive. ● **In cadrul sesiunii de comunicări științifice Predarea limbilor și literaturilor moderne**, organizată de Societatea de științe Filologice, Filiala Timișoara, la Facultatea de Filologie a Universității din Timișoara, a avut loc, în 21 aprilie 1988, o masă rotundă cu tema Eminescu în traduceri, condusă de prof.dr. Leon Levițchi. Au participat, cu intervenții și discuții, prof. dr. Ștefan Binder, conf. dr Livius Ciocârlie, lector dr. Elena Ghiță, lector dr. Traian Năsăbăan, cercetător științific Pavel Roskos, lector dr. Romeo Magherescu, asist. dr. Doralina Selea. ● **In cadrul „Anului Eminescu"** — invitată a Centrului Universitar, Ioana M. Petrescu, cu două conferințe : In 11 mai, ora 20,30 în Casa studenților (Dialog cu „Odă în metru antic") și în 12 mai, ora 13, la Casa Universitarilor („Captivul din oglindă"). ● **Un recital de jazz** la Casa Universitarilor — — trioul Kamocsa Bela, Ionel Bota și Toni Kuhn.

top

MIRELA CARP

Dincă nu mi-a fost tocmai ușor a-o inlîinesc, faptul s-a datorat unei suite de imprejurări de pe urma cărora am putut lesne înțelege că **MIRELA CARP** este un om ocupat. După orele de curs, tînăra învățătoare a Liceului Pedagogic din Timișoara socoate că a de datoria ei să îndrume corul celor mici, corul școlii în care, pînă mai ieri, a învățat și ea. Nu e deloc lipsit de importanță să știți că acest cor alcătuit din elevi ai ciclului primar a obținut în 1987 **Premiul I pe țară în cadrul Festivalului național „Cîntarea României".** Pasiunea pentru muzică o determină pe Mirela Carp să activeze și în corul de cameră al sindicatului învățămîntului „Carmina Dacica". Mirela Carp este însă și un dotat cantautor, piesele sale avînd darul de a transmite bogăția imaginilor sonore inspirate din versurile marilor noștri poeți. **„Muzica și profesiunea mă atrag în egală măsură și cu le văd inseparabile, complicîndu-se firesc. Aveam șapte ani cînd am apărut prima oară pe scena Casei Armatei din municipiul nostru. De la vîrsta de 12 ani cînt, acompanîndu-mă la chitară. Tata m-a ajutat enorm, mi-a îndrumat întreaga activitate artistică. Eram elevă în clasa a XII-a cînd am obținut titlul de laureată la Festivalul „Eroii Neamului". In anul 1985 mi s-a acordat Premiul I pe țară la Festivalul național „Cîntarea României"**. Pînă aici, confesiunile Mirelei Carp ; restul, am putea zice că e muzică, muzică și multă muncă. Începînd cu anul 1984, învățătoarea e o prezență permanentă pe scena Festivalului de muzică ușoară „Timișoara, floare rară", întrunind sufragiile publicului și, desigur, ale juriului. Intr-una din cele trei apariții pe micul ecran, Mirela Carp și-a interpretat compoziția proprie, **„Cîntec pentru Timișoara"**, pe versurile lui Mircea Belu, piesă excelentă, orchestrată de Jolt Kerestely. De notat și apariția ei pe scena Teatrului Național, alături de artiști ca Anda Călugăreanu, Ion Coramitru, Iurie Darie. Prin glasul de o desăvîrșită acuratețe, încărcat de sensibilitate și profunzime, Mirela Carp întrunește calitățile unui adevărat artist, căci — mai e nevoie a-o spunem ? — en ne oferă cu fiecare cîntec o muzică generatoare de bucurii

Petru UMANSCHI

VICTORII ALE PIONIERILOR JUDOKA TIMIȘORENI

La Timișoara intre data de 21—23 aprilie a.c. C.J.E.F.S. Timiș și Inspectoratul școlar județean Timiș e organizat, în condiții optime, etapa de zonă a Campionatului republican de judo — pentru copii I și II — individual. Competiția s-a bucurat de o organizare perfectă, întrecerile desfășurîndu-se concomitent pe două tatami. Au participat 13 județe din țară, cu sportivi de la cluburi școlare, cluburi muncitorești, asociații sportive muncitorești și case pionierilor și soimilor patriei. A fost cea mai puternică zonă de judo, poate chiar mai grea decît finala pe țară. Insistes competiției sportive, copiii-judoka au dat un test tehnic, eliminatoriu, pe care mulți l-au promovat cu bine. In prezența unui public spectator numeros, s-a putut asista la priceperea, iscusința, excelența rapiditate și eficiența maximă a perfecționii celor mai buni și puternici judoka cu o bogată imaginație în obținerea unor superbe victorii prin Ippon (victorie înainte de limită) fără dropt de apel, dîndu-le dreptul să se clasere pe locuri frunteșe. In acest sport olimpic — judo — cu valențe educative în apărarea patriei, inteligența, curajul și disciplina, împletite armonios cu celelalte calități moral-volitive, au o deosebită importanță. La capătul întrecerilor sportive, reprezentanții **CASEI PIONIERILOR ȘI ȘOIMILOR PATRIEI TIMIȘOARA** au obținut două locuri III prin pionierii judoka **Marius Florea** și **Marius Crișan.**

Menționăm arbitrajul prestat cu deosebită competență de delegatul F.R.J. Ilie Papa — arbitru internațional, **Claus Androvici** și **Gheorghe Farcaș** — șeful arbitrilor de judo din Timișoara și județul Timiș.

Felicitări sincere sportivilor antrenați cu pasiune și înaltă competență de prof. Ștefan Doncea, posesor al centurii negre Dan 3.

Intre 26—28 mai a.c. va avea loc etapa finală pe țară, la Bușteni, a Campionatului republican judo, copii I și II, unde vor participa în continuare și sportivii clasați pe primele trei locuri

A. I.

aqua-forte

● **O idee de geniu, mai valoroasă decît toate, din istoria ideilor, va fi aceea ce va inspira soluții salvării omenirii din pericolul atomic ce-o amenință.**

● **Cel ce singur apreciază că și-a făcut pe deplin datoria față de societate este incorect.**

● **Cel ce crede că n-a făcut totul, din ceea ce a trebuit și ar fi putut, este conștient și cinstit.**

● **Cine și-a pus problema ce a făcut sau ce ar fi trebuit să facă pentru societate, acela nu și-a meritat viața.**

● **A fi om de omenie înseamnă a respecta în oricare o ființă cu conștiință, simțămînte și aspirații proprii.**

● **Oamenii pot fi răi nu numai prin ceea ce fac rău, cît mai ales și mai mult prin ceea ce îngăduie a se face rău prin îngăduința lor.**

● **Caracterul unui om se cunoaște nu din relațiile cu prietenii, ci după felul cum își părăsește prietenii.**

● **Înțelepciunea femeii se vădește în înțelegerea opiniilor bărbatului, după cum înțelepciunea bărbatului se verifică în înțelegerea pasiunilor femeii.**

● **Adevărata modestie este cea nemărturisită.**

● **Cine n-a cîștigat nimic în mod conștient și deliberat nu poate spune că a fost om de atitudine.**

Victor ISAC

sport

A VENIT . . .

și luna mai, fie și-n cojoace, de-au auferit florile-n crudu lor tencă, ba, cîrești au și dai rod, dulce și roșu, din care, mugcînd, țîșnește, totuși, gust de primăvară și-aromă de livezi ; Timișoara în acest anotimp e cel mai frumos oraș din cîte există, e ca o mireasă, ca o feciorică, cu un alai de nuntă, ca un cîntec de leagăn ; verdele din parcuri parcă pocnește-n baloane de frunze și flori multicolore, iar păsările fericite-și umplu cuiburile cu ouă pentru zămislirea puilor ; cei de gîscă, bobocii, dau uliișelor din sate mișcarea galbenă a cîrdului cunoscut de toți cartea și-apoi pe mana gospodarului ce trudește asupra ogorului vegetal ; poet de m-aș fi născut, aș fi cîntat curgerea apei și scurgerea timpului, ca și nemuirea traiului patriarhal, singurul prin care omul prinde rădăcini și-și simte trupul în calendarul pămîntului, precum anotimpurile în rotația lor solară ; așa, însă, nepoet, mă mulțumesc cu bucuria ochiului și tresăirea simțurilor, lăsînd altora scrierea metaforei eterne . . .

Cobor din înaltul visului-seves în grijile terestre ale sportului ; mai întîi : florarul ne-a adus o mare satisfacție din partea handbaliștilor din Rm. Vîlcea și Bacău, cîștigătoare a două prestigioase și rivnite trofee continentale. Bravo, lor ! și Cinste nouă ! Cum flăcării n-au izbutit de cam multi ani revirimentul scontat, cred că se face primăvară-n handbal cu-aceste două roze. Și, bun înțeles, se dă imbold în programele F.R.H. ; ar fi și timpul !

In fotbalul cel de toate zilele, luna mai e și . . . mai decisivă, prin partidele pe care le vor susține naționala și Steaua ; întrucît Anghel Iordănescu n-are ce pierde, asteniile de sezon sînt ale lui Em. Jenei, mai ales că Dinamo dă semne de oboseală ; noi, din public, nu vrem decît victorii, să aibă ce citita privighetorile

Teodor BULZA

Destăinuirea lui Ilarie Voronca

În cea din urmă zi a anului trecut, Ilarie Voronca ar fi numărat, cu secărătoare de metafore de o îngăimată frumusețe; fapt care l-a determinat pe E. Lovinescu să-l proclame „Militarul de imagini". Dacă toi ceea ce a scris a rămas pradă cititorilor, criticilor și cronicarilor literari — Ilarie Voronca, negtind bine în ce chip i se va face biografia — și-a versificat-o singur. Intercalată mai ttiti într-un volum de proză intitulat L'Interview (1946), poezia a fost republicată în culegerea de poeme Contre-Solitude (1946), iar la noi, un crimpei a apărut tradus de Saşu Pană în prefața Micului manual de fericire perfectă (1973). Dar iată textul integral al acestui „autoportret", scris cu doi ani înainte de săvîrșirea lui din viață. Este mărturia unui îndurerat:

„Sînt la o vîrstă cînd pe dinlăuntru
Mi-am făcut margini tranșee cît albia unui rîu
Care după ce a zigzagat printre gherdapuri,
Omoi coboară spre cîmpie. Fiindcă știe acum
Că marea ori moartea visată, acolo-îl adastă, smerite.

Cîndva am fost și eu nerăbdător, izbitu-m-am și eu
De fărmurile ce-mi erau proprile hotare.
M-am revărsat jur-împrejur, am vrut să antrenez
În goana mea, arborii, satul natal, și-am reușit
Pe sub podurile marii cetăți. Am fost îndrăgostit
De un chip scîlpindu-mi tăunătic, ca un astru.

Fărui tîrșuit o clipă dimpreună cu terburile,
Rămas-a apoi departe în urmă. Voi spune doar că acum,
Cel de ai patruzecilea an mă privește în față.
Ai nopții cerc îmi impresoară cernit tîmplele.
Chipul mi-a rămas prelung, iar adumbriți de tristețe, ochii
Tot mai arunci neînfrinate, luminoase nădejdi.
Girbov merg — devreme ce prea-lung crescînd în nestire,
Din adolescență încă, mi-a fost pururi rușine
Să par mai 'nalt decît semeni de-aceiași lest.
Astfel, tot ce mintea-mi infrumusețe, trupul îl pocea.
Fervoarea mea, sfîlaia mea, fost-au adesea privite
Ca fiind — ba lașitate, ba fățărnicie. În potirul
Dragostei, am găsit inelul rece al singurătății.
Departe eram de soție și de surioară. Rupt-am pîinea
Amară, amarul celui fără-de-cămin. Și totuși am fost omul
A două patrii: una de țărînă, cealaltă de nouri;
A două femei: una din nea și din vin, o alta din ceață!
A două graiuri: unul de aci, celălalt dintr-un tărîm încă neștiut.
Am fost pretutindeni drumețul al cărui glas, ca ancora
Zăcută-ndelung pe sub ape — mai se ivește din valuri
Năpădită de alge și scoici necunoscute mută.
Nu mă tem să par un om înfumurat.
Căci peste o sută de ani — ori oameni nu va citi acest poem,
Și-atunci prilej nu va mai fi să fiu învinovățit de trufie.
Ori, cine știe, măcar un cititor, undeva, în vreo bibliotecă
Sau printre hîrburi, în vreun pod,
Întîmplător va să dea peste cărțulia asta.
N-ar fi el oare mulțumit să știe cine-i scriitorul?
Să afle amănunte aparent neînsemnate: culoarea
Feței lui. Era deseori luat drept meșin ori creol.
Degetele lui prelungi și sensibile, bucuria lui de a trăi
Nici proprietarii hoini, nici sărăcia ori singurătatea
N-au izbutit să o frîngă. Deși am cunoscut, desigur,
Aspra lege a muncii. Am împărtășit soarta
Mulțimilor hămesite: am fost
Studentul din mansardă, munctorul zilier, secretarul
Care îndură mizilile stăpînului, sluga.
Ziaristul fără-de-slujbă cutreierînd redacțiile.

Dar ani-ani de creșterea mulților, am fost egalul celor mai avuți.
Și nici cel mai bogat om nu ar fi putut orbi
Cu mai mult nesaț bucuriile mării
Atunci cînd brațele mele spintecau undele, sau cînd spuma
Se topea ca un soare diafan în sufletu-mi.
O: delicii ale acestei lumi, pe voi v-am cunoscut, avut-am tîrșite
Fărîma mea de rai. Apoi, acele dumnimi
Îmbinate cu trupul femeii adorate.
Astăzi însă,
Brumar pe fruntea mea a coborît, vîntul în geamuri
Bate, iar ploaia ropotește pe ale cerului olane.
Și-n noaptea toată, noaptea-ntreagă, răsună tusea mea
Umplînd odaia
Înbecmai ca pasul zbuciumat al unui captiv.

Prezentare și traducere de
Barbu BREZIANU

Iată tălmăcirea poetului Saşa Pană:
„Cîteva amănunte neînseminate în aparență: culoarea
Feței lui. Era luat adesea drept cercitură sau creol
Mîinile sale lungi și sensibile, bucuria de a trăi
Pe care nici patroni hoini, nici sărăcie, nici singurătăți
N-au izbutit s-o sfărîme. Căci am cunoscut prea bine
Legea aspră a muncii. Am împărtășit soarta
Mulțimilor hămesite: am fost
Studentul în mansardă, salahorul, secretarul
Care îndură mînia stăpînului, servitorul
Ziaristul fără întrebuințare, cutreierînd prin redacții".

(Ilarie Voronca. Mic manual de fericire perfectă. Ed. „Cartea Românească", 1973, p. 10)

itinerarii

Muzeul Rodin

Rodin a uimit, prin creație și personalitatea sa, în mare măsură și pentru mai mult timp și pe Constantin Brâncuși, fiul României, fratele nostru de sînge. Ceva mai mult, Brâncuși urma să studieze, dacă nu chiar a studiat, cu Rodin, pe care îl vedea drept „un uriaș", în fața căruia eu — declară el — „nu am fost decît un pitic". Rodin a fost și rămîne într-adevăr un mare sculptor al vremii. El a înțeles de timpuriu că sculptura este incompatibilă cu aminarea și lipsa de efort. Plăcerea sculpturului — zicea el — nu poate fi decît una: munca. Acesteia i se mai adaugă și altele: dăruirea și pasiunea. Numai ele îți dau și îți afirmă neîndoielnic personalitatea.

Muzeul ce-i poartă numele a fost organizat în l'Hôtel Biron, din Paris, un edificiu construit între 1728-1731 de Gabriel Aubert, care l-a aparținut mareșalului Biron. Din anul 1820 a căpătat destinația de școală, în cadrul căreia erau educate și instruite fiicele unor familii înstărite. După 1904, clădirea a fost pusă la dispoziția lui Rodin care, postmortem, a lăsat-o prin testament împreună cu neumărateele sale opere statului francez. Aici și în grădina muzeului pot fi admirate astăzi sute din dintre operele sale — sculptură, grafică, pictură, mobilier și altele alte obiecte ce fac parte din patrimoniul muzeului. Domină sculpturile din bronz, marmură albă și lut ars.

Prolific, preocupat să-i redea omului omenia, să-i sublinieze dăruirea și persuasiunea, dragostea și frumusețea, Rodin s-a oprit cu deosebire asupra omului. Nu întîmplător, de exemplu, pentru a-l ilustra dăruirea, titanismul și genialitatea, sculptorul a stăruit asupra lui Balzac, autorul „Comediei umane". Studiile pentru cap, corp — nud și îmbrăcat — mai multe la număr, dezvăluie elocvent căutările perpetue ale maestrului, tendința acestuia spre simplitatea geometrică și organizarea perfectă. Toate sculpturile consacrate lui Balzac revelează preocuparea asiduă a artistului pentru dezvăluirea forței creatoare a aceluia ce a zămislit mile de oameni din nepieritoarea sa operă.

Acestora li se alătură „Burghezii din Calais", „Secretul", „Gînditorul", „Vița de bronz", „Bărbat care merge", „Nijinski", care, deși create în perioade diferite, relevă pregnant căutarea și grija sculpturului de a redimensiona omul, dorința lui ardentă de a-i evidenția tăria și invincibilitatea. Opere ca cele menționate, majoritatea lor, aduc în prim plan mișcarea, un joc constant și dinamic de ofensivă și tensiune. Deosebite, revelante, în mare parte metafore sau alegorii: „Femeia tînără", „O umbră", „Durerea", „Danaida", „Gîndirea", „Mîna lui Rodin", „Orfeu", „Sărutul", „Eternul Idol" și altfel alte dăruri relief frumuseții fizice și psihice a omului, echilibrului și armoniei, dragostei și pasiunii, aspirației și încrederii, voinței și nădejdii în victoria omului asupra omului, asupra greutăților cu care se confruntă. Portretele „Doamnei și Domnului Garnier", antreprenor de lucrări publice care i-a încurajat vocația, ale mai multor artiști, precum și cele ale unor mari personalități dintre care: „Capul lui Baudelaire", „Bustul Contesei de Noailles" (Anne-Elisabeth contesă de... născută Brîncoveanu — 1876—1933, scriitoare franceză de origine română), care reprezintă poezia, „Gustav Mahler și „Cesar Franck" — muzica. O altă categorie: „Sărutul", precum „Eternul Idol" și variantele acestora evidențiază sensibilitatea tradițională, perfecțiunea fizică, tinerețea, exuitanța, dragostea de viață, încrederea, vigoarea, pasiunea, etc. Atît una cît și alta sînt, într-un fel, simboluri elocvente ale iubirii curate, inocente, dăruirii plenare.

RODIN — Secretul.

Opera care ne-a reținut într-o mai mare măsură atenția a fost de bună seamă „Catedrala" sau „Secretul", simbol al devoțiunii creatorului în procesul implementării „minunii". Cele două mîini — „frumoase mîini", cum le-ar fi spus Blaga — poartă-n ele taina, nu doar a unei imperecheri insolite, de-a dreptul incredibile, ci însuși secretul a ceea ce, simbolic, au făurit și pot făuri ele în timp, pentru eternitate. Atît de firești și totuși atît de ale lui Rodin, cele două mîini îmbie la adînci meditații, în unele momente de contemplare, în fața lor, nu poți să nu te gîndești în mirare la Eminescu care — „și-a-nmuiat condeiul de-a dreptul în lucefăr" ca să scrie cîntarea neamului, — mîna lui Enescu care a făcut să exalte de sub arcușul său fermecat sfînteccul, miraj de neatins al cîntării noastre — mîna lui Brâncuși care ne-a dăltuit pentru veșnicie „coloana tinereții fără bătrînețe și a vieții fără de moarte" — mîna fiecăruia dintre noi, cîntată „în sîhuri magistrale de Tudor Arghezi. „Să ți-o sărut!"

„Ți-o-ntoc pe dos și față și nu mă pot supune
Să cred că floarea asta, ce-o ții,
nu-i o minune.
O-asemănam cu-o floare, dar seamănă
c-o stea,
Cînd al furat-o poate, din locul ei
cîndva...:
Dă-mi fiecare deget, din cîuci
să ți-l sărut!"

Pavel PETROMAN

COLEGIUL DE REDACȚIE:
ION ARIEȘANU (redactor șef)
ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct)
VIOREL COLȚESCU, NICOLAE PÎRVU, CORNEL UNGUREANU

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: TIMIȘOARA, strada RODNEI 14
Telefoane: 3 33 90 și 3 33 76 (redactor-șef). Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la P.T.T.R.
TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index: 42 907

orizont arădean

SUPLIMENT EDITAT ÎN COLABORARE CU COMITETUL DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ ARAD ȘI CENACLUL DIN ARAD AL UNIUNII SCRIITORILOR

Spre o filosofie a creației

Într-un efort de sistematizare a concepțiilor filosofice din zilele noastre, Paul Ricoeur subliniază că pe lîngă pretențiile tradiționale, prin care filosofia trebuie neapărat să se constituie într-o Weltanschauung sau, după cerințe mai modeste, să devină o terapeutică legată de investigația limbajului și a gramaticii sale, ori să-și asume un statut de metafilosofie, tot mai numeroase sînt încercările care pun accent pe varietatea experiențelor umane. O serie de demersuri sînt centrate pe subiectivitate, pe eul uman, pe dimensiunea culturală, pe cea axiologică, morală, estetică etc. Între aceste experiențe și dimensiuni definitorii pentru condiția umană se inscrie însă, la loc de frunte, nota creativității. Subliniind fascinația contemporană pentru această noțiune, faptul că ea „definește însuși modul de a fi al omului", lucrarea recentă a lui Florea Lucaci, **Creație și umanism**, (cu subtitlul **Încercare asupra ideii de creație**), apărută la Editura Facla, Timișoara, 1989, la care o să ne referim în continuare, îndeamnă la / și ridică, în același timp, un eșafodaj teoretic pentru o filosofie și o antropologie axate pe ideea de creație.

Dar cum trebuie înțeleasă nota creativității umane? În nici un caz ca substantiv sau atribut, autorul surprinzînd cu acuitate faptul că între caracteristicile esențiale ale cercetării filosofice contemporane se numără și deplasarea atenției de la substantive și adjective — cum subliniu și Bertrand Russell — spre cîmpurile relaționale, către verbe și chiar prepoziții. Deci o vorba de înțelegerea creativității ca relație dialectică, în calitatea ei de raport, mișcare, și nu înaugire, determinare atributivă. Actul creator, în demiurgia sa, este un holomer, un tot dialectic, o unitate sintetică ce își conferă determinații prin automișcare. Astfel înțeleasă, creația și filosofia centrată pe ea, nu pot decît să se opună concepțiilor dihotomice, dualiste, autorul combătînd argumentat acele demersuri teoretice care fac din gîndire, din conștiință și subiectivitate entități derivate în raport cu materia, cu obiectivitatea.

Ridicînd gîndirea, conștiința la aceeași demnitate ontologică cu materia, atunci nu mai trebuie să ne cantonăm în spațiul întrebării „ce este omul?" — așa cum a făcut filosofia de secole —, ci să ne interogăm asupra lui „cine este omul?". Prima întrebare, subliniază Florea Lucaci, nu poate trimite decît la un om-obiect, pe cînd cea de-a doua așează omul în postura de subiect. Iar ca subiect, în ipostaza de creator, omul este relație, agent relațional care intemeiază și mijlocește perpetuu, înlăturînd dualismul care ține de exterioritate. În calitatea și destinul său firesc de creator, omul este o totalitate, un „ghem" ce se desface, dîndu-și determinații, și nu o simplă entitate așezată — ca obiect — în fața naturii (ca alt obiect).

În consecință, binomul om-natură (atît de des utilizat și astăzi), întrucît este o expresie a înțelegerii duale, obiectuale, se cere înlocuit prin expresia dialectică om-și-natură (p. 74). Analizînd această relație, autorul desprinde patru tipuri umane constituite istoric și structural: omul arcadic, omul prometeic, omul dogmatic și omul orfic. Dar omul nu este în relație doar cu natura. Fiind subiect creator, deci un topos al „relației de relații", omul este în primul rînd în relație cu el însuși, raportul om-și-om constituindu-se în generator de istorie. **„În filosofia creației, omul devine obiectul reflectării omului, iar conceptul de creație va desemna nu ceea ce este, ci ceea ce face omul din lume..."** (pag. 104).

În această direcție, cercetarea lui Florea Lucaci se întîmplește cu poziațiile metodologice ale școlii „Noua istorie", care se străduiește să răspundă cerințelor unei „istorii totale", cînd seamă atît de miniaturizările poporelor și națiunilor în plan economic, politic, militar, cultural etc. — domenii de care se ocupă și istoria „tradițională" —, cît și de întrupările subiectivității umane în mentalități, obiceiuri, stări de spirit etc. Istoria, ca proces între om și om, se realizează ca un act cuprinzător și continuu de creație, în care sînt reclamate toate facultățile umane. Este reabilitată astfel și metafora prin care „începe procesul de antropomorfizare", de „numire" și de „creație", profunzimile acesteia (ale meșterului) turînd într-un făgaș comun cu modelele științifice și cu simbolistica logică în cunoaștere și creație. Omul creator trebuie așezat, atunci, drept „centru" al lumii.

După lecția aspră a lui Copernic, gîndirea de la acest sfîrșit de secol mai poate deveni antropocentrică? Filosofia creației încearcă a un răspuns afirmativ, iar știința contemporană, prin formularea principiului antropic, pare să-i vină în ajutor.

Ioan BIRIȘ

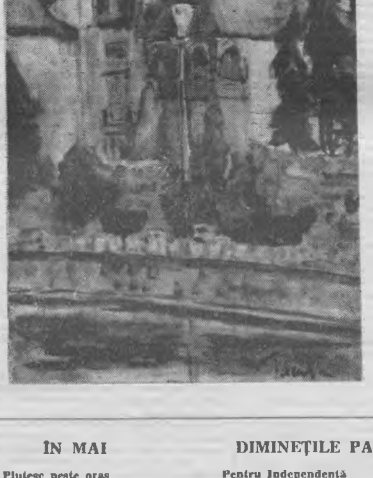

Primăvara merge la teatru... (II)

Așadar a intrat în teatru primăvara, după ce a dat semn lorgovanului din curtea interioară a „Românului" să înflorească, și, o dată intrată, s-a dovedit că mai are de gînd să șadă. Treburi multe, păi cum, mai are și dumneaei pe aici. Căutînd-o ea pe Gabriela Cuc, apuneam, i-a incununat frunteа senină cu laurii unui premiu ATM. Pentru aceeași treabă, zîceam iarăși. Îl căuta pe actorul acela ce poartă, fălos, o mustață groasă, de lotru. Și l-a găsit, fiindcă adierea-i îndeamnă, nu-i așa, la purces spre „mijloc de cadru dea". Actorul acesta a gata oricînd să te poarte pe cărări de farmecate ale unei păduri de cuvinte și cînd ajungi într-o poiană-răgaz, îți pune flinta în piept și-ți fură... un dram de dragoste pentru perpetua sa tinerețe. Nu e deloc fioros, „flinta" sa e, de fapt, un surîs de om blajin, dar nu poți rezista și-i mai dai pe deasupra. Slujește Teatrul (cu statornică credință) de ani mulți, și inițiirea cu EL s-a făcut fiindcă alifei nu se putea. Născut în inimă de țară, a colindat-o apoi în lung și în lat, depănînd dulcea poezie a vechiei românească în toate „culorile" ce i s-au dat, după cum erau învățați să cînte și să se cheme între ei moșii meleagurilor ce se cuprind între ale noastre hotare. Și poate să te „înșele" (ea un lotru ce-i) crezîndu-l altean, hănuindu-l muntean, numindu-l hănățean și apoi mai departe. Adică, la un pahar de vinars apui că a coborît din Maramureș, ori, la altul, de vin, jură că vine dintr-un străvechi tîrg moldav. Ori... Ei, dar din cîte locuri nu-i poți hămăi venit pe un actor? Important este că a poposit unde-i era locul. De fapt, îl purta, încă de la primii pași ai drumului său de artist, în sufleț. Fiind un stăpînitor de cuvinte, n-a visat doar să „joace", el inchipuia, astfel, și ceea ce ar fi dorit să se „joace". Actorul acesta a scris, în taina nopților, îndelunate piese de teatru. Nu s-a grăbit cu desăvîrșirea lor, vrînd să le cunoască mai întîi pe cele deja scrise și cunoașterea se putea face doar prin trăire adevărată.

În scenă se simte (și) „mai acasă" dacă rolul ce i s-a încredințat este strălucinat de flacăra poeziei. Atunci se inflăcărează și el, își descătușează ascunsele-i în sufleț dorul. Un sufleț ales și curat, cum rar se întîlnește. Îl (mai) plac și replicile tăioase, cînd le rostește i se ingustează ochii și privirea-i devine la rîndul ei tăioasă (atîtea ure-n ea căldura hunțăștii — iată un lotru păgubos, gata să dea el totul !). După cum îi bucură (și) replica încărcată de umor sănătos. Are gesturi bine cumpănite și umblet de om „serios", mereu preocupat de ceva, pentru că ei umblă ca să gîndească și nu ca să străbată doar o distanță oarecare. E-am surprins „furat" de jocul vreunui coleg (cîndat lotru, nu-i așa ?), ori înveselit brusc de vreo situație lucată-n scenă (și neregizată), sau, dimpotrivă, detașat cumva, retras din le miei ce hărmălaie pornită de vreun orgolios, dar nu fugind, ci încercînd să salveze, cu un umor fin, ceea ce a stricat nepricepera sau ingîmfarea. În ultima vreme a început să scoată la lumină rodul nopților sale de veghe : piese de teatru, poeme, proză, fabule, traduceri. Toate s-au născut, deci, în răgazul ce i-l îngăduie lecturile, repetițiile și chiar pauzele în scenă. Am încredere în toate acestea și fie ca ele să aducă folos teatrului. Cum să n-ai încredere într-un om fălos ca un lotru, dar care se poartă în teatru și în viață ca un înțelept dinire cei vechi, bucurîndu-se mereu de puterea magică a cuvintului? Ia ION VIRAN, adică.

S-a inițiiniit cu ai săi căutați, primăvara și, uite, după ce a „lăsat" premiile ATM celor doi actori, distinși în același remarcabil spectacol după piesa lui Paul Everac, nu vrea să se ducă. Ba a mai adus, pe generoasele-i aripi, o seară rară ce se mai poate numi și Gala revizitei „Teatru". Vedea-vom, mai încolo, ce și cum a fost...

Florin BĂNESCU

Album liric

CUVÎNTUL PARTID

Cuvîntul partid e scris pe flamuri,
Cuvîntul partid e floare pe ramuri,
Cuvîntul partid e cînt de Arminden,
Cuvîntul partid e-n noi și
pretutindeni.

Cuvîntul partid cu inima se-nvață,
Cuvîntul partid e demnă povață,
Cuvîntul partid e flacără vie,
Cuvîntul partid e însăși poezie !

Constantin BUTUNOI

ÎN MAI

Plutesc peste oraș
ca un duh inflorit
din adîncuri străbune.
Singură steaua polară
arde în mine
precum răsuflarea
precum cuvîntele
precum patria

Florin BĂTRÎN MIRCEA

ÎMPLINIRE

Trăiesc veșnicia patriei
regăsindu-mă în culorile ei,
și toate diminețile mele
se luminează în flamuri de partid.

DIMINEȚILE PATRIEI

Pentru Independență
Pentru Victorie
Pentru Partid —
Diminețile patriei
Ferestrele larg își deschid.

Și flamuri de sînge
Flamuri roși-galben-albastre.
Se înaltă îngemănate cu noi
La porțile viselor noastre.

Mai mîndru ni-i portul,
Și vorba și fapta și gîndul
În primăverile roș-tricolore
Partidul
Poporul
Urmîndu-l.

Horea GANA

„Romanul" ediției EMINESCU

A apărut volumul al XVI-lea din Ediția Națională Eminescu și „se pare, că la Centenarul morții poetului, vom avea *Integrala Eminescu*. Drumul a fost anevoios, deloc lin și a cerut o muncă susținută. Ediția de Perpessicius, această ediție, integrală și critică, poate avea, de pe acum, „un roman" al ei (în parte prezentat de Al. Oprea în volumul *În căutarea lui Eminescu gazetarul*).

În 1929, la patruzeci de ani de la moartea poetului, N. Iorga prezenta într-o intervenție academică cîteva *Note istorice asupra ediției operei poetice a lui Eminescu*. Iorga concluziona că „ediția integrală a lui Eminescu trebuie să fie un monument național și pe care nu-o poate da decît Academia Română". Stimulat de edițiile anterioare (mai ales a lui C. Botez), de o propunere a editorului S. Cornel, de timpuria legătură cu manuscrisele eminesciene (din timpul studenției, cînd M. Dragomirescu îi trimisese să copieze basmul versificat *Fata în grădina de aur*), Perpessicius percepe această îndrăzneață muncă, de nobilă și de mare importanță. Prob, cinstit și corect în tot ceea ce a întreprins, Perpessicius nu putea face rabat calității. Principiile sale sînt clar formulate încă de atunci: „Stadiul actual al edițiilor de texte, în larga lume cît și la noi, a stabilit principii peste care nu se poate trece. Cine le încalcă, se lovește. Curentă ieșită critică, oricare ediție din Eminescu trebuie să purceadă de la cunoașterea amănunțită a manuscriselor. Singură această scutare, pe lîngă verificarea tuturor edițiilor anterioare și a tuturor izvoarelor periodice, poate lămuri pe editor atît asupra conținutului cît și a planului ediției la care se angajează. De ea, de această intimă cunoaștere a manuscriselor depinde și cronologia și rectificarea erorilor și selecția acelor variante în proză și în versuri, și încorporarea postumelor, tot atîtea capitole importante în prezentarea ediției Eminescu nu numai integral, dar și veridică". Sînt principii, norme de muncă pe care Perpessicius le va respecta. Și pentru că „Editura Cornel" dorea o ediție în grabă, care contravenea posibilității respectării acestor norme, Perpessicius realizează contractul și transferă ediția la Editura Fundațiilor. Dar, pe măsură ce pătrundea în taina manuscriselor eminesciene, editorul se vede obligat la modificarea planului. Ediția Perpessicius prevăzase *Integrala Eminescu* în XIV volume, apoi în XVI și, în final, în XX. Cu o undă de mîhnire, însă, că nu le va putea realiza. Într-un interviu din 1958 se întreba „Este, oare, cu putință să fie realizate ?". Și la intervenția prea sigură a convorbitorului, — „De ce n-ar fi ?" —, Perpessicius răspunde cu o perceptibilă nuanță de ironie: „În epoca surprizelor științei nucleare, în era sălătoriilor cosmice, odată timpul și spațiul abolite, totul e cu putință. Chiar o generație de editori cu longevitate matusalemică, concurînd toate performanțele geriatrici...".

Era la început ideea că ediția se poate realiza repede. În 1902, după donația Maicescu, s-a anunțat intenția realizării ediției complete Eminescu de către Ilarie Chendi, Nerva Hodoș și I.A. Rădulescu Pogoneanu. Se publică ceva, dar nu se realizează ediția. S-a crezut în 1929, cînd Iorga făcea propunerea la Academia Română, angajîndu-se că va ajuta colectivul de editare, că peste un deceniu, la semicentenarul morții poetului, se va putea realiza ediția integrală. Nu s-a bănuit atunci ce muncă titanică vor cere cele aproximativ cincisprezece mii de pagini manuscris. La semicentenar s-a realizat de-abia un volum, iar în jumătate de secol celelalte. Într-o *Scrisoare către editorul eminescian, integral, din anul 2000*, Perpessicius aprecia că ediția, integrală și critică, se va termina la finele acestui veac și mileniu. Se află în acest text toate îndoielile celui care a întemeiat *Integrala Eminescu*. „Le va fi dat, oare, celor din pragul veacului XXI — se întreba Perpessicius — să salute ediția în foarte multe volume, integrală și critică, a operei lui Eminescu? N-ar fi exclus. Cu condiția, totuși, să se pregătească încă de acum (era anul 1964, n.n.A.R.). Iar odată ajunși la liman, să recunoască franc că altcumva nu era cu putință, că tînguirile de pînă atunci fuseseră nejustificate, și că editorii dinainteа lor pot să doarmă liniștiți în lîntolile lor de veci. Pentru că fiecare dintr-înșii, ne vom fi făcut, în felul său, datoria". Munca de editare a fost preluată de un colectiv de cercetători de la Muzeul Literaturii Române, coordonarea ediției fiind asigurată de Al. Oprea și apoi de Petru Creția. O activitate pînă de atașamente și dăruire. Dacă și celelalte volume vor apare în acest an, timpul prezis de Perpessicius se va scurta cu un deceniu. Este, oricum, o mare realizare. Numai că primele volume fiind rarisime, gîndul unei reeditări integrale trebuie să devină, de pe acum, preocupare.

Alexandru RUJA

Octavian Goga în corespondență

Am scris eu alte prilejuri despre activitatea prodigioasă a lui Octavian Goga ca poet, om politic și activist cultural, avînd drept scop apărarea drepturilor naționale ale poporului român din Transilvania de la începutul secolului nostru. Acestor preocupări îi se adaugă cea pentru editarea unor publicații românești, adevărate tribune de luptă pentru propășirea neamului nostru, precum și aceea de secretar literar al *Astrei*.

În această calitate, poetul îi scrie, în 1907, lui Andrei Bărseanu [1], anunțîndu-i despre tipărirea revistei „Țara noastră", ca publicație a *Asociațiunii*... și despre popularizarea ei în toate „despărțămintele" *Astrei*, în vederea obținerii de abonamente. Ca asemenea, poetul îi roagă pe distinsul profesor brașovean să scrie „ceva" și să-i determine și pe alți colegi de-ai săi de catedră care „știu scrie în graiul poporului să trimită cîte ceva". Rugămintea lui O. Goga vizează mai cu seamă partea economică a noii reviste, unde aceasta ducea lipsă de materiale.

Cea de-a doua scrisoare pe care o prezentăm, se referă la revista „Transilvania". Întrucît, cu sfîrșitul anului 1907, „Țara noastră" n-a mai fost publicația *Asociațiunii*..., era de dorit ca acției literare să găsească un alt mijloc de publicitate. Una dintre propuneri a fost să se redeteze „Transilvania", alta viza îmbogățirea „Bibliotecii poporale". Lui Andrei Bărseanu i se solicită articolul prim, pentru „Transilvania", în timp ce Octavian Goga s-a ocupat de materialul literar.

Scrisorile pe care le prezentăm au fost cercetate la Biblioteca Universității din Cluj-Napoca, Fondul Andrei Bărseanu, Dosar 3, volumul II.

Iulian NEGRILĂ

[1] Andrei Bărseanu (1858—1922), folclorist, pedagog și publicist. A fost profesor la Brașov, președinte al *Astrei*, director al revistei „Transilvania" și membru al Academiei Române. Este autorul versurilor *Pe-al nostru steag*, poezie care a devenit *Imnul Unirii*, pe melodia lui Ciprian Porumbescu.

Sibiu, 19 ianuarie 1907

Mult stimate domnule profesor,

Întorcîndu-mă acasă din străinătate, am reintrat în ogasia muncii vechi la *Asociațiune* și m-am așezat la lucru cu toate îndemnurile bune pe care îi le poate da un început de viață nouă.

Împlinind hotărîrea secțiunilor, am scos acum revista proletariată, pe care am botezat-o „Țara noastră". Am făcut speluri și în dreapta și în stînga și pentru abonament și pentru colaboratori — și acum sunt în așteptarea răspunsului din toate părțile. Am trimis un circular bănciilor și unul despărțămintelor pentru abonare. Cheltuielile cu editarea sunt relativ mari și e foarte greu să susținem concurența cu „Poporul român" și „Libertatea", amîndouă deopotrivă de ieftine, dar care aduc și informații politice ce interesează în mare măsură poporul nostru. Revista *Asociațiunii* va trăi numai dacă va avea colaboratori distinși, ai căror nume să fie oarecum o garanție morală. De aceea, vă rog, stimate domnule profesor, că dacă aveți timp, să binevoiți a-mi trimite și D-voastră ceva și să îndemnați și pe domnii profesori din Brașov despre care aveți încredințare că știu scrie în graiul poporului să trimită cîte ceva. Material primesc destul, dar cei mai mulți cîți îmi trimit, cred că a scrie pe seama poporului înseamnă a înșira adevărori și axiome banale și se feresc de lucruri pozitive. Mai ales pentru partea economică a revistei îmi lipsesc colaboratorii.

Cu toate acestea, eu lucrez cu drag pentru o revistă care ajunge în mîinile țăranilor și sunt curios la ce rezultate vom ajunge. Urîndu-vă un an nou fericit și încă mulți alți, pe lîngă respectuoase sărutări de mîini stimatei doamne și salutări d-soarei Constanța, vă rog primiți încredințarea stimei și iubirei ce vă păstrează și D-voastră devotat Octavian Goga.

Sibiu, 28 decembrie 1908

Mult stimate domnule profesor,

Simbăta trecută am ținut ședință și comitetul s-a ocupat și de apariția revistei „Transilvania", aducînd mai multe lămuriri în legătură cu această chestiune. Între altele a decis ca decamdată, din lipsă de mijloace, să apară cu material literar-științific de patru ori pe an. Eu am adunat material suficient pentru două numere. Ar fi însă foarte potrivit și cu totul corespunzător intențiilor noastre, dacă D-voastră ați binevoi a ne scrie articolul prim, în care să lămuriți ținta la care tinde noua publicație. Vă rog mult, stimate domnule profesor, să mă scuzați pentru incomodarea ce vă fac și să binevoiți a-mi răspunde în scurt timp, dacă pot aștepta articolul dorit, pe care l-aș da în cursul săptămînii viitoare la tipar.

Primiți, vă rog, expresiunea înaltei stime ce vă păstrez,

Octavian Goga.

Cerul instelat deasupra noastră

Scriam cu alte prilejuri că scena „Studio" nu este îndeajuns valorificată, dar istă că recenta premieră a teatrului a demonstrat lesnea din „Inerție", și nu oricum, ci cu o piesă valoroasă, transfigurată artistic într-un spectacol meritos. Opțiunea a fost pentru un text al Ecaterinei Oproiu, dramaturg interesant, incitant, de o franchețe polemică insolită. Am recunoscut și în acest text acel „element parabolic" generator de vrajă, la care se referea autoarea într-o recentă declarație făcută în „România literară". am recunoscut, deci, deschidereа spre parabolă care transleazā anecdotiul spre universuri mai generale, într-o zonă reflexivă, de meditație gravă asupra condiției umane. Pentru că dincolo de un „story", ce se consumă în sînul unui cuplu, eternul cuplu El și Ea, scriitoarea „forează" adînc în sufletul omenesc, iar celebrul adagiu kantian „cerul deasupra noastră" se află, de fapt, în noi. Drama cuplului rezidă în drama cunoașterii de sine. Cei doi înțeleg că nu mai pot comunica în mod esențial. Devin două entități ce stau una în fața alteia, se privesc, se iubesc, se urăsc, se hărțuiesc. După zece ani de mariaj, El și Ea trăiesc „momente ale adevărului, înțelegînd că nimic nu mai poate fi salvat... Ea a renunțat să mai fie o mare actriță spre a-și urma soțul în străinătate. S-a hrănit mereu cu iluzii legate de idolul el din tinerețe și cu cînd de a interpreta pe Ioana d'Arc, dar spulberarea iluziilor și sentimentul acut al neîmplinirii prin „cuplu" declanșează cumplita dramă a rătării. În timp ce El, în ciuda solitudinii și a unei lente alienări, viază, cu „aripile" tăiate, dar încă cu iluzii, cu slabe și stinse speranțe nedeterminate. Textul aparent deconcertant la prima lectură se articulează treptat prin pregnanța caracterologiilor, prin acuitatea observației, prin frusețea și autenticitatea replicii și prin acei refinament stilistic inconfundabil al Ecaterinei Oproiu. Un text deci, transfigurat remarcabil de către regizorul *DAN NECȘULEA*, într-un spectacol expresiv, în stare să dezvăluie cu pertinență tocmai acel „element parabolic" al piesei. Regizorul și-a propus o vizualizare a textului, să-i zicem o „ecranizare" sui-generis, dar nu l-a văduvit de „atmosfera", în ciuda vocației pure caligrafiere prin imagine a universului insolit al unei piese. Într-un cadru plastic — semnat de artistul de excepție care e ONISIM COLTA — adecvat și bogat expresiv, „trasat" în linii subtile, se consumă drama cuplului EA și EL. Introchipați de *MARIA BARBONI PETRACHE* și *ION PETRACHE*, care au marcat, astfel, douăzeci și cinci de ani de Teatru! Un moment aniversar transformat într-un regal actoricesc și aprecierea nu este de circumstanță. Pentru că Maria Barboni și Ion Petrache au evoluat cu devoțiune și grăvitate, impresionînd prin sinceritatea trăirii, printr-o tensiune interioară fin gradată și autentică. Un spectacol, deci, remarcabil pe scena „Studio".

Lizica MIHUȚ

Spre Speolis*

Intervalul ultimilor metri, spre finișul acestui mileniu, duce cu sine într-o arborescență teriflantă, într-un altol calofil, toate științelor posibil-utopice, la o unitate prevezibilă în pluralitatea informațională ce ne în-serie în corpusul său. Din aceste date trebuie să selectăm de cele mai multe ori elementele (cărțile) ce se constituie într-o suprapunere idealică a înțelegerii noastre, reflectare a unui cres estetic, ce deschide răspîntii spre totalitarismul auctorial care să înmănunchege totul într-un Unic Text, ca formă manifestă prin care această generație încearcă o destructurare a genurilor literare tradiționale, împuinînd pregnant, sau mai puțin pregnant, propriul său chip.

Intelectualul de astăzi are datoria de a propune noi calități noi de expresie și structură, de a imprima realului, tranzitiv, totuși, ca durată, starea de impoderabilitate istorică, esențială unei opere durabile. Pentru a-și caracterizа intențiile și mijlocele, el se supune, prin proprie voință, unei gimnastici a spiritului în a furnizа mărturii directe, reale, asupra acestui travaliu cu termeni multipli.

Această sumă de detalii, privind relația autor-operă, caracterizează și lucrarea „Peșteri scufundate", de Cristian Lascu și Șerban Sîrbu. Poezie, proză, eseu, cercetare științifică, istorie, totul într-o perfectă simetrie. Personaj principal, Speologul, ultim topograf de zone virgine.

Reminiscențe de explorator medieval, tîlc sub semnul benefic al lui „homo ludens", jucînduse cu propria viață, dar în același timp semnatar al unei noi partituri la marea simfonie a cunoașterii universale. Rămîne spațiul tainic al hărților cercetii, infinitele planete ale celorlalte universuri, însă, pe pămînt, amurgul marilor exploratori îi reprezintă EL. Carte unică în literatura noastră de specialitate, structurată pe o cercetare exhaustivă a tehnicilor de explorare, a materialelor folosite, a limitelor corpului uman, supus acestor încercări, volumul descrie cronologic explorările pe plan mondial, evaluînd prioritățile naționale în acest domeniu. Cei doi autori propun o nouă modalitate de dezbatere a speologiei căreia i-a pus bazele, de mai bine de jumătate de veac, Emil Racoviță. În ultimă instanță trebuie reliefată structura literară a acestei lucrări, pe care nu vă putem decît îndemna să o citiți, pentru că este o lărbindă în domeniu.

* Cristian Lascu, Șerban Sîrbu, **PEȘTERI SCUFUNDATE**, Editura Academiei, București, 1987.

Mircea STEPAN

teatru

Proletari din toate țările, uniți-vă!

orizont 19

SĂPTĂMÂNAL SOCIAL POLITIC ȘI LITERAR ARTISTIC EDITAT DE UNIUNEA SCRIITORILOR DIN R.S.R ȘI COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURA ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ TIMIȘ

NR. 19 (1158) 12 MAI 1989 • SERIE NOUĂ, ANUL XI. • 8 PAG., 3 LEI

PREGĂTIREA POLITICĂ ȘI PROFESIONALĂ

O CERINȚĂ FUNDAMENTALĂ PENTRU REALIZAREA OBIECTIVELOR ECONOMICO-SOCIALE

Analizînd stadiul actual de dezvoltare al societății noastre socialiste, evidențiind succesele istorice obținute de poporul român în construcția socialistă, mai ales în ultimii 24 de ani, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, în Expunerea la Plenara din noiembrie 1988, a definit magistral liniile directoare ale dezvoltării economice, industriale, agricole etc., în cel de al IX-lea cincinal (1991—1995), precum și în perspectiva anului 2000. Concretizînd și mai mult aceste obiective, în Cuvîntarea la Plenara din 12-14 aprilie 1989, secretarul general al partidului precizează că: **„În centrul activității celui de al IX-lea cincinal va sta continuarea dezvoltării intensive a industriei, agriculturii și celorlalte sectoare de activitate. Producția industrială urmează să crească, pe ansamblu, cu circa 30—40 la sută, iar producția agricolă cu circa 30—35 la sută".**

Pentru a făuri societatea socialistă multilateral dezvoltată și a îndeplini prevederile celui de al IX-lea cincinal sînt necesare o serie de condiții: înfăptuirea noii revoluții tehnico-științifice și a noii revoluții agrare, ceea ce presupune mecanizare, modernizare, automatizare, electronizare, robotizare, creșterea pe această bază a calității produselor, eficienței, productivității și rentabilității, extinderea exportului prin creșterea competitivității produselor românești pe piața internațională, asigurarea materiilor prime și a combustibililor necesari etc. Ritmul dezvoltării depinde de ponderea fondului de acumulare în venitul național, iar calitatea progresului de înfăptuirea proprietății socialiste, de repartizarea rațională a forțelor de producție pe întreg teritoriul țării. Se impune atît identificarea tuturor factorilor care determină sau influențează dezvoltarea, dar mai ales relațiile dintre ei, contextul și momentul acțiunii lor optime.

Una din cerințele fundamentale necesare realizării integrale a planurilor și obiectivelor economice din industrie, agricultură și din celelalte domenii ale economiei și ale vieții sociale este pregătirea politică și profesională, ridicarea nivelului de cultură al tuturor oamenilor muncii. În condițiile actualei revoluții tehnico-științifice și ale noii revoluții agrare, conceptul de pregătire profesională capătă noi sensuri: nu este vorba numai de formarea inginerului, cercetătorului, a intelectualilor, ci de ridicarea nivelului general de pregătire tehnică și științifică a muncitorilor și țăranilor, de omogenizarea socială. Pregătirea profesională implică, pe de o parte, asimilarea unor cunoștințe tehnice, economice, iar pe de altă parte, formarea și perfecționarea unor priceperi și deprinderi, nu numai de execuție și proiectare, ci și de organizare și conducere, de invenție și inovație etc. Școala de cultură generală, liceele industriale și școlile profesionale, instituțiile de învățămînt superior tehnic, inclusiv întreprinderile și centralele au mari responsabilități didactice și pedagogice; integrarea învățămîntului cu cercetarea și producția nu se limitează la aspectele formal-instituționale, ci reclamă tot mai mult analiza și evaluarea, pe baza unor criterii sociale, a cunoștințelor tehnice și științifice. Relevînd că **„Totul depinde de nivelul de pregătire al oamenilor de sus pînă jos — subliniez — de sus pînă jos pentru că și cadrele de conducere nu trebuie să creadă că dacă au ajuns într-o muncă sau alta nu mai trebuie să mai citească, să mai învețe. Dimpotrivă, cu cît deții o muncă mai importantă, cu atît trebuie să studiezi mai mult"**, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, în Cuvîntarea la Plenara din aprilie 1989 insista asupra necesității de a se acționa **„cu mai multă hotărîre ca în toate domeniile să se aplice principiile de bază ale concursului, ceea ce înseamnă în fond, examen de cunoștințe. Nimeni să nu poată fi promovat sau trecut, conform legii, dintr-o categorie în alta fără examen de cunoștințe".**

Pregătirea politică înseamnă, în primul rînd, asimilarea principiilor fundamentale ale materialismului dialectic și socialismului științific. Nu poți fi, de asemenea, apreciat ca fiind pregătit politic dacă nu cunoști în profunzime politica Partidului Comunist Român, obiectivele majore de dezvoltare economică și socială cuprinse în documentele de partid, ideile și tezele din expunerile și cuvîntările tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU**. În educația politică mai mult chiar decît în alte domenii ale instrucției și educației, cunoașterea presupune înțelegere și attitudine: cunoștințele politice disparate, fără să fie drenate de interesele economice și politice esențiale ale partidului și statului nostru, rupte de context, își pierd valoarea. Pregătirea politică implică datoria (și desigur capacitatea) de a desprinde din obiectivele generale de dezvoltare economico-socială a țării, sarcinile concrete care revin fiecăruia dintre noi, de a milita activ pentru înfăptuirea lor.

Neglijarea formării politice, separarea instrucției și educației tehnice, a cercetării științifice, a creației literar-artistice de pregătirea politică se poate dovedi extrem de dăunătoare, deoarece în acest caz nu se înțelege sensul social-politic al acestor acțiuni desfășurate. În Cuvîntarea la Plenara din aprilie 1989, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** a arătat cît se poate de clar că **„între cunoașterea științifică și concepția revoluționară există o strînsă unitate dialectică. Nu poți fi un bun om de știință fără a fi, în același timp, un bun revoluționar, așa cum nu poți fi un bun revoluționar fără a înțelege bine și a cunoaște legile dezvoltării societății omenești, legile naturii, cele mai noi cuceriri ale științei și tehnicii".**

Problemele actuale ale făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate, noile obiective industriale și agricole pe care poporul nostru trebuie să le realizeze, solicită astăzi, mai mult decît în etapele precedente, muncitori, țărani, ingineri și intelectuali bine pregătiți; cerințele de instrucție și educație tehnică și politică se impun tot mai mult printre cei mai importanți factori de progres și prosperitate.

Constantin STRUNGĂ

Fotografie de Gh. POPESCU: „Un ceas în plină natură"

Creație și umanism

În numeroase rînduri, documentele de partid, secretarul general al partidului au atras atenția asupra necesității prezenței în opera literară a eroului modelator. Prezența aceasta afirmă și trebuie să afirme umanismul revoluționar al unui timp al transformărilor. Spunea secretarul general al partidului, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**: **„Telul suprem al politicii noastre este omul, crearea condițiilor ca muncitorul, țăranul, intelectualul să se poată bucura de toate binefacerile civilizației. Pentru om făurim baza materială, dezvoltăm forțele de producție, perfecționăm relațiile de producție, căutăm să așezăm raporturile sociale pe baza principiilor marxist-leniniste, să înlăturăm tot ceea ce alterează sau umbrește idealul echității sociale, al egalității în drepturi. Făurim societatea socialistă, în care omul să fie figura centrală, în care totul să fie închinat omului. Considerăm că și creatorii de valori spirituale trebuie, urmînd principiul căutătorilor al politicii partidului, să închine tot ceea ce făuresc omului, fericirii sale. Așa vor contribui la perfecționarea tot mai rapidă a societății noastre, la desăvîrșirea socialismului, la crearea condițiilor pentru edificarea comunismului în România".** Valoarea educativă a creației literar-artistice se îmbogățește cu sensuri noi. În acest context, noțiunea de umanism cunoaște un proces de revigorare, de tranziție și asimilare a nuanțelor. Fiecare etapă istorică vine în întîmpinarea generațiilor cu alt tip de umanism, cu o altă înțelegere a noțiunii de om. Itinerarea a fost cea care a ridicat această noțiune la rang de omniprezență și omniscient. Omul devine centrul de la care pleacă și spre care converg toate neliniștile universului. Arta, știința, nesfîrșitele de umanism ar fi sterpe și oarbe! De aceea se

S. CONSTANTINOVICI

(Continuare în pag. 6)

A învăța

Ne cheamă timpu-acesta multivalent, vibrînd
În oameni ce-și ridică destinele în soare:
În fapticele sublime, desăvîrșite-n gînd,
Punînd la temelie vocații creatoare.

Să învățăm, ne-ndeamnă eternul conjunctiv,
Scrutînd imensitatea, c-o veșnic tinerească,
Profundă energie, cutezător, activ,
Făcînd decoru-acesta mai suplu să renască.

Și spre desăvîrșire ne-ndeamnă, exemplar,
Al nostru Președinte; revoluționară
I-e vrerea și menirea, de genial steagar
Ce omenesc și amplu se dăruie spre țară.

Lucian BUREREIU

Două romane

Mircea Handoca editează **Romanul adolescentului miop** de Mircea Eliade, carte care conține, de fapt, două romane: **Romanul adolescentului miop** și **Gaudeamus**. În primul sintem față în față cu jurnalele elevului, în al doilea, cu cartea anilor săi de ucenicie. Cum bine observa extraordinarul editor, foarte multe capitole din primul și destule dintr-al doilea îi pot aduce servicii substanțiale biografului. Coroborate cu numeroasele pagini de amintiri, memorii, fragmente de jurnal, corespondențe, „romanele" adolescentului și ale tinărului aduc informații inestimabile biografului.

Primul câștig este, prin urmare, documentar. Scriitorul nu se îngrijește de minima transfigurare. El scrie repede, cu o viteză rar întîlnită chiar în sfînul acestei generații care realizează totul în viteză și fără grija nuanței. **Gaudeamus** e scris, de pildă, în două săptămîni, în februarie și martie 1928. O adevărată performanță, am spune astăzi, dacă n-am cunoaște capacitatea de muncă, voința și ambiția tînărului autor. Nu lucrează pentru sertar, așa cum pare în prima vedere. **Gaudeamus** trebuia publicat și, dacă n-ar fi plecat în India, scriitorul l-ar fi publicat. Dar în India scrie o carte care propune altă mișcare, iar la întoarcerea din India, după cîteva ezitări, transcrise în volumul intitulat **Memorii**, se hotărăște să concureze pentru premiul Techirghiol-Efori cu un roman pe care îl va scrie contracronometru: **Maitreyi**. În mai 1933, cînd obține premiul cu numitul **roman**, soarta celor două cărți de adolescență și studenție e pecetluită. Nu mai sînt de actualitate.

Sau nu mai sînt de succes. Nu trebuie să ignorăm deloc faptul că unul dintre stimulentele principale ale scrisului său ara tocmai voința de succes. Mircea Eliade scrie cu modelele lui în față: Ionel Teodoreanu și Cezar Petrescu sînt oamenii care demonstrează că romanul aduce eclatantă notorietate. Ei sînt vedetele literare ale celui de al treilea deceniu: e pentru prima dată cînd literatura română numără între vedetele ei de prim-plan prozatori. Sau cel puțin, prozatori care pot fascina un tînăr candidat la gloria scrisului. De altfel, Mircea Eliade nu face un secret de faptul că vrea să aibă succes. „E pliticos să nu ai succes public, pentru că viața e grea și, mai ales, e scurtă", va declara, la începutul deceniului al **patrulea, în Vremea**. Primele romane ale lui Mircea Eliade sînt scrise cu ochiul la cărțile de succes ale momentului. El trebuie să scrie. El **trebuie să aibă succes. Jurnalele trebuie înțelese așa: ca exploatare sîngeroasă a unicului capital al prozatorului. A face literatură din tot ceea ce îți oferă viața zilnică** — iată nu doar necesitatea unei generații melancolice, uneori introvertite, ci și rezultanta unei voințe excepționale de succes. Mașina scriitului odată pornită transformă în literatură totul. Scriam că transfigurarea e minimă, că neglijențele stilistice — pe care i le vor reproșa criticii de seamă ai deceniului al patrulea, în față cu cărțile de succes — numeroase. Rebreanu, care-i iubea, îi cere să rescrie. El, care avea puterea de a rescrie, simte și fisurile cărților tinăruului său confrate.

Dar Mircea Eliade nu va rescrie decît tîrziu. Sau, nici atunci. Atunci își va retopi unele cărți începute și abandonate în altele. Deocamdată, abandonează. **Aceste cărți nu-i mai reprezintă.** Aceste poze nu-i mai reprezintă. Impudoarea celui ce se confesează e înfrîntă de melancolii copleșitoare. Jurnalul — prolectat ca operă de succes (totul de vînzare!) devine refugiul orgoliosului al însingurătului. Tînărul bravează, se retrage, iarăși revine la partitura sa eroică. E eternul adolescent pe care îl am auzit în atîtea cărți, în atîtea versuri, în atîtea mărturisiri: **„Nu mă înspăimîntă nimic. Viața mă ajută ca o primăvară perversă. Nu voi lăsa să-mi scape nimic din ceea ce mi-a făgăduit. În fiecare dimineață, voi renaște. În fiecare noapte, mă voi dărui... / Cerul e acum însingerat și calm. Soarele se pogoară, alături de o pădure și un rîu. Auzii cum aleargă trenul însetat de văzduh. Cîmpul cu roada însămînțată mă turbură. Ochii nu mi-l pot dezlipi de zarea către care aleargă trenul neodihnit. Sufletul meu e aspru, vast și senin. Înaintea mea îi bănuiesc pe mulți, pe cellalți. Înainte, simt fluturări de meniri".**

Scriam înainte că romanul are o valoare documentară. Evident da, pentru cel ce caută atmosfera unei vîrste, a unei școli, a unui oraș. Mai puțin pentru cel ce caută marile personaje ale epocii. Carte a prolectului, extraordinară pe această latură a ei, prețioasă diagramă a aventurilor reale și imaginare ale unui tînăr al deceniului al treilea, **Romanul adolescentului miop** pune în valoare statutul de grefier al savantului. Carte „secundară", ea primește o viață nouă prin aparatul critic, datorat acelușei cărturar rarisim, Mircea Handoca.

Cornel UNGUREANU

*** Mircea Eliade — ROMANUL ADOLESCENTULUI MIOP. Text stabilit, cuvînt înainte și tabel cronologic de Mircea Handoca. Ed. Minerva, 1989.**

• cronica literară •

Posteritatea lui Marin Preda

Orice s-ar spune, Marin Preda are parte de o posteritate fericită. Vălul uitării nu s-a pogorît, nici măcar temporar, asupra creației sale, așa după cum pare a fi devenit, în literatura noastră de după război, un adevărat ritual. Admiratorii săi au fost scuturi, în acest sens, de obișnuitele emoții: Marin Preda rămîne un mare scriitor, marele scriitor al perioadei postbelice, chiar cînd este contestat. Patima negatoare a cîtorva detractori lipsiți de cel mai elementar simț al proporțiilor, n-a făcut decît să iște reacții contrarii. Opera lui Marin Preda n-a avut decît de cîștigat. Interesul cititorilor și receptarea critică a creației lui Marin Preda se află într-un continuu crescendo. Cărțile sale bat orice record de tiraj. Prozatorul este din ce în ce mai supus tîrului lecturilor moderne. A devenit chiar personaj de literatură memorialistică. Vorbele lui de duh circulă în cele mai diverse medii sociale, ticurile sale verbale au intrat în repertoriul omului de rînd. Personaj, el însuși, al unui perpetuu spectacol cultural, Marin Preda își așteaptă încă opera exegetică decisivă, care să-i fixeze, pentru cel puțin cîteva decenii, în conștiința literară a epocii. Sînt semne că această lucrare se va scrie curînd.

Recentul număr al **Caietelor critice** consacrat lui Marin Preda este un pas în această direcție. El se alătură altor cîtorva inițiative (între care admirabilul **Timpul n-a mai avut răbdare**), menite să sculpteze, în marmura timpului, statuia unui Marin Preda pe care-l merităm. La capătul acestor eforturi, și al altora, va trebui să ne așteptăm — obligație presantă, resimțită și de cîțiva din semnatarii unor articole din culegerea de față (Bedros Horasangian și Ion Simuț) — bineînțeleg ediție critică. O au deja, încheiată ori în curs, cîțiva dintre contemporani. A nu avea-o și pe aceasta începle să devină mai mult decît o neglijență.

Cîteva din studiile și articolele culegerii de față merită, în primul rînd, semnalate. Ele poartă semnătura unor nume de prestigiu ale literaturii de azi: Ovid S. Crohmălniceanu, Cornel Ungureanu, Radu Cosașu, Costache Olăreanu. Ele sînt importante pentru o anumită schimbare de perspectivă în exegeza modernă: îmbinînd obiectivitatea analizei cu subiectivitatea mărturiei, ele se apropie de visata lectură totală. Ovid S. Crohmălniceanu, de pildă, destăinuie cîteva din secretele de laborator și existențiale ale prozatorului. Cornel Ungureanu întreprinde o spectaculoasă investigație de istorie literară, descrierea, în **Cîte au fcute de Asa Roșculeț?**, o întreagă epocă literară și culturală. Un adevărat portret indirect al lui Marin Preda este cel schițat de Costache Olăreanu, în pateticele sale **infinitive. Merită** să cităm, fie doar cîteva cîndURI, dintr-un admirabil eseu-mărturie al lui Radu Cosașu, **„La mise en question"**, de la **«Vala» la «El și ce?»**, altminteri în întregime citabil: **„Aș spune azi că Preda e «tare» în naivitate, în toate jocurile și înfrebările ei (să fac o listă a «de ce»-urilor lui?), în toate meandrele drumurilor ei prin lume, neobosită, nedescurajată, maturizată pe zi ce trece, metamorfozată — ca în basme — în cîte și mai cîte ipostaze, de la zgrîpțuroaica la fee. (...).**

Trebuie neapărat consemnate și contribuțiile unor Gheorghe Crăciun, Ioan Groșan, Cristian Teodorescu, Ion Bogdan Lefter, Ion Simuț, Cristian Moraru, care conțin numeroase puncte de pornire pentru viitoare discuții mai ample asupra locului și rolului jucat de Marin Preda în literatura actuală.

Însă adevărata, marea lovitură publicistică a acestui număr al **Caietelor critice** o constituie convorbirea (inițiată pe cîteva zeci bune de pagini) dintre Eugen Simion și prima soție a lui Marin Preda, Aurora Cornu. Document de primă importanță pentru cunoașterea omului și a scriitorului, convorbirea se citește, ca-n romanele adolescenței, cu sufletul la gură. Ea rotunjește un sumar bogat, îmbogățind, cu o filă de istorie literară, o biografie scriitoricească lesită din comun. Ca și prin numerele sale anterioare, **Caietele critice** îndeplinește, și cu această serie de portrete în mișcare ale lui Marin Preda, un rol cultural de primă însemnătate.

Mircea MIHĂIEȘ

O antologie*)

Alcătuirea antologiilor este o întreprindere din cele mai delicate. Rostul lor este de a informa și a sugera, șansele lor de reușită depinzînd de îndeplinirea acestor două meniri. Criteriul valoric limitează prin definiție cuprinderea exhaustivă și, în consecință, informarea completă. Gustul antologatorului rămîne, de aceea, esențial.

Sînt însă cazuri în care principiul amintit este eludat în bună parte prin vizarea a ceea ce definește ori caracterizează o perioadă sau o epocă literară. Parțialitatea este astfel estompată prin includerea unui material cît mai extins. Am putea invoca însă în toate acestea, așa cum au făcut deja unii autori, cuvintele lui Lucien Febre referitoare la astfel de culegeri: „Cine zice antologie, zice alegere. Și orice antologie este, prin forța lucrurilor, parțială, es este în raport cu cel ce alege. Ea ne denunță gustul compilatorului".

În reducerea arbitrariului relativ recentei sale antologii Mircea Scarlat pare astfel favorizat de un obiectiv foarte precis. Existența în cultura românească a unor cărți care interferau mai mult sau mai puțin cu a sa l-a determinat să-și restrîngă materialul la opera douăzeci de poeți „de climat", deci de al doilea și chiar al treilea rafi. N-a mai inclus nici pe cei care au fost în ultima vreme reediați, nici pe cei obscuri care ar fi mărit mult proporțiile volumului său. Este însă N. Davidescu, reeditat de Margareta Feraru în 1977, poet „de climat", dar nemenționat ca atare în prefață și neinclus în volum? După noi, da. Alexandru Vițianu care a beneficiat de o republicare (parțială) în 1973, ca și I. M. Rașcu în 1967 par a fi astfel din nou readuși în atenția publicului, fată de, să zicem, B. Nemțeanu, Marcel Romanescu, Constantin T. Stoika etc., și ei reediați. Chiar și în condițiile anunțate, minima parțialitate rămîne, prin urmare, fatală.

Obiectivul lui Mircea Scarlat este, trebuie s-o spunem din capul locului, cum nu se poate mai îndreptățit. Istoriile literare confirmă că marii promotori „en titre" au beneficiat dintotdeauna de tracarea în zgomotoase campanii a unor cohorte imense de aderenți mai puțin înzestrați purtînd aceleași standard al crezului nedemînțit în idealul artei. De nu au fost edificatori prin practica limbajului liric, poeții „de climat" au uneori merite în altă parte: în crearea esteticii explicite, mai mult sau mai puțin conceptuale, de multe ori ei dind de altfel și tonul în acest sector. Cazul cel mai elocvent este cel al lui Ovid Densușianu, teoretician al unui simbolism de factură aparte, partizan în critică al disocierii valorilor, al sincronismului și, prin acest din urmă aspect, un antelovinescian. Mircea Scarlat i-a reținut în cea de-a doua parte a culegerii sale, **Atitudini**, patru asemenea contribuții referitoare la versificarea, la estetica poeziei simboliste și la starea noii lirici în Franța și Belgia. Aceeași este situația lui N. Davidescu, poet și el „de climat" și, în același timp, criticul cel mai dotat al curentului, cu rol istoric important în edificarea poeziei noastre moderne cărula antologatorul i-a inclus în aceeași secțiune eseuri comprehensive despre poezia lui Petică și Mallarmé ori despre estetica simbolistă.

Textele poetice antologate sînt, oricum, și ele un simptom al unei mișcări dinamice care prin opera personalităților accentuate reprezintă o revărsare de ape imense spre marile canioane ale liricii moderne. Ele converg spre pattern prin unele din corolarele cele mai importante ale curentului privitoare la tehnică și comunitatea de toposuri. Antologatorul a avut o fericită idee punînd-le în dialog prin cea de a doua parte cu artele poetice explicite ori textele poetice antisimboliste unde, cum sintem de altfel și preveniți, prin reflecțiile lui Macedonski, Petică, Fundoianu, Caragiale secțiunea respectivă nu mai este și a unor spirite „de climat". Poate că selectarea mai multor articole precum **Adevăr și legendă** al lui Pompiliu Păltănea, mult mai bun decît cel al lui Cincinat Pavelescu, ar fi fost de natură să evidențieze în mai mare măsură contribuția poeților „de climat".

Dacă la toate acestea adăugăm exemplaritatea că extensiune și competență a studiului introductiv, ca și a notelor finale abundente, toate ale aceluiași critic care în **Istoria poeziei românești** s-a mai ocupat cu un instrumentar nou pe perioada simbolistă, estimă toate motivele în a crede în utilitatea, în științificitatea antologiei lui Mircea Scarlat.

D. VLĂDUȚ

*** CLIMAT POETIC SIMBOLIST. Ediție, prefață și note de Mircea Scarlat. București, Editura Minerva, 1987. 345 p.**

---

consemnări

eminesciana

EMINESCU. NOTE FILOLOGICE

De la apariția primei ediții a poeziilor lui Eminescu, sub îngrijirea lui Maiorescu, în 1883, opera sa poetică a fost republicată în numeroase alte ediții, uneori diferite sub aspect filologic, ridică în privința autenticității, a fidelității față de formele inițiale, existente în izvoarele tipărite sau în manuscrise. Desigur, nu e vorba de texte în ansamblul lor, ci de unele detalii ale acestora, care diferă de la o ediție la alta. Deosebirile les în evidență, de obicei, cînd se compară ediția din 1883 cu edițiile succesive, între acestea, pentru a nu aminti decît o parte, cu cele datorate lui I. Scurtu (1910, 1912), C. Botez (1933, 1935), G. Ibrăileanu (1930, 1931), G. Călinescu (1938, 1943). Instructivă rămîne, bineînțeles, confruntarea textelor cu ediția Perpessiclus, ca să nu mai vorbim de reeditările mai recente, apărute sub îngrijirea aceluiași. În anumite cazuri, lecțiunile eronate din ediția Maiorescu au fost corectate de Perpessiclus. Altele, propuse de unii cercetători ai operei poetului, nu au fost acceptate. Voi reveni asupra acestui amănunt. Pentru moment, voi semnala doar două inadvertențe de text în edițiile de pînă acum, a căror interpretare diferă ca sens după cum cele două substantive de la începutul versului de mai jos din **Călin (File de poveste)**

„Vin țînțarii lăutarii,
gîndăcei, cărăbușii"

nu sînt separate prin virgulă, ca în edițiile Maiorescu, Călinescu, Perpessiclus ș.a., ori sînt, cum apare versul în edițiile Scurtu și Ibrăileanu.

Ca implicații, sintactice și semantice, are prezența sau absența virgulei este lesne de înțeles. În „Vin țînțarii lăutarii..." cel de-al doilea substantiv este atributul primului; prin urmare, țînțarii iau parte la nuntă nu ca invitați, ci ca „profesioniști", angajați în această calitate... Ipoteza pare acceptabilă, dar numai la prima vedere, și dacă li se acordă țînțarilor acest... statut grație bizilului ascuțit cu care îșii însoțesc zborul, deși nu aceasta este și trăsătura lor distinctivă... Impotriva ipotezei și deci a variantei fără virgulă se pot invoca două argumente. Unul este de natură logică, și anume: Corteginl invitațiilor este format în acest caz dintr-un grup neomogen. „Vin țînțarii lăutarii..." ar vrea să zică Vin țînțarii albine **și lăutarii**... Să fi introdus oare poetul „orchestra" printre insecte? Așa ar fi, dacă lăutari ar insemna în acest context ceea ce se înțelege în mod obișnuit prin acest cuvînt. Numai că el nu are în versul de față acest sens, ci pe acela de „trînteori", nume dat, cum se știe, albinelor-masculi dintr-un stup, lecțiune propusă de D. Murărașu (în **Comentarii eminesciene**, 1967, p. 370). Omogenitatea șirului de participanți nu este astfel afectată, iar numărul lor crește. Accepția diferită atribuită substantivului în discuție nu este arbitrară, ci numai dialectală. Ea este atestată în graiurile din Moldova de Nord, cum aflăm din **Etymologicum Magnum Romaniae**, unde este înregistrat de Hasdeu s.v. **albină**. Optiunea poetului pentru această variantă regională nu are nimic de prea multe explicații. Termenul comun este cu totul prozaic, sinonimul lui regional și eufemistic, dimpotrivă. În consecință, varianta corectă a versului, din punct de vedere logic, gramatical, ca și sub aspectul punctuației, ar fi: „Vin țînțarii, lăutarii" etc., cum citesc I. Scurtu și G. Ibrăileanu.

Punerea în valoare în limbajul poetic a unor astfel de sensuri este mai greu sesizabilă: omofonia și omografia dau naștere la echivocuri pentru vorbitorii acelor graiuri în care asemenea cuvinte polisemantice sînt uzuale. Pentru majoritatea vorbitorilor limbii române, ele sînt însă elemente monosemantice, eventual cu înțelesuri „figurate", răspîndite, din care cauză sensul lor particular și limitat din contexte, cum e cel discutat, este acoperit de sensul general și uzual din variantele populară și literară ale limbii.

Într-o situație similară se află și alt substantiv din același poem, de data acesta în pelșajul feeric al pădurii de argint: „Mii de fluturi mici albaștri, mii de roiuri de albine / Curg în riuri sclipitoare peste flori de miere pline, / Impiu aerul vărătic de mireasmă și răcoare / A popoarelor de muște (s.n.) sărbătoriți murmuitoare". Așadar, fluturi mii și roiuri de albine ce se abat ca niște riuri spre mierea viitoare din flori: un alai sărbătoresc de murmure al noroadelor de muște curgînd în mireasma răcoroasă a văzduhului de vară.

La această mișcare frenetică și feerică înu parte numai fluturii și albinele, căci **popoarele de muște** este o determinare pe lîngă **roiuri de albine, muște** fiind un alt termen pentru „albine" — sens iarăși regional, **înregistrat tot în Etymologicum Magnum.** (Cu același înțeles din limbajul prisăcarilor inițiinim cuvîntul **la Sadoveanu, în Cîntecul aminirii, Opere, IV**, p. 288-304). De altfel, o logică, fie și sumară, ne îndreptățește să afirmăm că în tabloul de basm al pădurii de argint prezența muștelor ar fi... pătat și compromis, din punct de vedere estetic, prin banalitate și prozaism, condiția poeziei luminoase, vii și cuceritoare a peisajului.

În sfîrșit, altă observație de ordin sintactic în care este implicată virgula. Toate edițiile dau această variantă a versului următor din **Scrisoarea I**: „Mii pustiuri scînteiază sub lumina ta, fecioară!" (**lucr. cit.**, p. 309).

Este surprinzătoare această opinie susținută de un filolog cărții îi datorăm numeroase contribuții la cunoașterea operei lui Eminescu, nu numai din punctul de vedere al criticii textelor. Este de presupus că Eminescu imprumută sensul și funcția epitetului nu neapărat din franceză, ci de la înaintașii lui, poate de la M. Kogălniceanu. Acesta face, în **Tainele inimii**, portretul unui „elegant dandy" ce purta „o sabie turcească, fecioară de orice vărsare de sînge".

De unde se vede că istoria limbii, ca și graiurile, oferă surse prețioase și adesea indispensabile pentru cunoașterea unor particularități ale limbii unui scriitor.

Ștefan MUNTEANU

PANAIT STÂNESCU BELLU — Umbră în pădure

Dionisie Păscuțiu — contribuții bibliografice

Personalitate complexă și contradictorie, cu un larg orizont intelectual, Dionisie Păscuțiu a fost unul din marii cărturari ai Ardealului și Banatului, ce a slujit cu patriotism, credință, dar și probitate științifică, lupta de eliberare națională a românilor din Imperiul Austro-Ungar, într-o perioadă frămîntată și fără șanse imediate de izbîndă.

Născut în 1825, într-o perioadă de adînci prefaceri prin care trecea societatea română în plin proces de modernizare, Dionisie Păscuțiu și-a făcut studiile secundare la Oradea, iar cele teologice la Tîrnavia. După revoluția de la 1848, el a fost numit profesor de limba română la gimnaziul din Beiuș, unde va funcționa pînă în anul 1853. În acel an a fost transferat la Oradea, la catedra de limba română, rămasă vacantă prin plecarea renumitului om de cultură Al. Roman. Aici va găsi climatul favorabil pentru manifestarea potențialului său cultural, beneficiind de o emulație permanent întreținută de activitatea „Societății literare a junimii române studioase la Academia de drepturi și arhigimnaziu din Oradea Mare", înființată în 1851, din inițiativa cărturarului Al. Roman, cu scopul perfecționării cunoștințelor de limbă și literatură română, prin „citire, prin convorbiri, discursuri și deprinderi proprii literare". Această societate literară, care va crea în anul următor un curent cultural ce se va materializa prin fondarea a numeroase societăți și asociații subordonate marelui scop al eliberării națiunii prin intermediul culturii, va cunoaște o activitate deosebită, prin venirea profesorului Dionisie Păscuțiu în fruntea ei. El și-a folosit bogata activitate în ședința din 30 octombrie 1853, printr-o „cuvîntare foarte energică adresată către junime".

Plecînd de la ideea că poezia reprezintă baza culturii, că viabilitatea unei limbi constă în capacitatea ei de versificare, Dionisie Păscuțiu hotărăște scoaterea unei antologii a poeziei române contemporane de la mijlocul secolului al XIX-lea. Apariția, în 1854, a almanahului cu titlul **Versuinții romanii adeca culesiune versuaria din Foicle Naciunale de la anul 1853**, în paginile căruia erau incluse creații ale poeților din toate regiunile locuite de români (I. Barac, V. Ciriova, I. Văcărescu, Gr. Alexandrescu, C. Negruzzi, Gh. Asachi, Al. Donici, I. Heliade-Rădulescu etc.) constituie prima realizare în Banat a societății literare din Oradea.

În anul următor, tot sub conducerea lui Dionisie Păscuțiu, apare almanahul **Diorile Bihorului, Almanac Nacional de la Societatea de lectură a Junimei române studinte la Scoilie orădene**, ce prezintă în cele peste 300 de pagini creații originale ale membrilor societății.

Și, în 1855, Dionisie Păscuțiu continuă să fie conducătorul Societății literare, reușind în același timp să publice la Oradea prima sa lucrare, o gramatică românească, donînd un exemplar din această lucrare bibliotecii societății, în ședința din 20 ianuarie 1856. Datorită unor neînțelegeri, Dionisie Păscuțiu părăsește catedra de limba română și conducerea Societății literare din Oradea. Dar în scurt timp abandonează preoția, studiază dreptul, depunîndu-și cenzura avocațială la 11 august 1860 la Arad.

Era acum o personalitate culturală, numele lui figurînd alături de al marilor cărturari ai românilor, de vreme ce atunci cînd se punea problema înființării Academiei române, ca societate literară, a tuturor românilor, Iosif Vulcan, exprimîndu-și bucuria pentru acea zi măreață „în care reprezentanții națiunii împrăștiați de soartă se vor aduna laolaltă", propunea ca din această Societate să facă parte alături de T. Cipariu, G. Barițiu, Al. Roman, S. Mangiuca, Vicențiu Babeș și Dionisie Păscuțiu.

Același Iosif Vulcan, într-un alt număr al cunoscutei reviste orădene, își exprima regretul că în locul lui Dionisie Păscuțiu a fost preferat Iosif Hodoșiu. Proclamarea Independenței de Stat a României și războiul din 1877—1878 îl găsește pe Dionisie Păscuțiu avocat în Buteni, județul Arad, căutînd, alături de alți intelectuali, să vină în ajutorul fraților de peste munți. Părăsind Buteniul, se stabilește în Făget, remarcîndu-se în 1884 printr-un cuprinzător și documentat răspuns dat la chestionarul lui B. P. Hasdeu „Programa pentru adunarea datelor privitoare la limba română" (cf. Biblioteca Academiei R.S.R., Fond Manuscrise, cota 3430).

În liniștea aparentă a Făgetului, Dionisie Păscuțiu reia ideile unui studiu mai vechi, publicat la Arad, în 1881, în limba maghiară, cu titlul „Despre originea romană a națiunii române (valahe) și despre înfinitatea limbii ei", îmbogățindu-l cu noi informații și argumente științifice. Astfel, la 1892, în Lugoj vede lumina tîparului lucrarea fundamentală a lui Dionisie Păscuțiu, „Originea limbii române valahe". Închinată memoriei lui Petru Maior, lucrarea dovedea o temeinică documentare filologică, autorul posedînd o cultură impresionantă. Pe lîngă limbile romînă, maghiară și germană, mai cunoaște greaca, portugheza, latina, franceza, italiana, spaniola, fiind astfel pe deplin justificate afirmațiile lui Liviu Jurchescu — din păcate, singurul exeget al acestei lucrări — potrivit cărula lui Dionisie Păscuțiu „nu-i găsim ca rival în Banat decît pe Paul Iorgovici, al cărui nume dacă ar fi amintit în cărțile de școală alături de Şincai, Maior și Cicin, aceasta n-ar putea dovedi decît competența și obiectivitate din partea autorilor cărților respective..." (cf. Liviu Jurchescu, „Dionisie Păscuțiu" în **Analele Banatului** an IV, aprilie-decembrie 1931, Timișoara, p. 156).

Cartea lui Dionisie Păscuțiu a fost o replică dată istoricului maghiar Ladislau Réthy, care scrisese în 1887 o lucrare încărcată de șovinism, „Formarea poporului valah și a limbei sale", lucrare ce ignoră lingvistica și istoria universală și induce în eroare „pe lesne creștiori, răspîndește sămînța urii, de care opinia publică nu are nevoie niciodată".

La Făget, „avocatul sărăcilor", cum a rămas în amintirea făgeților Dionisie Păscuțiu, a dus o intensă activitate spirituală, menținînd tradiția luptei pe tărîm cultural și pregătind terenul pentru alți slujitori ai condeiului. În 1896 participă, alături de alți făgeți, la prima adunare a Astrei în Banat, cînd s-a creat și despărțămîntul Lugoj al Astrei, vechea Asociațiune extinzîndu-și activitatea și pe teritoriul Banatului.

Prof. Dumitru TOMONI

Corina Victoria Sein

CONCURS

PANAIT STĂNESCU BELLU — Copii în pădure

— Am venit în legătură cu co... cursul...

— Da ?... se interesă o voce albă și Dolina simți cum o înecă revolta.

— Da ! Și vreau să aflu amănunte...

— Păi, ridică fruntea o funcționară, dacă ai citit, știi...

Dolina se întoarse spre ea. Femeia părea cuprinsă de o plictiseală fără cusur ; de ce nu mă lași în pace ? părea să spună privirea ei. „E clar ! nu fac o impresie bună...".

Pe neașteptate, de undeva, dintr-un colț, se ridică o față și vent, toată numai amabilitate.

— Vă rog, luați loc ! dați-mi cererea, am să vă conduc la profesor... știți, dinsul e șeful comisiei și, cum plecă în străinătate, la un congres, s-a hotărît să se țină astăzi concursul, mai exact, peste o oră. Evident, cei înscriși au fost anunțați...

Dolina, încurcată, se scuză :

— Eu am aflat abia aseară... îmi pare rău...

— Nu vă faceți probleme ! Poftiți ! Dolina o urmă supusă într-un mic amfiteatru.

— Vă las doar un minut...

Fata dispăru. Reapăru cu o tavă și o cenușă din care se ridicau aburi îmbietori. Aducea și cîteva pagini dactilografiate.

— Nu înțeleg amabilitatea dumneavoastră...

— Lăsați, aici, fata îi dădu filele dactilografiate, aveți testele. Treceți, așa, fugitiv, cu ochii peste ele, mă bucur că v-am cunoscut, sper să...

Cineva intră în sală și fraza rămase nefinisată.

— Am nimerit bine ? Aici se ține concursul ? întrebă o voce ușor răgușită.

— Aici ! o repezi funcționara, dar numai peste o oră !

— Știu. Dar așa obișnuiesc eu, îmi trebuie un timp pentru a mă acomoda cu spațiul...

— N-aveți decît ! strecură printre buze înaoșitoarea Dolinei și plecă. Nu înainte de a șopti : „Nu vă faceți probleme, i-am anunțat pe profesor că sînteți printre candidați...".

Noua venită, o femeie încă tînără, cu un ten orbitor de alb dar obosit, veni spre Dolina și-i întinse mîna, simplu, firesc.

— Eu sînt Lucreția Luncan...

Dolina zîmbi :

— Dolina Stoian

Lucreția se întoarse, trecu printre mesele-pupitru, se așeză pe un scaun, se ridică, se apropie de fereastră, privi afară, se întoarse din nou printre mese în cele din urmă își aruncă poșeta pe un pupitru.

— O să stau aici... Ești de-la casei ? O cafeluță ?...

— Nu, nici gînd, se apără Dolina. Mă mir ce a apucat-o pe ... nici nu știu cum o cheamă...

— Melania Rusu, inspector cu probleme de personal-învățămînt, plesă de bază în muzeul respectiv, de profesie, medic veterinar...

— Medic veterinar ? se miră Dolina.

— Da. Și te asigur că a mai avut. Cunoaș un inginer specialist în echipament electronic care e, nici mai mult, nici mai puțin, funcționar la poștă... face ciclism, duce scrisorile și pensiile. Se pare că, pe lună, cîștigă cît cîștig eu în trei, ca biolog. S-a descurcat bălănțu', că doar nu era să se prezinte la Uriași din vale, unde s-a deschis o uzină... Da' de ce să-i condamnăm ? Unele dintre noi, exemplu : Melania, ca ea, o mie, fac mai plăcută ambianța prin birouri, altele se mărită și devin casnice... Știi de ce mă tem ? Că, într-o bună zi, bărbații o să se deștepte și o să se adune în vreo gașcă și vor cere dreptul de a se dedica în exclusivitate muncii casnice, presimt eu că va veni și vremea emancipării lor...

Dolina rîse. Se simți dintr-o dată ciudat de liniștită. Tonul ironic, obsesia Lucreției, i se părură familiare, tonice. Privi acurt ceașca din care se mai ridicau aburi.

— Vrei să împărțim cafeaua ?

— Nu ! În nici un caz. De ieri de la prînz n-am pus în gură nici strop de apă. Mi-am lust toate măsurile... Știi, primul meu examen de admitere la facultate am rămînt pentru că băusem dimineața un ceai. De emoții, m-a plesnit o durere cumplită și am fost nevoită să las lucrarea nefinisată... E de rîs, nu-i așa ?

Dolina își simți palmele umezite. Și ea era o fire emotivă.

Lucreția scoase din poșetă o oglindă, o cutie de pudră și-și tamponă vîrful nasului, apoi își lăsă degetele să se plimbe ușor : „doamne, oare toate avem aceeași obsesie", se întrebă Dolina pipăind peste locul unde de regulă se instalează de timpuriu nesuferitele riduri numite **laba gîștii**. Surîse.

— N-o să-mi poți pică dacă o să cîștig concursul ?

Luată prin surprindere, Dolina se întrebă : „Oare i-aș purta pică ?". Oricum, era prea tulburată pentru a-și răspunde cu sinceritate.

Ușa se deschise din nou. Lucreția privi o clipă, apoi strigă :

— Bine venirăți, fetelor ! N-a dat gripa în nici una dintre voi ? Ieri eram patru, astăzi se pare că vom fi mai multe...

Dolinei i se păru că femeile se uitau la ea cu dușmănie. „Ei, da, nici cu ăia sînt prea bucuroasă să le văd aici. Cu cît aș intem mai multe, cu atît șansa fiecăreia scade...".

Lucreția, răspunzînd unui gest de chemare, se duse spre ușa de care stătea sprijinită femeile care abia intraseră. Dolina ridică de pe tavă ceașca, sorbi o gură de cafea și încercă să-și înăbușe un anume sentiment de jenă. „Nu, exagerez. De ce să mă simt prost pentru că ele își vorbesc în șoapte ? Se pare că se cunosc, au mii de lucruri secrete...".

Puse ceașca pe tavă. Ușa se deschise, apoi se închise cu zgomot. Lucreția, parcă mai palidă, stătea nemișcată lîngă ușă, singură.

— Ce-i cu dumneata ? Ți-e rău ?

Lucreția se uita la ea cu o privire de orb.

— Fetele au renunțat, nu mai participă la concurs...

— De ce ?

— Pentru că postul e ca și dat...

— Exagerezi ! Cui ?

— Chiar nu știi ? Îți bați joc de mine ?

— Eu ?

— Da, dumneata...

Lucreția o privi în ochi preț de cîteva clipe.

— Deci așa, dumneata ești tovarășa Stoian...

— Da, și ?

— Ele, concurentele, cînd te-au văzut, s-au luminat brusc, de ce să mai piardă cîteva ore ? **Postul este al dumitale !**

— Mă faci să rîd ! Poate că sînt cea mai slab pregătită...

— Dumneata nu trebuie să știi, dumneata trebuie să-ți exprimi dorința și, pe scaunul biologului, liber pînă azi, de mîine, o să stai fără probleme...

— Nu înțeleg nimic. De ce să-l ocup eu și nu dumneata, sau alta ?

Lucreția se așeză. Își prinse tîmplele între palme și întrebă, cu voce stinsă :

— Chiar ai nevoie de postul ăsta ?

— Ce întrebare ! Sigur că am, dacă m-am hotărît să concurez pentru el...

— Da' de ce nu te-ai orientat spre ceva mai de sol ? Ce satisfacții îți ponte oferi amărîtul ăsta de post de biolog ?... Cînd ești cine ești...

— Cine sînt ?

Lucreția ridică din umeri, își trecu palma desfăcută peste suprafața netedă și luciosă a pupitrului.

— Ești soția...

Dolina înțelese. Obrajii i se împurpurară.

— Aha, deci așa stau lucrurile. În cazul ăsta, de ce ai rămas ?

— Eu ?... Pentru că n-am încotro. Nu-mi pot permite... Și, cînstit vorbind, mai cred în ceva... Nu știu bine în ce...

— Ascultă, Lucreția, dacă ne-am fi cunoscut în alte împrejurări ?...

— Unde ? întrebă Lucreția, trist, cu muncese la o sută de kilometri. Vin ocazii numai duminica. Soțul meu n-a vrut, nu vrea să mă urmeze... Gura i se strîmbă într-un surîs ironic, că om avea noi drepturi egale, ba chiar unul, două în plus... Dreptul de a ne urma bărbatul... Invers nu se practică... De zece ani fac naveta. Lucrez într-un spital rural. Îmi place, avem un laborator bine dotat, dar simt că, pe la temelia căsnicei mele, ceva se clatină... Eu acolo, el aici... Nu se mai poate... Am tone de imaginație, dar nu mi-am închipuit că...

Dolina n-o mai ascultă. Ieși din sală. În ușă, se izbi de un ins cu ochelari care îi zîmbi amabil. Fugi.

* Fragment din romanul „CERCUL DE OGLINDĂ".

Geamantanele din filme

A fost o vreme cînd eram lăudat pentru spiritul meu de observație. Acea perioadă din viața mea, în care, copil fiind, stîrneam, prin cîte-o remarcă, mirirea și laudele celor apropiați (uneori, nu numai ale celor apropiați) n-a durat prea mult. Declinul a început după ce unchiul meu Nicanor, singurul intelectual din familie, avocat, auzind un cuvînt greu de spus în orice împrejurare, s-a pronunțat, despre mine, cam în felul următor : „Bălănț ! Ăsta prea vede și ce trebuie, și ce nu trebuie". Devenisem, așadar, atît de timpuriu, o ființă incomodă. Nu știam, încă, și m-am obișnuit destul de greu cu ideea că „bunele convenințe" cer să te faci că nu bagi de seamă anumite lucruri. Am avut, apoi, destule neplăceri fiindcă „prea" vedeam... Printre altele, mama n-a vrut să mă mai ducă la cinematograf, la cinematograful „nostru" din cartierul Iozefin, unde, după cum suna un atractiv anunț publicitar, rula, săptămînal, cîte o „operă monumentală, lux scăpător, iubire pătimașă, realizarea cea mai extraordinară în acest gen". Vizionînd una din acele realizări extraordinare, o melodramă intens lacrimogenă (spectatorele aveau pregătite în poșete cîte două, trei batiste ; lăcrimau, discret, și unii spectatori) am observat că eroina, înainte de a părăsi „culbul dragostei", își burdușește geamantanul cu haine și cu vreo cîteva obiecte de care se simțea legată sentimental. Cel mai frumos obiect, o statuetă de bronz (ea ridicat în două pisoare, cadou primit de la omul adorat ; eroina practica echitația) cîntărea, evident, 4—5 kilograme. În secvența următoare, am văzut-o pe frumoasa și nefericita (în iubire) femeie mergînd, cu același geamantan în mînă, pe peronul unei gări. Pe cît de fragilă și de diafană părea, parcă tot pe atît de ușor ducea geamantanul acela. A urcat, abia atingînd treptele, în tren și, după ce a intrat în compartiment, a pus geamantanul, fără pic de efort, în plasa pentru bagaje. Inadvertența geamantan plin — geamantan gol m-a intrigat. I-am cerut imediat explicații mamei mele (care, pare-mi-se, tocmai scotea a doua baliță din poșetă). Copleșită de ce se întîmpla pe ecran, mi-a spus să tac și să nu a mai ridi cu... (Cuvîntul „înepție" îl prelua de la unchiul Nicanor, cărnia îl plăcea să-l folosească destul de des, nedumerindu-și, uneori, conlocutorii : „Lumea a devenit o mare înepție !"). Pînă cînd s-a terminat filmul, am tăcut, dar, ajunsă acasă, am reluat, cu obstinație, chestiunea geamantanului. Și, cum nu e întotdeauna adevărat că numai lucrînd obții ceea ce dorești, ba dimpotrivă : dacă insiști prea mult poți avea necazuri, din acea zi nu am mai fost dus să văd nici o operă monumentală. Pentru a ți ferit de alte eventuale obsesii...

După ce, în sfîrșit, mi s-a permis să merg de unul singur sau cu prietenii la cinema, de atunci și pînă azi am remarcat mereu, în atîtea și atîtea filme, că actorii duc, cînd rolul o cere, geamantane, valize, cufere goale, chiar dacă, conform scenariului, ele ar trebui să conțină ceva. Spre pildă, sticle cu apă minerală, ca să nu zic grenade sau lingouri de platină. Excepțiile au fost și au rămas rarisime...

Și cîte alte inadvertențe care se tot repetă în cinematografia mondială nu mi-au scăpat din vedere ! Dar ce rost are să ostenesc înșirîndu-le, dacă, de atîta vreme, nimeni nu mă mai laudă pentru spiritul meu de observație ?...

Iosif COSTINAȘ

O creație literară sinceră

Cedomir Milenovici a scris (și scrie) poezie, proză scurtă și romane. Preocupările sale literare sînt deci îndreptate spre un **tot**, pătrunse de interferențe dintre cîntec și povestire.

Creația literară a lui C. Milenovici este lipsită de conventionalitate factice, dar (arhi)plină cu ilustrări ale stărilor intime, acut dramatice ; sinceră, marcată de imaginații poetice deosebite (poezie) și de un realism poetic viguros (proză) : „Prin neașteptate asociații de noțiuni din domeniul a ceea ce numim emoțiune și obișnuit Milenovici încearcă și reușește ca, sub forma unor definiții, aforisme și reflecții poetice să releve, la modul personal, relațiile critice dintre elementele lumii noastre interioare, să dezvăluie mișcările și formele inedite din stările și lucrurile ce ne înconjoară" (Cedomir Cioncș).

Cedomir Milenovici debutează ca poet (**Culegătorii înălțimilor**, **Șoapte**, **frunzelor**, **Stropi de cingișe**, — premiul Uniunii Scriitorilor, 1973, Orizont în iris, Sfîrșit de rouă, Cîmpii infinite), situîndu-se printre condeierii de frunte ai generației de mijloc în literatura sîrbă din România. Notațiile lirice ale acestei poezii scot la lumină un univers al căutărilor ; drama intimă fiind un punct de plecare spre evoluții meditativ-filozofice și neliniștii existențiale. Poezia pe care o cultivă acest „veșnic tînăr poet" este impregnată de metafore nespectaculoase, dar care prin sensibilitatea poetică și „intonației" originale, fac ca versurile sale să emane o forță eruptivă presărată de un iz truculent aparte : **Intre-o zi imi vor brăzda fruntea / aripile păsării / care-a crezut că cerul e-o creangă.** („Intre-o zi").

Proza scurtă (povestirile) este stăpînită de o forță tipologică pronunțată care, după primele apariții, i-a „dezvăluit" pe Cedomir Milenovici ca pe un promotor al unei proze cu implicații adînci bănățene, legată de meleagurile natale (Cîmpia Dunării) ; eroii săi fiind situați în diverse ipostaze și imprejurimi (tineri plecați din sat, bătrîni veniți la oraș, etc.), pentru a le defini stările lăuntrice în funcție de tot ce ne oferă viața.

Cărțile sale de proză scurtă, (**Snopi verzi**, **Marginea cerului**, **Cărări pentru genunchi**, **Cerul plin de păsări**, **Vîrtejuri**) oferă un „cîmp" de imagini interioare diverse și o trezitoărie comprehensivă psihologică, morală nouă, într-o lume cotidiană, atingînd, prin profesionalitate și originalitate, cote de o rară frumusețe narativă.

Romanele poetului și ale povestitorului C. Milenovici (**Castelul fără acoperiș** și **Violete**) au un „teritoriu" bine stabilit — satul și țăranii cu prefacerile innoitoare de prin anii '50 — sînt „discții" realiste, invadate de infuzii analitice și chiar abundente în analize psihologice. Scrise cu verva-i caracteristică — Cedomir Milenovici, fiind un spirit inovator prin excelență — romanele sale încheagă stări autentice și personaje rar întîlnite în literatura sîrbă din România, prin felul lor de a gîndi și de-a se autodefini ca și prin ancorarea lor în cotidian, după un lung drum de peripetii în trecut : „**Evitînd o documentare minuțioasă și reconstituind faptele, autorul se integrează în contextul etic al evenimentelor**" (Theodor N. Trăpcea). Țăranii lui C. Milenovici (prezenți în proză, dar și în poezie), fără a fi „supuși" unor canoane sînt ceea ce noi am numi — oameni de rînd, care devin mai frumoși în iubirea lor de pămînt. Acea iubire ancestrală, am zice. Scriitorul reușește să le sculpteze un chip comun de veșnicie prin adevărul, pe care, ei, scriitorul, îl exprimă.

Miomir TODOROV

ntin Tudor

BUCURII

ind apare inserarea,
i ind văd cum crapă
zorii,
d, prin apă, roata morii,
lupte-n noapte, fâlnarea.

lo-n cintecul culorii,
ucu naște-depărtarea,
nește alinarea,
l care-l simt cocorii.

ur străbate, trist, inaltul,
ăb, mereu, acelaşi altul,
nl-nristă ineditul.

ul prinse-n deznămare:
mnonie, cind cobor
în mare,
ul cintec : — răsăritul !

MBI ADÎNCUL . . .

decenii-n aşteptare,
ştii, pe cea mai naltă
stîncă,
la valea mea adîncă,
ul oriciind din
depărtare.

Tăcerea-aşteaptă, încă,
ăncul meu în cugetare.
l din ce în ce mai tare.
ăsărite mănincă !

ăieaua să-nflorească
a-atita de firească . . .
bl. în cupă, nu
păstrează

de pură, sîngerie,
părtarea brumărie,
al iubirea noastră,
trează !

VERSUL MEU

face calea-ntoarsă
iaza care se întrunită.
it nu me mai infrunti,
firul nopţii, toarsă,

parcă-i mai cărunţă,
upre lacrimi stoarsă.
ea frămîntată-i arsă,
copilăria cruntă.

iesc pe zi ce trece,
lume cum petrece,
l meu-o rădăcină

pămînt, mă-nţelenesţe,
e glia ce rodeşte
-i rămîn seara la cină!

IMBOL

ră-nflăcărată
ă-atît de roditoare.
pierdută, gînditoare,
l, numai, subjugată.

în cintec şi culoare,
erilor, legată.
evrut, îndelungată,
n trandafir în floare.

entru mine-i incintare
lin clipa-n care-apare,
tul adunat în vază.

timpurile noastre,
necoborît din astre,
inspre lumină-o rază !

n Evu

REASTRA

rivirea spre poet
uitat,
albe cuvinte
de tobă

a ce seamănă
pe care el
t de veacuri,
astra
o zi vom privi

EVINDECATĂ

ansilvane mieii pasc
u miros de rouă.
chi, toate-au mai fost.
e nouă . . .
u, a mai fost zărit
, cu al tău geamăn,
ci numai soarele, în răsărit,
împrăştie lumină fără seamăn.
Tu nu mai eşti acum decît cuvînt,
străpuns de raza cerului, curată,
iar trupul tău e geamul de pămînt :
scrutează-n el o stea nevindecată . . .

PANAIT STĂNESCU BELLU — Solitarul

Elena Cruceru

CE NEMAIPOMENITĂ ÎNTÎMPLARE

Şi-alerg şi ard în nimoare
şi tu nu ştii nimic despre sentimente
şi despre faptul că mă iscălesc
cu propria mea fiinţă
pe colţurile acestea de piatră
ardente.

Iubitul meu, e întrebare mă cintă,
mă leagă de firul de iarbă crescut
în cîmpie . . .

Ce nemaipomenită întîmplare
că sîntem doi, că unul invie.

AM VRUT SĂ-ŢI SPUN

De multe ori am vrut să-ţi spun,
iubite,
chiar mi-am impus să-ţi spun
să înţeleşi
pe fruntea mea trec păsări ostenite
şi-n loc de gînduri-noduroase crengi.

Am vrut să-ţi spun să te fereşti
de mine,
sînt o pădure de copaci robuşti
nu trupul meu spre tine vine
nu mersul meu, nu paşi înguşti.

Alergam rîzînd prin flori,
şi mă opreai cu-n zîmbet să mă
cerţi
că şi-am furat un strop de suflet.
Te pierd să te cant în mine,
să răscolesc durerii aproape stinse,
să te invlu din foc,
acelaşi foc ce ne-a înălţat
spre dragoste şi pierzanie.
Spune-mi, nu crezi că moartea
Ne-ar ocoli în schimbul iubirii ?

MÎINILE TALE

Mîinile tale
mi-au dăruit
misterul
să nu pot şti
de unde vii
şi nici unde te indreşti.
Mîinile tale
mi-au împrăştiat timpul
în secunde de tristeţe
să nu pot şti
de unde vii.
Şi mîinile tale singure
îmi oprese un strigăt de durere.

DE ATUNCI

Te-am găsit
exact în momentul
cînd aveai nevoie de linişte.
Am intrat în virtul pleoapelor
şi te-am privit ;
de atunci
ne-a cuprins tăcerea
pînă azi,
şi tot de atunci
am învăţat
a-alung toate zgomotele din jur.
spre a salva
miracolul privirii
care, doar ea, vorbeşte.

PANAIT STĂNESCU BELLU — Arbori şi flori.

Viorel Veşcă

AM FOST

Am fost dintotdeauna
Amurgul ce mă chemă,
Şi freamătul de codru
Trecutele iubiri . . .
Am fost şi-o primăvară
Ce parcă se revarsă
In cintece de orgă
In dulcile-aminţiri.
Am fost şi vastul spaţiu
Numit eternitate
Am fost şi blîndul astru
Din pure geometrii.
Am fost şi gheaţă-albastră
De dincolo de pol
Topită-n vechi oceane
In amfore de dor.
Iar din izvorul vieţii
Eu semăn reinnoire
Şi din trecutul vremii
M-adun din mistuire.

IZVORUL BUCURIEI

Eu mi-am găsit sălaşul
Sus în munte,
Cu trupul şi cu inima
In soare !
In albu-i miez sculpiţes
Heraldice, superbe zăncuare —
Mă naşc,
Din umbrele pădurii
Şi mă scufund
In vastele tăceri.
Cu sufletul şi inima curată
Eu îmi lopsesc în calm extatic
Frenetice plăceri.
Beţia hăurilor negre
Răsună în pereţii tari,
Făcînd din pacea fără
De botar
Izvorul bucuriei,
Intîpărit în clipe,
Statuar.

Desen de IULIUS PODLIPNY

Ana Serafin

SPUNE-MI

Te caut să te pierd în seri,
în liniştea începutului de soare,
ce spală o noapte rămasă
în grădina cu vise.

DICŢIONAR LITERAR

Ion Arieşanu

Prozator, eseist, publicist. S-a născut în 8 septembrie 1930 în Ocna Mureş (Alba). Facultatea de Filologie a Universităţii din Cluj-Napoca. Membru al Uniunii Scriitorilor din R.S. România (din februarie 1963). Profesor de limba şi literatura română, redactor-şef la revista „Orizont".

Primele scrieri în „Făclia Ardealului" (Cluj, 1951—1952). Debut editorial cu **Anii adolescenţei**, ESPLA, 1962 (Colecţia „Luceafărul"), schiţe şi povestiri cu privire la care s-au remarcat : „eforturi de a cultiva epicul obiectiv" (Ciobanu, 1962), capacitatea de a reda, cu „fină intuiţie" a psihologiilor, „continutul afectiv al vieţii personajelor" (Lungu, 1962), „arta inserării observaţiilor referitoare la cadru în ritmul naraţiunii" (Crohmălniceanu, 1962). Următoarele două cărţi — povestiri şi nuvele (**Trenul albastru**, ESPLA, 1965 şi **Vară tîrzie**, Ed. Tineretului, 1967), lărgesc spaţiul de inspiraţie, propunînd o galerie de tipuri umane (sociale şi morale). In descendenţa prozei ardeleneşti clasice (Slavici, Agârbiceanu, Rebreanu), textele vădesc „un tulburător spectacol de sentimente" în care discursul se relevă prin „omenesc" şi „sinceritate" (Foarţă, 1967). Cu **O complicată stare de fericire**, EPLA, 1967 (ediţia a II-a, Facla, 1975), scriitorul abordează romanul (industrial). Confruntări specifice contemporaneităţii, plasate în perspectiva unor idealuri morale general umane, propulsează mecanismul diegetic. Eliciţiul eroilor „are ca impuls perpetuarea nemistificată, curată a vieţii" ; se afirmă „cultul proceselor fundamentale ale existenţei" (Vîrgolici, 1967). In romanul **Vraţă**, Ed. Eminescu, 1971, este urmărit „drumul unui destin şi atitudinea unei conştiinţe" (Ruja, 1972), prilej pentru I. A. de a tenta la surprinderea procesului „dialectic al devenirii istorice", la evidenţierea relaţiei „fundamentale dintre individ şi acest proces" (Săşăian, 1973). Din punctul de vedere al compoziţiei, autorul îşi diversifică mijloacele, recurgînd la formula romanului epistolar, cu desfăşurări contrapunctice şi acumulări succesive în conturarea personajelor. **Primiţi puţină dulogie ?**, Ed. Facla, 1972, este o incursiune „în proza poematică miniaturală". „Jurnal liric", „reţinere sublimată a unor stări sufleteşti", cartea confirmă „vigurosa capacitate analitică" a scriitorului (Tugui, 1973). Prin **Amintiţi de pe planeta pămînt**, Ed. Eminescu, 1973 (Premiul Asociaţiei Scriitorilor din Timişoara) şi **Lumini peste Apuseni**, Ed. Eminescu, 1974, prozatorul intră în domeniul reportajului literar. O lume de „semnificative destine contemporane" (Mazilescu, 1975), observată cu minuţiozitate şi surprinsă cu o bogată paletă de procedee (descrierea, portretul, reconstituirea istorică ori interviul, cf. Popescu, 1974), constituie materia volumelor. **Pricetenul pe care-l caut pretutindeni**, Ed. Eminescu, 1976, roman-anchetă, investigheazâ „fără reţineri, fără idealizări, o lume de obicei idealizată de proza noastră actuală : aceea a profesorilor de ţară" (Ungureanu, 1976). Regăsim : credinţe în valorile umane, „lirismul consubstanţial", „suflul umanitarist", concentrarea stilului (Ardeleanu, 1976 şi 1978). Apare toposul Cimpiei (Ungureanu, 1976, Călin, 1976). **Respiraţie liberă**, Ed. Eminescu, 1979, readuce scrisul lui I. A. în zona reportajului literar. Este, de fapt, o carte de interviuri care îi focalizează în prim-planul dialogului „pe oamenii de lîngă noi", făcînd din reportaj nu „doar text, ci şi trăire" (Şerban, 1981). După o culegere de schiţe şi nuvele (**Lumina straniie**, Ed. Facla, 1981), I. A. se află din nou pe teritoriul romanului : **O pasăre în iarnă**, Ed. Facla, 1986 şi **Lumina de la capătul nopţii**, Ed. Facla, 1987. Avînd în centrul său un conflict matrimonial, primul dintre cele două texte romaneşti pledează pentru idealul comunionii senine. Pe direcţia epică a ştefi ardeleneşti de proză, „dar ducînd analiza spre zona trăirilor afective, a psihologiilor aflate în impas", el realizează portretul convingător al unei femei (Cubleşan, 1986) şi demonstrează că „cel mai complex, mai dificil este lucrul simplu" (Tăşcu, 1986). Cel de al doilea, sprijinit pe metafora luminii, ca expresie a „legii morale" (Petraş, 1988), confirmă faptul că „sociofilia rămîne atît în planul tipologiilor literare, cît şi în acelo al stilului propriu-zis, definiţia cea mai exactă a prozei lui Ion Arieşanu" (Dorcescu, 1988).

In 1978 **O complicată stare de fericire** este tradus în limba cehă la Ed. „Nakladatelstvo Pravda", din Bratislava.

REFERINŢE CRITICE

In volume : Virgil Ardeleanu, **Menţiuni**, Ed. Dacia, 1978, p. 142—145. In presă : Leonard Gavrilliu, „Scrisul bănăţean", 8/1962 ; Ov. S. Crohmălniceanu, „Gazeta literară", 28/1962 ; N. Ciobanu, „Iaşul literar", 10/1962 ; Ion Lungu, „Tribuna", 32/1962 ; Mihail Petroveanu, „Steaua", 7/1963 ; Nicolae Ţiriol, „Orizont", 7/1965 ; Teodor Vîrgolici, „Gazeta literară", 24/1965 ; Gh. Grigurcu, „Familia", 5/1967 ; Şerban Foarţă, „Orizont", 8/1967 ; Constantin Cubleşan, „Tribuna", 27/1967 ; Adriana Mitescu, „Gazeta Literară", 39/1967 ; Simion Dima, „Orizont", 3/1972 ; Sorin Titel, „România literară", 8/1972 ; Alexandru Ruja, „Familia", 4/1972 ; Vasile Săşăian, „Tribuna", 20/1972 ; Haralambie Ţugui, „Cronica", 15/1973 ; C. Ungureanu, „Orizont", 21/1973 ; Florentin Popescu, „România literară", 1/1974 ; Olimpia Berca, „Orizont", 47/1974 ; Virgil Mazilescu, „România literară", 28/1975 ; Emil Manu, „Săptămîna", 234/1975 ; C. Ungureanu, „Orizont", 1/1976 ; Al. Ruja, „Familia", 2/1976 ; Valentin Taşcu, „Steaua", 2/1976 ; Virgil Ardeleanu, „Steaua", 8/1976 ; Constantin Călin, „Ateneu", 128/1976 ; Eugen Dorcescu, „Orizont", 29/1977 ; Al. Covaci, „Transilvania", 5/1978 ; Georgs Şerban, „Orizont", 20/1981 ; Valentin Taşcu, „Steaua", 8/1986 ; Constantin Cubleşan, „Tribuna", 33/1986 ; Eugen Dorcescu, „Orizont", 35/1986 ; Vasile Sichitiu, „Orizont", 5/1987 ; Alexandru Ruja, „Familia", 3/1987 ; Irina Petraş, „Steaua", 2/1988 ; Eugen Dorcescu, „Orizont", 5/1988 etc., etc.

Olimpia BERCA

FOLCLORISTUL — GH. N. DUMITRESCU - BISTRIȚA

De numele folcloristului Gh. N. Dumitrescu-Bistrița se leagă activitatea uneia dintre cele mai valoroase publicații apărută în țara noastră — „Izvorașul" (1919), pe care o va conduce neîntrerupt, trecînd prin multe greutăți și sacrificii timp de 21 ani. S-a născut la 15 septembrie 1895 în satul Bistrița-Mehedinți, localitate unde, de-a lungul deceniilor, va desfășura o prestigioasă activitate cultural-științifică și care va deveni cu timpul un adevărat ateneu popular. Își începe activitatea didactică ca învățător în satul Cirjei. Pasiunea pentru valorificarea folclorului, după cum ne va mărturisi mai tîrziu, datează încă din 1909, pe cînd era elev în clasa I a Liceului „Traian" din Drobeta Tr. Severin. „Un exemporal în care scrisesem frumos despre cîntecele populare îmi aduce aprecierea profesorului de română Vasile Vîrcol — din școala lui Ovid Densușianu — mult pasionat de folclor și îndemnul din partea-i de a culege cîntecele populare. Așa am început, culegînd din satul natal, Bistrița, în duminici și în vacanțe, o seamă de cîntece populare". La Bistrița Mehedinților a fost învățător 24 ani. Aici, va fi un adevărat „luminător" al satului, reușind ca, rînd pe rînd, să înființeze un muzeu etnografic, o bibliotecă cu circa 2 500 volume, o bancă populară etc.

Dar pasiunea lui de-o viață a rămas și va rămîne folclorul. După cum se cunoaște, revistele de folclor sătești au jucat un rol important în culegerea și cercetarea creației populare românești.

În ziua de 31 mai 1919, de sub tescurile tipografiei „Convorbiri literare" ieșea primul număr al revistei de folclor, muzică, artă națională și teatru sătesc, intitulată „Izvorașul", condusă de Gh. N. Dumitrescu-Bistrița. Numele publicației — după cum mărturisea directorul ei — este dat „după izvorul pe lîngă care treceam spre școală și spre casă, avînd și o semnificație de modestie ce-i yade bine oricărei lucrări de început". Evocînd drumul parcurs de revistă, greutățile cu care s-a confruntat, folcloristul Gh. N. Dumitrescu-Bistrița mărturisea: „Am dus pe umeri această povară nu din ambiție (...) nu din dorința de îmbogățire, căci toț banul nostru l-am dăruit aici pentru a scoate adeseari carul revistei din noroiul năcazurilor de tot felul, nu din pofta de a ajunge la vreo catedră de profesor, ci totul se reduce la o răzbunare contra indiferentismului față de o comoară prețioasă". (Izvorașul, nr. 10, 1935)

În lunga-i activitate, în revistă au fost publicate toate categoriile folclorului literar și muzical, precum și numeroase date despre obiceiurile, tradițiile poporului nostru. În paginile Izvorașului au apărut și numeroase materiale folclorice de pe meleagurile din vestul țării. Menționăm astfel numărul mare al tradițiilor și obiceiurilor care prin varietatea și frumusețea lor dau multă originalitate acestui minunat colț de țară. Dintre ele amintim doar cîteva: „Căsătoria în comuna Mintia — jud. Hunedoara" (Izvorașul, nr. 5, 1937, p. 178), „Horele" (Izvorașul, nr. 5, 1938, pp. 174-177), „Din obiceiurile Moților" (Izvorașul, nr. 4, 1939, pp. 134-135). Reținînd asemenea atenția creațiile care evocă figurile legendare ale eroilor iubiți și stimați ai poporului nostru. „Cîntecul lui Horea" (Izvorașul, 15 ani de activitate muzicală și folcloristică, 1934, p. 3), „Prefectul Buteanu" (Ibidem, p. 4). După cum ne informează folcloristul Hossu Longin Pompei, în nota ce însoțește „Cîntecul lui Horea", acesta a fost găsit „într-un manuscris al bunicului său Hossu Ioan (1804—1916), care era cîntăreț și învățător din comuna Carnenți, jud. Someș". La rubrica: „Cuvinte dialectale", ne sînt prezentate acele mărgăritare ale graiului bănățean, care au o mare strălucire îmbogățind astfel zestrea lingvistică română: „Gral cărășan" (Izvorașul, nr. 4, 1939, p. 148), „Din Banat" (Izvorașul, nr. 7-8, 1935, p. 287). Gh. N. Dumitrescu-Bistrița prezintă în paginile revistei „Izvorașul" momente importante din istoria folcloristicii românești evocînd personalitățile de seamă care prin munca și truda lor neobosită și-au adus o contribuție importantă la valorificarea creației populare. Dintre colaboratorii bănățeni care s-au bucurat de prețuirea unanimă a revistei amintim pe George Cătană și pe Lucian Costin.

Revista Izvorașul a contribuit la formarea unor folcloriști români. „În revista Izvorașul — menționa folcloristul Hossu Longin Pompei — am găsit regulile cari trebuiesc luate cu sfințenie la adunatul folclorului". „Cum am devenit folclorist", Izvorașul, iunie — septembrie, 1939, p. 239).

În pagini calde, emoționante, este prezentată activitatea cunoscuților compozitori Ion Vidu și Sabin Drăgoi. Aprecierea pentru operele sale desebite, Ion Vidu este în același timp considerat un neînfricat luptător pentru drepturile naționale ale bănățenilor.

Revista Izvorașul, activitatea neobosită a conducătorului ei — Gh. N. Dumitrescu-Bistrița sînt primite cu căldură în satele Banatului, sînt elogiați de ziarele și revistele locale „Excelenta revistă de muzică — subliniază Școala Bănățeană, Caransebeș, 11-12 iunie 1923, o-ar trebui să lipsească din casa nici unui învățător". Vorbind despre această publicație — folcloristul bănățean Lucian Costin menționa: „Revista Izvorașul are un bogat și frumos material de pe toate meleagurile țării noastre: din Oltenia, Muntenia, Banat, Ardeal etc. Toate ramurile folcloriului românesc sînt reprezentate și cu delicatețăînțelegîte de sorții redactori" (Viața Nouă, Lugoj, 16 aprilie, 1929).

De-a lungul celor 70 de ani de activitate, Gh. N. Dumitrescu-Bistrița, pasionatul cercetător al creației populare românești, va reuși să adune o adevărată arhivă, alcătuită din peste 40 000 fișe. Și astăzi Gh. N. Dumitrescu-Bistrița muncește cu pasiune și modestia ce-l-au caracterizat întreaga viață. Prin comunicări și conferințe, prin întîlniri cu elevii și oamenii muncii, prin culegerile de materiale folclorice duce mai departe munca nobilă de valorificare a creației populare.

Evocîndu-l, compozitorul Sabin Drăgoi menționa în 1938: „Numele lui Gh. N. Dumitrescu-Bistrița este binecunoscut în rîndul acelora care iubesc poporul și arta lui. Cine nu-și amintește de revista — „Izvorașul" — modestă că o floare de cîmp, prin care Dumitrescu-Bistrița își tălmăcea lunar noile culegeri de folclor muzical și literar". O viață închinată înfăptuirii unor mărețe idealuri, dăruită luminării poporului, valorificării creației sale spirituale.

Costea MARINOIU

Luna culturii în județul Timiș

Cea de-a doua ediție a complexului de manifestări politico-educative și cultural-artistice „Luna culturii în județul Timiș" se desfășoară sub semnele sărbătorești ale celor două mari momente politice ale anului: aniversarea, la 23 August, a celor 45 de ani de la revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă și Congresul al XIV-lea al partidului. Purtînd sugestivul generic „Cultură — educație — eficiență", Luna culturii reunește o mare diversitate de acțiuni sub egida Comitetului de Cultură și Educație Socialistă al Județului Timiș și a Centrului de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă. Le consemnăm pe cele desfășurate pînă în prezent, subliniind inalta lor ținută și eficiență formativă, modul responsabil prin care mesagerii culturii și artei din această parte a țării împlinesc deziderateele modelării spiritului revoluționar, ale unui om nou.

- Ziua de 9 Mai i-au fost dedicate numeroase întîlniri ale tineriloor, din școli, ale oamenilor muncii din întreprinderi și instituții, cu veterani ai războiului antifascist, purtînd genericul „Eroismul armatei române", precum și numeroase simpozioane, mese rotunde, dezbateri, consacrate Independenței României.
- Teatrul Național și-a inaugurat „Zilele dramaturgiei românești actuale".
- Întreprinderea cinematografică a Județului Timiș a deschis cea de-a VIII-a ediție a „Lunii culturii cinematografice", în cadrul căreia au loc pe tot cuprinsul județului vizionări tematice, concursuri, montaje cineo-literar-muzicale, schimburi de experiență, simpozioane.
- „Poetul, patria, cultura română", simpozionul omagial organizat de Centrul Universitar, Comisia de cultivare a limbii, Asociația Scriitorilor și revista „Orizont". Manifestarea, al cărei cuvînt de deschidere a fost rostit de tovarășul Vasile Bolog, secretar al Comitetului județean Timiș al P.C.R., s-a bucurat de participarea unor importanți scriitori, critici și istorici literari, cercetători științifici, cadre universitare: Ion Arîeșanu, Olimpia Berca, Iosif Chele, Livius Ciocîrlie, Eugen Dorcescu, Angheel Dumbrăveanu, Felicia Giurgiu, Ion Ilieșcu, Alexandru Jebeleanu, Mandics György, Simion Mioc, Ivo Muncian, Ștefan Munteanu, Monica Stoian, Mircea Șerbănescu, Eugen Todoran, G. I. Tohăneanu, Cornel Ungureanu, Virgil Vintilescu, Smaranda Voltur.
- În numeroase localități timișene au inaugurat tradiționalele „Zile ale culturii".
- Biblioteca județeană a vernisat recent expoziția artistului plastic Gh. Vălcanu și a fost organizată șezătoarea literară „Poem partidului".
- Sîmbătă, 13 mai are loc deschiderea „Zilelor Timișoarei muzicală", manifestare tradițională, de un binemeritat prestigiu.

Knijevni jivot nr. 1

Sumarul recent apărutului număr 1 pe anul 1989 al revistei timișorene „Knijevni jivot" se remarcă printr-o diversitate tematică inteligent structurată, prin calitatea ideatică și estetică a materialului publicistic. Inaugurată cu un text omagial, „Silmă și prețuire pentru Marele Erou al României Socialiste, tovarășul Nicolae Ceaușescu", revista publică pagini prilejuite de „Centenarul Eminescu", între care traduceri ale unor cunoscute poezii eminesciene, purtînd semnătura lui A. Pusiojić, S. Vesnici, I. Muncian, D. Bogdanov. Sub genericul „Proză românească contemporană" este găzduită o traducere din D. R. Popescu („Mîtrele vorbește cu florile"), iar o antologie a literaturii scriitorilor sirbi din Banat cu reunește semnăturile lui S. Gvozdanović, D. E. Popin, S. Ristcov, J. Popovici, C. Milenović, I. Muncian, D. Mirianici, S. Bogdanov, D. Balszki, S. Blasiu, R. Simonović, L. Perinat, M. Simonović, N. Popović. O prezență tînără: Cenaciul literar al Liceului de filologie-istorie. Pagini de critică și istorie literară, semnate de I. Petrov, V. Ciricl, J. Milin, L. Perinat, traduceri din poezia română de azi (D. Grozdan, Anavi Adam, Olga Neagu, G. Scintei), texte interesante de literatură universală, rubrici atractive pentru copii, precum și un spațiu tipografic destinat informației cultural-artistice fac și din acest număr al revistei „Knijevni jivot" o prezență remarcabilă în peisajul presei literare din România.

Creație și umanism

(Urmare din pag. 1)

încearcă acum, în literatură, o pătrundere nouă și în același timp interesantă a noțiunilor în discuție. Realitatea nemijlocită în care figurează vorbirea și „ficțiunea" personajelor, a întîmplărilor este strîns legată de realitatea cotidiană. Cititorul devine, inevitabil, părtaș la bucuriile și eșecurile scriitorului. Dezechilibrul, formalismul creației artistice zămislesc o rupere în planul percepției (și pricepe-rii) textului, între concret și abstract, între prezent și absent. Prin creațiile literare ce ne trec prin mînă ar trebui să respirăm mai adînc cotidianul, istoria. Personajele colective sau individuale, chiar dacă nu totdeauna direct reprezentate în scrituri contureazăă destinul istoriei, din mera. Dramele și seismele personajelor urmează fotocmai dramele și seismele istoriei, ale societății, eșecurile și biruințele pe care le reprezintă, căci scriitorul e pe deplin convins că, în afara acestora, nu mai poate fi vorba de autenticitate și adevăr, ci doar de-o prelungire comodă și nesatisfăcătoare a stării de beatitudine, de plăcere estetică ce nu-și atinge scopul.

În literatura actuală, personajul modelator acționează ca un catalizator, săpîndu-și canale adînci în conștiința celorlalte personaje. Este un personaj activ. Este eliminată pasivitatea inefficace, dar se mai menține și se cultivă contemplarea (reminiscențe și progrese pe linia personajului realist — lile Moromete, Ion, Apostol Bologa, Petrini etc.). Idealul creației literare este să găsească un răspuns, să caute neîncetat o breșă de ieșire a omului în cultură, de înțelegere și îndreptare a felului cum acesta viețuiește în lume.

Personajul modelator contemporan, implicat în istorie și factor dinamizator principal, creează imaginea omului viu, material, care se îndepărtează vădit de marile deciansări de energii mitologice, apropîndu-se tot mai mult de naturalețea și mărimea omului social actual. Omul social dispune de o întreagă ideologie, care face din discursul scriitorului o adevărată platformă de difuzare a marilor și micilor adevăruri. Fie că provine din mediul urban, fie din cel rural, omul social este superior prin umanismul și permanenta neliniște interioară de care dă dovadă, într-o nouă societate ca cea de azi.

Realismul literaturii, pentru a fi purtătorul unor idealuri majore, nu trebuie să se confunde (să cadă) în delir verbal, în formalism și inautenticitate (falsificare), în clișeu etc. În centrul viziunii scriitorului contemporan stă năzuința de a interpreta omul în funcție de capacitatea și nevoia sa de a-și formula idealuri în raport cu dreptatea, libertatea, binele, frumosul etc. Literatura încearcă să pătrundă în morfologia umanului (cu înălțările și căderile sale): de la omul unidimensional la personalitatea pluridimensională. Urmărirea omului în consens cu traiectoria sa socială și spirituală, problematica omului mereu în căutarea adevărului, obsesia marii probleme a existenței umane, iată traiectoriile pe care se înscriu creațiile literare majore ale ultimelor decenii, răspunzînd înaltelor chemări ale documentelor de partid, ale poporului inaugi.

carte

O ediție bibliofilă Mihai Eminescu

Opera eminesciană a constituit și continuă să fie, pentru creatorii de cele mai diferite formații, o sursă permanentă de inspirație, un îndemn de a investiga cu tot mai multă atenție universul de adevăr și cultură pe care-l conține. Apariția, de-a lungul anilor, pe lîngă tirajele de masă, a exemplarelor remarcabile, prin calitatea hîrtiei, ilustrației, formate, legătură ș.a., constituie încercări, deopotrivă ale editorilor, artiștilor plastici, maeștrilor tipografi, legătorilor, de a făuri cele mai frumoase volume din creația marelui poet. Între acestea, reamintim, acum, în anul Centenar, ediția apărută în 32 de exemplare [1], în coli, numerotate de la 1 la XXXII. În patrimoniul Bibliotecii județene Timiș se află exemplarul numărul XIX. Întreaga ediție a dobîndit certe valențe bibliofile, prin cîteva elemente pe care le semnalăm mai jos: hîrtie specială, filigran, format original (cu margini netăiate), legătură deosebită, toate exemplarele fiind puse în circulație în mape speciale, din pergament asemănător pielii, cu bob mare, culoarea crem (Dimensiunea copertei 50/28). Fiecare exemplar conține cîte o ilustrație originală semnată de autoare. Cunoscută ilustratoare a lui Eminescu, cu o siguranță a ductului în desen, Ligia Macovei este apreciată pentru reușite echivalențe grafice ale ideilor poetice. Elocvența limbajului plastic, nutrit de starea emoțională și ideatică, constituie un reper important în tălmăcirea, cu sensibilitate lirică, a versurilor întregului volum. Ilustrația care-i deschide, desen pe niță în tuș negru, aceeași de la pagina 167, inspirată de „Scrisoarea V", se distinge prin forță imaginativă, prin desenul suplu și sintetic.

Realizarea exemplarelor din această ediție relevă, o dată mai mult, faptul că bibliofilia este o disciplină bogată în semnificație socială, cîmpul unei nobile dăruiri, care rafinează pînă la esențe pure și inegalabilă eleganță setea firească a omului de înălțare, dăruire și devenire prin valorile pe care singur le-n creat.

Hortensia BAICA

[1] Eminescu, Mihai. Poezii. Text stabilit de (D. Panaitescu) Perpessicius. Ilustrații de Ligia Macovei. București, Editura pentru literatură, 1964. 2 f. nenum. netip., 345 p. cu ilustr. + 1 pl.

excelsior

Daciana Săraru

POEME PENTRU MAMA MEA

De ce-ai ochii așa de-albaștri,
Mamă?
Cînd tu deschizi sertarul
cuvintelor,
Lumea și cerul se-nseninează,
Iar marea pe muntele
Își dau mina peste
Creștetele cîmpiei acoperite
Cu ciocare,
Și parcurile vieții
Se umplu de „nu-mă-uita".

Legănate de un fir de iarbă
Stelele mamei rîsipesc scîntei
și sunete
De o culoare cum
Doar cerul o are.
În pajiștea unde ele
Se joacă,
Soarele a deschis ochii mai
Devreme,
Iar razele lui
Au culoarea

Stelelor
Mamei.

Grădinile de aștri
Au răsărit din nou.

Luminile din inima noastră
S-au aprins din nou.

Florile primăverii
Au înflorit din nou.

SÎNTEȚI GATA?

Simfonia naturii poate începe.

De ce cînd taci
Nu se aude nimica?
Și-n tăcerea mea
Am auzit glasul curcubeului.
Cînd tăcerea a murit
Curcubeul nu mai era pe cer.

În algele sunetului
Scîlpesc viori și flaute.

E o zi unică.

Soarele și Luna au
Coborît pe Pămînt,
Ca să asculte slovele
Vlorii și ale flautului.

Un gînd bun
Este o speranță care
Intră într-o grădină și
Duce ea ea întreg sfînul
sufletului.

VIAȚA ASOCIAȚIEI

● La sediul Asociației Scriitorilor din Timișoara a avut loc o ședință a Comitetului de conducere al Asociației, care a avut pe Ordinea de zi Dezbaterea problemelor legate de alcătuirea și redactarea Dicționarului literar al scriitorilor din sfera de activitate a Asociației, Dicționar inițiat de Asociația Scriitorilor din Timișoara. În cadrul ședinței au luat cuvîntul Ion Arieșanu, Florin Bănescu, Livius Ciocârlie, Alexandru Jebeleanu, Ivo Munclan, Maria Pongracz, Mircea Șerbănescu și Ion Dumitru Teodorescu. La ședință au participat, ca invitați, Olimpia Berca, redactoarea Dicționarului, și Eugen Dorțescu, redactor-șef al Editurii Facla. Lucrările ședinței au fost conduse de poetul Anghel Dumbrăveanu, secretarul Asociației Scriitorilor din Timișoara. ● Scriitorii care au compus jurul Concursului de creație literară „Mihai Eminescu" — Arad, 1989, au fost primiți de tovarășul Aleu Floares, secretar al Comitetului județean Arad al P.C.R. Membrii juriului, cărora li s-au adăugat scriitorii Vasile Dan, Gheorghe Schwartz și Ilona Ungureanu, au luat parte, de asemenea, la o reușită sezătoare literară, care a avut loc la Centrul de cultură și creație socialistă din localitatea Lipova, județul Arad. ● În ședința de marți a Cenaclului Asociației Scriitorilor din Timișoara și al revistei „Orizont", Traian Liviu Birăescu a citit un fragment de roman, comentat, într-un substanțial referat, de criticul literar Cornel Ungureanu. La discuțiile care au urmat au luat cuvîntul: Nicolae Tiriel, Marian Odangiu, Anavi Adam și Ion Arieșanu, conducătorul ședinței. În ședința următoare a Cenaclului, marți, 16 mai 1989, ora 18,00, va avea loc, sub genericul Literatura și muzica, o întîlnire cu membrii Filialei din Timișoara a Uniunii Compozitorilor.

M. O.

Premii obținute de studenții timișoreni la etapa republicană a Festivalului Artei și Creației Studențești (Brașov, aprilie 1989) — secțiunea literatură și publicistică

Premiul I: Revista „Forum studențesc", Andrei Bodiu (poezie), Liliana Mendrea (eseu, folclor), Mircea Mitrițiu (anchete — interviu), Gazeta de perete a Facultății de Electrotehnică.

Premiul II: Simona Constantinovici (critică literară), Adrian Moț (eseu), Györty György (literatură de anticipație).

Premiul III: Monica Stoian (eseu, folclor), Gabriel Marineasa (proză), Valentin Săminți (foileton), Ovidiu Guleș (anchete — interviu), Adrian Bădescu (reportaj), Studioul studențesc de radio.

aqua-forte

● Chiar și pasărea mătăstră își are colivia ei.

● Rataze există doar în moralitate, căci pe aceasta n-o mai poți reface.

● Nu-ți sporește cu nimic prestigiul dacă-ți lauzi prietenii.

● Crezi în cinste numai dacă o ai.

● Trebuie să inventăm pilula durerii de cap, dacă vrem să înlăturăm beția.

● Inaintă-ți stacheta peste care poți să sari.

● Nu-i obligatoriu să trăiești o sută de ani pentru ca să-ți depășești secolul.

● Fă orbii mari, dar nu te lăsa orbit de ceea ce vezi.

● Dacă alergi, nu înseamnă că trăiești mai intens.

● Numai dacă execuți perfect poți să și comanzi la fel.

● Însăși prezentarea la start este o mare izbîndă.

● Te crezi unic numai fiindcă nu ți-ai întîlnit dublura?

● Întîlnirile întîmplătoare pot da roade nesperate.

● De vrei să-ți îndepărtezi, încet, dar sigur, semenii, fă mereu glume cu ei.

● Poți înțelege prezentul numai dacă ți-ai înțeles trecutul.

● Progresul începe cu dorința de a-l avea.

● Nu-i minciună dacă spui doar ceea ce crezi.

Trăilă NICOLA

fanion

AMIRALUL SEPPY, DE PE DRAKKAR

Peste numai cîteva zile, naționala noastră de fotbal va întîlni, la București, naționala Bulgariei, la aceeași dată Danemarca jucînd în compania Greciei. Și uite că, după ce am jucat atît de bilețit la Atena (de s-au găsit, printre cronicari, suflete caritabile care, în loc de condei au folosit comprese pentru genunchi ruginiți !), danezii au cîștigat la bulgari acasă și s-au apropiat de noi, plutind cu drakkarul pe Dunăre, la numai un punct. În felul acesta, nu mai avem decît o alternativă, aceea de a cîștiga toate meciurile acasă. E drept că și dumneaoi îi se întîmplă același lucru, numai că, după cum știți, noi am mai hamletizat fără spor, de vreo două ori, acasă. Deci, cine sînt acești danezi-jucători? (Despre Hamlet, bănuiesc că deținești unele amănunte). Federația lor de specialitate, Dansk Boldspil Union, s-a înființat exact acum o sută de ani, iar la ora actuală, la o populație de 5,1 milioane de suflete, Danemarca are 208 350 de fotbaliști legitimați în 1479 de cluburi. Foarte multi joacă în străinătate, naționala fiind construită pe scheletul (ca să zicem așa) „mercenarilor" — 16, din 24, la Europenele din '88, de pildă. Renașterea fotbalului danez, a naționalei mai precis, a început în 1979, cînd la cîrma echipei a venit vest-germanul Sepp Piontek, fost fundaș la Werder Bremen, Fortuna Düsseldorf și St. Pauli, iar apoi, o vreme, antrenor al reprezentativei din Haiti. S. P. a fost selecționat în urma unui concurs la care au participat 60 de tehnicieni. Contractul său expiră în 1990, cînd el va împlini 50 de ani și, se pare, va fi declarat cetățean de onoare al țării. Pînă acum, cea mai bună performanță a echipei a fost prezența în semifinalele CE din 1984. În linii mari, echipa pe care a aliniat-o la următorul campionat european (unde tot în fața spanilolilor s-a oprit !) a fost aceeași din ediția franceză, conflictul între generații făcîndu-se tot mai simțit. Dar nu vîrsta este criteriul după care „amiralul" Seppy își face 11-le din teren. Dreptă dovadă, în meciul cu bulgarii a evoluat (excelent !) veteranul Morten Olsen, care are aproape 39 de ani (născut la 14 august 1949, 1,84 m, recordman al selecționărilor în prima reprezentativă). Dar să nu credeți că vîrsta nu și-a luat drepturile: fundașul Busk (36 de ani) a avut mereu recidive la operația de tendon, Lerby și Preben Larsen, amîndoi trecuți de 30 de ani, traversează, constant, cite o eclipsă de formă. Dintre cei mai tineri, Mölby (din 4 iulie 1963, activează la Liverpool) s-a bătut în fața unui bar și a fost închis trei luni pentru conducere în stare de ebrietate. După cum vedeți, au și vikingii probleme destule. Noi să-i batem, mîrcuri pe bulgari și, apoi, să le privim mai atent.

Marcel TOLCEA

top

SUNETUL MUZICII

2. „Există două variante în încercarea de a dobori un record. Amîndouă pot fi eficace, amîndouă se pot dovedi inutile", afirmă Brian Glanville, autorul best-seller-ului „The Olympian", roman apărut la Londra, chiar în 1969, atît cel mai strălucit din cariera fraților Gibb. Dacă îndemnul potrivit căruia performerii stadioanelor trebuie „să se întreacă pe sine" pentru obținerea victoriilor e valabil în lumea sportului, el își găsește aplicabilitatea și în plan artistic, în sfera muzicii pop britanice, care, după perioada unui pionierat relativ scurt, va culmina cu forța și vigoarea ce-i determină pe critici să uzeze de expresia „The British Invasion", pe deplin justificată. Să amintim că în anii '60, pe lîngă „consacrații" Shadows, Beatles, Rolling Stones, scena pop engleză aliniază valoroase grupuri ce se vor impune apoi, grație mass-media, în întreaga lume: Them; Kinks; Dave Clark Five; Yardbirds; Animals; Led Zeppelin; Cream, Spencer Davis Group; Amen Corner; Equals; Fortunes; Herd; Herman's Hermits. Această înșiruire, departe de a fi exhaustivă, poate sugera cititorilor mai puțin inițiați emulația fără precedent a anilor '60 în aria muzicii pop engleze. De atunci multe grupuri s-au destrămat, altele le-au luat locul, dar merită să amintim că există și formații „de viață lungă", pe care le putem asculta și azi, evident, nu numai pe discuri, ci și pe scenă. Printre acestea BEE GEES, care — vă vine să credeți ? — activează de 34 de ani ! În 1955 Bee (Brothers) Gees (Gibb) se numeau Blue Cats (Pisicile albastre) și cîntau între reprizele dintre două filme la un cinematograf cu program non-stop. Cu prilejul evoluției acestora la o cursă automobilistică din Brisbane, unde cîntau pentru un numeros public, un producător îi descoperă. Între 1965 și 1966 Bee Gees e cotat drept cel mai bun grup pop australian. Să nu credeți că în acel moment în „țara cangurilor" aceasta era singurul exponent al muzicii pop. De-ar fi să-i amintim măcar pe Easybeats, grup al cărui hit „Friday On My Mind" făcuse deja înconjurul lumii... În 1967 grupul fraților Gibb se afla în Anglia. Este anul afirmării plenare, prin hit-ul „New York Mining Disaster 1941", o piesă tulburătoare, „spusă" într-un limbaj muzical cu totul particular.

(Va urma)

Petru UMANSCHI

sport

CE E CU HAGI?...

...ce s-o fi întîmplat ?! — se întreabă parte din suflarea noastră fotbalistică, avînd în vedere și-n durere evoluția sa din meciurile astei primăveri, cînd, din varii motive, cel mai bun fotbalist român al clipei nu-și confirmă întrutotul clasa mondială; la Cluj-Napoca, deunăzi, a ratat două lovituri de la 11 metri (fluierînd-u-ne, cei din afară, că unul i-am fi înscris și nol, chiar cu ochii închiși — și nu-i deloc așa !), mai înainte s-a mișcat greoi la turci și la greci, de unde, firesc, nedumerirea și întristarea care ne apasă în perspectiva meciurilor atît de apropiate: Steaua — A.C. Milan și România — Bulgaria; chiar să se fi stins fala și forța lui Gheorghe Hagi ?, atît de meteorică să-i fi fost trecerea printre idolii acestor noastre ?, atît de subțire să-i fie ambiția ? — iată pricina neliniștilor, absolut justificate, din ultima vreme; cum, încă, sînt optimist din fire, cum, mereu, am iubit valoarea și talentul, frumosul și arderea, nădăjduiesc că starea sa apatică e una firească, legată, ca oricărui creator, de asteniile specifice primăverii, trecerii de la un anotimp la altul, de la floricelele tinereții la actele mari ale înțelepciunii; zău, eu simt că-n oboseala lui Hagi, e, de fapt, o creștere, o acumulare, o concere.

Am tot scris, d-aci, că-l aștept pe Hagi ! Cu adevărat, eu cred în steaua acestui minunat fotbalist, de-mi sfîrlie metafora pînă la marele meci cu Van Basten și compania; da, mizez pe Hagi și Lăcătuș, pe Lung, Bumbescu, și Iovan; ba: pe toți !

Teodor BULZA

Planul înclinat

În acel miez de aprilie al acelui an 1989, sosisei la Washington și tocmai voiai să dai de-a dura, pe planul înclinat al unei străzi, un enorm ghem în care strânseseî toate meridianele de pînă la Greenwich și Stratford-on-Avon — pe unde fuseseî mai înainte — și pe cele de după imaginara traiectorie a corzii care unește cei doi poli ai planetei. Vreî să spui că abia te mai descurcai în evidența fuselor stelare, rotite între azurul cerului și depărtările de dedesupt, în fel de albastre, ale Atlanticului. Pînă la urmă, ghemul s-a desfăcut singur prin labirintul liniștit al orașului de pe malurile Potomacului.

Deci Washington D. C., cu solare clădiri care, prin stilpuri vechi, nu pot depăși înălțimea Capitoliului, cu ample spații consacrate vegetației, unde vii, timp de o oră, cu un obișnuit avion, de la New York, începe la „Marbury House", în Georgetown, unde, la recepție, îți se dă un tichet pentru un aperitiv gratuit, la barul hotelului, într-un alt propriu vieții de aici. Introducerea tichetului, la „ieșirea" care urmează oricărei „instalări" într-un oraș nou, se nimerește a coincide cu așanumita „oră a fericirii", care — îți s-a spus — nu e în toate zilele în aceeași oră astronomică ; „ora fericirii" înseamnă 60 de minute în care te servești, fără a plăti, cu tot ce vrei din bucatele expuse pe o masă anume. Timpul nu îl-a mai permis, în cele cîteva zile, să mai dai de o asemenea oră.

Într-una din zilele washingtoniene, îi mărturisești însoțitorului, după o cină la Red Sea, un restaurant etiopian, că n-ai senzația că te afli în America. Dar unde ? se interesează el, întrucîtva iritat. Ei, bineînțeles că-n America, îi explici, dar poate că impresia vine din faptul că viața nu îți se pare atît de trepidantă ca-n filmele americane ; plus omul de pe stradă, washingtonezul liniștit, ca să-l parafrazăm pe Graham Greene, omul amabil, care, dacă te întîlnește surzind unul gînd, îți strigă : hai ! Adică un fel de : salut ! Sigur că prima impresie nu este întotdeauna acordată cu aceea intemelată pe o cunoaștere de treizeci de zile, pe care urma s-o experimentezi, de la un mal, la celălalt, ai celor două oceane între care se întind Statele Unite.

Nu știi dacă felul tău de a te simți milliardar de timp, deci de a nu te grăbi nici în ceea ce faci, nici în ceea ce decizi, este întotdeauna cel mai nimerit, dar structura interioară, conceptiile, convingerile nu se pot schimba, o dată bine formulate. Așa că, îți spui, mai bine vezi temeinic ceva decît să alergi, ca într-o derută, de colo-colo. Ceea ce și procedezi.

Așadar, mai întîi Biblioteca Shakespeare, Biblioteca Congresului, Smithsonian Institution, despre care speerăm să găsim timpul necesar spre a scrie, cînd vom începe derularea întîmplărilor acestui itinerar. Spre seară, vei răspunde invitației făcute de **Washington Writers' Publishing House**, care organizează o recepție și o sărbătorire a celei de a XII-a serii de cărți premiate la un concurs și, ca urmare, editate. Titlurile lor : **Învingînd cu gravitate și Recoltă de pietră.** Ajungi pe Macomb Street 3207 și te întîmpină amfitrioana însăși, poeta Elisavietta Ritchie, afabilă, blîndă, și te conduce, cu un surîs luminos, pe o scară interioară, apoi în salonul aglomerat. Ești invitat să îei cunoștință de cele practicate îndeobște la toate recepțiile și te retragi spre un balcon, dincolo de care ard culorile și mirosmele cîtorva pomi înfloriți, în adierea unei pale de vînt, ce vine dinspre un plic de arbori. Cunoști o mulțime de poeți, gazetari, profesori, admiratori ai celor două poete etc. La un moment dat, Elisavietta Ritchie cere liniște și ascultăm lecturile poetelor proaspăt editate : Anne Knox și Maxine Claire. Freamăt, aplauze, felicitări. Recepția își reia lucrările. Fac cunoștință cu Chris Llewellyn, frumoasă blondă care are dificultăți cu fiica ei de 2—3 ani, ce plînge mai tot timpul. Numai tatăl și puternicul său cîine-lup, care-l însoțește, reușesc să-l stăvilească hohotele. În scurt timp de la întoarcerea în țară, ești plăcut impresionat cînd primești cartea promisă de Chris. Între curiozitățile ce se derulează este și cunoștința unui geograf care îți mărturisește că ar vrea să vadă Delta Dunării. Ești încîntat să-ți amintești propriile tale călătorii în lumea paradiziacă a Deltei noastre și cauți să sporești interesul celui ce vrea să o vadă. Urmează o nouă repriză de poezie, după care se reinstalează lunga conversație ; se răresc rîndurile dar, la insistența Doamnei Ritchie, rămîi pînă pleacă și ultimul mohican.

Acum ești numai cu familia care a găzduit seara literară. Îi ești prezentat domnului Clyde H. Farnsworth. Amfitrioniul este zîarist la **The New York Times**, în subredacția din Washington, și are în preocupări chestiunile legate de Congresul Statelor Unite. S-au retras și copiii, poeta îți pregătește cîteva din cărțile sale, operînd modificări în text, dăruindu-ți generoase autografe, revenind iar asupra unor versuri, după care, cu un zîmbet cald, de neuitat, repetă invitația făcută de soțul ei, Domnul Farnsworth, un bărbat distins, discret care, probabil din pricina treburilor profesionale, scoase acasă abia spre sfîrșitul reuniunii. Cînd eziți să accepți invitația de a merge împreună la un restaurant, poeta devine fermă. Într-adevăr uitasei că ea, toată seara, fusese îndatoritoarea gazdă și voia să îasă undeva ! Și astfel, în automobilul domnului Farnsworth, ajungi la un restaurant thailandez. Se poartă bucătărie exotică. Apare orientul extrem, tînăr, undulos, cu priviri și surîsuri de magnolii și nuferi. Nu ești curios de băuturile extremorientale. Bun și vinul californian, bun și vinul românesc. Bune și mîncărurile thailandeze. Seară trepetabilă, poeții se pot înțelege mai ușor decît profeții armelor (ceea ce spun și alte intîlniri cu poeți din New York, Chicago, Boston, Cedar Falls, San Francisco), respectîndu-se reciproc și-necrezînd să se apropie prin gratuit pur al versului, sperînd să se revadă în alt vers, cel visat, al unei lumi mai bune și-al unei păci durabile pe atît de încercata noastră planetă.

Anghel DUMBRĂVEANU

LIRICA AMERICANĂ CONTEMPORANĂ

ELISAVIETTA RITCHIE

ROTIND CERCUL

În lunga și distrusa-mi viață atîtea cercuri
sfărîmate
sînt ; iată-le, împrăștiate-n jurul meu.
Voi inventa o nouă geometrie.

Dar perfecțiunea unui cerc persistă
chiar dacă valuri, rotocoale îl sting.
Sistemul meu, la fel cu cel astral, e risipit.

Eu sînt și soarele și luna multelor planete.
În dansul lor, aceste galaxii ce-mi aparțin, desigur,
se revarsă.
De-aceea am încă de învățat ce orbite să descriu
și cum.

De fapt am de învățat cum să schițez tot cerul.

LECȚII MUSONICE

După tăcerea secetei, ce de cuvinte !
Din alfabetul efemer schițat în praf
învăț acum gramatica ploii,
lingvistica torentelor.

Dar bălțile rămîn de necitit,
sînt prea neclare pentru-un ochi străin :
conțin un vag mesaj despre durere
în umed bibliit de buruieni.

Sfîrșitul lecției e anunțat de soare.
Nu o prea știm. Pămîntul e deja uscat
și spulberă grafia. Rămîn acum
doar niște semne de-nceput în locul

fosilelor cuvinte. Furtuna următoare
mă va-nvăța, probabil, să descifrez întregul
gînd ascuns de nor și ne pămînt ; de nu,
neterminat rămîne iar un paragraf fesil.

OCUPAȚIE : FEMEIE CU ACUL, PENSIONARĂ

Nu-și mai împletește vorbele.
Firele-i cad în poală.
Deși încearcă să le-adune
degetele-i găsesc doar vechi
degetare și acame.
Zdrențele vorbelor ei sînt
murdre, murdare.
nu se mai pot clămi, spăla.
Se vor desprinde, vor cădea
ca haina de spital,
dar înainte de așteptata dezolire
ea toi mai prinde pelee lîngă pelee
tăcerea să-și ascundă.

IN ORIENT EXPRES

Luna apare mereu
prin fereastră
trecînd dinspre sud
inspre nord
dispărînd precum
un balon doborît
respirînd ca o ființă în tragere
nu pot fi sigură
pentru că ea se
reflectă printr-o
fereastră care
la rîndu-i
e-o vagă reflecțiare
a vagonului și-a mea

nu dorm
probabil fiindcă
luna e plină
zăluftă de-a nopții mare
orîunde merg cu
și vagonul
prin inele
și gări neștiute
luna-și aleargă
înainte
în mare viteză peste
răzi de cîmpii
mișcătorul său ochi

DESCÎNTEC

Dă-mi trei flori, trei arzanteme
Adu-mi luna de pe cer

Din cucută scoate-mi îndări
Sari pe fire de paing

Smulge sgura din tăciune
În ochi suflă-mi spori de puf

Țese-un șal din fulgi de stire
Înfășoară-ne cu el

Zvirle lebedele iernii
Domolește al meu gînd

Carnea-mi moale-nceț ghicește-mi
Stoarce-mi sîngele din piept

În românește de
Hortensia PARLOG

OASPETE DE VAZĂ

A venit în ospeție de mai multe ori.
Nu chiar imediat după ce a murit
în timp ce-și cumpăra biletul de tren să vină
să-și petreacă încă o aniversare cu noi : ei acum.

Și-o fi petrecînd toi anul în tartar ?
O fi rensînd acum să piece mai ușor —
precum noviceie primește cîlugăria
și odată cu ea o libertate limitată ?

Se ivește în ușă cu aceiași strigăt de veselie
Eu o ajut să treacă pragul,
îi iau haina, palarul, bastonul negru
Și-o ațept să-și netezească părul nins.

Intrăm în odaia gătită cu pungiioi de hîrtie
creponată
Strigînd „La mulți ani !" și-apoi ciocnim cu vorbe :
Vorbim tare, pentru că e surdă,
Iasă ea cîntă în rînd cu noi, lăudă darurile.

sufla în luminări și face cu schiul unui copil
în timp ce-și linge degetele țepene
și întreabă : „A cui zi de naștere urmează ?"
Croșetează cu multe luni înainte, așa, ca să fie.

Apoi observ : a și dispărut, deși
prăjitura și ambalajele rupte stau împrăștiate
pe masă
Mă trezesc tremurînd, înfiorată și speriată —
cu toate că ea nu ajta ar fi vrut.

ÎNTILNIRE : BRAZILIA

Iar Moartea va purta acolo un lințoliu verde
o ramură de viță în ghearele-i negre
și orhidee mărunte la reverele rupte.
Cu toporîșca, își croește un obsidian.

Nu știu dacă o să-mi fie mai puțină teamă,
însă mă atrage pitorescul :
am să mă îmbrac în frunze de junglă
iar în păr o să port zămoșiță.

DILEMĂ

Nu pot să-ți dăruiesc soarele
sau luna.
Le-am dăruit demult pe amîndouă.
Ai sosit prea tîrziu.
Și în ai risipit, la rîndu-ți, multe stele.

Dar privește !
Pe cer plutește o nouă galaxie,
încă neîntinată, necercetată, nerevendicată !
Vino ! Lacomi și darnici, îndrăzneți și sfioși
ne vom furișa prin tunelele negre ale spațiului
acolo unde nu există gravitație, iar timpul devine
reversibil.

Vom aduna coșuri întregi de stele,
ne vom împodobi lîngă foc, apoi
vom exploda și noi,
răspîndindu-ne în spațiu ca noi galaxii.

Numai un poet risipitor
dăruiește întregul univers
tot ce-îi ofer eu sînt cuvinte
și meteoriți.

În românește de
Mircea MIHĂIEȘ

COLEGIUL DE REDACȚIE:
ION ARIEȘANU (redactor șef)
ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct)
VIOREL GOLȚESCU, NICOLAE PIRVU, CORNEL UNGUREANU

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA : TIMIȘOARA, strada RODNEI 1; Telefoane : 3 33 90 și 3 33 76 (redactor-șef). Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la P.T.T.R.
TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 43 907

Proletari din toată lumea, uniți-vă!

orizont 20

SĂPTĂMÂNAL SOCIAL-POLITIC ȘI LITERAR ARTISTIC EDITAT DE UNIUNEA SCRIITORILOR DIN R.S.R. ȘI COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURA ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTA TIMIȘ

NR. 20 (1159) 19 MAI 1989 • SERIE NOUĂ, ANUL XL • 8 PAG., 3 LEI

TEMEIUL DEVENIRII SOCIALISTE

TEZELE ȘI PRINCIPIILE ELABORATE DE PARTID, DE SECRETARUL SĂU GENERAL, TOVARĂȘUL NICOLAE CEAUȘESCU, BAZA ACTIVITĂȚII POLITICO-IDEOLOGICE

Dezvoltarea conștiinței socialiste și formarea omului nou, cu o gândire prospectivă și inovatoare, personalitate multilateral împlinită, stăpînă pe o concepție științifică despre lume și viață, pe știința transformării revoluționare a lumii și înnobilată cu înaltele valori ale moralei socialiste, cu cele mai valoroase cuceriri ale științei, stăpîn deplin pe tehnica și tehnologiile cele mai avansate reprezintă — așa cum arată tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** la Plenara C.C. al P.C.R. din 12-14 aprilie a.c. — o stringentă necesitate pentru progresul societății noastre și de acea acest deziderat este preconizat ca un obiectiv strategic de perspectivă a politicii partidului de împlinire a celei mai avansate și umane societăți, societatea comunistă. Formarea și dezvoltarea conștiinței socialiste, a omului nou este însă nu numai o latură esențială a procesului revoluționar, un produs al acestuia, ci, totodată, și o premisă a sa, deoarece în concepția partidului nostru socialismul și comunismul se construiesc cu poporul și pentru popor, iar acest amplu și complex demers istoric nu poate fi decît o creație istorică, înfăptuită în comun de o colectivitate umană pe deplin solidară și autentic liberă și stăpînă pe destinul său. Iată, deci, că afirmarea crescîndă a rolului social al activității politico-ideologice își are o dublă interferență: pe de o parte, în înțelegerea că socialismul este opera conștientă, de mare amploare și profunzime a poporului, realizată într-un măreț și neîntrerupt proces revoluționar care necesită implicarea totală și responsabilă a științei și conștiinței, iar, pe de altă parte, în dezideratele presupuse de umanismul comunist, ce se clădește odată cu noua orînduire, umanism căruia îi este propriu un tip uman omnipotent în scara întregii societăți, înzestrat cu virtuțile creativității, ale competenței și demnității, care să acționeze nu numai pentru cunoașterea lumii, dar și pentru transformarea naturii și a societății, pentru a-și făuri o societate înaintată, pluriva lentă, în care să fie preponderentă o înaltă conștiință științifică, revoluționară.

Pornind de la esența concepției materialiste asupra istoriei, partidul nostru a acționat cu fermitate, cu deosebire după Congresul al IX-lea, pentru dezvoltarea puternică a forțelor de producție, pentru perfecționarea relațiilor de producție — proprietatea socialistă, formele de organizare și de conducere ca și cele de repartiție — și consolidînd poziția de proprietar, producător și beneficiar a oamenilor muncii. Concomitent s-a desfășurat o vastă activitate teoretică, politico-ideologică și educativă, ceea ce a asigurat o adecvare continuă a teoriei revoluționare la practica revoluționară. Este meritul istoric al tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU** de a fi subliniat mereu necesitatea intensificării activității de formare și dezvoltare a conștiinței socialiste, de a înlătura unele rămîneri în urmă în care s-a ajuns într-o etapă sau alta a construcției socialiste.

În magistrala Cuvîntare la Plenara C.C. al P.C.R. din aprilie a.c., tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** a precizat din nou și a approfundat ideile de bază formulate la Congresul al IX-lea, precum și cu alte prilejuri, accentuînd asupra necesității de a perfecționa și dezvolta continuu legile generale, principiile socialismului științific, corespunzător cu **„noile cuceriri, cu noua cunoaștere umană"**, a reaccentuat, de asemenea, că **„formele de construire a socialismului nu sînt date o dată pentru totdeauna"**, că nu există „modele", că fiecare popor, fiecare partid **„trebuie să-și stabilească formele realizării socialismului corespunzător condițiilor economico-sociale și noii etape de dezvoltare a societății"**. Desigur, așa cum subliniază secretarul nostru general, perfecționarea trebuie să pornească de la necesitățile făuririi socialismului și comunismului, ale eradicării din viața socială a oricărei forme de exploatare și asuprire. Dezvoltarea teoriei revoluționare presupune, de asemenea, situarea fermă pe poziții revoluționare ale luptei de clasă, spirit partinic și revoluționar, a fi la curent cu mersul cunoașterii și cu experiența luptelor revoluționare contemporane. Aceasta nu se poate face prin renunțarea la unele teze și principii de bază ale materialismului dialectic și istoric, ale socialismului științific, fie prin înlocuirea proprietății socialiste cu alte forme de proprietate care ar duce la reinstaurarea într-o formă sau alta a proprietății capitaliste, fie prin înlocuirea luptei de clasă cu alte concepții sau renunțarea la sistemul politic socialist prin refacerea unor structuri politice care să permit reînvierea unor grupări politice potrivnice socialismului: **„A spune astăzi că lupta de clasă trebuie să fie înlocuită cu alte concepții — arată tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU — înseamnă a condamna la stagnare socialismul, a veni, într-o formă sau alta, în sprijinul capitalismului și imperialismului"**. Este relevant faptul că, încă în lucrarea „Situația clasei muncitoare din Anglia", Engels critica pe acela care, de la „înălțimea" unui punct de vedere „nepărtinitor", susținea ceea ce el numea „un socialism situat deasupra tuturor contradicțiilor și luptelor de clasă și care tinde să impace într-un umanism superior interesele celor două clase în luptă (...)".

Pentru comuniștii români și pentru întregul nostru popor însușirea concepției revoluționare a materialismului dialectic și istoric și a teoriei socialismului științific solicită în modul cel mai firesc studierea aprofundată a documentelor elaborate de partid, a operei de o inestimabilă valoare teoretică și practică a tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU**. În mod firesc, aceasta nu exclude, în concepția partidului nostru, ci reclamă și aplecarea atentă și serioasă asupra operelor fundamentale ale clasicilor marxismului, luarea în considerare a experienței țărilor socialiste și a luptei revoluționare contemporane. În consens cu această poziție, Plenara din aprilie scotea în evidență importanța operei clasicilor marxismului, care prin **„orientare generală, de perspectivă își păstrează pe deplin actualitatea și, mai cu seamă, înarmează partidul, poporul, tineretul cu metodele analizei științifice a dezvoltării sociale, a dezvoltării lumii în general"**. Se accentuează, de asemenea, de către tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, ideea că Marx, Engels, Lenin și alții nu au putut să dea soluții pentru rezolvarea unor probleme actuale, dar **„felul de gîndire și de abordare, spiritul revoluționar de clasă trebuie să constituie pentru toți comuniștii, pentru întregul tineret un model de analiză științifică"**.

Astfel orientată, activitatea teoretică, politico-ideologică asigură, așa cum o atestă experiența noastră istorică, întărirea partidului, a unității și forței sale de acțiune, precum și unitatea de monolit a poporului în jurul său și al tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU**, garanția sigură a înaintării țării spre cucerirea unor noi piscuri de progres și civilizație socialistă.

Prof. univ. dr. Teodor POP

Literatură și istorie

Literatura și istoria s-au împletit și s-au hrănit reciproc, faptele doveditoare oferindu-le creației literară folclorică din cele mai vechi timpuri, la care se adaugă lucrările cronicarilor, acțiune continuată în epoca modernă de poezie și proza de inspirație istorică.

Mihail Kogălniceanu sublinia rolul istoriei în formarea conștiinței naționale și a unității neamului: **„Numai istoria ne de unde venim și unde mergem, trecutul și viitorul, iată toată ființa noastră, iată mijlocul de a ne cunoaște". (Arhiva românească, 1841). Întîmplările trăite, văzute sau auzite constituie izvorul literaturii noastre, de la începuturile ei pînă în zilele noastre. Românul s-a distins prin puterea de a dăinui în timp cu orice preț, de a înfrunta vitregiile istoriei, regăsind în forța colectivității energia unei noi și noi înălțări, comparabilă cu puterea bobului de a renaște și de a da o recoltă mereu mai bogată, an de an, cum observa plastic și profund Vasile Pârvan. „Există o conștiință testamentară a culturii noastre, așadar, o permanentă luptă cu timpul, acordînd unei trăiri limitate sensul pregnant al duratei, izvorît tocmai din convingerea continuității" — remarca pertinent Nicolae Florescu în lucrarea sa Profitabila condiție (Ed. Cartea Românească, 1983), ilustrînd una din dimensiunile majore ale literaturii noastre din totdeauna. „Creșterea limbii românești și a patriei chiștire" — îndemnul poetului, ce sintetiza o întreagă epocă de pionierat literar, a fost preluat și ilustrat, după puterile lor, de urmașii săi. Vasile Cîrlova, în înflăcăratele sale versuri, Dimitrie Bolintineanu în Legendele sale, Vasile Alecsandri în ciclul Ostașii noștri cimentează și perpetuează conștiința națională, focalizînd memoria dăinuirii noastre în „oglinda de aur" a spiritualității noastre, cum o definea Eminescu. Teatrul de inspirație istorică, precum și o bună parte din creația poetică eminesciană slujesc același mesaj etnic și perenității noastre istorice.

Secolul al XX-lea dă glas poetului-tribun, precum Octavian Goga și Aron Cotruș, care mobilizează energiile în acțiunea de întregire a neamului, servind același mesaj

Valeriu DRUMEȘ

(Continuare în pag. 7)

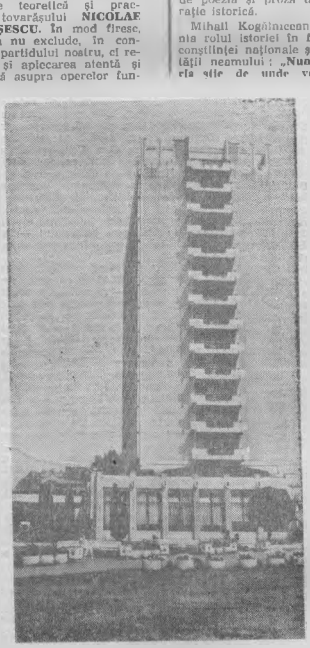

Verticalele orașului.

Rădăcina de foc

Rar poet care să propună o asemenea convergență a simbolurilor ca Grigore Vieru. Și în fel de rari sînt poeții care să reușească în discuție ideea de cîntare cu atîta energie ca el. Fiindcă el este, înainte de toate, Cîntăreț, așa cum erau autorii vechimilor, preocupați de melodie, de cîntec, de ecoul cuvintelor lor. El aparține colectivității și tema lor era viața acestela. Despre colectivitate scrie și Grigore Vieru așa cum scriau la vremea lor Coșbuc sau Goga, toată sau Beniuc, cîntăreți ai rădăcinilor, barzi ai trecerii și petrecerii. Suferința și exultanța sînt prezente chiar și în acest antologic „cîntec de petrecere" care e Bucuraţi-vă : „Încă izvorăse izvoare, / Drag cheminduu-ne pe nume. / Bucuraţi-vă de viață, / Bucuraţi-vă de lume ! // Încă rupe, ca de aur, / Struguri mina cea robace. / Bucuraţi-vă de viață / Bucuraţi-vă de pace ! // Încă de cîntări de mierlă / Codru-și leagănă lin creasta. / Bucuraţi-vă de viață, / Bucuraţi-vă de sata ! // Încă nu sorbim, ah, doamne / Aer cumpărat în rate. Bucuraţi-vă de viață / Bucuraţi-vă de toate".

Această poezie de mare limpezime și de mare simplitate se află în preajma literaturii populare și se hrănește din ea fără afiată. Dar aici cititorul poate descoperi arhetipul eminescian, mărturiași cu orgoliu de autor : „Mamă, de-ai fi o stea în cer lină. / Te-aș găsi după lumină. / Rostire-aș în fața ta : / «Cînd dormi, maică, dumneata» // ... // De te-ai face-n văi o floare / Te-aș găsi după sufiare, / Spune-ți-aș vorbe cerești : / «Maică, tot frumoasă ești»". Dolina, cîntecul, descîntecul, speciî ale firismului folcloric sînt prelucrate de Grigore Vieru cu siguranța unui Maestru. El știe că aici sînt marile sale resurse și aici punctul de pornire. Poemele nu sînt mai puțin filtrate. Iată stampele unui rafinament extraordinar : „Cîneva / A trecut prin pădure. / Ea ? Neumitul ? / Frunza tresare. // Cuiburi de păsări / Iezbile mișcă. / Cuiburi ? Urme calde — ale sale / Pieu-mi frunzea spre ele : / Dulci vetre ! / Cu ochii în rouă / Un verde ne vede". Sau, acest tulbind : „În mine s-a intunecat / Un cer de aur. / El geme înjunghiat / Ca un taur. // În mine-un taur geme / Cu un corn de rubin. / Mi-l sărută pe gene / În zori, un copil. / Suflarea invlind-o / Ca într-un mit. / Ah, iubire, tu, sfinto ! / Cer hăituit".

Poemele au un fond etic, o finalitate. Merită a fi transcrisă această confesiune : „Cîntecul este sufletul urgent al vieții omenesti. Cîntecul este posibilitatea și privilegiul artistului de a rămînă auzit, cu o voce tare, în mijlocul oamenilor. El este o forță miraculoasă : induleește clipa omului trudit și potolește pe omul rău. Cîntecul seamănă copiilor : el nu poate stăvili răul dar îl poate amîna". Poetul pune rolul cîntăreșului la mare cinste. Cîntecul lui Doga e așezat alături de înfăptuirile celor mai mari artiști ai locurilor : „Ceea ce e a înfăptuit Druță în literatură, Sulac în cîntecul popular, Kurbet în dans, Blajinu în limpezirea glasului de taraf, Grecu în zugrăvirea pe pinze a porților noastre, Loteanu în regia cinematografică, tar Mihai Cimpoi în gîndirea critică, a făptuit Doga în cîntec . . ." Înțelegem mai bine prețuirea pe care Grigore Vieru o acordă artistului în colectivitate.

Iar în această colectivitate — ca în orice colectivitate care ține la prețul modelului vechi, la imaginea el arhaică, rolul esențial îl are matricea generatoare, Mama. Făptura mamei e un poem definitoriu pentru această poezie a magnificării : „Ușoară, maică, ușoară, / C-ai putea să mergi călcînd / Pe semințele ce zboară / Între ceruri și pămînt ! // În priviri e-un fel de teamă, / Fericită totuși ești — / Iarba știe cum te cheamă, / Steaua știe ce rîndești".

Nu hasul, ci cosmosul, nu dezordinea ci ordinea lucrurilor. Grigore Vieru e un poet al armoniei, vechi, străvechi, preocupat de casă, sat, limbă maternă, femeie, strămoș, izvor, pntrie, sămînță, pămînt. Toate se așeazș firesc într-o constelație a tradiției, a nașterii și a dăinuirii. Ingenuitatea lui Grigore Vieru face parte din regimul de existență al cîntărețului și grație acestui har scrie remarcabile poeme pentru copii. Bine face autorul selecției că le reproduce : avem de-a face cu unul dintre cei mai înzestrați poeți pentru copii din literatura scrisă în românește.

Și ar mai fi ceva. Nici un autor nu mi-a dat conștiința solidarității poeților ca Grigore Vieru. El știe că aparține — cum ar spune Blaga — unui popor de poeți. Dacă în urmă e Eminescu, zelificatul, model absolut și aspirație perpetuă, lîngă el există mereu un poet într-o comunicare subterană, într-o tovărășie sublimă. Autorul îi dedică o poezie. Dedică și se dedică. Niciodată nu am întîlnit atîta bucurie de a mărturisi apartenența, atîta exultanță a misionarismului poetic ca în cazul lui Grigore Vieru.

Cornel UNGUREANU

* Grigore Vieru, RĂDĂCINA DE FOC. Poeme. Confesiuni. Cuvint înainte de Ioan Alexandru. Postfață de Victor Crăciun. Ediție ilustrată de Sabin Bălașa. Selecție și îngrijire de ediție Arcadie Donos. Ed. Univers, 1988.

Imagine și semnificație

În sistemul imagistic al creației lui Anghel Dumbrăveanu domină valorile emblematice ale cuvintelor, semnificantul lexical fiind însoțit, de obicei, de o dublă semnificație. Halou conferit lucrurilor de „puterea de a visa" transfigurează lumea, creînd o revelantă și originală „suprarealitate" poetică.

Semnificant și multiplă semnificație totodată, marea — reprezentare vizual-auditivă, element al cadrului natural sau presimțire a cosmosului, tălăzuire exterioară sau dinamică psihică, constituie unul din simbolurile fundamentale ale fanteziei creatoare. Nu numai marea — clopot albastru, după de azur cu muzică gravă, obsedează, ci și mările neprielnice sau cele de-ndoilală, mările ce cad în timple sau nesomnul lor, mările răsfoite sau cele pe care se inserează : „Ce amurg, femeia mea, ce amurg sidefiu, / Și marea ce singură își macină-ntrebările goale, / Și pescărușii tîrzii, și pinii neliniștiți, ce nestormiți, / Și nisipul care umblă cu vîntul, / Umblă palid și se strînge în jurul sălciilor scunde". (Cîntecul sturzului).

portrete

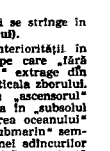

Corăbier și naufragiat pe mările interiorității în vaste explorări introspective, poetul pe care „fără leac l-au fost otrăvit zeitățile mărilor" extrage din abisuri energia necesară lansării pe verticala zborului. Coborîrea simbolică în străfunduri cu „ascensorul" sau „într-un glob de sticlă", adormirea în „subsolul cu epave și pești", căutarea în „pădurea oceanului" sau ancorarea în „porturile somnului submarin" semnifică adîncire în sine, scrutare a enigmei adîncurilor în procesul autocunoașterii printr-o unică experiență interioară, urmată de beatitudinea elanului ascensional spre îmbietoare piscuri de vis. Iar visul înnobilează atît subiectul, cît și obiectul lui, atît pe visător cît și lumea visată, contaminînd umanul cu puterile comuniunii cosmice. Absorbind peisajul exterior în pură contemplație sau metamorfozîndu-l prin imaginarea reprezentării rivnite, creatorul, gata oricînd „de-a trăi marea", transfigurează lumea prin proiectarea asupra realității a viziunilor ce populează subterane lăuntrice, creînd astfel o bogată arborescență imagistică cu rădăcini marine comune : estuarul unui vis neînceput, delta unui surîs, algele fantezilor moarte, gold de corabie.

Resorbit în „renunțări și fum", visul devine iluzie și himeră pierdută. Spațializarea viziunii — rîvnare fără de iluzii, dealurile și văile unei iluzii sau chiar iluzoria, materializarea imaginii în forma simbolică implicită a perlei — împărăteștii crescătorii de iluzii, a vegetalului — iluzii ce nu încolțiră, destrunzirea iluziilor, sugestia efectului ei hipnotic — beat, sarcotizat de fluzii, exprimă recunoașterea lucidă a refugiului în imaginar. Dar, uneori, neputința sau vrăjmășia ce se împotrivesc zborului inving și atunci sentimentul trăit este acela răvășitor al smulgerii sau îngropării în propria-i iripă. Vînător de himere cu insemn solar sau neptunic, creatorul este nevoit să îndure invazia nordului, regim termic al trecerii. Ideea cantonării în zona frigului este dublată de schema sensibilă a închiderii în „templele mării", într-un „fort din tărîmul de iarnă" sau „într-un diamant de iuneric", a îngropării în nînsoare sau în cer, a sidirii într-o aducere aminte, a locuirii „într-un arbor de sticlă la marginea lumii". Visătoria lucidă devine luciditate visătoare prin trecerea dintr-o gamă într-alta, starea de efervescență emotivă temperîndu-se în trăirea nostalgic-timbrată de trecere.

În fața provocărilor lumii, a întrebărilor și semnalelor mării, a runelor tăcerii sau a celor de iuneric, scriitorul „stăpînit de ritmul astrelor bune" răspunde prin mirarea vorbirii, prin cerîmbi de ceață și morfeme ale lutului, prin cioplirea chipului iubit în lemnul cuvintelor, împlinîndu-se în „singurătate și adevăr". În înțelegerea semnelor timpului, Astfel, în miraculoasa aventură a existenței, recuperînd pierderile de entuziasm și compensînd uzura ardorii, rămîn — triumfătoare — cuvintele.

Felicia GIURGIU

cronica literară

Sub semnul întrebării

Ipoteze, clasificări, dubii, problematizări, ironizări, descrieri, paranteze „epice", confesiuni, pe scurt, neliniști, îndoieli, incertitudini — iată, dincolo de cuprinsul propriu-zis, o posibilă tablă de materii a recentei cărți * a lui Dan C. Mihăilescu. Pentru cine l-a citit, prin reviste, cu atenție în ultimii ani, noua față a scriitului său nu constituie o surpriză. Ne la un stil sec, eficient, fără ocolișuri inutile, perpendicular pe idee, criticul a evoluat spre o scriitură mai relaxată. Mai spectaculoasă — cu un termen imprecis. Dan C. Mihăilescu a dobîndit, printr-o muncă asiduă, ceea ce un Ioan Buduca sau Al. Cistelecan aveau de la bun început : o seducătoare artă a inscenării discursului exegetic. Am trăit chiar impresia că, sub impulsul noii descoperiri, autorul se simte tentat să facă exces de spectacol. Plicticit, probabil, de uscăciunea „universitară" a scrisului său de pînă acum, el trăiește bucuria recuperării. Ca un jucător de tenis încîntat de propriile-i calități, îndrăgostit de îndemînarea de a mînui racheta, el uită să mai trimită mingea în terenul adversarului. Există, neîndoielnic, și o mică autoreflectantă a cărții lui Dan C. Mihăilescu : Întrebările adresate poeziei sînt, mai întîi, întrebări puse de către autor lui însuși. Un alt fel de cucerire și exprimare a subiectivității, care va să zică.

Așezat sub semnul lui Camus și al personajului său din Căderea, Jean-Baptiste Clamance (o alegere surprinzătoare, dacă nu chiar cudată, într-un moment de postmodernism atotbiruitor), eseul lui Dan C. Mihăilescu — deși obsedat de clasificări — rămîne el însuși inclasificabil. Ar fi vorba, totuși, de un eclectism superior, de un principiu al stupului : autorul culege informațiile de unde îi vine mai la îndemînă. Miel blînd, Dan C. Mihăilescu se hrănește, cu o fraternă împărtășitate, atît din nobila filosofie, cît și din plebeiana critică literară. Scăzut de cosistice schiteleoare a unui Cioran, dar și de chestiunile de morală din opera aceluiași, autorul își fixează, astfel, o ascendență ilustră. Întrebările adresate poeziei depășesc, într-un anumit sens, capacitatea acesteia de a furniza răspunsuri. Nu sînt simple interogații de natură teoretică. Nu o retorică a facerii poemului urmărește Dan C. Mihăilescu. Ci o morală a devenirii scriitorului. Punînd sub lupa semnului de întrebare un poem, autorul află răspunsuri despre o concepție asupra literaturii, despre un om și, în sens mai larg, asupra existenței. Ajuns în acest punct, asemeni unui alt Monsieur Jourdain, Dan C. Mihăilescu face filosofie fără să-și dea seama.

Dar chiar nu-și dă seama ? Ar însemna să-l subapreciem. Aș spune altceva : autorul se simte mult mai în largul său atunci cînd lese din cîmpile teoriei pe care, de bună voie și nesilit de nimeni, o edifică. Din acest punct de vedere, „categorisirile" sale nu mi-au spus mare lucru. Designul, el are mereu dreptate, este riguros exact în tot ce face. Clasificările sale sînt, practic, inatacabile. Însă acestea sînt lucruri care țîn mai mult de o abilitate logică, decît de un talent literar propriu-zis. Mai aproape de adevăr, și de propriile sale inclinații speculative, se află criticul atunci cînd afirmă : „. . . ceea ce interesează, în ultimă instanță, este calitatea — altfel spus, conținutul — întrebării. Iar alci clasificările propuse convin prea puțin". Așa este.

Analizele (constituind partea a doua a cărții) pot fi împărțite în două categorii : cele care caută o confirmare — și atît — a clasificărilor, o „validare" practică a lor, și cele în care demersul critic își construiește o „specularitate interogativă" proprie. În cazul celor dintîi (capitolele despre Eminescu, Bacovia, Blaga, Emil Botta) se simt, acut, constringerile metodei. Aici, ca să folosesc o metaforă care-i aparține lui Dan C. Mihăilescu, „apele nu se mai văd de mulțimea geamandurilor". În schimb, eseurile consacrate lui Argheziu, Voiculescu și Ion Barbu, libere, în literă și spirit, de orice subordonare teoretică, pun în evidență tocmai ceea ce, în celelalte cazuri, eludau : specificitatea operei de artă.

Dincolo de aceste reușiri, mai mult de principiu decît alimentate de inabilitățile criticului, Întrebările poeziei trebuie considerată cu toată seriozitatea. Avem, în Dan C. Mihăilescu, un critic excelent echipat teoretic, cu o siguranță exemplară în actul magistraturii exegetice. Rămîne, doar, să se elibereze el însuși de invocatul complex al zăvorului. Plasat cînd de o parte, cînd de alta a ușii închise, el se dovedește, în tour de rôle, excesiv de inhibat(n)t și excesiv de zgîlțîit.

Mircea MIHĂIEȘ

* Dan C. Mihăilescu, ÎNTREBĂRILE POEZIEI. Ed. Cartea Românească, 1988.

eminesciana

EMINESCU. NOTE FILOLOGICE (II)

„PE MALURI ZDRUMICATE DE AIURIREA MĂRII . . .“

Sub această formă apare versul de mai sus din **Împărat și proletar** în toate edițiile. Verbul **aluri**, căci despre el va fi vorba, îl regăsim deseori atît în antume, cît și în postumele eminesciene. De aceea el nu a trezit îndoieli, în poezia emineștilor, filologilor și nici editorilor sub aspectul autenticității, ai conformității cu textul original atestat de manuscrise. Altfel spus, lecțiunea **aiurirea** nu a intrat în conflict cu alte variante propuse de filologi, ea fiind acceptată fără rezerve de editorii operei poetice a lui Eminescu, cu și de exegeții ei. Cu o singură excepție : D. Caracostea, pentru care **„aiurirea mării“** ar fi o greșeală de tipar ce trebuie corectată prin **„aurea mării“**. Iată ce scria fostul profesor al Universității din București cu mai bine de cincizeci de ani în urmă :

„Pe maluri zdrumicate de aurea mării . . . Emendația aceasta se impune. **«Aiurirea mării»**, așa cum dădeau toate edițiile, este o greșeală de tipar. Manuscriscle vădesc necesitatea rectificării. Să lase cititorul să răsune în el versul astfel reconstruit cu accentul care în chip firesc cade pe aurea pentru a-i relefa acustica, și va trăi una din cele mai puternice evocări simbolice ale elementului voinței de a fi în contrast cu molcomul univers acustic de care nă se vorbea“ (**Arta cuvîntului la Eminescu**, p. 85 ; în **Studii eminesciene**, 1975, p. 236)

Afirmația este reluată și în **Expresivitatea limbii române**, unde citim (p. 225) : „În versul lui Eminescu din **Împărat și proletar**, în emendația «Pe maluri zdrumicate de aurea mării», accentul pe **aurea** dobîndește o rezonanță acustică extraordinară“. Urmează justificarea asertiunii, bazată pe descrierea amănunțită a „estemelor“ desprinse din alcătuirea fonetică a cuvîntului în discuție : „...i accentuat se relefează puternic prin contrastul nemijlocit cu polaritatea acustică prezentată prin opusul său u. În felul acesta relevă coerență și este acompaniată de zvonul deosebitelor categorii de i din vers și prelungită prin îndoitul i din finalul aurea mării“... etc. Un an mai tîrziu (1943), Caracostea își publică, în **Creativitatea eminesciană**, comunicarea ținută în 1939 la Academia Română, **Simbolurile lui Eminescu**, revenind asupra aceleiași idei (p. 280, în **Studii eminesciene**, p. 136), fără să aducă nici acum argumente de text rezultate din examenul critic al manuscriselor, și greșește din nou.

Nu mă voi pronunța aici în legătură cu analizele de acest gen ale particularităților acustice, absolutizate ca valori estetice, pe care D. Caracostea crede a le fi descoperit în structura fonetică a versului eminescu de el. Astfel de analize, în care se acordă o mare încredere și se atribuie tot atîta putere de seducție stilistică accentelor, calităților sunetelor, alitera(ilor etc., pot frapa, ba chiar impresiona pe cititorul nevizat, mai ales dacă limbajul autorului este metaforic, superlativ și sentimental. Este adevărat că **aurea**, de la **aur** „a răsuna prelung, îndepărtat și surd“, este, luat în sine, o formație onomatopeică avînd o funcție evocatoare evidentă de natură simbolică, sinestezică. Cu această valoare ne întîmpină verbul la I. L. Caragiale, în scena din **Năpasta**, în care mintea tulbure a lui Ion este obsedată de o halucinație : „...este la noi o oană părăsită . . . în fund e o fîntînă neagră. Dacă arunci o pietră-n fund numai, de departe, din inima pămîntului, începe să aue, și aue tot mereu, și tocmai doua zi tace, cînd zice Maica Domnului : destul !“.

Nu este mai puțin adevărat că varianta presupusă de Caracostea ar fi fost . . . la locul ei în versul eminescian, dar dacă poetul n-a avut-o în vedere, atunci emendația propusă este pur conjecturală, de vreme ce nu s-a demonstrat că ar fi o greșeală de tipar. I. Dumitriescu, fostul elev al lui D. Caracostea și editorul operei acestuia, observă pe drept cuvînt că **aurea mării** „este o împerechere fericită de termeni“, dar admite și ipoteza **aiurirea mării**, care s-ar situa „în deplin acord cu sensul poetic al ei“ (**Metafora mării în poezia lui Eminescu**, 1972, p. 142) (notă). Constatare nedeosă, cum se vede, care lasă lucrurile să pluteească în echivoc și în vag.

În concluzie, **aui**, **auire** nu sînt atestate în nici un alt loc din opera lui Eminescu și deci nu fac parte din lexicul său. În schimb **aiuri**, **aiurire**, cu înțelesul de „a îngîna vorbe în neștire, a fi cu gîndul în altă parte (aiurea)“ (v. pentru aceste sensuri **Dicționarul limbii poetice a lui Eminescu**), sînt termeni familiari poetului și, ca urmare, frecvent întîlniți în creația sa. Pe lîngă aceasta, a susține că **aiurirea** din versul în discuție este o greșeală de tipar, dar a nu demonstra acest lucru, ci a întemeia analiza pe o variantă emendată, însă contestabilă, pentru a motiva o teorie (a fonemelor „pătrunse de sufletesc“, cum pretindea D. Caracostea) este un procedeu care nu are multă sorți să convingă.

Meritele lui D. Caracostea ca și cercetător al artei cuvîntului la Eminescu nu sînt, de bună seamă, umbrite de consecvența cu care a apărat o cauză, spre regretul filologiei și al exegezei eminesciene, pierdută.

Dar poate că cea mai stîngjenitoare lecțiune s-a strecurat pînă nu demult în **Se bate miezul nopții**. Versurile întîmplate astfel au fost introduse și cum se știe, de Maiorescu în volumul **Poezii**, editat de el în 1883. Să le reamintim : „Se bate miezul nopții în clopotul de-aramă / Și somnul, vameș vieții, nu vrea să-mi ieie vamă / Pe căi bătute-adesea vreau moartea să mă poarte / S-asamăn între-oialtă viață și cu moarte; / Ci cumpăna gîndirii-mi și azi nu se mai schimbă, / Căci între amîndouă stă neclintita limbă“.

Cel de-al doilea vers : „Pe căi bătute-adesea vrea moartea să mă poarte“ cuprinde, oricît am concede unui poet dreptul de a se acoperi cu ambiguitate, un nonsens : moartea nu ne „poartă“ nicăieri, ea nu ne poate duce decît în neființă, din clipa cînd luîndu-ne în stăpînire, ne interzice orice alt drum (De altfel, substantivul se repetă în versul următor, dar de data aceasta fără a contrazice logica). În realitate, cum a arătat D. Murăraș încă în 1942, apoi în 1984 și 1987 (v. **Comentarii eminesciene**, p. 93), cuvîntul cu pricina trebuie citit **mintea**, cum rezultă din manuscris, și atunci lucrurile se clarifică. Rectificarea apare în edițiile Eminescu, publicate de EPLA sub îngrijirea lui Perpessicius, începînd cu ediția a III-a (1963). În **Opere** alese (1964), Perpessicius motivează : „Grafia autoriza eroarea. Dar sensul primează“ (**Note**, p. 381).

De aceea este riscant să se facă exegeze foarte savante uneori pe marginea poeziei eminesciene, dar care se situează în afara textului, căci vreme se pornește de la o variantă cuprinzînd lecțiuni greșite. Nici implicarea teoriilor moderne despre limbajul poetic ce „se scrie pe sine“ nu explică prea multe lucruri în astfel de cazuri, întrucît ceea ce se potrivește poeziei moderne nu trebuie să se potrivească în mod fatal și unui poet ca Eminescu, pentru „a-i recupera“ și a-i integra cu orice preț în modernitate. Unui mare artist îi stă bine să rămînă în secolul care l-a produs, și este chiar în privescă spre noi. Actualitatea lui nu are de pierdut prin aceasta, dacă opera sa are darul de a înfrunta timpul și de a ajunge astfel pînă la noi, fără a fi răstignită în patul procustian al teoriilor la modă.

Cred că au dreptate cercetătorii care asociază, ca D. Murăraș, metafora **cumpăna gîndirii** cu starea de echilibru desăvîrșit trăită de poet după lungi căutări — pe căi bătute-adesea“ — **sub puterea și stăpînirea rațiunii, a gîndirii. (Oricine știe că minte, gînd, gîndire, cugetare** fac parte dintre termenii dominanți ai poeziei lui Eminescu). Nu se poate trece cu vederea peste faptul că imaginea, intimită mai tîrziu în **Glossă**, de **„cumpăna-a gîndirii“**, se găsește la Kant, (Verstandeswaage), într-un pasaj dintr-o lucrare în care filozoful german combate pe superstiții, văzuți ca ființe lipsite de judecată dreaptă a rațiunii, deci, „cumpănă a gîndirii“ (v. D. Murăraș, **Iucr. cit.**, p. 93—94). Pe lîngă aceasta și în concordanță cu aserțiunea de mai sus, Eminescu făcuse aceste însemnări pe marginea poemului **Mureșanu**, din care fac parte versurile : „Ant. Pann (Iosif Vulcan) [...] Intr-un timp cînd sufletul meu era pătruns [de] curățenia idealelor, cînd nu eram rănit de îndoială. Lumea mi se presinta armonioasă cum i se presintă **orfi** cărui ochiu visionar, orîjicărei subiectivități fertile în stăpînirea rațiunii, a fiecărei a îndoiurilor mele“ (v. Perpessicius, M. Eminescu, **Opere**, I, p. 492) (notă).

Nu sînt prea frecvente la Eminescu asemenea gînduri luminoase, străbătute de credința în puritatea idealurilor și de viziunea armonioasă a nădăjduirii lumii. Sentimentul de echilibru netulburat pe care îl trăia era rodul gîndirii (și nu al morții !), făcută stăpînă peste îndoieli și erosuri. Or, aceasta e cu totul altceva decît a supune aceste versuri unui comentariu sumbru și absesnu din unghiul exterior ideii care le-a generat. În **Glossă**, spuneam, metafora revine, dar acum ea sugerează starea de indiferență, de refuz al simțirii, de ataraxie, ca semn al înțelepciunii de sorginte budică, dar sfîrșit sub acestui accelerat gînduri imposibile, desprinsă de lume și egală cu ea în măsură.

Cercetarea „filologică“ a operei eminesciene, ca auxiliar al interpretării ce se cuvine să fie făcută interpretării poeziei lui Eminescu, nu a străbătut încă, se pare, drumul ultim, care ar fi și cel definitiv.

Nu e nici un motiv să ne alarmăm. Putem fi cel mult nerăbdători, așteptînd contribuțiile noi ocazionale, de esențiale și originale în această privință, în care cel mai mare poet al acestui popor are dreptul la cel o suită de ani trecuți de la moartea sa.

Ștefan MUNTEANU

„Pe-un picior de plai...“

Condeierii țărani și folclorul (I)

Apariția condeierilor țărani a marcat o mutație importantă în actul de creație literară a mediului folcloric. Acești creatori populari, din care o parte au reușit să-și publice scrierile, păstrează, în general, tiparele stilistice ale creației folclorice, cu toată strădania lor, uneori, de a scrie în spiritul literaturii culte, tendință justificată, de altfel, pentru că ei au conștiința individualității, dorința de a ieși din anonimat.

Scriitorii țărani au apărut întîi, în număr mare, în sud-vestul României, într-o zonă cu o deosebit de bogată tradiție populară, dar unde, încă de la sfîrșitul veacului trecut și începutul secolului nostru, știința de carte a intrat, cu multă tărie, în rîndul maselor. În acea perioadă, în satele bănățene se dezvolta o vigurooasă viață culturală, întemeiată pe o adînc consolidată conștiință etnică, manifestată în lupta poporului român de sub stăpînirea austro-ungară pentru eliberare națională și socială, pentru înfăptuirea unității statale. Interesul pentru literatură capătă un caracter de masă, fapt resizat, pe atunci, de o seamă de personalități ale culturii românești, acestea remarcînd atît dragostea țăranului de aici pentru literatura tipărită, cît și dorința acestuia de a se afirma în contextul literaturii locale. În articolul „Literatura țărănească“ (apărut în „Țara“, din anul 1921 și reprodus de Aurel Cosma în cartea „Trei primăveri“, Ed. Facla, 1975), Camil Petrescu arăta că **„aici în Banat, se desfăceau cu mulțe și mîlte revistele românești și broșurile diferitelor biblioteci“** și subliniia **„un lucru neîndoios că dintre toți țăranii de prestutindeni, bănățenii sînt cei mai citiți și mai cunoscători de carte“**. În același articol se atrăgea atenția, pentru prima oară, asupra unui fenomen neobișnuit, privind **„marele număr de scriitori țărani pe care îi dau satele bănățene“**.

În anul 1943, Gabriel Țepelea a publicat cea dintîi lucrare cu caracter de antologie, privind scrierile țăranilor din sud-vestul României, intitulată „Plugarii condeieri din Banat“. Se afirmaseră în literatură, în perioada interbelică, numeroși scriitori țărani bănățeni, din care îi menționăm pe : Ion Ciucurel, Octavian Marga, Ioan Pela, Paul Tărbăjiu și Petru Petrica. La începutul celui de al doilea război mondial începuse să fie cunoscut Ion Frumosu din Ciuchici (Caraș-Severin), despre care Gabriel Țepelea, în lucrarea amintită, scria că „este poet în toată puterea cuvîntului“. După trei decenii, o parte din creațiile sale vor apare în volumele „Oameni dintre apele dolnelor“ (proză, Ed. Facla, 1972) și „Pămînt, oameni și flori“, (versuri, Reșița, 1974). În ultima vreme, s-au impus cărășenii Ion Pătrașcu Stan (volume de versuri „Cîntec și zbor“, 1981 ; „Simburi“, 1983, apărute la Editura Litera) și Ion Cîrdu („Obîrșie“, versuri, 1979, Ed. Litera). Regretatul Ion Frumosu reflecta asupra statutului său de „condeier țăran“, gîndurile exprimîndu-și-le într-o poezie programatică, evidînd un evident caracter de „ars poetica“ : „Eu bat la porți de poezie / Și-atunci cînd condeier îmi zic / Și-s plin și-atunci de țărănie (subl. n.) / Din rădăcină pînă-n spic“ („Țăran condeier“, în „A III-a Infîinire a scriitorilor țărani din România“, Arad, 1982). El, de fapt, își recunoaște ideea foarte clar statutul de scriitor amator, ceea ce va mărturisi direct, în altă împrejurare : **„Scriitorul țăran are nevoie de foarte multă îndrumare, tocmai pentru că nu poate fi decît amator. Trebuie să îa din moștenirea generațiilor anterioare, dar cu grijă : cînd se îndepărțează de folclor să nu se îndepărțeze prea departe, căci nu poate fi decît amator** (subl. n.) **nu profesionist. Trebuie să citească mult, să învețe mereu, să studieze“** („Scînteia tineretului“ din 8 noiembrie, 1971).

Pornind de la această destinuire a lui Ion Frumosu, precizăm că tipul de scriitor amator este unul din cadrul oricărei categorii sociale. Iar acesta, pentru a putea fi etichetat drept scriitor (condeier) țăran, mai trebuie să fie „plin (...) de țărănie“ — expresia lui I. Frumosu amintindu-ne de binecunoscuta „vorbă“ a lui Creangă. Organica împregnare cu elemente ale culturii populare (țărănești) conferă amatorismului scriitorului țăran o trăsătură specifică fundamentală. Literatura lui se situează la frontiera dintre folclor și creația cultă, însă unind în urmă adîncul tărîm al plăsmuirilor orale, de care, cum e firesc, condeierul rural nu se poate desprinde, pentru că îl poartă, asimilat, în întreaga sa ființă, așa cum vedea mai departe, pătrunzînd în însuși procesul său de creație.

Aurel TURCUȘ

LETIȚIA GAVRILĂ : „Cununi pentru strămoși“

NINA CERANU

Străzile necunoscute ale orașului

Ieși pe terasa îngustă unde erau îngheșuite ciale peste grămadă cele mai diverse lucruri, vechiturile care nu mai avuseseră loc în casă și se strecură pînă la marginea ei să vadă forfota dimineții, străină ei. Peste drum, țițul unei macarale se alungea la manevrele unui macaragiu pe care el nu-l zări. De cînd cu noul șantier la Dunăre avusese curejul, fără știrea prezidentului, să se ducă cu căruța și cai și să vindă, de sărbători, muncitorilor de acolo, țuică și vin. Fătrunsese, cu ocazia asta pînă-n inima taberei, printre țiturile lungi ale păsărilor de fier.

Acum avea în ea un neastîmpăr. Pur și simplu nu realiza pentru ce se afla acolo. Femeia, gazda, o sfătuise că ar fi bine să se odihnească pînă cînd ea se întoarce. Auzise cum pocnise ușa în urma ei, îi auzise și tocurile pantofilor care bocăneau îndreptîndu-se spre scări și totuși nu se liniștise.

Își desfăcu plasa de rafie și scoase de acolo o fustă din stofă, gătată, pe care-o întinse în mîini. Fierul de călcat era lîngă masă, dar nu descoperi nici o priză.

Îmbrăcă fusta, bluza rămase aceeași cu care plecase de-acasă, apoi o vestă din lînă; era dintul de frig. Arăta totuși ca o femeie de la țară, cu toate că de cînd îi spusese Nicu Conteș că-i întîlnise pe omul el în oraș și că acesta îi transmitea să-și pună la punct problemele și să se ducă la el, începuse, cu dorința ei credință în suflet că o să-l urmeze, cîndva, să se poarte ca o femeie de la oraș sau cum credea ea că se poartă femeile de la oraș. Își aranja mai cu grijă zulufii scăpați de sub baiic, își sumețea în glumă fustele. Știa foarte bine că, de fetul cum va arăta în viitor, depindea traiul ei cu acela care ar îi trebuit să-i fie soț legiuit. Cînd venise în sat și se hotărîse să rămînă cu ea îi ticăise inima neliniștită la gîndul că el era un bărbat arătos. Reușise însă, mulțiș și de statura zveltă și de firea-i deschisă și plină de voioșie, să ascundă acea teamă. Era neobișnuit la el în sat să se încurce cerca cu un străin. Și nu era drept. Știa asta de mult. Știn multe lucruri, dar nu cunoștea felul prin care să le facă cunoscute lumii. Acum nu mai avea grijă să placă. Era doar curioasă cu ce argumente va veni el să forțeze împăcarea. Poate nici nu dorea să se împace... S-o fi întîmplat ceva cu el. „Măcar să-mi fi spus adevărul, că eu nu am răbdare să stau în colivia asta".

Se pregăti de plecare. O să caște gura puțin la trecători. Tot nu are altă treabă, o să se uite prin magazinele de la parterul blocului, poate-o cumpăra ceva și prinde doi lepuri de-odată. Cineva lovea în ușă. Se uită prin vizor. Era femeia care spăla scările. Pentru cîteva clipe nu se mai simți singură. Strînse așternutul pe care gazda nu-l pusese-n ladă. În bucătărie nici cu intră unde aceasta îi lăsase cîte ceva de mîncare. Mai privi o dată ceasul. Era totuși prea devreme. Se așeză din nou pe marginea patului și scoase din sîn batista în care învelise banii și buletinul. Se gîndi că n-ar fi trebuit s-o întrebe pe femeia unde lucrează el și să se fi dus acolo, sau să fi aflat dacă nu intrase altcineva în viața lui. Sigur că aves pe careva dacă nu s-a mai întors în sat. Trecuseră doar doi ani... Un bărbat frumos cum era el nu putea rămîne mult timp singur, chiar și dacă ar fi vrut el, mai ales în oraș, unde lumea era alcătuită altfel. Și ea îl și ținuse ca scos din cutie. De unde, în primele luni, se arătase bun ca pîinea caldă, îndatorîtor și recunoscător pentru ce încerca ea să facă din el, se schimbase brusc după o noapte, în care ieșise cu cati pe Izlaz împreună cu băieții satului și cu vreo cîțiva bărbați pe care-i trăgea ațe la noapte-ațelată de-afară. Era simbătă spre duminică și aveau timp să se odihnească o doua zi. Un timp, el a stat mai departe de focul lor. Pe urmă s-a alăturat grupului.

Și aminti cum îi povestise el, trist, în dimineața de duminică, după ce venise cu cai, după ce îi pusese apă să se spele și-i pieptănase părul creț, în care se prinseseră fire de iarbă și-i sărutase drăgăstos, că era grozav pe cimp, mirosul de primăvară îi adusese aminte de-ai lui, bătrînii, singuri acum. Îi amintise în treacăt de oamenii cu care păzise cai, cum o forfecaseră pe una de la marginea satului. În care el o recunoscuse pe ea.

Din ziua aceea, exact peste un an plecase. Trăiul lor nu a mai fost cel de dinainte.

*

Se făcuse zece. Era timpul să plece. Trecuseră două ore încheiate și femeia aceea nu mai venise, nici măcar sîngură. Oricum, ea nu era hotărîtă să rămînă, cu nici un preț. Lumea ei era acolo, în sat, o lume prin care se descurca cu ochii închiși, o lume dragă, a ei. În oraș, dacă ar fi acceptat mutarea, cine știe cît timp s-ar fi scurs pînă să-și fi revenit. Și mai ales ceva: nu se compara primăvara din sat, răbufnită prin fiecare mugur și ochi de apă, cu primăvara orașului, fugărită și înfrigurată printre blocurile înalte. Pe străzi ca și în locuința asta avea senzația de lipsă de aer. Nu, nu va rămîne.

De jos, din hol, răzbăteau pînă la ea, cum stătea cu ochiul lipit de vizor, zgomotele străzii, dar mai ales ale găleți tîrșite pe ciment. Femeia de serviciu încă nu terminase de făcut curățenie. Căută cheia pe noptieră, unde-i spusese femeia c-o lasă. Nu era. Nu era nici la cuier și nici în altă parte. Ușa avea încuietoare cu broască. „Ce-i de făcut? Cum să les de-alci? Femeia asta și-a bătut joc de mine". Căută din nou. Ori de cîte ori trecea prin fața oglinzii de la cuier i se părea că o privită de un ult chip, de alt ochi. Nu i se mai întîmplase așa ceva niciodată. Bătu cu pumnii în ușă, poate o auzi femeia care spăla scările. Un timp fu liniște. Mai bătu încă o dată. Și, parcă se auziră pași care veneau spre ea. „La ce etaj eînteți ?" se auzi strigată. Poate femeia credea că e cineva închis în lift. Urlă cît o ținură plămînii. „Nu sînt în lift, sînt aici, într-un apartament. Nu știu nici la ce number și nici la ce etaj, că sînt străină și n-am văzut unde mă aduce consătean-ca asta a mea, că era tuturor cînd am venit". „Acu, uite acu vin ! Stai liniștită. Eți tînără sau bătrînă ? Că după voce nu-mi dau seama. Ce necaz ai ?" o întrebă cînd ajunse lîngă ușă. „Trebuie să ajung undeva și consătean-ca mea nu mi-a lăsat cheia și nu am cu ce să descui. Ajută-mă să les". „Poate eți o hoață și pe urmă dau de bucluc cu vecina. Cine mai știe ? În oraș umblă fel și fel de oameni". „Nu sînt hoață, doamnă ! Zău, nu sînt hoață !" „Atunci de ce nu ai răbdare să vină femeia ? O fi pe drum și noi ne chinuim degeaba... Nu-i bine !" „Și dacă nu vine ?" Se îngrozi de gîndul și de vorbele pe care le gîndise altă minte și le rostise altă gură. „Cum să nu vină ? Că doar nu te-o lăsa stăpînă în casa ei ? Știi dumneata ce greu se face o casă... ? Dacă știi, n-am să-ți spun eu". „Ajută-mă, te rog mult, zău, cînd ajung acasă, prinzi curcanul și îi-i aduc cinste dacă mă scapi acu din năcazul ăsta". „Femeie scumpă, dau fuga la administrator, doua scări mai încolo și vin cu el cît ai clipi din ochi. Să fie și-o mînie de bărbat. El are și mai multe chei... ". „Grăbește-te, te rog frumos !".

Își aduse un scaun și se instală lîngă ușă să prindă mai bine zgomotele de-afară. Poate femeia aceea, speriată, nu mai venea și ea trebuia să-i ronge pe alt vecin care ar fi trecut pe-acolo. După un timp, însă, auzi gîfîiturile astmatice ale femeii. Pe urmă, cum aceasta încerca să descuie. „Administratorul nu-i acasă și-am rugat-o pe soția lui să mă ajute. Ei femeie bună la suflet. Ut i că nu merge nici una. Dar să mai încerc încă o dată. Pînă atunci mai uită-te prin casă poate dai de cheile olea. De unde ceți ? Că eu sînt de po la munte și stau la un nepot al meu..." „Sînt din Pătule și venii că mă chemă consătean-ca asta a mea, venii la un om bolnav — ce-mi venî să mint în haiul ăsta ? — că mai bine nu venean ; se ține necazul după mine, ce nu s-a pomenit !"...

Acum, lîngă ușă, își aduse mai bine aminte de el, de ziua în care plecase din casa ei, de ochii cu care o privise și cum ea se pierduse în lumina lor verzule ca apa cu mătăsea broaștei. Și aduse aminte și cum zăcuse două zile la rînd ca din leșinătură și n-o putuse scula nici urletul clinelui, nici nechezatul calilor infometați. Mototolise așternutul deznădăjduită, dar a treia zi se sculase, hotărîtă să plece după el și să-l aducă orice s-ar fi întîmplat. Pe urmă, a stat și s-a gîndit dacă n-ar fi fost mai bine să nu-l supere cu neîncrederea ei și să stea să-i aștepte ca o femeie cuminte, în bătătură. Măcar, dar cine s-a gîndit ? Să-l fi pozat în fotografie, să aibă la ea se uite din cînd în cînd. „Cum e timpul pe la dumneavoastră ? Tot secetă sau o plouat ?" o întrebă femeia de dincolo de ușă. „La noi, îi răspunse, și dacă plouă, vintul de la Dunăre uscă totul într-o zi". „Uite ce zic eu o auzi pe femeia sfătoasă, dau fuga pînă acă, peste drum, unde e macaraua ăia și îi rog pe macaragiu să tragă mașina pînă la balconul vecinei și să te scoată de-acolo. El, ce zici ?" „Fugi de-aci, vrei să mă fac de panaramu lumii ? Să privească oamenii la mine ca la urs ?". „N-o să te nimeni. Crezi că altă treabă n-au ? O să vezi că ajungi la timp...". Nu mai avu cum să protesteze. Femeia deja cobora scările. O urmări de pe balcon cum trece drumul, cum vociferează și arată macaragiului balconul și-i auzi pe acesta cum rîde și pornește mașina. În scurt timp, brațul macaralei, ca un gît de girafă, se ridică pînă la ea și cu puțin efort se propti de buza balconului într-un balans mic, din ce în ce mai mic. „Hai, tanti, sări !" o grăbi omul tînăr. Așa ! Pune picioru și tine-te bine ! Ca-n filme ! Exact, ca-n filme i strigă el, entuziasmat. Nu e careva de la ziar să fotografieze...".

Închise ochii să nu vadă posibilii curioși care s-ar fi strîns, dar îi deschise cînd se simți în guța aceea gătată pe clene. Și strînse fusta în jurul coapselor și plasa de rafie sub braț și se lăsă purtată ce-ntr-un vis copilăresc. Coborî cu picioarele tremurînd. În mulțimi omului cumsecade și porni de una singură pe străzile necunoscute ale orașului, aproape necunoscut. Își pipăi legătureica din sîn, unde aveu buletinul și banii și cînd o simți la locul ei se recunoscu bogată și tînără și cu puiere de muncă și de lupta, cu poftă de viață și cu dorința sportită de a ajunge în satul ei primăvărîtel, înnoit de la marginea cîmpiei și-a Dunării.

George I. Nimigeanu

AUTOBIOGRAFIE

Aceste cuvinte
așezări
la marginea mării
Pe fiece drag
cîte o chele
și lumina
a cărei umbră
mi-e nume

Și umbra
a cărei lumină
rănile mi le acoperă

Și iată-mă
precum amintirea unei stele
în amintirea
unei aburite oglinzi

CUTIE DE REZONANȚA

Numai timpul
ae
pe discul de ceară al iluziei
numai el
umple cutia de rezonanță
care sunt

Sufletul ?
focul uitat aprins

Viața ?

uslie din mine ?

Și ce se vede nu are nume

Doar timpul
sunetul existenței mele
partea din care soarele
se luminează în mine în fiece zi

Constantin Flondor mi s-a părut, întotdeauna, prin întreaga sa întruchipare, ca artist și ca om, atîta cît pot eu să-l definesc, un căutător plin de neliniștea spornică a ideilor, ba, chiar mai mult, a gîsirii și fixării unor momente de artă ce țin de revelația poetică. Sub aparența sa plăcută vioiciune spontană, sau sub aerul său de frăiețaș-dinsul distras și șugubăț, s-a ascuns mereu un spirit grav, scormonitor, neliniștit și ardent, care a stiut să prefacă meditația în faptă și faptelor sale — lucrările de artă — să le dea dimensiunea meditativă supremă.

L-am întîlnit, în atelier, în duminica însorită de mai, descins abia de cîteva zile din frumoasa lui Bucovină, ținutul natal, unde deschisese o expoziție. Inchinată, cărecum, locului de baștină, dar și generului eminescian, sub sugestiva frază a poetului: „...Pe cînd pămîntul, cerul, văzduhul, lumea toată...". Dialogul nostru a pornit de la ideea Locului de baștină, ca axis mundi pentru artist și operă. De ce anume artistul descindea Acum în acel Loc și nu altundeva ? Pentru artistul Flondor este evident că, în tinerețea sa, cînd se afla în avangarda unor experimente plastice, aspectul principal care îl preocupa nu era Locul ci Timpul. El căuta răspuns, febril, la Acum, la noutatea și timpul zilei, la informația de ultimă oră. Noul, în artă, putea fi, pe atunci, o garanție și pentru valoarea estetică a operei. Or acest nou depîndea de Acum, de Timpul de atunci. Locul părea indiferent. Locul nu conta. Locul părea abolit de Timp și de informația vastă ce făcea ravagii. Dar, pe atunci, doar această curiozitate, aproape șiintifică, pozitivistă, de a privi și alcătui arta, conta pentru tînărul artist experimentator. Timpul trebuia pus înaintea Locului, căci efemerul, momentanul contau, ele erau cheia valorii și semnificau noul. Locul era risipit, disperat, la indiferența planetei, iar individualizarea artistică se făcea prin Persoană — Timp.

VERALIU

...ă-o trădare
...ra ne are
...
...a fulgește pe gură
...ă mărește
...ul și să-nfășoare
...ul și fine sfînt doare
...ndș sfîșiind vina
...

...nală vinderi
...nă i-ești

...nin pla nei rătătoare
...pulș-se cîtralii cerești
...
...
...erg
...

...EA DUBLA

...m ...ersul
...epu...e rană
...
...
...alta
...tuit
...
...alș
...ndș rădini
...ra și minuni

Ioan Vișăganescu

...FIARE DIMINEAȚA

...ă ...these în fiecare
...diminață
...ș ...ul muncă,
...tempor brațele.

și nu vi se sleiască de oboseală.
Vă voi vorbi despre pace la ora
prînzului. Aerul
pe care îl respirați să fie innobilat
cu parfumul purității. Seara,
vă voi vorbi din nou despre pace
și muncă să vă fie
visele trandafiri, nici măcar în somn
să nu vă tulbure
vrendată războiul.

E O NĂVALĂ TOT CE SE ÎNTÎMPLĂ

Albile văzduhului sînt pline
De-o incandescență transparentă.
Bîntuie de pretutindeni, vine
Înspre noi, o undă permanentă.

E-o plutire tot ce ne-neonjoară,
E-o năvală tot ce se întîmplă.
Febra care e, fără să doară,
Se-odihnește între tălpi și tîmplă.

Noi ne căutăm în larg de lume,
Nu mai știm că stăm îmbrățișați,
Străjuiți de-un magnetism anume.
Cu altoiul dragostei marcați.

HAȚEG

Pe cînd clădeam orașul acesta,
a venit soarele
să-i dea lumină,
a venit ploaia și i-a potolit
setea,
vîntul
i-a dăruit cîntecul.
femeile
i-au dăruit frumusețea.
Apoi a venit Timpul
și i-a dăruit
veșnicie.

CUVINTELE SE ARMONIZAU

Avea frunze insetate, ramuri
îndrăgostite,
în trunchiul ei alerga
seva cea mai fierbinte ;
trăiam o anume complicitate.
Cuvintele
mele se armonizau cu fosnetele,
brațele, cu ramurile,
flacăra mea, cu flacăra ei,
peste lucrurile din jur
cobora liniștea
polcindu-le.

Nicolae Rotaru

DE PRIMĂVARA

Sevele de lumină tinere
își trec degetul feciorelnic
prin alt inel de logodnă ...

Fagul gîndurilor mele
îmbracă larăși cămașa de mire.
Să inflorim, să inflorim —
e primăvară !

ȘI S-A PORNIT ...

Și s-a pornit o ploaie-nire cuvinte,
Și-au început silabele să crească,
Clepsidra udă își turcea-nainte
Timpul de aur — limba românească.

Și lujere de hocet și de doină,
Țîțe into faguri de cuvînt,
Creșteau din calda și aceeași moină
Neștiințoasele de apă și pămînt.

Și era cald și era zori de zi,
Și verbele plesneau pe ram de
șoapte.
Și neputința vrerii-nîru a fi
Zăbavă rămînea — umbră și noapte.

AȘTEPTÎND

Vînătorule de secunde,
rănile, bunule.
fostule, riule
fără prunci,
fără unde,
fără cum, fără ce,
fără cînd
te tot plîng, te tot rug
amintirile
așteptînd.

figurine

...La obîrșii, la izvor...

...ș ...cum acum invinse de
...ș ...inceputul, cu Locul, cu
...ș ...obîrșii care primeau,
...au ...impulul, o veșnicie, ca
...ș ...ori și filosofi români,
...ș ...Eliade. Locul devenea
...cu ...axul lumii. Nașterea,
...ș ...putea fi el, întreg și
...ș ...care dădea sensul veș-
...ș ...lui însuși al vieții prinei.
...ș ...inceput, acum un de-
...ș ...nd pînă la zi, prin Ex-
...ș ...ș Bucovina, căutarea și
...ș ...ș sale ca artist. Con-
...ș ...ș, Intr-un Loc al său.
...ș ...ș. vreme de trei de-
...ș ...Șovangarda anilor de in-
...ș ...ș tehnologia, infor-
...ș ...ș, structivismul, pozitivis-
...ș ...ș modern. Spre picturo
...ș ...ș mă 1-au atras Locul,
...ș ...ș, necunoscutul. Dacă
...ș ...ș construit pe rîmfirul
...ș ...ș Locul și baștina 1-au
...ș ...ș și artist matur, ntins
...ș ...ș unei lumi de inceput,
...ș ...ș pirarea în fața tainelor
...ș ...ș artistului I se pare că o
...ș ...ș informației în artă
...ș ...ș deginea falsului. Nu can-
...ș ...ș ponte fi intotdeauna
provocatoare de emoție, ci uneori
vechimii, al Locului pot fi genera-
toare ale esteticului în artă. Deci
Inceputul, Locul, Izvoarele pot in-
semna și Veșnicul. „A te aduna în
fereastra locului, cum exclamă ar-
tistul, înseamnă a putea ajunge la
inceputuri". Reluția, deci, va deveni
provocatoare de emoție, ci uneori
vechimii, al Locului pot fi genera-
toare ale esteticului în artă. Deci
Inceputul, Locul, Izvoarele pot in-
semna și Veșnicul. „A te aduna în
fereastra locului, cum exclamă ar-
tistul, înseamnă a putea ajunge la
inceputuri". Reluția, deci, va deveni

nu Timp — persoană, ci Loc-per-
soană. In care, Acum și Veșnic se
intîlnesc și se întrepătrund firesc și
definitiv.

Expoziția de la Dalles, din 1986
și cea din Bucovina, din acest an
1989, tocmai aceasta nouă năzuință
a artistului au încercat s-o împună
creațiilor sale. El avusese oni în sir
o reținere de a se întoarce în Locurile
natale. Dar, acum, era și Eminescu în joc. Căruia îi dedice, în-
tr-un fel, recenta Expoziție din Bu-
covina. Gestul trebuia făcut. Și
Constantin Flondor l-a făcut, nu cu
orgoliu, ci cu o sinceritate copilă-
rească, magnanimă, pentru aceasta
„icoana a sufletului românesc, care
e genialul poet român, dar și pentru
Icoana Bucovinei". Dacă expoziția
de la Dalles, „între cer și pă-
mînt", dovedea o nostalgie a înce-
puturilor, a întoarcerii spre un Loc
și un Timp matriceal, expoziția din
Bucovina, din mai 1989, aduna
preocupările pictorului din ultimo
vreme, „desenele dintre cer și pă-
mînt" ca și „desenele pentru cap-
tarea văzduhului", spațiul vegetal,
păsările, norii, cerul, neliniștea cu-
lui, adunate, toate, sub auspiciile
faste ale unei noi viziuni asupra
picturii și asupra lumii. Reîntoarce-
rea pictorului spre Loc și spre obîr-
șii l-a conferit o tensiune fericită,
euforică, o nostalgie luminoasă, ca
oricare reîntoarcere spre izvoarele
dintîi ale unei naturi provocatoare
de revelații, ca oricare întîlnire cu
deșalul, cu valea, cu cîmpia, cu ce-
rul, veșnicul, cu orizontul nemărgi-
nit, în care se desfășoară mișcarea
infinitezimală a văzduhului, tim-
brul, particular, extraordinar, de o
finețe de vis, al aerului și al
curcubeului ceresc, prin care se
scaldă bolta albastră infinită. Căci
căutător, apropie matematic, și ex-
presiei unei arte de vîrf, al informa-
ției, de șoc, al tehnologiei și mate-
maticii, ilie tempore, între anii
'60—'70, Flondor este, azi, prin zes-
trea matriceală a obîrșiei, pe care
nu a pierdut-o, ci a recuperat-o, un
creator al Locului, al neșfîrșitei spa-
ției și al căilor ce urcă între

Ion ARIEȘANU

(Continuare în pag. 6)

DICȚIONAR LITERAR

GHEORGHE AZAP

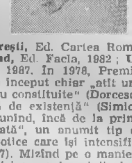

Poet. S-a născut la 26 iulie 1930 în Tiovaniul Mic (Caraș-Severin). Membru al Uniunii Scriitorilor din R. S. România, din 1978. A debutat cu poezii în „Drapelul roșu" și în „Scînteia tineretului" (1958). Debut editorial cu volumul de versuri **Maria**, Ed. Facla, 1975. Au urmat : **Bocceluța cu plăpinde**, Ed. Albatros, 1977 ; **Roxana, Roxana, Roxana**, Ed. Albatros, 1978 ; **Eșetera**, Ed. Facla, 1979 ; **Cîntece strengărești**, Ed. Cartea Românească, 1981 ; **Culbușorul nostru de nicicînd**, Ed. Facla, 1982 ; **Ultimul exemplar**, Ed. Cartea Românească, 1987. In 1978, Premiul Asociației Scriitorilor din Timișoara. De la inceput chiar „stil universul tematic, cît și limbajul ca atare erau constituite" (Dorcescu, 1979). Pentru G. A. poezia este „un mod de existență" (Simion, 1984). Scrie, mai ales, despre iubire, propunînd, încă de la prima carte, subintitulată „o caterincă zbuciumată", un anumit tip de lirică ce-l relevă „poet al singularității erotice care își intensifică suferința prin autoperstifiare" (Martin, 1977). Mizînd pe o manieră stilistică dinamică, pe o remarcabilă vioiciune a imaginii și pe spontaneitatea perceptiei lingvistice (cf. Chifor, 1981), G. A. angajează discursul poetic într-un abil joc intertextual. Versurile de album, romanța, cronica rimată, demitizarea modernă, grandilocvența romantică ori necontenita sărmănăticie sînt „recuperate ironic" (cf. Gheorghiu, 1983), într-un univers poetic mobil și frapant.

REFERINȚE CRITICE :

In volume : Lucian Alexiu, **Ideografii lirice contemporane**, Ed. Facla, 1977, p. 192—193 ; Mihai Dinu Gheorghiu, **Reflexe condiționate**, Ed. Cartea Românească, 1983, p. 99—102 ; Eugen Simion, **Scriitori români de azi**, III, Ed. Cartea Românească, 1984, p. 383—388. In presă : Laurențiu Ulici, „România literară", 16/1975 ; Mircea Iorgulescu, „România literară", 42/1975 ; Laurențiu Ulici, „Rumanian Review", 4/1975 ; Petru Got, „Viața românească", 7/1976 ; Victor Felea, „Tribuna", 34/1977 ; Victor Atanasiu, „Luceafărul", 37/1977 ; Ion Buzași, „Transilvania", 6/1977 ; Roxana Sorescu, „Viața românească", 11/1977 ; Mircea Martin, „Flacăra", 42/1977 ; Alexandru Ruja, „Orizont", 21/1978 ; Ion Arieșanu, „Orizont", 20/1979 ; Rodica Bărbat, „Orizont", 29/1978 ; Mircea Martin, „Orizont", 29/1979 ; Cornel Ungureanu, „Orizont" 29/1979 ; Andrei Roman, „Luceafărul", 35/1979 ; Eugen Durcescu, „Orizont", 36/1979 ; Paul Miclău, „Orizont", 24/1980 ; Vasile Chifor, „Viața Românească", 12/1981 ; G. I. Tohăneanu, „Orizont", 35/1986 ; Tudorel Urian, „Orizont", 31/1987 etc.

PAUL EUGEN BANCIU

Prozator. S-a născut la 30 noiembrie 1943 în Botoșani. Absolvent al Facultății de Filosofie a Universității din Cluj-Napoca și al Facultății de Arte Plastice din Timișoara. Membru, din decembrie 1979, al Uniunii Scriitorilor din R. S. România. Redactor principal la revista „Orizont".

Activitate de ziarist. Prima lucrare în proză (**Cervus Corina !**) în „Orizont", 30/1972. Debut cu romanul **Casa Ursei Mari**, Ed. Dacia, 1978 (Premiul Uniunii Scriitorilor pentru debut). „Roman-baladă" (Florența Albu, 1979), în care „poezia vechiului" este o „formă a adaptării" (Manolescu, 1979), **Casa Ursei Mari** se inspiră din „realitatea imediată, încă torențială, nedecantată, vie" (D. R. Popescu). Tăietori de lemne, constructori de drumuri, mineri etc., dar și o tipologie feminină, ferm desenată, desprinsă din „magma unei culturi arhaice", întruchipînd „familia, vatra pămîntească, rădăcinile tradiției, obiceiurile" (Arieșanu, 1979), populează textul. Volumul îl situează pe P.E.B. în rîndul prozatorilor care, dincolo de faptul brut, caută „o zonă subtextuală, reflexivă" (Ungureanu, 1979). „Vocația epică" și „înclinația clară spre proza de atmosferă" (Ulici, 1979) configurează și materia celui de al doilea roman : **Reciful**, Ed. Facla, 1979. Revendicînd-se de la o „amnimită matrice", ce derivă din pleasrea autorului „înlănțuirul istoriei" (Odangiu, 1979), cele două cărți vădesc o mare diferență a „scriituri" (Mihăieș, 1980). „Emblematic (decodificator) **Reciful** este „un roman ... labirintic", vehiculînd o lume „extrem de reală ... în ontologia imaginarului" (Dorcescu, 1982). **Sărbătorile**, Ed. Albatros, 1981 (Premiul Asociației Scriitorilor din Timișoara), continuă, într-un fel, modalitatea descifrării „stratificate" a semnificațiilor : fondul ancestral de spiritualitate românească „este topit" într-o poveste din secolul XX ; „straiul de simbol antropologic" ascunde „caractere și patimi". (Condurache, 1982). Romanul **Zigguratul**, Ed. Cartea Românească, 1982 (Premiul pentru proză al Uniunii Scriitorilor din R.S. România) „consolidează" spațiul imaginar („imagine-cosmos" a lumii), completînd ciclul romanesc „de gravitează în jurul unui centru parabolic" (Brînduș Armanca, 1984) cu noi aspecte de conștiință ale omului modern și cu o nouă dimensiune de reflectare : filtrul ironiei. **Mufionul, I**, Ed. Facla, 1986 și **Mufionul, II**, Ed. Facla, 1988, deschid o altă serie epică, unde centrul de interes îl formează „condiția creatorului", „orbitînd în realul imediat". Cărțile lui P.E.B., „muștind de cărcei, cresc în acoperișul parabolei" (Rachieru, 1988). Este autorul scenariului **Femeia din Urșa Mare**, film turnat în 1982 de Casa de filme 5.

REFERINȚE CRITICE :

In volume : D. R. Popescu, **Galaxia Grama**, Ed. Cartea Românească, 1984, p. 334 ; Marian Odangiu, **Romanul polilic**, Ed. Facla, 1984, p. 153—156. In presă : Cornel Ungureanu, „Orizont", 6/1979 ; Laurențiu Ulici, „România literară", 11/1979 ; Constantin Cubleșan, „Tribuna", 10/1979 ; Ion Arieșanu, George Șerban, Marian Odangiu, „Orizont", 15/1979 ; Nicolae Manolescu, „România literară, 27/1979 ; Rareș Cornea, „Transilvania", 3/1979 ; Vasile Chifor, „Steaua", 7/1979 ; Florența Albu, „Viața românească", 7/1979 ; Mircea Mihăieș, „Luceafărul", 37/1980 ; Val. Condurache, „Convorbiri literare", 3/1982 ; Eugen Dorcescu, „Orizont", 38/1982; Cornel Ungureanu, „Orizont", 11/1983 ; Corin Braga, „Tribuna", 31/1983 ; Brînduș Armanca, „Orizont", 33/1984 ; Sultana Craia, „Luceafărul", 45/1984 ; Gheorghe Perian „Vatra", 9/1984 ; Adrian Dinu Rachieru, „Luceafărul", 15/1985 ; Tudorel Urian, „Orizont", 51/1985 ; Al. Ruja, „Luceafărul", 42/1986 ; Mircea Vasilescu, „România literară", 30/1986 ; Ion Vlad, „Tribuna", 37/1986 ; Gheorghe Perian, „Familia", 11/1986 ; Adrian Dinu Rachieru, „Orizont", 35/1986 ; Brînduș Armanca, „Orizont", 7/1989 etc.

Olimpia BERCA

Valeriu Branişte — muzicolog

Preocupările filologice, lingvistice şi publicistice ale lui Valeriu Branişte au dus la elaborarea unor lucrări ca: **File din trecut, Ciprian Porumbescu, Corlolan Brediceanu, Cântăreţii noştri la Bucureşti**, prin care a contribuit la afirmarea tradiţiilor teatrale şi muzicale bănăţene. Interesul lui V. Branişte privind publicarea folclorului românesc şi încurajarea manifestărilor folcloristice este însoţit de pasiunea su de a promova scrierile referitoare la creaţia populară autentică din toate zonele ţării. Fenomenul teatrului popular, îndeosebi tradiţiile şi obiceiurile folclorice cu caracter mimico-dramatic i-au atras atenţia în mai multe rînduri, şi el publică unele materiale în acest sens, între care remarcăm „Pitărăii" şi „De Anul Nou". Apoziţii său, pe tărîm folcloristic, a fost acela al încurajării activităţii de acest gen, punînd, cu generozitate, la dispoziţia celor pasionaţi şi competenţi, coloanele ziarului luguţean „Drapelul", publicaţie cu mari deschideri în promovarea culturii, artei şi literaturii române din Banat şi din celelalte provincii româneşti.

De remarcat faptul că înzestratul publicist Valeriu Branişte, intelectual cu larg orizont cultural, a întreprins, în decursul prodigiosei sale activităţi, şi cîteva incursiuni în lumea muzicii, unde faptele de reconaştă istorică sînt implicate pe deplin. V. Branişte se apropie de muzică nu ca specialist, ci ca un pasionat meloman. El nu tratează probleme muzicale de fond, ci se ocupă mai mult de ambianţa acestora. În primul deceniu al secolului al XX-lea, istoriografia muzicală românească se afla încă în faza de început, iar cărturarii intervin în acest domeniu, nu pentru a se substitui celor competenţi, ci pentru a suplini un gol destul de greu resimţit. Nu dispune de metode de lucru ale specialistului, ceea ce îl determină ca cercetţ la descrieri de întîmplări şi la evocări. Aşa procedează în lucrarea **Cântăreţii noştri la Bucureşti** (semnată cu pseudonimul Iota lu Toboc subintitulată **impresii şi amintiri**, Luguj, 1907), unde relatează pe larg participarea corurilor bănăţene la Festivalul artei corale, din august 1906, organizat de D. G. Kiriac, la Expoziţia generală română din Bucureşti. Lucrarea se constituie într-un autentic documentar, care descrie amănunţit evenimentul, descoperindu-i semnificaţia. Volumul este o descriere a turneului corurilor româneşti nu numai la Bucureşti, ci şi la Constanţa şi Craiova, interesant prin acceţia lui, autorul evocînd dramatismul şi eroismul generat de predicile ţivite în cele deplasări ansamblurior corale din regiunile aflate vremelnic sub ocupaţie străină. Foloseşte din plin materiale de presă, discursuri, programe, nume de muzicieni şi localităţi, ceea ce conferă acestei evocări un marcant caracter antologic şi istoric. Forţa acestei scrieri rezultă şi din claritatea cu care autorul demonstrează proporţiile naţionale ale Festivalului şi vibraţia cu care el trăieşte fiecare clipă a acelui eveniment de amplă rezonanţă în conştiinţa tuturor românilor. Cu toate greutăţile impuse de autorităţi, bănăţenii au reuşit să depăşeze la Bucureşti peste 1 000 de cîntăreţi. El s-au prezentat pe scenă, la Arenele Romane, din Parcul Libertăţii, într-o masă compactă, sub bagheta unui singur dirijor — Ion Vidu. La sosirea în Gara de Nord din Bucureşti, unde erau aşteptaţi de oficialităţi, lugojeanul George Dobrin a spus : „... am venit la voi cu dragă inimă. Am venit să vă aducem cîntarea prin care ne păstrăm limba. Căci noi nu cîntăm, ca să cîntăm numai, ci ca să ne asigurăm existenţa neamului, să-i întărim puterea de rezistenţă ..." („Corurile noastre la Bucureşti" în **Drapelul**, nr. 96 din anul 1906). În 1909, V. Branişte publică un alt studiu despre muzică, de data aceasta cu un program cu caracter artistic şi istoric — **Muzică şi dansuri la români în veacurile XVI—XVII**, unde face o substanţială prezentare pe bază de documente a muzicii şi mai ales a unei coreografice româneşti, în perioada menţionată. Analizează doar acele manifestări care i-au facilitat descoperirea unor variate informaţii privind domeniile abordate. Studiul nu are un caracter exhaustiv, dar cu toate acestea conţinutul său merită să fie apreciat. Autorul subliniază şi insistă asupra existenţei unor bogate forme ale artei sonore şi coreografice româneşti, şi specifică faptul că unele melodii şi jocuri româneşti au fost preluate la curţile unor potentaţi ai vremii, motiv care a condus la alterarea notei distinctive, originale a acestora.

Tot Valeriu Branişte realizează şi schiţa monografică **Ciprian Porumbescu**, apărută la Lugoj, în 1908, în care evocă personalitatea muzicianului moldovean, venerat de tineretul transilvănean şi bănăţean, care îi cînta cu mare insuflleţire melodiile sale patriotice. Această schiţă, subintitulată **Icoane din frămîntările unui suflet de artist**, înmănunchiază numeroase referiri istorice, menite să pună în lumină lupta românilor bucovineni împotriva autorităţilor vremii şi urmăreşte, totodată, viaţa muzicianului, a familiei acestuia, a epocii în care a trăit şi a creat. Deşi n-a ajuns să fie o individualitate în muzică, deseobit de proeminentă, deplin realizată, totuşi V. Branişte îi relevă meritele, referindu-se la crearea operetei **Crai nou**, spectacol pe care demonstrează progresul muzical al românilor în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Lucrarea reflectă dimensiunea tragică a vieţii aceluia care, într-o scrisoare adresată totdeauna său, după premiera operetei, desi era bolnav, mărturisea cu mulţumire : „Numele meu este întemeiat, viitorul meu îmi luce cu culorile cele mai vii înaintea ochilor...". Prin această primă monografie, închinată lui Ciprian Porumbescu, Valeriu Branişte şi-a cucerit un loc distinct în istoriografia muzicală românească.

Tot de numele lui Valeriu Branişte se leagă şi studiul cu trimiteri istorice, cu impresii şi evocări, în care îl prezintă pe Tudor Flondor, Ciprian Porumbescu şi Alexandru Mocioni, ultimul în ipostaza de muzician, pianist şi compozitor. Aici sînt evocate creaţiile, virtuţile pianistice, seriile muzicale pe care Al. Mocioni le organiza în locuinţa sa din Budapesta, la care participau personalităţi de seamă ale vremii, şi unde muzica românească se afla la mare cinste. Portretul de muzician al lui Mocioni, realizat de Valeriu Branişte, lasă să se înţeleagă că, de fapt, muzica, în diferite ipostaze, era îmbrăţişată de acest mecena al Banatului, care a fost nu numai un bărbat politic, ci şi un sprijinitor devotat al mişcării culturale românesti din această parte de ţară.

Prof. Gheorghe LUCHESCU

banatica

LUNA CULTURII ÎN JUDEŢUL TIMIŞ

EDIŢIA A II-A

Timişoara muzicală

Sub egida Consiliului Culturii şi Educaţiei Socialiste şi a Comitetului de Cultură şi Educaţie Socialistă al judeţului Timiş, Filarmonica de Stat „Banatul" şi Opera Română găzduiesc, la sediul acestora, la Sala de marmură şi în studioul Liceului de Artă „I. Vidu", cea de-a XIV-a ediţie a manifestărilor artistice reunite în cadrul „Timişoarei muzicale", avînd ca invitaţi — între 13 mai şi 2 iunie — dirijori şi soliţi de prestigiu din ţară şi de peste hotare (U.R.S.S., R.P. Bulgaria, Spania, R.F.G.).

Cele douăzeci şi cinci de seri muzicale cuprind concerte simfonice, recitaluri (vocale, corale, de pian, orgă şi muzică de cameră), opere, operete şi un spectacol de balet, de asemenea, concerte-spectacol, o expoziţie foto şi o audiţie simpozion. Lucrările muzicale alese, acoperă un spaţiu larg al creaţiei naţionale (G. Enescu, N. Ursu, P. Constantinescu, L. Comes, C. Silvestri, Chr. Berger, T. Ciortea, G. Dendrino, A. Vieru, St. Niculescu, O. Nemescu, D. Rotaru Nemţeanu, R. Georgescu, L. Alexandru, S. Nichifor, P. Urmuzescu, D. Popovici, M. Ciobanu, Al. Paşcanu, D. Voiculescu), unele chiar prime audiţii ; alături de acestea, putem recunoaşte amprente stilistice reprezentative ale creaţiei universale, de la J. S. Bach, la O Messiaen, J. Castérède, J. Röttger ş.a.

În deschiderea manifestării, avîndu-l ca invitat la pupitrul orchestrei pe dirijorul sovietic Eduard Serov, în compania pianistului Dan Grigore, programul concertului a cuprins cîteva din cele mai apreciate lucrări de către public, **Rapsodia română nr. 1, în La major**, de G. Enescu, **Rapsodia pe o temă de Paganini pentru pian şi orchestră** de S. Rahmaninov, şi **Simfonia a V-a în Do minor** de L. v. Beethoven.

Aplauzele unei săli arhipline au răsplătit o artă dirijorală care a ştiut să conducă firesc şi echilibrat filonul rapsodic al primelor opuri — diferenţîndu-le foarte mult stilistic : prima fiind ritm, caracter, culoare, timbru, citat folcloric, iar cea din urmă, tehnica de variaţie continuă în baza unui principiu folcloric, pe linia Paganini — Liszt — Rahmaninov, cu idiome medievale („Dies irae") şi luxuriantă de stări, idei, sentimente. În Simfonie, modalitatea directă şi fermă de a transmite orchestrei starce de a dori să redea pas cu pas semnificaţia fiecărui element din construcţia muzicală, a adus la unison reuşita acesteia cu mulţumirea auditoriului.

În pasajele de interiorizare şi lirism, sufragiile acestuia au vizat în primul rînd interpretarea lui Dan Grigore, pianist care, în ciuda tendinţei generale, de expresivitate maximă e tot parcursul piesei, pare că dozează emoţia artistică înspre punctul maxim, pregătindu-l prin contrast şi părăsindu-l apoi, pentru a te determina să îndueşti şi să încerci o aducere-aminte după ce ai părăsit sala de concert.

Alina NOVAC

La obîrşii, la izvor...

(Urmare din pag. 1—3)

pămînt şi cer, prin văzduhul animat de culori şi semne infinitezimale, un pictor care citeşte, pe vasta carte a văzduhului, semne răscăitoare de sacre meditaţii.

Aventura formei, avangarda artistică a anilor de început, i se par azi naturale. Căci ele l-au format. Şi fiecare generaţie în parte are datoria să

LETIŢIA GAVRILĂ : Ecluza Agigea

riste o asemenea aventură a cunoaşterii de sine. Dar, risipitor îndrăzneţ, şi călător prin acest tumult aventuros al experimentelor de ieri, artistul a ştiut să se reîntoarcă spre pictură şi spre obîrşii dintr-o frăioasă demnare la uneltele sale. Conduita sa n-a fost liniară, nici constantă. Drumul său nu a fost întotdeauna limpede sau liniştit. Nici descoperirile sale experimentale nu au fost făcute de dragul unei curiozităţi oarecare, sau din orgoliu, ci au fost un gen de manifestare firească a unui spirit căutător, o şcoală, o pedagogie a experimentului, „o studenţie veşnică", care este o definiţie, surîzător, artistul.

În această călătorie în spaţiu şi în timp a artistului, avangardismul său estetic a presupus o biografie a formei, nu un simplu joc gratuit, o aprofundare a formelor artei, cu un accent pozitivist. Însă această formulare pozitivistă, formală, a fost înlocuită, azi, cu accentul pus pe natura locului, pe taina care o emană el. Dacă omul de ştiinţă de ieri, din pictura lui Flondor, investiga necunoscutul, pentru a-l face cunoscut, azi, artist-poet investigheazâ necunoscutul pentru a-i proteja taina. Dacă, în perioada cunoşterii de început, el căuta fantezia nelimitată, năstrunică, îmbogăţirea omului cu ea, azi, pentru artist, contează atenţia — ascultarea tainelor naturii, care comunică artistului cifrul lor secret, din care să-i comunice el, omniscient, unturi ceva.

Pictura, pentru Constantin Flondor, poate deveni şi a devenit, de acum vreun deceniu, o cale a descoperirii de sine, prin descoperirea misterelor naturii, a ascultării ei, în cearsurile de revelaţie, în care **„pămîntul, ceriul, văzduhul, lumea toată ..."** se oglindesc în ea, ca o frumuseţe nepieritoare

Letiţia Gavrilă

UN NUME DE PRESTIGIU AL ARTEI NAIVE

Fiind de-a lungul anilor o pasionată culegătoare de folclor : poeme, descintece, balade, blesteme şi legende de prin locurile de baştină, fabuloasa ţară a Zărandului, Letiţia Gavrilă a căpătat pasiunea picturii naive. Tehnica în care îşi realizează lucrările este cu totul nouă, necesitînd multă migală, un talent nativ care nu cedează în faţa eforturilor artistic. Practic, tehnica ei constă în realizarea imaginii pe partea din spate a sticlei, pe principiul negativului din arta fotografică.

După cum ne-a mărturisit, folcloru a jucat şi joacă în continuare un rol primordial în aria de inspiraţie pe care doreşte să o cuprindă ; de cele mai multe ori, poemul, legenda, balada fiind reţinute în liniile lor principale în tablourile realizate, dorind astfel ca folcloru zărăndean să nu se piardă, să rămînă întruchipat şi în culorile interpretării ei.

Pînă acum a expus în diferite oraşe ale ţării, are o serie de lucrări reţinute în muzee, în colecţii particulare, fiind în permanenţă invitată să expună. La ultima vizită pe care am făcut-o în atelierul pictoriţei, am reţinut o îmbogăţire şi diversificare a lucrărilor din ciclul dedicat Munteului Găina, datinilor şi obiceiurilor din preajmă, o „Vilvă a apelor" reprezentînd un căţărăţ cuprins de aburul apelor care unesc pămîntul cu norii şi cerul, o „Floare a şarpelui", splendidă imagine a unei legende reprezentînd planta rară a şarpelui, pe care aceste o udă de la un singur izvor, dîndu-i „atîtea puteri miraculoase. Dintr-o altă triadă a „Vilvei lupilor" ne-a reţinut atenţia, pentru forţa pe care o iradiază, lucrarea „Ionel de la Prăvăleni", o sugestivă reprezentare a forţei miraculoase a omului în faţa naturii. De asemeni ne-au reţinut atenţia în mod deosebit o serie de lucrări n-ai ale pictoriţei : „Natură statică cu peisaj la Cetatea Devei", „Dansul sînzienelor", „Olarul în satul Ionesti", „Storsul struguriior", „Mituri populare" etc.

Organizată pe cicluri reprezentative, pictura Letiţiei Gavrilă aduce o notă de prospeţime şi de autenticitate în arta naivă.

Valeriu BARGĂU

CONCURSUL „MIHAI EMINESCU, ARAD, 1989"

Concursul de creație literară „Mihai Eminescu, Arad, 1989", organizat sub egida Comitetului Județean de Cultură și Educație Socialistă Arad și a Cenaclului din Arad al Uniunii Scriitorilor, și-a încheiat, recent, lucrările. Juriul alcătuit din : Anghel Dumbrăveanu, secretarul Asociației Scriitorilor din Timișoara, Vasile Sălăjan, redactor șef al revistei „Tribuna", Florin Bănescu (președintele juriului), Ștefan Damian, Grigore Ilisei, Mircea Iorgulescu, Negoiță Irimie, Ion Mircea, Horia Truță, vicepreședintele Comitetului Județean de Cultură și Educație Socialistă Arad, Nicolae Turtureanu, Cornel Ungureanu și Eugen Uricaru a acordat următoarele premii: POEZIE — Premiul I : Mircea Stepan (Lipova) și Petru Scutelnicu (Bacău) ; Premiul II : Ioan Vasile Marcu (Arad), Virgiliu Cătălin Brăescu (București), Ioan Sabău și Antim I. Mureșanu (Arad) ; Premiul III : Andreea Ioana Dumitrof (Timișoara), Adam Suchansky (Nădlac) și Bianca Marcovici (Iași) ; Premiul revistei „Cronica" : Nicolae Zărnescu (Slatina-Olt) ; Premiul revistei „Luceafărul" : Lavinia Stoicu (Arad) ; Premiul revistei „Orizont" : Marin Radu (Slatina-Olt) ; Premiul revistei „Transilvania" : George Enache (Slatina-Olt) ; Premiul Cenaclului din Arad al Uniunii Scriitorilor : Constantin Dumitrache (Arad) ; Premiul Comitetului județean de cultură și educație socialistă Arad : Ștefan Doncea (Timișoara) ; Premiul Teatrului de Stat Arad : Ana Maria Crișan (Tîrgu-Mureș). PROZĂ — Premiul Asociației Scriitorilor din Timișoara : Dinu Barbu (Timișoara) ; Premiul revistei „Convorbiri literare" : Nicolae Fulga (Slatina-Olt) ; Premiul revistei „Tribuna" : Petru Barbu (Curtea de Argeș) ; Premiul revistei „Steaua" : Emil Dinga (București) ; diplome ale Cenaclului din Arad al Uniunii Scriitorilor : Etta Sirbu (Curtici), El. Petcu și Olga Zsigmond (Arad). CRITICĂ LITERARĂ — Premiul I : Florin Barna (Arad) ; premiul II : Tatiana Stefanko și Violeta Tiritean (Nădlac) ; Premiul revistei „România literară" : Gheorghe Mocuța (Curtici). ISTORIE LITERARĂ — Premiul I : Ovidiu Pecican (Arad) ; Premiul II : Elena Albu (Iași) ; Premiul III : Doina Oniță Popescu (București) ; Premiul almanahului „Tribuna" (pentru cercetări privind istoria teatrului transilvan) : Lucica Mihuț și Premiul special al juriului pentru contribuții la valorificarea istoriei literare arădene : Iulian Negrilă.

Literatură și istorie

(Urmare din pag. 1)

ul dăinuirii și unității naționale. Romanul nostru modern se apleacă asupra evenimentelor cruciale și interpretează sensurile lor dintr-o optică problematizantă și vizionară. Camil Petrescu aduce în plin plan imaginea personalității exemplare, modelatoare de conștiințe care a fost Nicolae Bălcescu, în monumentalul său roman Un om între anemi. Liviu Rebreanu este la fel de sensibil la pulsul istoriei din care desprinde semnificații profunde și individualități exponențiale, în romanele Răscoala și Pădurea spînzuraților.

George Călinescu, Titus Popovici, Marin Preda surprind în romanele lor momente de convulsii istorice și de mutații sociale ilustrînd, dintr-o altă perspectivă, aceeași mentalitate cronicărească de martor al vremii. Această conștiință de martor și depozitar al memoriei colective o regăsim în proza unor scriitori contemporani, pentru care trecutul nu este decît o față a prezentului prin care se străvede chipul viitorului. Cu Zăpezile de-acum un veac, ciclul romanesc început în 1981, Paul Anghel aspiră la transpunerea epopeică a Războiului nostru de independență, accentuînd mișcarea și rolul maselor în scrierea istoriei. Eugen Uricaru aduce în plin plan figuri exemplare de luptători pentru dreptate socială și libertate națională (Rug și flacără, 1794. Vreme în schimbare). Aceeași preocupare pentru exemplaritatea unor figuri istorice o regăsim în romanele lui Radu Ciobanu : Vămile neopii (1980), Roata lumii (1989), Călărețul de fum (1984), în ciclul romanesc Prințul Ghica (vol. I — 1982, vol. III — 1986) de Dana Dumitriu. Interesul pentru atmosfera unei epoci, pentru confruntarea de idei și orientări sociale se oglindește în romanele unor tineri prozatori, din care demn de menționat sînt Viorel Marinescu cu romanul Litera albă (1988) și Florin Birnețiu cu romanul Flăcări peste Zărand (1985).

Literatura și istoria, două dimensiuni ale umanului care convietuiesc osmotic și se întîlnesc în planul de profunzime ca document al unei epoci, al spiritualității românești.

viața asociației

În ședința de marți a Cenaclului Asociației Scriitorilor din Timișoara și al revistei „Orizont" a avut loc o întîlnire cu membrii Filialei din Timișoara a Uniunii Compozitorilor din R.S. România. În prima parte a manifestării, Corul Liceului de artă „Ion Vidu" din Timișoara a susținut un recital de piese muzicale din bogata literatură corală inspirată din folclorul românesc. Sub bagheta prof. Lava Bratu, recitalul a impresionat prin acuratețea prounției și frazării muzicale, prin interpretarea bogată în nuanțe a unor lucrări din compoziția actuală, ca și din creația muzicală tradițională. În continuare, criticii muzicali Alina Nevac și Carmen Ujanu au vorbit, în referatele prezentate, despre raporturile și interferențele literaturii și muzicii. La dezbaterile care au urmat, au luat cuvîntul Anghel Dumbrăveanu, secretarul Asociației Scriitorilor din Timișoara, dirijorul Nicolae Bobec, Lucian Bureriu, Alexandru Jebeleanu, Carmen Odangiu și Cornel Ungureanu, conducătorul ședinței. În ședința de marți, 23 mai a.c., ora 18,00, va citi poezie Gheorghe Mocuța. Referat, Daniel Vighi. Ședința va fi condusă de poetul Anghel Dumbrăveanu.

M. O.

● „Știința, învățămîntul și conștiința revoluționară" — un generic sugestiv pentru dezbaterea inițiată recent de Institutul Agronomic. ● Noi acțiuni consacrate Centenarului Eminescu : simpozionul „Orfeul eminescian" (în organizarea Bibliotecii județene și a Universității din Timișoara) și, tot la Biblioteca județeană, — expoziția bibliofilă „Mărturii despre Eminescu". ● Între 16—22 mai, în toate localitățile timișene se desfășoară

panoramic

„Săptămîna educației economice și a creației tehnico-științifice", cu tema „Creativitate, calitate, eficiență". ● „Mișcarea corală în slujba înfăptuirii idealului național" s-a inițiat simpozionul găzduit de Complexul Muzeal Timiș, la realizarea căruia și-au dat concursul muzeograful Rodica Giurgiu și prof. Victor Andrei. ● „Sesiunea Helion", manifestare tradițională, dedicată literaturii de anticipație, a ajuns la cea de-a IX-a ediție (deschiderea — azi, 19 mai, ora 17). Inițiată și organizată de Clubul Helion al Casei Universitarilor din Timișoara (director prof. Cornel Secu), sesiunea din acest an reunește peste 900 de participanți din întreaga țară, în cadrul unui program complex : o sesiune de comunicări științifice, conferințe, proiecții tematice de film, expoziție de artă plastică și foto, finalizarea concursului de proză scurtă de anticipație, „Helion '89". ● Două interesante expoziții : la Complexul Muzeal Timiș — „Direcții noi în evoluția designului industrial contemporan" (Secția de artă) și personala de grafică a artistei Liliana Agache (galeria „Helios"). ● „Săptămînile culturale" din numeroase localități timișene sînt în plină desfășurare sau se află în faza de pregătire a unor bogate programe : Buziaș, Sînnicolaul Mare, Deta, Gottlob, Teremia Mare.

aqua-forte

● Autoritatea vine de la prestigiu și nu invers.

● Mulți percep, puțini pricep.

● Nu orice experiență este și un experiment.

● Unii asistenți asistă, alții insistă.

● Adevărul nu poate fi decît concret.

● Ajunși la maturi mării, unii sînt impresionați de întinderea fără sfîrșit a apelor, alții, de adîncime, altora le place simțirea talazurilor, iar altele au venit să se... bronzeze.

● Jocul „de-a cuvintele" poate fi frumos, dar și pericuios.

● Istoria este formată din fapte ; chiar și legendele au în „țesătura" lor tot fapte (este adevărat cam fantastice).

● Între glumeț și neserios deosebirea nu este de noiană, nici de grad, ci de... caracter.

● Ca elev a fost slăbuț și nici ca student nu a strălucit. „Da, însă se afirmă în profesie" îi se răspunde. (Cu ce ? te întrebi tu nedumerit).

Ion DRAGAN

GICĂ & GICĂ

fanion

Greu de imaginat un joc atît de scarbad și plictisitor cum ne-a fost dat să vedem miercurea asta, cu bulgarii. Și, după ce, în greci, am scăpat ca prin urechile acului de o mirifică pere de mîrș lumii, iată că nu deabia am cîștigat cu 1—0, oaspeții avînd în casetă lor tehnică, între altele, și o bară. Nu ne priesc — se vede ! — inițiativile în Balcani, nu ne prea priesc nici performanțele în cupele europene ce-au născut (prematur) vedete, iar de campionat, ce să mai vorbim. Să fie clar : chiar dacă ne vom califica în C.M. — și această victorie este un pas important către calificare, trebuind a fi prețuită în sine ! — fotbalul pe care naționala noastră îl joacă în ultima vreme este unul rudimentar, indiscipilnat tactic în unele compartimente, neinspirat, obosit. Șansa ne-a ajutat în ultimele două partide, pentru că altceva s-a jucat la bulgari, de pildă. În meciul de miercuri, doar Iovan, Bumbescu și Rotariu au fost în „conturul" lor, restul bîjbînd și aproximînd fără spor. Hagi a arătat din nou că nu este în formă, că strică maximum de mingi posibile, că execută ei toate loviturile libere, că nu dă pas, că șuteazâ cînd trebuie și cînd nu trebuie ș.a.m.d. Dacă Jenei este cu adevărat antrenorul național, ar fi trebuit să lămurească asta de mult. Dovada clară că exemplul lui Hagi e nociv e ali jucător, și el un mare talent — Gică Popescu. Deocamdată mai voalat, defectele de viitoare vedetă i se văd de pe acum : optiunea pentru soluțiile complicate, spectaculoase, driblingurl de prisos, faptul că întrzie pasa. Dacă și lui Gică Popescu îi vor crește cotele tot așa, atunci va fi vai și amar de capul nostru, al (tele)spectatorilor, antrenorii anonimi ai naționalei și viitorii coriști impetenți ai unui singur refren din partitura „Gică & Gică" : „Dă pasă, domnule !" Pare că și fost util pentru cei doi G. să vadă meciul dintre Napoli și Stuttgart, în care Maradona a jucat exemplar pentru echipa sa, din pasele lui decisive inscrintînd-se două goluri. Mașna a doua a Cupei UEFA încheindu-se cu scorul de 3—3, la Stuttgart acasă, Napoli a intrat în posesia trofeului. A fost nu numai prilejul, ci și cauza să menționăm acest rezultat pentru a sublinia o idee : fotbalul modern nu mai este, de multă vreme, unul doar al marilor jucători. El aparține marilor echipe.

Marcel TOLCEA

top

MARGARETE DE LAUSANNE

Un mucalit ar putea să afirme că piesa cea mai inspirată din cadrul actualei ediții a Festivalului Eurovizionii desfășurată în Elveția a fost... rochia prezentatoarei. Lăsînd gluma la o parte, dar apreciind, la rîndu-ne, amănunțiul mai puțin important, să arătăm totuși că evenimentul care, după datele furnizate de agențiile de presă, a fost urmărit de peste 500 milioane de (tele)spectatori a oferit și momente atractive, fără a impune însă, ca în alte ediții, reprize cu adevărat unice. Prea puține cîntece inspirate, unele alese parcă intențional spre a nu fi evidențiate, de genul celui prezentat de tandemul italian Ana Oxa-Fausto Leali, de altfel artiști „de mărci", dar ce folos ? Fredonăm-vom ajadar preț de o vară și mai bine poate melodia „Rock Me Baby", oferită de grupul iugoslav RIVA și, cum se știe, clasată pe primul loc. Iată deci că, la cea de-a XXXIII-a ediție a concursului, după tot atîtea tentative, concurînd de astă dată cu reprezentanți din 21 de țări, unul grup pop din țara vecină, pînă acum necunoscut, i se oferă rivnitul GRAND PRIX EUROVISION DE LA CHANSON. Melodia simplă, antrenantă e o mostră a cîntecului de divertisment confecționat după accesibila rețetă a melanjului armonii tradiționale — tipare disco, ajustate construcției sau, dacă vreți cu meșteșugul ce caracterizează producțiile altor formații ca Magazin ori Novi Fosili, acestia din urmă la un pas de Grand Prix cu o altă ocazie. Așadar, pentru Emilia Kocić, solista grupului Riva, ziua de 6 mai a.c. va rămîne o zi memorabilă. Grupul Riva și Emilia (Milica, cum îi spun colegii) e originar din Zadar, un pitoresc port de pe malul Adriatici. Milica are 20 de ani și studiază limbile germanice. O pasionează muzica și a muncit enorm pentru ca să treacă de preselecția pe plan național care a condus-o pe scena Eurovizionii pe ea și pe colegii de formație. Pe scenă, în final, elvețiancă Céline Dion, cîștigătoarea de anul trecut a trofeului, l-a oferit un braț de margarete, flori pe care Milica le-a dus în Zadar-ul său natal, flori pe care ea nu le-a primit în... zadar.

Petru UMANSCHI

sport

TOAMNA ...

... fu mai frumoasă, ni se adevărește spusa de-atunci, referitor la obiectul fotbal și subiectul meciuri ; din ăst punct de ochire, n-aveam nevoie de vacanță, pentru că, iată, repaosul ne-seamnă, acum, ieșire din formă ; greu, tare greu i-am învins pe bulgari, greu, neînțăduit de greu am obținut un egal la Atena, asta după ce Dinamo și Victoria au ieșit din cursa competițiilor europene ; adevărul e că fotbalul e o îndeletnicire dificilă, chiar dacă se bazează pe, zicea cîndva un dascăl, inteligență exprimată de la genunchi în jos ; nu-i tocmai aș, îndeosebi în vremea din urmă, cînd talentul e arătă, mișcarea e sudoare, iar sportul acesta se dovedește a fi o mare afacere.

Hagi e purtătoare de cuvînt al noului val din fotbalul românesc, care, cred, se caracterizează prin... metaforă, mai degrabă decît prin vigoare ; adică : temperament coleric, ardent, cu reacții imprevizibile, totul subordonat spectacolului ; în primăvara asta, Hagi (și, prin el, echipa, fie și Steaua) n-a înfiorît încă ; întîrzie ; capriciile sale îi sînt, mai nou, pozitivnice, lezînd ochiul, nu-l mai încîntă, cît el, Gică, se încăpățînează în a persevera cu o ambiție ce-ar merita alt țel ; prima repriză cu Bulgaria a fost mai aproape de așteptări, de valoarea lotului, iar după pauză ne-am minunat de căderea echipei și de ieșirile ofensive și aspre ale vecinilor de peste Dunăre ; am senzația că nici Em. Jenei nu prea e în formă, ci, în derivă — i-aș recomanda să fie mai ferm în decizii și să dea tinerilor dreptul la glorie (vezi cazul Ilie Dumitrescu, în opoziție cu obositul Klein ori „bătrînul" Cămătaru, mai slab decît... Țițurcă, zău).

Mă rog, e dulce victoria, bune-i sînt și învățămintele dacă, pe seama lor, năravurile se îndreaptă ; la toamnă, anotimp ce pare că ne priește, ne-om bate cu danezii, pe viață și pe... Roma !

Pînă atunci, gîndul curat pentru o mare echipă : Haide, Steaua !

Teodor BULZA

Leconte de Lisle

din literatura universală

Considerat mentorul și cel mai complex reprezentant al parnasianismului, Leconte de Lisle (1818—1894) și-a luat temele și motivele din domeniul istoriei, al culturilor vechi, din spațiile exotice, ocultismului, unelor, realităților și mentalităților din vremea sa (**Poèmes antiques, 1852, Poèmes et poesies, 1855 ; Poèmes barbares, 1862 ; Poèmes tragiques, 1884 ; Derniers poèmes, 1895**). O poezie ce impresionează profund, prin vastitatea viziunii, prin plasticitatea grandioasă a descripției, prin plasarea în perspectivă cosmică a destinului individual, prin desăvîrșitul echilibru prozodic. Desigur, și sub acest din urmă aspect, Leconte de Lisle rămîne, întotdeauna, artist (nu acrobat), vizionă, adică, frumusețea, perfecțiunea versului (ca unitate semantico-melodică), nu performanțele metrice în sine. De aceea, de cele mai multe ori, enunțul e încă viu, adevărat, necondiționat de timp, e grav, substanțial și convingător, în nedezmințita lui solemnitate. Un poet cu vocația tragicului, a sublimului (dar și o de-mitizării), un foarte mare poet, poate pres sumbru totuși...

CLARURI DE LUNĂ

(fragment)

O lume fără forma, abruptă, grea, hîdă —
Teribilul spectru al unui univers
Distrus, zvîrlit — epavă — în nesfîrșirea vidă —
Intern din care sunet și ardere s-an șters
Și care-și balansează în neapte cristul mers.
Cîndva, învesmîntată-n copilăroase grații,
Ea, fericită sferă, pe alte căi pluti —
Cu munți albaștri, ape, silvatice vibrații,
Cu proaspăta rumoare a mii de ființe vii.
Cu mantia-i de aburi alunecînd ușoară,
Cu păsări, milioane, ce cîntă și ce zboară.
În purpura celestă și-n adieri zglobii.
Departe de sori tandri, de nopți încîntătoare,
În nesfîrșitul spațiu evoluează-acum;
Și marile talazuri de beznă, ca o mare,
La țărmurile sale, în stîncării și scrum,
Se sfarmă, furioase, și își despică drum.
Prin patide crevase, uitate, solitare.
Dintr-o zvîrlire, valul acoperă, flămînd,
Scheleticele pîscuri. Apoi, în cataracte
Coboară și, din goluri cumplite, spumegînd.
Reintră în tărîmul tenebrelor compacte.
Dar din ruptura rocei, din negurosul chin
Al valului, din cruda, oribila cădere,
Nimic nu se aude : nici strigăt, nici suspin —
Sinistra-alcătuire se macină-n tăcere.
Iar Terra, legănată în vid, ca pe un pîlnur,
Sub clare solitudini visînd și stînd de veghe.
Privește, fermecată, la mii și mii de legîne,
Cum luna-nfundă-n spațiu frumosu-i arc de aur.

MOARTEA SOARELUI

Vîntul de toamnă, seamănă cu-adepărtata mare.
Plin de-un solemn adîo, de ne-înțelese plîngeri,
Trist clatină, pe strada pustie unde singeri.
Frunzarele-roșiie de pulsul tău, o soare !

Cu zboruri nalte, frunza se zbate, dă ocoale ;
Și poți vedea-n amurgul ce către somn înclină
Mari culburi, legănate în fluviul de rugină,
Ca-n purpură mulțile pe ramurile goale.

Cazi. Astru greu de glorii, izvor de strălucire !
Mărirea ți se scurge, ca aurul, din rană,
Cum dintr-un piept puternic o ultimă iubire.

Mori deci ! Căci vei renaște : nu-i o nădejde vană.
Dar cine va re-nloarce în lumina-nzelată
Rostirea și căldura ei viața de-altădată ?

PEISAJ POLAR

O lume moartă, spumă imensă peste mări,
Abis de umbre sterpe și de luminii spectrale.
Zvîrlire convulsivă de pîscuri în spirale,
Curgînd fără oprire spre-nețeșate zări.

Un aspru iad, cu blocuri de negură pe cer,
Plin de suspin, de hohot și strigăte de jale —
Zbor tulbure, zbor sumbru de sonuri sepulcrale.
Stîrnit de-un vînt sinistru cu goarna lui de fier.

Pe-nalte promontorii, eternu legănătoare,
Stau țepeni zei de brumă, ai vechilor popoare.
Mișcați de valul lacom și congelați în vis —

Iar urșii albi, pe albul zăpezii infernale,
Prestară, ca în spasme, izvorul lor de bale,
Nebuni de voluptate, cu hotul larg deschis.

ULTIMA AMINTIRE

Am viețuit. Sînt mort. Cu ochiul larg deschis.
Fără-a vedea, alene — ca într-o agonie.
Greoi — ca o mulțime ce curge în abis.

Cobor, inert și palid, în neagra-mpărăție.
Cobor, oră cu oră și an cu an. Sfrăbat
Tăcerea, Nemișcarea ... Și-o rece reverie.

Nimic nu simt. Ciudata-ncercare s-a-nchelat.
Ce-i viața ? Am fost tînăr ? Bătrîn ? Un oarecine ?
Soare ? Amor ? — Nimica. Curgi, trup abandonat.

Rotește-te spre-afunduri. Porți vidul în retine
Și-n jur uitarea crește mai deasă, cean de ceață —
Visez cumva ? Nici vorbă. Mort sînt. Cu-atît mai bine ...

Dar acest spectru ? Rana cumplită ? Și-acest glas
Ce par a li-nfimplate cu secole-nainte ?
O, tu neant ! E chipul ce-n inimă-a rămas
Și care-a devorat-o cîndva. Mi-aduc aminte.

Traducere și prezentare de
Eugen DORCESCU

Henri de Régnier

JUDITH GAUTIER

Strada Washington, numarul 30. O scară largă, cu trepte sonore și bine cerute. Cinci etaje. O ușă, pe înălțimea căreia atîrnă cordonul unui clopoțel ; cînd tragi, se aude un clinchet cărula îi răspund lătrături furioase. Un pas greu. Ușa se deschide. Înainte-ne se profilează o formă masivă și corpolentă. E chiar Judith Gautier, care ne întîmpină și ne întinde mîna. Are pe ea o rochie chinezească largă. Cu toate că vîrsta i-a îngreuiat trupul, fața el a-a păstrat frumoasă și are aceleași trăsături nobile. O gură cu buze puțin cam groase, minunați ochi negri, iradiînd o luminoasă bunătate. Părul, încă foarte negru, împletit savant în cosițe bogate. În jurul gîtului puternic, un colier de pietre strălucitoare. Vocea caldă, un pic înăbușită și tărăgănată. E chiar vocea lui Théophile Gautier, după cum spun cei care l-au auzit. Fiica a moștenit timbrul și intelectualile ei.

Urmată de cățeușa japoneză, Mousmé — un animal mic, cu pielea netedă, fără peri și trupul plin, parcă împănat —, Judith Gautier ne conduce în salonaș unde-și primește oaspeții. Un divan mare ocupă un perete. Pe divan trîndăvește motanul negru, Satan. nu departe de un coș în care cîțiva șerpi își string și își desfac inelele. Odaia este strîmtă, plafonul e atît de jos că poți să-i atingi cu mîna. Într-un colț, un pian. Pe pereți cîteva tablouri. Un Buddha aurit meditează pe poliția cărămiduiui. În ferestre, vitraliile turcești, avînd inscrise cu caractere kufice numele lui Théophile Gautier, cern o lumină multicoloră. Ferestrele dau către un balcon larg unde stau aliniate ghivece cu flori și glastre din care ies plante agățătoare. Judith are aici grădina sa suspendată, sub cerul „Babilonului modern" terasa el cartaginică, unde, cu brațele încolăcite de șerpii familiari, ea este nepăsătoarea Salammbô. Aici n-ai putea crede că te afli în inima Parisului. Autoarea **Dragonului imperial** și al **Flicei Soarelui** era îmbibată de parfumuri orientale și chiar extrem-orientale. Care de unde. din Egipt sau din Persia, vent odinioară sufletul său nostalgic, nelumesc și vagabond să se încarce cu acest tîrîm?

De cîte ori n-am repetat ritualul, duminica spre orele cinci, urcînd scările acestui lăcaș de sub cer, trăgînd cordonul clopoțelului, auzind scheunatul cățelușei Mousmé, așezîndu-mă pe marele divan unde, Judith Gautier făcea loc, prietenoasă, vizitatorului. Încăperea n-avea nimic dintr-un salon, în sensul monden al cuvîntului. Era un loc în care se regăseau prietenii și admiratorii ai marelui scriitor care semnase opere fermecătoare, cu un nume pe care ea îl făcuse de două ori scump muzei. Poetă și romancieră, Judith Gautier adăugase la gloria paternă pe a sa, ce o continua pe prima fără să se confunde cu ea. Operele ei nu era o simplă replică la cea a tatălui său, avea propriile ei calități. Venineam să-i aducem omagiu ei însăși, și asta ne reunea acolo pe noi, oaspeții din duminici. Un mic grup, consecvent și plin de respect, care gusta plăcerea de a o asculta, cînd, continuînd să-i mingîie pe irascibila Mousmé și pe diabolicul Satan sau să se joace cu alunecoasele năpîrci sau să mînuiască o amuletă, ea lăsa slobozită amintirea.

Judith Gautier moștenise vocea tatălui său, dar nu și verva lui truculentă și paradoxală. Conversația ei nu era mai puțin interesantă, mai ales cînd se referea la vreunul dintre ilustrii scriitori, în intimitatea cărora trăise sau de care fusese apropiată. Printre ei, Théophile Gautier deținea, firește, locul cel mai important. Ea îl făcea să reînvie pentru noi cu bonomia lui binevoitoare și senină, cu olimpiana indulgență a inimii și spiritului. De la tatăl său, Judith Gautier moștenise un fel de nepăsare plăcută, de bunătate lenevoasă care semăna uneori cu indiferența. În mod sigur, Judith Gautier era indiferentă la tot ce privea realitățile vieții practice. În afară de scris și de citit, ea nu avea alte preocupări decît să se joace cu animalele casei, să croiască țesături, să modeleze și să coloreze figurine. Aceste ocupații îi erau suficiente. Nu lesne-ciodată din casă Trăia în tovărășia amintirilor sale.

Cel mai des vorbea despre Victor Hugo. Avea pentru geniul lui o admirație pe care și el o arătase frumuseții ei, admirație pentru care stătea ca dovadă strălucita unui din puținele sonete compuse de marele poet. Ea ne mai arăta cu mîndrie manuscrisul autografa al magnificului poem cuprins în **Mormîntul lui Théophile Gautier**. Cu ce adorație priveam scrisul alungit și term, care parcă gravase pe hîrtie unele versuri admirabile. Această foaie îți dădea impresia unui lucru indestructibil. Cultul lui Hugo satisfăcea în Judith Gautier ereditatea sa romantică, în timp ce gustul pentru exotic o legase printr-o caldă afecțiune de Pierre Loti. Aceasta se născuse în timpul unui bal mascat, la care Judith Gautier, în Cleopatra, și Pierre Loti, în Faraon, s-au simțit atrași unul spre celălalt printr-una din acele simpatii instantanee și profunde care vin parcă din timpuri imemoriale. Acestei „afinități secrete", celebrată de Théophile Gautier într-un poem din **Emaluri și Camee**, i s-au supus Judith Gautier și Pierre Loti, iar prietenia lor reciprocă nu s-a dezmințit niciodată.

La cultul suveran al lui Hugo, Judith Gautier adăuga cultul pasionat al lui Wagner. Muzica lui Wagner și persona lui exercitaseră asupra ei o dublă și atotputernică fascinație. În locuința „cerească" din strada Washington, Richard Wagner era dumnezeul însuși. Pe vremuri, Judith Gautier se dusese să-i aducă omagiu în pustnicia lui din Lucerna și în reședința din Bayreuth, devenind slujitoarea entuziastă a ariei wagneriene. Ea dedicase magiei sunetelor și magicianului o admirație egală. Wagner fusese sensibil la devotiunea acestei frumoase admiratoare și între el se născuse o legătură care făcuse din ei, poate, mai mult decît niște prieteni. Judith Gautier contesta că ar fi dat curs insistențelor lui Wagner, care ajunseseră pînă la propunerea de a o răpi. Nu voi comite indiscreția de a face cunoscut motivul pentru care susținea că l-a refuzat. După cum se spune, ar exista între el doi o corespondență care ar revela totuși și alte aspecte ale acestei legături, pe care Judith Gautier le trecea sub tăcere.

Locuința lui Judith Gautier nu era vizitată doar de aceste umbre. În afară de prietenii obișnuiți, mai apăreau aici, în trecere, oaspeți veniți din depărtări, din Persia, din China sau din Japonia. Am întîlnit acolo o vreme un tînăr peruvian care pretindea că descinde din vechii regi incași. Din cînd în cînd, fete fermecătoare umpleau salonașul cu veselia lor plină de prospețime. Se jucau aici jocuri de societate foarte animate, care o exasperau pe arțăgioasa Mousmé și îi îngrozeau pe Satan. S-au organizat aici două seri memorabile în onoarea unor vizitatori de prestigiu. Pe o mică scenă ingenios aranjată, au apărut în personaș Brunhilda cu cască înaripată, Siegmund cu scutul său, Sieglinda și divinul Wotan, Parsifal cu lancea sa. Amforfas cu Graalul, toți reduși la proporții minuscule de marionete, toți modelați, pictați, îmbrăcați, echipați de mîinile fermecate ale unei zîne wagneriene. Și astfel s-a făcut că **Walkiria** și **Parsifal**, într-o vreme cînd nu apăruseră încă pe scena Operei, au fost jucate și cîntate la Judith Gautier, în al său Bayreuth de Liliput...

De cîte ori trec pe strada Washington, ridic ochii spre înalta fațadă cenușie unde zăresc balconul și ferestrele apartamentului care a aparținut lui Judith Gautier. Ea nu și-a aflat sfîrșitul aici, ci la Saint-Enogat. Avea acolo o casă de vară pe care o iubea și o botezase, în stil wagnerian, „Pajiștea păsărilor". Acolo trebuie să fi văzut adesea în visele ei trecînd frumoasa lebădă pe care o ucide în zbor Parsifal cu săgeata lui inocentă, prececea celei care duce, pe amețitorul fluviu al muzicii, nacela în care Lohengrin stă în picioare, în armură de argint.

Traducere de
Bogdan BĂDULESCU

COLEGIUL DE REDACȚIE:
ION ARIEȘANU (redactor șef)
ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct)
VIOREL COLȚESCU, NICOLAE PÎRVU, CORNEL UNGUREANU

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA : TIMIȘOARA, strada RODNEI 1;
Telefoane : 3 33 90 și 3 33 76 (redactor-șef). Manuscrisele nepublicate
nu se înapoiază. Abonamentele se fac la P.T.T.R.
TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42 907

Proletari din toate țările, uniți-vă!

orizont 21

SAPTĂMINAL SOCIAL-POLITIC ȘI LITERAR-ARTISTIC EDITAT DE UNIUNEA SCRIITORILOR DIN R.S.R. ȘI COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ TIMIȘ

NR. 21 (1160) 26 MAI 1989 • SERIE NOUĂ, ANUL XL • 16 PAG., 3 LEI

Zilele academice timișene

În Aula Magna a Universității au început ieri lucrările unei prestigioase reuniuni științifice — Zilele academice timișene —, manifestare dedicată celor două mari evenimente politice din viața partidului și a țării : a 45-a aniversare o revoluției de eliberare socială și națională antifascistă și antiimperialistă de la 23 August 1944 și Congresul al XIV-lea al Partidului Comunist Român.

La lucrările în plen a participat și a luat cuvântul tovarășul Ilie Matei, membru supleant al Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R., prim-secretar al Comitetului județean Timiș al Partidului Comunist Român. Referindu-se la semnificațiile acestei întruniri a oamenilor de știință, a cadrelor didactice din învățământul superior, cercetătorilor și specialiștilor din producție, vorbitorul a relevat că, pe temeiul sarcinilor și orientărilor formulate de secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, avînd în vedere puternicul potențial tehnico-științific și uman, de care dispunem, rezultatele meritorii obținute de oamenii de știință timișoreni, va trebui să se acționeze și în continuare în așa fel încît un rol important în atingerea cotă-zărilor obiective pe care le presupune dezvoltarea cantitativă de tip intensiv să revină cercetării științifice și tehnologice, chemată să asigure materializarea în practică a celor mai noi cuceriri ale revoluției tehnico-științifice, încît acest domeniu prioritar al activității economico-sociale, coordonat cu înaltă competență de tovarășa academician doctor inginer Elena Ceaușescu, să-și sporească și mai mult contribuția la soluționarea problemelor de bază ale realizării sarcinilor economice, a planurilor de dezvoltare, la înfăptuirea programelor de organizare și modernizare a proceselor de producție. Aprecînd rezultatele obținute de cercetarea științifică timișoreană, primul secretar al Comitetului județean de partid a relevat necesitatea unei și mai rapide aplicări și generalizări în producție a rezultatelor de înaltă performanță tehnologică și cu eficiență ridicată, realizarea unui echilibru mai bun între cercetarea fundamentală și cea aplicativă, creșterea activității de concepție din unitățile economice ale județului.

De asemenea, în plenul sesiunii au mai luat cuvîntul academicienii Dan Mateescu, directorul Bazei de cercetări științifice din Timișoara a Academiei R.S.R., și Radu Voinea, președintele Academiei Republicii Socialiste România, prof. dr. ing. Coleta De Sabata, rectorul Institutului politehnic „Traian Vuia", ing. Florentin Cărămnu, directorul Combinatului agroindustrial „Timiș", prof. dr. Petre Onițe, rectorul Universității din Timișoara, prof. dr. doc. Pius Brînzeu, și prof. dr. Mihai Drăgănescu, membri corespondenți ai Academiei R.S.R.

În continuare, lucrările s-au desfășurat pe secțiuni, sub forma unor simpozioane și dezbateri.

Astăzi, de la ora 9, Aula Magna va găzdui alte comunicări în plen, susținute de academicianul Ioan Anton, prof. dr. Ilie Duvlea, rectorul Institutului agronomic Timișoara, dr. ing. Gheorghe Tirpe, directorul Întreprinderii de aparate electrice de măsurat din Timișoara, ing. Pavel Zarcula, director general al Centrului industriale siderurgice Reșița, dr. ing. Vasile Baltac, director general al Centrului Industriale pentru electronică și tehnică de calcul București, conf. dr. ing. Dumitru Daba, secretarul comitetului de partid din Centrul universitar Timișoara. De la ora 15, va continua susținerea referatelor pe cele 18 secțiuni de lucru.

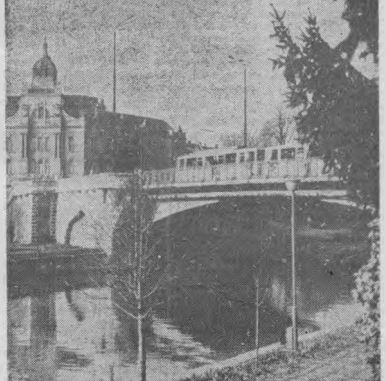

Fotografie de GH. POPESCU

Tînăra generație și spiritul revoluționar

În cadrul concepției generale a partidului nostru, a secretarului său general, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, privind edificarea noii orînduiri, un loc deosebit revine tezei de o excepțională importanță teoretică și practică, potrivit căreia socialismul presupune, pe lîngă o dezvoltare fără precedent a forțelor de producție și o transformare calitativă la nivelul conștiinței sociale — colective și individuale — o implicare conștientă și responsabilă a membrilor societății în dezvoltarea și soluționarea problemelor constructiei socialiste. **„Activitatea ideologică, politico-educativă, de formare a omului nou, cu o înaltă conștiință revoluționară, socialistă constituie una din problemele de importanță deosebită în actuala etapă de dezvoltare a societății noastre socialiste"**, subliniu tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, la ședința comună a Plenarei C.C. al P.C.R., a organismelor democratice și organizațiilor de masă și obștești, din 28—30 noiembrie 1988.

Privit din perspectiva exigenței și complexității problemelor pe care le ridică fiecare etapă de dezvoltare a societății noastre, spiritul revoluționar ne apare ca una din trăsăturile fundamentale ale conștiinței socialiste și comuniste, a omului nou, o calitate indispensabilă a personalității umane, caracteristică esențială a întregii activități sociale pe drumul progresului și civilizației.

Educarea în spirit revoluționar a tinerei generații este îndeplinită de un sistem de factori în cadrul căruia școala se situează pe un loc central. Ca principal factor de cultură și civilizație, de educație comunistă, școala este nucleul sistemului educațional care, împreună cu organizațiile de copii și tineret, sub conducerea organizațiilor de partid, polarizează și armonizează acțiunile tuturor factorilor educaționali. Acțiunea de formare și dezvoltare la elevi a trăsăturilor de voință și caracter specifice spiritului revoluționar este un proces complex și de durată, care solicită participarea nemijlocită a tuturor cadrelor didactice și care trebuie să fie realizat prin toate formele activității educative.

Așa după cum se știe, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** conferă noi dimensiuni conceptului de spirit revoluționar, situînd această trăsătură definitorie a omului nou în strînsă interdependență cu celelalte valori morale, cu nivelul ridicat al pregătirii politice, ideologice și științifice ale fiecărui membru al societății, cu necesitatea căutării permanente a noului în toate domeniile vieții sociale. Pentru educarea tineretului studios în cele mai înalte exigențe este necesar să se pună un accent deosebit pe sporirea caracterului formativ al procesului de învățămînt, urmărindu-se ca fiecare acțiune întreprinsă cu elevii să poarte un profund mesaj educativ.

Toate disciplinele de învățămînt, indeosebi științele sociale oferă imense resurse educative. În acest sens, pregătirea profesorului, măiestria lui pedagogică condiționează nivelul calitativ și eficiența lecțiilor. Studierea, integrarea documentelor de partid în lecții, conform unei metodologii de lucru adecvate, constituie, de asemenea, o parte componentă a actului de predare-învățare. În sistemul muncii educative un rol aparte îl ocupă ora de dirigenție. Aceasta îi revine rolul de a se constitui ca un corolar al influențelor educative, de a le dirija, introducînd totodată elemente noi, în vederea formării acelor trăsături ale personalității elevului care determină, în mod nemijlocit, modul său de comportare în general, atitudinea moral-cetățenească în special. Un rol bine conturat în ansamblul muncii educative îl are informarea politică. Acolo unde este bine pregătită cu modalități variate de desfășurare, unde se practică principiul corelării cunoștințelor, maniera interdisciplinară de realizare, informarea politică demonstrează din plin valențele educative pe care le are.

Pe coordonatele preocupărilor actuale și de perspectivă ale societății noastre, organizațiile revoluționare ale tinerei generații acționează consecvent punînd la baza întregii activități politico-formative educarea în spiritul concepției materialist-dialectice și istorice despre lume și viață, al principiilor socialismului științific și umanismului revoluționar. Astfel, organizațiile de tineret, acționează consecvent pentru afirmarea largă a potențialului creator al tinerei generații în cadrul generos oferit de Festivalul național „Cîntarea României", pentru organizarea în mod util și atractiv, instructiv-educativ a timpului liber, a activității sportive și turistice. Educarea patriotică a tineretului presupune cultivarea și dezvoltarea sentimentelor de prietenie și colaborare cu tînăra generație de pretutindeni, solidaritatea internațională cu toate forțele revoluționare, progresiste și democratice din întreaga lume. În acest sens, o atenție deosebită trebuie să se acorde în procesul de învățămînt educației tineretului în spirit păcii și înțelegerii dintre popoare, al respectării drepturilor fundamentale ale omului, ale popoarelor, al formării unei atitudini adecvate față de mediu, conservarea și ameliorarea sa.

Noile dimensiuni conferite procesului revoluționar de dezvoltarea economico-socială a țării presupun intensificarea întregii activități de educare comunistă, multilaterală a tinerei generații, îmbogățirea conținutului și diversificarea formelor sale în consens cu cerințele actuale ale realităților sociale. **„Trebuie să înțelegem bine** — releva tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** la ședința comună a Plenarei C.C. al P.C.R. din noiembrie 1988 — **că numai în măsura în care vom înarma tineretul (...) cu noi și noi cuceriri ale științei și cunoașterii umane, vom ridica nivelul general de pregătire al constructorilor socialismului din țara noastră".** Sînt considerații care reflectă, încă o dată, constanța și importanța pe care problemele educării revoluționare a tinerei generații, ale creșterii și formării sale pentru munca și viața le ocupă în cadrul acțiunii politice profund novatoare a partidului nostru.

Mariana ICLĂNZAN
Alexandru RADOVAN

România în arhivele străine (I) 1943—1944

Pentru aliați, România a fost în tot timpul războiului un punct important în planurile care se elaborau în vederea scurtării și în final a câștigării conflagrației. Începînd cu 1943 se remarcă parcă o intensificare substanțială a acțiunilor vizînd România. Acestea vor rămîne consemnate în memoria arhivelor, constituindu-se într-o sursă inepuizabilă de informații.

Vom încerca în continuare să derulăm cîteva secvențe ale atmosferei politice românești în viziunea unor surse documentare britanice care, chiar dacă nu au întotdeauna meritul imparțialității, fapt lesne de înțeles, cel puțin contribuie la întregirea unei imagini asupra perioadei de dinainte și din timpul destășurării actului de la 23 August 1944.

„Foreign Office" sesiza bine în decembrie 1943, într-un mesaj adresat B.B.C.-ului, în vederea transmiterii lui pe post că, dacă „...România va rămîne alături de mareșalul Antonescu, acest «moment politic» va aduce pentru România un dezastru politic și militar. Dacă va găsi conducători care să rupă alianța cu Germania prin capitulare necondiționată și întoarcerea armelor împotriva Germaniei, aceasta va fi o speranță de viitor pentru România ca stat independent și democratic". În ianuarie 1944, amintitul „Foreign Office" reînnoiește cererile sale către B.B.C. pentru intensificarea propagandei în România: „Ea (România — n.n.) trebuie să se rupă de Germania și de războiul contra Națiunilor Unite, înainte ca armata rusă să treacă frontiera. Altfel abandonează ultima ei șansă de a acționa ca o națiune independentă și permite ca teritoriul ei să fie distrus de retragerea armatei germane. De aceea o acțiune imediată o poate ajuta".

Relațiile româno-germane din această perioadă sînt urmărite cu mare atenție. Este subliniat „violentul schimb de cuvinte" dintre mareșal și Ciodlus precum și faptul că Banca Națională nu vrea să mai livreze nimic germanilor decît în schimbul aurului sau altor bunuri. Adîncind opoziția burgheză românească, în care ei puneau mari speranțe, aceeași sursă arăta că guvernul român „este convins că manevrele politice ale Legației (germane n.n.) precum noul «flirt» cu legionarii (...) sînt o încercare de șantaj pentru a determina înfăptuirea de pași evidenți împotriva opoziției". Englezii au cunoștință de faptul că au fost luate o serie de măsuri pe linie militară, cum ar fi demobilizarea unor unități românești, în ideea de a putea refuza noi cereri germane de trupe pentru frontul de est și de a-l sili pe acesta să livreze armele promise. După opinia sursei informative, aceasta ar fi explicația guvernului român față de demobilizarea acestor unități, contrar părerii opoziției care susținea că ea s-ar datora faptului că Reichul „nu dorește să aibă în spate o armată ostilă".

Într-o telegramă expediată, în 27 decembrie 1943, din Istambul, către „Foreign Office" se subliniază încă odată faptul că relațiile cu Germania s-au deteriorat în ultimele luni „ajungînd acum la un punct critic" și că cercurile hitleriste nu sînt de acord cu poziția lui Mihai Antonescu în guvern, contactele lui cu opoziția fiind „un open secret", iar legăturile sale cu aliații fiind „descoperite de aproape un an". În ceea ce îl privește pe mareșal, germanii îl acuză, potrivit surselor engleze, că tolerează în mod conștient propaganda pro-britanică și acțiunile opoziției. În orice caz Legația germană ducea un adevărat „război al nervilor cu mareșalul, răspîndind zvonul că Garda de Fier va lua puterea în țară". Locotenent-colonelul Chasteiaine, agent britanic (vezi „Magazin Orizont", mai 1988 p. 10—11) arăta în raportul său din septembrie 1944: „...era evident că pretutindeni relațiile în timpul războiului între populația civilă română și germani fuseseră foarte reci. Aceasta era valabil și pentru armată, cu excepția conducătorilor... Personal am văzut ordinul dat ofițerilor de jandarmi de a lua parte la celebrarea celei de a treia aniversări a declarației de război a Germaniei din 22 iunie. Acest ordin era explicit, că ofițerilor cărora le era adresat nu li s-ar fi permis să facă uz de vreo scuză pentru absența lor. Din rapoartele primite în ziua următoare, celebrarea a fost un total eșec, care nu a făcut nimănui plăcere, aproape întregul grup român al audienței fiind prezent la ordin".

De altfel, pe măsura scurgerii timpului, teama Germaniei față de România era în continuă creștere. Un document din 6 aprilie 1944 arăta că „germanii sînt serios îngrijorați în legătură cu posibilitatea unei defecțiuni românești, iar Goebbles a dat instrucțiuni speciale pentru lansarea unei campanii de linișire a Românieî".

Iată cum documentele dovedesc în mod clar dorința României de a părăsi cît mai curînd Axa și de a se alătura puterilor aliate în ideea menținerii suveranității și independenței naționale, a salvării națiunii de o catastrofă ce părea la un moment dat inevitabilă.

Documentele provenite din arhivele străine, ne gîndim aici la cele britanice, la care am avut acces prin intermediul microfilmelor, relevă o anume stare de spirit atît în ceea ce îl privește pe oficiali, cît mai ales starea de spirit a marii majorități a populației, în preajma actului de la 23 August 1944.

În cursul convorbirii dintre ministrul suedez la București și mareșal, acesta din urmă a confirmat, în ianuarie 1944, că „el realizează că Germania a pierdut războiul, dar că nu vede încă nici o posibilitate practică de ieșire din război. Speră ca anglo-saxonii să debarce în Balcani, înainte ca rușii să ajungă în România (...) Antonescu a lăsat să se înțeleagă că a dat ordin armatei să nu tragă nici un foc în englezi și americani cînd vor ajunge la frontiera românească". A mai subliniat faptul că în repetate rînduri i-a fost „oferit Banatul de către germani, dar a refuzat deoarece nu vrea lui Hitler dădă vreo parte din teritoriul Serbiei".

„Populația dorește pace și expulzarea germanilor din țară", se arăta într-o telegramă datată 21 martie 1944, iar în alta se atrage atenția asupra faptului că bombardamentele americane asupra Bucureștiului au provocat mai mult resentimentul populației, deoarece ea este simțămîntul că „România este în război doar cu Rusia". Cîtînd un alar neutru, „Foreign Office" transmitea la Cairo faptul că tot mai multe cercuri românești cer o gamă largă de reforme în special o extinsă reformă agrară și că „impresia generală în țară — n.n.) este că guvernul pierde controlul situației". Deosebit de interesante sînt și însemnările agentului britanic Chastelaine, referitoare la starea de spirit a populației, a armatei, în preajma momentului de la 23 August. „Pe toată durata șederii noastre (urmărit în clădirea Inspectoratului General al Jandarmeriei) am fost tratați cu multă simpatie din partea gradelor inferioare din gardă care, fără rezerve, erau prietenoși, germano-fobi și în multe cazuri nu priveau Armata Roșie cu teamă cu care o priveau superiorii (...) Germanii nu erau invitați să locuiască în case particulare. La cinematografe, romîncele se sculau și plecau dacă un ofițer sau un soldat german se așeza lîngă ele. Filmele germane de război erau în mod frecvent huiduite". Mihai Popovici (țărănist) și Mitică Constantinescu (liberal), fost ministru de finanțe, fost guvernator al Băncii Naționale „sînt de opinie — se arată într-o telegramă expediată din Istanbul către «Foreign Office», la 27 decembrie 1943, — că este necesar, fără nici o aminare să se realizeze o coaliție democratică guvernamentală care să poată retrage trupele românești din Rusia, să ceară armistițiul și să declare pregătirea colaborării cu Aliații". Cei doi politicieni estimau că era de preferat o scurtă ocupație germană (în caz de răsturnare a situației din țară) pentru ca mai tîrziu, după inevitabila eliberare a țării, la discuțiile despre Europa viitoare să se poată porni de pe altă bază. Cu toate acestea în perioada respectivă, așa cum remarcă de altfel și sursele burgheze cele două partide „istorice" au continuat politica lor de expectativă. În sfîrșit, în martie 1944, într-un mesaj semnat de Barbu Știrbey din Cairo către „Foreign Office" se arată că „Maniu, țărănist, consemnul regelui, declară că dacă Antonescu nu o rupe cu germanii s-a decis să răstoarne regimul prin forță", organizînd rezistența în Oltenia și Banat cu ajutorul pe care-l solicită în acest sens aliaților.

Un plan de scoatere a României din război, atribuit de englezi lui Maniu, dar evind sentimentul regelui și al Blocului Național Democrat, parvine la Londra și Cairo la 28 iunie 1944. Acest plan prevedea o lovitură de stat împotriva regimului Antonescu, urmată de încheierea armistițiului cu puterile aliate. După subliniați sursele engleze „planul pare rezonabil" (se cerea aliaților asigurarea unei puternice ofensive sovietice, lansarea în țară a 3 brigăzi aeroportate, bombardarea comunicațiilor cu Ungaria și Bulgaria), dar aceasta se va înfăptui după cum se știe cu aportul exclusiv al forțelor interne și în special al comuniștilor care nu s-au rezumat la o lovitură de palat și care au reușit să mobilizeze masele largi populare în înfăptuirea mărețului Act de la 23 August 1944.

Activitatea P.C.R. a fost în atenția surselor de informare externe atît în perioada interbelică, dar și în perioada desfășurării conflagrației mondiale. Iată cum este prezentată această activitate de către „Foreign Office", folosind surse germane: „rapoarte sugerează o sporire a activității comuniste în România (ianuarie 1944 — n.n.) ideile comuniste răspîndindu-se în anumite cercuri ale armatei. Există dovezi că fracțiunile de stînga și comuniștii conduc energic și competent propaganda clandestină pro-aliată". Pînă și cercurile atît de conservatoare ale diplomației engleze ce înclinau, din motive bine cunoscute, spre o colaborare strînsă cu opoziția burgheză, reprezentată, în special de I. Maniu, sînt nevoite să recunoască amploarea activității comuniste din țară, rolul dinamizator al P.C.R. Cîtînd ca sursă, de astă dată postul de radio Moscova, se face cunoscută activitatea Frontului Patriotic Antihitlerist al cărui program include în esență, fapt ce nu face decît să bucure cercurile britanice, „alungirea germanilor din România și răsturnarea guvernului Antonescu". De altfel Agenția Reuter definea la mijlocul lui martie 1944 Frontul Patriotic Antihitlerist ca „o nouă aripă patriotică de stînga", cu misiunea de a rallia toate fracțiunile, pentru pace cu U.R.S.S. Amintind ziarul „România liberă", despre care se afirmă că „are o largă circulație în țară și este bine scris", este subliniat faptul că acesta a făcut un apel la unirea tuturor forțelor antihitleriste din România, indiferent de vederile lor politice. O propunere de colaborare în 10 puncte este adresată în acest sens partidelor politice burgheze, în special lui I. Maniu, totul în vederea organizării, așa cum spun englezii, a unui Comitet Național pentru eliberarea țării. Acest program ar cuprinde, după sursele engleze: 1. Salvarea armatei prin oprirea de noi trupe pe front, constituirea de partizani inclusiv din militarii întorși de pe front. 2. Sistarea imediată a livrărilor de produse către Germania. 3. Ieșirea din război și încheierea unei păci separate cu U.R.S.S., Marea Britanie și S.U.A. 4. Răsturnarea guvernului Antonescu și constituirea unui guvern național ales dintre reprezentanții tuturor partidelor și organizațiilor patriotice. 5. Redobîndirea libertății țării. 6. Eliberarea din închisori și lagăre a victimelor terorii și pedepsirea criminalilor de război. 7. Restabilirea libertăților democratice. 8. Drepturi egale pentru minoritățile naționale și sistarea persecuției evreilor. 9. Apărarea sudului Transilvaniei și a Banatului. Anularea Dictatului de la Viena și eliberarea populației din nordul Transilvaniei. 10. Asigurarea existenței clasei muncitoare.

Chiar dacă I. Maniu a respins la început acest program prezentat de doi delegați comuniști, pe motiv că în el nu se fac referiri la Basarabia și Bucovina, ceea ce dovedește o anume miopie politică din partea liderului țărănist, vom observa lesne că el se va înfăptui de fapt pas cu pas începînd cu 23 August 1944. În buletinul informativ al Centrului de radio-ascultare, cuprinzînd știrea transmisă de postul de radio Ankara, se arăta nu întîmplător: „Cu toate sforțările pe care germanii le depun pentru a împiedica ieșirea din război a României, dorința de pace a locuitorilor țării este atît de puternică încît ieșirea din război a României pare că a devenit inevitabilă". La 23 August 1944 într-o comunicare a Grupului de corpuri de armată Kirchner către Grupul de armate Wohler, privind atitudinea ostilă a militarilor români se arăta: „Atitudinea ofițerilor români este cîudat de rezervată. Se pare că începînd de ieri, ofițerii germani sînt supraveghiați mai atent. Începînd de alaltăieri, soldații români nu mai poartă cămașa în pantaloni, ci așa cum o poartă rușii (...) Acest ultim fapt și cele comunicate de căpitanul Bergmann pot fi puse în legătură cu indicile deja menționate, reieșind că din partea românilor ar exista planuri îndreptate împotriva aliatului german, posibil puse de acord cu inamicul. Astfel, s-ar putea ca momentul hotărîtor să fie foarte apropiat". O zi mai tîrziu, la Roman, în jurul orelor 17,00 avea loc o constătuire a șefilor detașamentelor germane de legătură, la care se subliniază încă o dată faptul că: „Există pericolul unui puci în interior. Nu sînt excluse efectele asupra unor unități ale armatei de operații. Șefilor detașamentelor germane de legătură li se ordonă să observe atent toate momentele suspecte și să informeze imediat Statul Major german de legătură", mai ales că aceleași surse germane remarcau deplasarea „spre stînga a ansamblului opoziției și odată cu aceasta preluarea conducerii acestei opoziții de către Partidul Comunist".

Inevitabil, momentul de la 23 August 1944 se apropia cu pași hotărîți constituind, după cum am văzut, un pericol iminent pentru frontul și politica germană în această zonă.

Viorel SCRECIU

Detaliu arhitectural. Fotografie de GH. POPESCU

Tata Oancea scrie mereu; scrie, am spune, cu o poftă de scris cum puţini condeieri o au. În 1929, cînd începe să tipărească revista „Vasilova", are scrierele burduhănite cu poezii comise de-a lungul unei vieţi de om. Are în activ zeci de calete cu întîmplări „de acum cincizeci de ani". A scris nuvele, povestiri, note de călătorie. Are aduse la zi ziarele (jurnalele). Undeva încearcă un inventar al celor scrise, dar în stilul în care marii boieri îşi inventariau averile: cam atîtea sînt. Cu aproximaţie, le mai poate da de capăt, cele pe care le-a uitat nu sînt pierdere mare. Nu e nevoie să le tipărească acum, în „Vasilova"; le va tipări el. Revista trebuie să-şi înveselească cititorul, aşa că mai importante decît amintirile lui (care sînt importante) devin istoriile vesele, anecdotele mai mult sau mai puţin trucate. La fel de importante ca paginile destinate oamenilor mari, evenimentelor de seamă. Şi tot atît de importante ca rîndurile destinate a vorbi despre intelectualii bănăţeni care-l-au cunoscut, este, am spune, cu o poftă de scris cum puţini condeieri o au. În 1929, cînd începe să tipărească revista „Vasilova", are scrierele burduhănite cu poezii comise de-a lungul unei vieţi de om. Are în activ zeci de calete cu întîmplări „de acum cincizeci de ani". A scris nuvele, povestiri, note de călătorie. Are aduse la zi ziarele (jurnalele). Undeva încearcă un inventar al celor scrise, dar în stilul în care marii boieri îşi inventariau averile: cam atîtea sînt. Cu aproximaţie, le mai poate da de capăt, cele pe care le-a uitat nu sînt pierdere mare. Nu e nevoie să le tipărească acum, în „Vasilova"; le va tipări el. Revista trebuie să-şi înveselească cititorul, aşa că mai importante decît amintirile lui (care sînt important) devin istoriile veseie, anecdotele mai mult sau mai puţin trucate. La fel de important ca paginile destinate oamenilor mari, evenimentelor de seamă. Şi tot atît de important ca rîndurile destinate a vorbi despre intelectualii bănăţeni care-l-au cunoscut, este

Tata Oancea
în primul război mondial

ţene sînt poezioarele şugubeţe, povestirile, poveştile, „reportajele" ce adue în faţă comédiile. Ca un bun bănăţean, Tata Oancea ştie a petrece. Dacă în primele numere, Petru E. Oance pozează, cu mergă, în poet domnat, în următoarele va apare, tot mai des, în postura de clown. Perspectiva omului ironică apare cînd te aţoşpţi mai puţin. Şi dispare total cînd n-ar trebui. Dar există atîta veselie în paginile evocatorului, încît cititorul anului 1989 va pricepe cu dificultate că, în cutare moment al veselei sărbători, a-a deschis o paranteză „specific onciană". În care jurnalistul transcrie, fără umor, reflecţiile sale privind viaţa. Cititorul va ingloba totul în partitura umoristică, refuzînd a lua în serios momentele de gravitate ale naratorului. Făcînd, astfel, dreptate talentului literar al autorului „Vasilovei".

Poetul crede că fiecare moment importeant al vieţii lui e prefaţat de vise extraordinare. Citite bine, visele spun tot. Concentrat la Caransebeş, Tata Oancea va visa, pe data de 14 mai 1915, o întîmplare care, decodată, ne-ar oferi tocmai istoria luptelor proprii cu medicii militari. Haşek simplificînd puţin lucrurile, desfăcînd evenimentul de etajul oniric; Tata Oancea nu reţinînd a întoarce istoria pe toate feţele, îndoindu-le pe aceea care ni-l arată în postura de prizonierul al extraordinarului. Pe cît de mizerabilă e faţa diurnă a faptelor, pe atît de neasemuit e peisajul nocturn. Întîmplările obişnuite trăite de Petru E. Oance nu sînt altele decît cele trăite de Şveik; scria autorul „Vasilovei": „După retragerea dezastruoasă a armatelor austro-ungare din Serbia, din decembrie 1914, şi pierderea cetăţii Premişl, din martie 1915, a venit un ordin strict de la ministerul de război ca tot, tot ce e reformat şi scutit să meargă pe front pentru a scăpa Austro-Ungaria de la pieire".

Din evenimentul citat, Haşek a scos cîteva capitole antologice, iar urmaşii, nuvele remarcabile. Dacă cineva ar încerca să recompună comédia, n-ar putea aprinde pe mărturii. La Caransebeş erau vreo cincizeci de inşi scutiţi şi reformaţi, între care şi eu, şi pentru vizitarea noastră a venit un medic militar... În loc de termometru pentru măsurarea temperaturii, medicul a luat o cirie, cu care l-a bătut de l-a snopit pe toţi de-a rîndul, sus, în gangu' cazarmei ofiţerilor, şi l-a trimis pe toţi pe front. De la această vizită au scăpat numai Rendor Geza şi cu mine, care în nu ştiu fost la vizită pentru că eream la Reşiţa după untură pentru companie". Reintors, Tata Oancea e vizitat de alt medic. E bun de front. Îl mai vizitează însă cinci medici, care susţin că nu e: e boinav de nervi şi de inimă. Herr Oberarzt Schulhoffer (cel care îl vola pe front, şi cei-lalţi cinci se cearţă şi, pînă la urmă, decid ca poetul să meargă la Timişoara la un control suplimentar. În ziua de 14 mai Tata Oancea se va duce la Timişoara împreună cu soldatul Lăzărescu din Sasca şi cu un feldwebel ceh. La Timişoara poveştea se repetă. Un medic şef, pe numele Boroş, declară că poetul e sănătos tun, cel din preajma lui protesează: **Der Mensch ist Geistkrank, hochgradige Nervosität.** Omul e bolnav pahie, are o nervozitate extremă, spun el şi, fără să se ruşinoze, Tata Oancea transcrie intocmai. Războiul medicilor buni şi răi continuă, pînă cînd Tata Oancea e trimis la dr. Sighetl. Va rămîne două luni în spitalul acestuia, „scăpînd de front şi de moarte".

Nu trebuie să credem că Tata Oancea ţine foarte mult la viele premonitorii. Mult mai mult contează demonstraţia că el este alesul şansei. Rău din jurul lui e atît de agresiv, boala, mizeria sînt atît de puternice, încît trebuie să apară o zînă bună care îl va proteja. Aşa cum Ulise se întoarce acasă protejat de Atena, aşa şi Tata Oancea va fi vegheat, în odiseea lui, de zeiţa cea bună a Poeziei.

(Vizat: „Eram lor în Bichişchin, partea de către Vasile Bloancă, unde era o mulţime nespusă de boi şi de juncl şi eu le împărţeam epistole şi cărţi poştale. Deodată din tufele de porumbar, carele şi acuma sînt lîngă drum, au ieşit doi şerpi nămpraznici, ce se năpustră asupra mea. Cu două furci de fier cu cinci coarne, după o luptă de două ore, l-am omorît şi am împărţit mai departe cărţi poştale bolor şi junciior". Tălmăcire: „Cei doi şerpi au fost portnrile medicilor Schulhoffer şi Boroş să mă trimită pe front, să omor oameni, pe mine, cel mai pacific om din lume, carele nu am curajul să omor nici muşte, iar cele două furci cu coarne au fost cei cinci medici din Caransebeş şi Timişoara. Adică hotărîrile lor. Împărţirea mai departe de epistole bolor şi junciior, înseamnă: boii erau atîtă bărbaţi înşuraţi şi juncii erau feciorii neînsuraţi, cărora eu, poştarul companiei...

Tablourile îl ies uneori bine lui Tata Oancea şi peisajul cu boii care primesc scrisori mărturisesţe o ocentoţie onirică de clasă.

Şi va fi scutit de front, dar nu şi de armată. Şi va face tot atîta armată ca şi Şveik, numărînd mai ales sărbătorile. Anul Nou 1916, din păcate, este al doilea în nou întîmplinat în ţinuţă cazonă. Sărbătorit în război. Dacă sărbătoare poate fi numită întîmplarea. Cine ar fi crezut, în august 1914, în Caransebeş, că războiul va ţine atîta? Atunci toţi erau de părere că nu va dura mai mult decît două luni; o lună sau două, mai fusesră războaie şi nu durseră mai mult. Dar lumea nu apucase încă nici un război mondial, nu începuse numărătoarea. La Caransebeş era vreme frumoasă, Petru E. Oancea ieşea cu soţia la plimbare pe marginea Timişului, urca pînă în Teiuş, unde nu se construiseră încă viiele, în pădurice nu fuseseră aduşi arbori exotici, dar era frumos! Era chiar foarte frumos!

Se va scăida în Timiş sub privirile mustrătoare ale colegilor care nu-l învăţat să înoate, şi va cunoaşte pe profesorul seminariul Vasile Loichiţă, critic şi istoric literar, autorul lucrării **Ceva despre mişcarea noastră literară mai nouă**, tipărită la Caransebeş în 1912. În editura autorului, Petru E. Oance nu citise broşura, dar auzise de profesor şi a încercat să-l citească producţii literare proprii. Vei fi un al doilea Popovici-Bănăţeanul, i-ar fi spus Vasile Loichiţă, mai degrabă inferiorşat de olura războnică a recruiatului decît de versurile sale eroice. Cînd ar fi crezut, în august 1914, la Caransebeş? Nici Constantin Dalcoviciu, elev în clasa a şaptea de liceu şi nici Alexandru Magda, coleg al marelui istoric. Cine ar fi bănuit că, în acelaşi regiment, vor pierde cîţiva ani importanţi Petru E. Oance, academicianul Constantin Dalcoviciu şi viitorul colonel medic Alexandru Magda?

Dececmedată e Anul Nou 1916. Cine nu se bucură? E vineri dimineaţa şi trebuie să albă în grijă familia. Afară e urgie, e prăpădul pămîntului, e jalea de pe lume. E apocalipsa. Zăpada are — decoamdată — doar jumătate de metru, pînă la locul de unde trebuie să la taţie, să la cărbuni e mai bine de jumătate de kilometru. **Cîţiva trage strajnic, Bohemia e e fără nordică şi tare frigurosă.** Nici unul dintre cititorii Vasilovei, oameni care n-au trăit prea mari aventuri n-ar putea înţelege ce viscol bătea în dimineaţa zilei de Iniţi ianuarie 1916: **un crivăţ venit cheap de la polul nordic.** Şi în această dimineaţă polară norocul este de partea povestitorului care intinneşte — apare în faţa-i — o bătrînă cu o sanie trasă de un bernardin. Un mare bernardin. Bătrînul nu stă degeaba şi ajută, sania e grea şi bătrînica şi marele bernardin nu răzbesc. **Cinele inteligent latră de bucurie. Zapiacu pumbu, pun voinic,** îi spune, de o sută de ori fericita bătrînă.

La companie e tircus şi paradă, chirvaiţ şi vivalt. „S-a dedat lumea cu răul ca şi bineţi", mediocrul nou-venitul. Pe front, coşmarul morţii, al glonţului, al schijelor, al suferinţei fără de sfîrşit, în spatele frontului — **tircus.** O sută de inşi îi imblo deodată cu răcîie fiartă şi poticos an nou fericit şi se-ndeasă să dea mîna cu el. Sînt veseli şi-i hihesc şi se bucură. Petru E. Oance nu ştie cu cine să vorbească, pe cine să felicite mai întîi. **Îi dărimă.** se prăvăleşc peste el. Pe urmă feciorii îi iau şi-i aruncă în aer, o dată, de două ori, de trei ori. E glorioasul, e slăvitul, e aniversatul. Îi doar coastele, dar băieţii îl aruncă tot mai sus, tot mai sus! Noroc că tavanul nu e atît de jos ca în locuinţa de la Vasilova! E atît de mişcat de dragostea lor încît izbucneşte în plîns. Şi plîngi Şi plînge! Pe urmă feciorii îar se prăvălesc pe el: el uitase să le împartă poşta, aşa că urmează alte bucurii! Şi altelei Şi iar îl iau şi-l aruncă în sus, de data aceasta chiar că atinge tavanul

La primzul pentru el şi pentru ai săi, mai în — fără ştirea comandanţilor — cărbuni de la bucătărie. Dar abia deschide uşa! Şi ce să vadă! Ce să vadă! Zăpada e acum mai mare de doi metri. **Ninge mai strajnic ca-n Siberia.** Dar dragostea pentru ai săi e mai tare şi învinge chiar fără sanie, fără deschizătorul de pîrtie, cîinele bernardin de azi dimineaţă. Greu, cu eforturi, ajunge.

La gura sobei. Petru E. Oance cugetă, cugetă şi scrie. Ce scrie? Va publica mai tîrziu, va valorifica mai tîrziu amintirile de la Iciu. Sculptează. Soţia, copiii sînt cu el. Sînt fericiţi. E absolut uluitor că nu citeşte nici măcar ziarele. Sau dacă le citeşte, de ce nu le comentează?

Filindcă, îmi spune (în 1972) Alexandru Magda, **filindcă putea să te aleagă cu tot felul de pedepse. Nu era glumă cu jurnalele la Iciu.**

Către finea lui februarie, notează prozatorul, mai vine un transport de recruţi. Oamenii au între cincizeci şi cincizeci şi cinci de ani, sînt — majoritatea — buni de scos la reformă. Aceea să fie ultimele reserve ale Imperiului? Ar fi bine să fie ultimele. Între recruţii noi veniţi, multe cunoştinţe: Gh. Clorman, director de şcoală, Szalagi, funcţionar la Steg, om care cunoaşte nu trei-patru limbi ca el, ci zece! Ştie şi cehă şi slovacă şi poloneză. Ştie şi le traduce scrisori junilor bohemiene cărora ofiţeri şi funiţeri oferă căte trupănoasele boemiene. Intermediarul primeşte plata în natură din partea unora şi din partea altora, crede memorialistul. Învăţătorul Jian din Ciclova Montană, şi învăţătorul Clorman din Vărădia înfiinţează un cor mai ceva ca al lui Vidu. Cui nu-i place să vină la cor? Toţi vin la cor şi nu se mai puteţi scuzi mai mult decît a nu fi **musical.** Din tot regimentul nu fuseseră refuzaţi decît doi.

Aşa că toţi lucrau şi se trudeau pentru salvarea ţării.

În fond, regimentul adus la Iciu trăieşte zile fericite. Nu prea multe, dar ţi-l poate permite, măcar din cînd în cînd. Sînt, acolo, viitorul istoric Constantin Dalcoviciu din Căvăran, viitorul prozator Otto Alscher din Orşova, viitorul medic militar Alexandru Magda din Prisaca. Apar cîntăreţi din toroganţă, adunînd, în jurul lor, sute şi sute de noi incorporaţi. Războiul merge înainte, mor mii de oameni, linia frontului se schimbă, pe la Iciu trec inspre front unii şi alţii, doar Tata Oancea cu familia stă pe loc. Există şi o **companie de scriitori,** care e protejată de rele (într-altă companie de scriitori va fi protejat Franyó: alături de el, Rilke, Hofmannsthal, Czokor, vor fi privilegiaţii unui regim de excepţie. Compania de la Iciu nu va da literaturii nume atît de celebre, dar trebuie să notăm că ea îşi făcea datoria faţă de viitoarele literaturi europene de după război. Putem presupune.

Din Iciu, îi va spune viitorul istoric Constantin Dalcoviciu lui Tata Oancea, este Karl Kraus. Constantin Dalcoviciu avea o mare stimă pentru Karl Kraus: citea „Die Fackel" şi îl lăuda pe vienez. Nu-l mare lucru să scrii un număr de revistă singur, important e să faci lucrul acesta ani la rînd! Karl Kraus era foarte bogat, îşi putea permite. **Dar în noi?** La

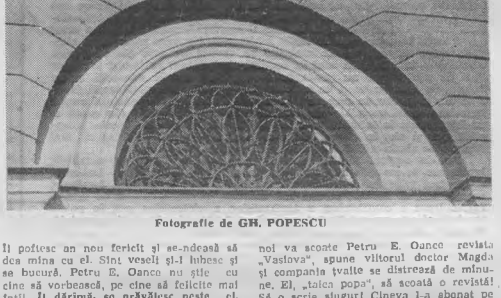

Fotografie de GH. POPESCU

noi va scoate Petru E. Oance revista „Vasilova", spune viitorul doctor Magda şi compania ţvaite se distrează de minune. El, „taica popa", să scoată o revistă! Să o scrie singur! Cineva l-a abonat pe Tata Oancea la „Die Fackel": Numărul (evadrupiu) 572—576 din Iunie 1921 îl va ajunge la Boţşa chiar în vara lui 1921. Tata Oancea copiază, pentru jurnal, articolele **Zur Sprachlehre (Vorbeşte nemţeşte). Virgula, Un cîini din Faust).** Va mai copia un citat din Confucius, pe care Karl Kraus îl pune în valoare cu mare dragoste: „Cînd ideile nu sînt adevărate, cuvintele nu sînt cele potrivite; dacă cuvintele nu sînt cele potrivite, opera nu se înfăptuieşte; dacă opera nu se împlineşte, morala şi arta nu convieţuiesc multumitor; dacă morala şi cu arta nu convieţuiesc în pace, justiţia nu se aplică bine. Dacă justiţia nu se aplică bine, oamenii nu ştie nici unde să pună piciorul şi nici de unde să apuce. Nu toleraţi, deci dezordinea cuvintelor, totul depinde de ea".

Aş deschide (eu) o paranteză despre Karl Kraus. Pur şi simplu filindcă este din Iciu, reşedinţa nr. 1 a lui Tata Oancea în primul război mondial. Cea mai însemnată reşedinţă! Mai însemnată decît Caransebeş, Oraviţa, Biserica Albă, reşedinţe nu mai puţin importante, nu mai puţin pline de semnificaţii. Nu m-ar interesa atît controversatul personal, strălucitor creator, bărbatul care a fascinat Viena şi care l-a uluit pe aţîţa, incorupţibilul printre fanii căţuia, la un moment dat, a-au găsit Traki, Canetti, Alban Berg, dar nu numai el, care a adunat atîtea ropote de aplauze cum nu vor mai aduna decît, decenii mai tîrziu, vedetele muzicii uşoare, cît, mai ales, **uncle proporţii pentru care a optat. Afinităţile elective.** Ar trebui numită relaţia lui cu Wittgenstein, desigur pornind de la: „Limitele limbajului meu semnifică limitele lumii mele", dar asta ar însemna a aşeza scriitorul pe un loc mult mai important decît acela pe care l-a rezervat acest secol, care e al Imaginii. Ultimele zile ale omenirii a fost scoasă la lumină de deceniul al noualea, care a redescoperit vesela apocalipsă a Vienei interbelice. De o lume căcela, parcă, îi face tot mai multă plăcere aceste oglinzi. Există un război al lui Kraus cu morile de vînt: cu foiletonismul unei epoci a foiletonismului. Jurnalistul era ultimul dintre toate vocile şi era primul dintre „lume nouă". Nu avea să fie decît profund contradictoriu în fiecare dintre actele sale. Ţînţa sa se răscula împotriva actelor lui, scrisul se revolta împotriva lumii sale. Tata Oancea, ca totdeauna, priceape partea senină a lumii. Războiul, aşa cum îl vede el, e mai degrabă vesel. Nu mai exact: aşa cum crede că trebuie să-l povestească. Filindcă povestirea trebuie să fie, cum spuneam, o formă de divertisment. De pe suprafeţele povestirii veseie din „Vasilova" poate fi contemplat infernul lui Karl Kraus. Apocalipsa (veselă?) a lumii vechi.

Cornel UNGUREANU

COPIII, PATRIA ȘI VIITORUL

Copilul

Celebrăm copilul pentru că năzuim și noi chiar la virtuțile pe care le are. Unde ar mai putea inițiul umanitatea, unite la un loc, într-o singură făptură, atîta sinceritate, bunătate și sentiment al viului, ca în copil? Născut, parcă, spre a fi sincer cu sine și cu toți ai lui, copilul este deschis spre adevăr ca o carte ce se scrie singură, zi de zi. Fățărnicia lui îi este necunoscută și această plagă nu-l cuprinde niciodată. Nu vom descoperi un copil, decît cu rare cazuri, care să nu fie bun în cel ca el sau cu cei mai vîrstnici ca el. Bunătatea e însăși emblema copilăriei. Pe ea se sprijină axul fundamental al celui care intră în lume ca să devină omul de mîine. Dar, peste aceste două însemnate trăsături, ale copilului, el este, mai cu seamă, cel mai viu dintre noi toți. Deși cel mai fragil, ca făptură, în el trăiește viul cu o forță colosală. Datorită acestei energii de foc a copilăriei, copilul este, în orice loc și timp, în orice grea ai vieții, infatigabil. Nu vom putea uita, niciunul dintre noi, orițelie alte amintiri ar covîrși pe cele ale copilăriei, momentele fericite „din zori în seară", cînd, prinși în lanțul jocurilor fără de sfîrșit, noi nu știam de foame, de sete, de oboseală, și ne dedam, cu toată ardereа, cu tot viul din noi, acțiunilor copilărești, jocurilor sau muncilor, în care ne încadram de mici, pași de părinții noștri. Datorită acestei energii a vieții fără de moarte, a viului din copii, ei au impietrește la inimă. El nu tămăduiește în sufiet. El stăruie, infantgibil, pur și viu, în starea lui de ardere vitală continuă, fiind cît mai departe de virsta osificării și a stingerii sufletești.

Pus în context familiar sau social, acasă, la școală, în vacanțele luminoase, la muncile silei, la jocurile sale, copilul a știut, îmbinînd aceste trei trăsături fundamental-structurale lui: sinceritate, bunătate, energie vie, să devină, pentru noi, maturi, exemple demne de urmat. Într-o lumea a conflictelor, a contrastelor, a violențelor, acl, în patria română, el este un privilegiat, un apărat de atenția și acroirea socială, de orice atac imund sau răufăcător. Sub lumina verii care se apropie, în acest lunie blînd, să-l dăruim copilului ceea ce el binemerită: atenția noastră continuă părintească și, mai ales, iubirea noastră desăvîrșită, fără de care floarea lui fragilă s-ar stinge.

Ion ARIEȘANU

Traian Oancea

SPUNE, CUM SĂ NU TE BUCUR!

Soarele imbie pruncii
Pe colnice să se joace,
Baba Dochia prin munte
Doar mai poartă trei cojoace.

Ciripesc pe ramuri păsări
Mugurașii să te-audă,
Cîmpul leagănă în palme
Fire mici de iarbă crudă.

Și mai leagănă, sirăbunul,
Și neobosite pluguri,
Solii roadelor de aur.
Spune, cum să nu te bucuri!

IEPURAȘULE, TE NINGE

Aurelei și lui Geo-Mircea

Iepurașule, te ninge,
Dacă vrei vino la noi,
În grădină încă-i vară,
Lîngă șură-avem trifoi.

Cățelușu-i bun prieten
Cu năstrușnicul pisic.
Dar nici ție n-o să-ți facă
Nimeni, dacă vii, nimic.

CÎNTECUL

Mi-am cioplit fluier de prun,
Țării cîntecu-mi să-l spun!
Mi-am cioplit fluier de fag,
Să-i cînt partidului drag.

Mierlă, rogu-te să-i duci
Peste munți și peste lunci,
Rîndunele, să-i lunți,
Cît e cerul să-i purtați!

Intors de la școală abătut, și-a lăsat pe primul scaun servieta cu cărți, a intrat în cameră și s-a instreș pe pat cu o mînă îndoită sub tîmplă în loc de pernă, cum aflase că se odihnesc cei ce străbat deșerturi. Bunicul intră liniștit în camera bătîtului, ca și cum ar căuta ceva.

— Bunicule, spuse Radu, la școala cealaltă copiii mă respectau; aici parcă ș-au unit impotriva mea. Ce să fac?

— E bine că te întrebi, că nu lei viața flușturatic și dorești înțelegere cu cei din jur. Apoi, plătești greșeala de a te fi lăudat cu rezultatele tale la învățătură de la vechea școală.

— Am vrut numai să mă cunoască, să știe cu cine au a face...

— Asta e! „Să știi cu cine ai a face" sună totdeauna nerespectuos și provocator. De o spui o singură dată, neuitat și nelertat rămîi. Numai s-o gîndești și îți atrage neprietenie.

— Prietenie sau neprietenie, mai întîi adevărul! Nu? Se supără pe mine pe nedrept! Să suport nedreptatea?

— Greșim adesori crezînd că cellalți se supără pe nedrept, credem că avem dreptate, dar dacă vedem lucrurile destul de departe...

— Nu înțeleg...

Bunicul se așeză pe un fotoliu și se scufundă în gînduri. — Uite, zise, un pui de vultur creștea frumos în cuibul cald, unde mama lui îl pusese în cioc carne proaspătă. „Dragul mamii, a spus într-o zi vulturița, de acum trebuie să-ți cauți singur mîncare. Dacă te hrănesc mai departe, aripele tale nu cresc cum trebuie, ghearele nu se înfăresc, iar eu mă obosesc peste măsură". „Nu, mămică, a spus puiul, aripele și ghearele mele sînt încă mici, nu mă pot hrăni. Vrei să mor, în timp ce puii altor vulturițe vor trăi?". „Chiar mai devreme trebuia să încerci, ca să prinzi puteri și să devii isteț. Sini bătrînă, am vrut să-ți arăt cît mai multă dragoste în acest ponte ultim, an al vieții mele, dar acum e vremea să devii liber și voinic; eu te voi păzi de departe de cele dinîi primejdii". „Nu mă iubești, s-a îmbufnat puiul de vultur. Aripele și ghearele cresc, uite, și așa, cu hrana de la tine, și voi fi chiar mai mare și mai puternic decît ești tu. Mor de foame în cuib, dar nu les de aici pînă ce nu voi fi în stare să zbor pe sub nori și să mă reped fulgerător asupra hranei". Ne drag și de milă, bătrîna vulturiță, deși știa că asta îi grăbește sfîrșitul, s-a strădult din răsputeri să hrănească puiul mare și sănătos, care credea că dreptatea e de partea lui. A venit iarna, vulturița a murit. Tînărul vultur începu abia acum să trăiască liber, teteș și voinic. Dar, vai, era un puternic nățîng. Nu știa unde să-și caute hrana și cum să-și folosească ghearele. Numai în zadar s-a zbătut trei zile și trei nopți. Flămînd și frînt de oboseală, a adormit, pentru prima dată, pe o ramură, departe de cuibul său, la care n-a mai știut să se întoarcă. Deprins să doarmă numai în cuib, s-a prăbușit la pămînt și repede l-a înhățat o vulpe. Dacă el credea că mama lui, iubitoare și încercată de viață, nu are dreptate, cum ar fi înțeles dreptatea altora?

— Dar, bunicule, de ce nu vin copiii la mine, să învățăm, să povestim, să ne jucăm, așa cum merg la alții? Aș putea... și eș avea...

— Poate că nu ești așa de blînd și prietenos ca alții, dragul meu. Iată, un gospodar harnic avea casa lîngă un drum de țară, pe care umblă mulți. Era bucuros de oaspeți, așezase pentru ei, la fereastră, în vedere, cîni străjuitoare, lar în curte fosneau teii înalți și umbroși. Dar pe servitorul lui l-a botezat Mătăsuș, iar pe cîine Mușcătorul. Oricît de mare era nesfîș, nimeni n-a intrat în casa lui, să ceară apă, nici în curtea lui, să se odihnească la răcoare. Toți intrau la alții, unde beau apă din cîni de lemn, și se așezau la umbra rară a cîte unui măr sau prun. Cel cu pahacele străluitoare n-a înțeles cîudățenia aceasta și, în cele din urmă, i-a întrebat pe drumeți de ce nu intră în casa și în curtea lui. „Pentru că ne ferim de un om care și-a botezat în acest fel sluga și cîinele", au spus el. Auzind aceasta, gospodarul a schimbat numele servitorului în Bunul și pe al cîinelui în Blîndul, iar drumeții au început să vină și la el, unul după altul, să bea apă și să se odihnească la umbră.

— Bine, înțeleg, dar de ce cînd am vorbit despre mine și, crede-mă, am spus numai adevărul, copiii au început să mă mai asculte, apoi să rîmbească, iar a doua zi m-au zăflemisit?

— Este foarte, foarte greu să vorbească cineva despre sine într-un chip înțelept. E bine s-o facă numai obligat, și atunci răspunzînd doar la întrebările ce i se pun, și avînd mare grijă ca nimic să nu semene a laudă. Deși pre om să vorbească purtările și faptele! Ele vorbesc tîrziu și încet, dar se vor auzi puternic, departe și multă vreme. Cîne spune mereu „eu, eu, eu" se îmbolnăvește de trufie și, jignind adesea pe alții, căci e cu gîndul doar la sine, va fi lubit mai puțin și urîțmăgit mai mult decît merită. Pe un cîmp, ploaia umpluse o groapă și, în apa ei, începu a se răstîrnge lumea. „Vai, ce adîncă sînt!" a zis groapa. „Uitați-vă, pot cuprinde arbori mari, vîrfuri de munți, cerul albastru, soarele și luna". Niște miei se apropiau să bea apă, și groapa era mîndră de folosul ei atît de mare pe lume. Dar auzind cît e de adîncă, au rămas cu gîtulețele întinse și se întrebau cum s-o golească pînă într-atît cît să poată bea fără primejdie dintr-insa. Unii voiau să se lase păgubași și să caute altă groapă, mai mică, alții au propus să arunce pietre în groapă, să nu fie atît de adîncă, iar cîțiva spuneau că groapa aceasta se vede a fi lăudăroasă, sdîcă, măcar puțin, mincinoasă. Cum stăteau ei așa, a venit ciobanul, a privit groapa și e început să rîdă: „Dragii mei, a spus el, nu vă temeți; beți și veți vedea!" Abia au luat mieii cîteva guri de apă și, vai, groapa a secat și au dispărut arborii mari, cerul albastru, soarele și luna. Ciobanul a prins de botișor mielul cel fricos și l-a spus: „Vezi? Aminte să-ți fie: înainte de a te teme, încearcă! Groapa asta va fi mică și la anul, pentru că, încîntată de sine, nu crește".

— Dar, bunicule, ș-vrea să am prieteni. Îi chem la sărbătorile mele, merg la ale lor, însă...

— Ce faci la supărările și la durerile lor?

— Ai dreptate, bunicule. La mare durere a lui Codruț am fost absent, recunoscu Radu, absent și nemotivat. Mă apasă...

— Odată, umbra a spus omului: „Îți sînt prieten credincios, te însoțesc pretutindeni, nu mă despart de tine niciodată. Iubește-mă, nu mă privi cu atîta nepăsare!". „Umbra mea ești, dar prieten nu, a răspuns omul. Mă însoțești numai cînd deasupra mea strălucește soarele, dar nu ești lîngă mine în zilele întunecate și la vreme rea, cînd aș avea mare nevoie de prieteni. Nu știi să-mi fii de folos nici măcar pe soare și pe lună plină". Spune-mi, Radule, care dintre colegii tăi au nevoie de tine, și la ce? Vezi, tu, acasă, nu-i duci vreodată bunicii cateaua la pat, nu ajuți pe tatăl tău la grădină, nici măcar n-o îmbrățișezi pe mama ta cînd vii de la școală, deși știi că asta ar face-o fericită. Toți cei din jur au nevoie de noi în multe feluri. Ce să-ți înțelegi valoarea, întreabă-te cîți au nevoie de tine. Aceștia te vor iubi; celorlalți, care îți sînt numai ei îți de folos, te ești, de la o vreme, povară, ca vulturașii.

— Necazul meu de azi le întrece pe celelalte, spuse Radu cu capul tot mai plecat. După o faptă rea în clasă, neștiindu-se făptașul, mulți se uitau bănuitori la mine. După el, parcă și dirigintele...

— Se va descoperi făptașul, ncum sau la altă ocazie. Lasă și timpul să lucreze. Bănuitorii se vor rușina și vor veni alături de tine. Un gospodar era mîhnit că i s-a furat securea și bănuia pe fiul vecinului. Îl privea atent pe băiat și i se părea că acesta arată ca un hoț, și la mers, și la față, și la vorbă. Din ce îl privea, din ce i se întărea bănuiala. Totul la băiat — faptele, hainele, veselia și tristețea — îi făceau să creadă că fiul vecinului. și nimeni altul, l-a furat securea. „Altul în locul meu, își spunea, l-ar da tigrilor, să scape satul de el". După un timp și-a găsit securea în pivniță. Cu părere de rău în suflet, s-a dus la băiatul din vecini. Îl privea, îi asculta, și i se părea nespus de cinstit în toate — la chip, la vorbă, la rîs. Fără bănuiala aceea poate că nu l-ar fi fost atît de drag. De unde, învățămintele: să nu facem nimic pe simple bănuieli.

— Am să folosesc pildele, spuse Radu, sărind vesel în picioare.

— Asta rămîne de văzut, glumi bunicul. Nu e destul să promiți, după ce asculți niște povești. Trebuie să te deprinzi, cu ajutorul casei și al școlii.

— Și am să spun mai departe poveștile, ca tine, cu glas blînd și zîmbet...

— Da și nu, Radule. Îți mai spun o poveste. Odată, un om a zis fiului său: „Învață de la dascălul tău, dacă vrei să fii dascăl de vazd!". „Nimic mai ușor, a răspuns fiul. Am să-l imit în toate". Fiind într-o zi la masă cu învățătorul, băiatul îl imita în tot ce făcea acesta. Cînd învățătorul lua mîncare, lua și el, cînd bea apă sau vin făcea și el același lucru; de se întorcea într-o parte, se întorcea și el, de se apleca, se aplecau amîndoi. Văzînd toate acestea, învățătorul a rîs și a înțeles că băiatul e pe drum greșit. Cu învățăcelul alături, a început să predea cunoștințe în clasă. „Așa ceva imi este cu neputință să imit", a spus băiatul. „Ba da, fătul meu, însă pentru asta trebuie, prin muncă și studiu, să devii învățător bun; nu unul ca mine, ci unul ca tine". Așa, dragul bunicului, trebuie să gîndești totul cu minten ta, și, făptașule, nu uita ce-ți spun, făptașule, să sporești mereu învățăturile primite de la lume.

I. FLORIAN

Să sporești mereu învățăturile primite de la lume

(După motive orientale)

Geo Galetaru

DOUĂ FLORI

Amelie şi lui
Geo-Mircea

Două chipuri, două stele.
Sînt lumina vieţii mele.

Doi crini fără de prihană,
Lacrima lor mi-este rană.

Două şoapte, rînd pe rînd,
Un luceafăr, şi-altul, blînd.

Cerul pur deasupra lor,
Nici o umbră, nici un nor.

Vino, tu, copilărie,
Să le dărui bucurie :
Două chipuri de copii,
Două flori nespus de vii...

INIŢIERE

Pin' la roua crinului —
Lacrima seninului,
Pin' la floarea de cais
Urci pe geana unui vis
Şi-ai să vezi, de-acolo, toate,
Şi poveşti, şi-adevărate,
Numai gîndul să îţi fie
Lujer pur de iasomie,
Să te-naţie blînd la stele
Şi-ai să crezi, atunci, şi-n ele :

Cum stau neclintite-n cer,
Fie vară, fie ger
Şi îţi luminează toată
Viaţa ta adevărată...

JOC (DE-A RIMA)

— Hai să ne jucăm de-a rima.
— Eu sînt primul ? Tu eşti prima ?
— Nu contează, dă-i 'mainte.
— Mi se clatină un dinte.
Însă, vai, cine mă crede ?
— Nu te cred, că nu se vede.
— Despre ce să mai vorbim ?
— Despre cîntecul sublim,
Tremurat sub cer senin.
— Despre roua de pe crin.
— Cîte-n lume sînt sub soare,
Totul mişcă, totul doare.
— Lacrima-i un vis de floare.
— Dar lumina, ce e, oare ?
— Poate nu-i decît o şoaptă.
— Uite o calsă coaptă.
— Uite fluturii cum zboară.
(„Vară ! Vară ! Vară ! Vară !")

Şasc-şapte, şasc-şapte,
La dejun, cafea cu lapte.

Şapte-opt şi şapte-opt,
Ieri caisele s-au copt.

Opt şi nouă, opt şi nouă,
Ies doi puişori din ouă.

Nouă-zece, nou-ă-zece,
Cine cu cine se-nnece ?

Şi-n final, ce-ar mai urma ?
O ceşcuţă de cafea ?...
— La durerea de măsea ?
O extracţie... sadea !
Altfel nu mai scapi de ea...

JOC (DE-A NUMERELE)

Unu-doi şi unu-doi,
Hai şi tu în rînd cu noi.

Doi şi trei şi doi şi trei,
Cîte pupeze-s în ei ?

Trei şi patru, trei şi patru,
Azi avem bilet la teatru.

Patru-cinci şi patru-cinci,
Eu fac focul, tu îl stingi.

Cinci şi şase, cinci şi şase,
Cine dă cu var pe case ?

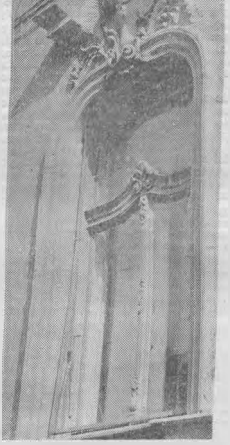

Fotografie de GH. POPESCU

ELEVI TIMIŞORENI, PREMIAŢI LA CONCURSUL „TINERE CONDEIE"

Cîţiva tineri, membri ai cenaclului literar de la Liceul industrial nr. 1, din Timişoara, îndrumaţi de prof. **Rodica Opreanu**, salută anotimpul florilor şi al speranţelor aducîndu-i drept omagiu propriile lor creaţii, pledoarii insufleţite pentru adevărul că poezia constituie un limbaj universal, implicit al celor care se îndreaptă spre profesii din sfera tehnicii. Iată cîteva nume : **Dorian Branea, Vasile Petrov, Liviu Popovici, Radu Ţoancă, Rozalia Virag, Lidia Zamfir, Roland Forgaes, Daniel Glăvan** etc., unele deja prezente în paginile revistei liceului „Universul tehnic", coordonată de prof. **Petra Pitrop**. Trei din aceşti elevi au adus şcolii premii, la recentul concurs judeţean „Tinere condeie" : **Dorian Branea**, din cl. a XI-a — premiul I, **Vasile Petrov**, din cl. a XII-a — premiul II, **Radu Ţoancă** din cl. a XI-a, premiul III. Credem în devenirea lor întru artă. Mulţumim cu acest prilej scriitorilor timişoreni care au fost oaspeţii elevilor noştri, împărtăşindu-le atît din truda artistului, asupra cuvîntului scris, cît şi din responsabilitatea creatorului de frumos.

Prof. Maria MATEI
director adjunct al
Liceului Industrial nr. 1

Dorian Branea

ARE VREUN ROST ?

Are vreun rost să afli unde
sînt adormite Frumuseţile, să fugi
spre locul unde tinereţea se ascunde
sau pentru eternitate să înalţi rugi?
Are vreun rost să plîngi
cînd ridul poposeşte necruţător
şi rău
sub linia ochiului ? De ce stai
să stingi
o flacără mai pură-n sufletul tău ?
Are vreun rost să ascunzi speriată
urmele orelor, anilor care au trecut
peste fiinţa ta, peste mişcarea
însetată ?
Eşti tot aceea, nimic nu s-a pierdut.
Are vreun rost culoarea închisă
din viaţa ta ? Nu te speria
nedefinitul nu ţi-a aruncat o nareisă
încă. Aşteaptă, toţi o vom avea.
Caută sufletul, caută-l în tine
şi arată-mi-l să-l pot admira
ca pe un lucru dorit. Sine
şi gînd să-ţi fie lira.

Oameni,
de ce vă prefaceţi
că nu auziţi
strigătul florilor otrăvite
de miros de praf de puşcă
sau ţipătul de copii flămînd
sau ... ?
Dar are vreun rost ?

Sub noi,
Atlas, titanul,
s-a prăbuşit în genunchi
de atîtea probleme
implorînd zeii nepulincioşi.
Încercaţi, măcar atît,
să-l mîngîiaţi cu...
un strop de pace.

Radu Ţoancă

CONTEMPLAŢIE

Un vis s-a dezlipit încet
Şi picoape de lumină
Au tremurat peste ape
Ca o orchestră fără instrumente...;
Parcă aş fi început să vorbesc.
Tăcerea s-ar fi spulberat
Precum ceaţa la prima oră
a asfinţitului.
Am preferat să tac.
Şi s-ascult şi să văd fermecat.

Vasile Petrov

APELURI

Cred că a sosit timpul
(dacă nu e prea tîrziu)
să deschideţi ferestrele cerului,
plutesc în aer atîtea războaie
încît
vă veţi sufoca.

Planeta, drogată
de prea multele
ciuperci cu cenuşă,
îşi schimbă verdele crud.

CHEMAREA TIMPULUI

Trece timpul
îi simt cum îşi caută locul,
Ca un pîriu în mijlocul graniţuluí,
în sufletul meu.
Se strecoară încet, furişîndu-se
pe neslimţite,
străpungîndu-mi epiderma
sufletului ;
îi las, mă-nfior de durere...
O dată cu el, se scurge din mine
Toată frumuseţea copilăriei.

Damian Ureche

PESCĂRIŢA *

Ca să nu se ude la picioare
Cîte-un curcubeu, sau cîte-o floare,
Cînd e ploaie, suspendăm grădina.
Flavia, Maria şi Cristina.
Şi-n grădină, admirat mereu,
Pescăriţa are-un cleştenu,
Tu nu prinzi nimic, care-i pricina,
Flavia, Maria şi Cristina ?

PE RÎUL DE LA RUGETU

Prin Ciocîlteu, prin pădure,
Pe-un drumeag cobori cu-neclul.
Să-ţi revezi copilăria
Într-un rîu de la Rugetu.

Poate-i doar un fir de apă
Care-aproape seacă vara,
Dar aici îşi lasă visul
Şi poveştile comnara.

Rîul stins, cît o şuviţă,
Ce-n prunele scrisu-mi-s-a.
Pentru mine străluceşte
Tot ca Sena şi Tamisa !

Mrene,moace, burdaţoaice.
Nisipariţe-s toţi peşte,
Sau popeacul, dolofanul
Care cît un deget creşte,

Un imperiu de fiinţe.
Scrise-n inimă cu-neclul.
Şi-ţi revezi copilăria
Într-un rîu de la Rugetu.

PE POGONICI

Am sosit la Pogonici,
Unii spun că-i bine-aici.
Dă la ştiucă Gusii-baci,
Eu, cu mina, după raci.
Pogoniciu-i rîu uituc
Şi se varsă la Uliuc,
Chiar în Timiş, mă gîndesc.
C-aici peştii se-ntîlnesc.
Acest loc să nu ne scape
Îşi dau mina douăape,
Cercetare. Loc cu loc,
Poate că avem noroc !

MOARA DE APĂ

La zăton, moară de apă
Laudele se adapă.
Zi şi noapte-aici găseşti

Numai basme pescăreşti...
Eu am prins o ştiucă, zice
Unul al lui Caraiice.
Mîna dreaptă, dacă vrei,
Încăpea în gura ei...
Eu, un somn, grăieşte Nicu,
Era lung precum hunicu'...
Eu, pe mal, am prins un clean.
Spuse George-al lui Boban,
Că, din apă, ca o stea
A sărit de frica mea...
Stelu, Virge, Mielu, Doru,
Stau încremeniţi. Izvorul
Care-nvîrte apa morii
I-a făcut să-i prindă zorii.
Prin poveşti răsare luna...
Moara macină într-una !

* Din volumul pentru copii „Pescarii de pe apa de argint" în curs de apariţie la Editura Facla.

Actualitatea clasicilor

Centenarul Eminescu a contribuit la sporirea interesului, nu numai pentru opera poetului, ci, prin refracție, pentru valorile perene ale literaturii noastre clasice. În aceeași sferă de acțiuni culturale se înscrie inițiativa reeditării unor studii de referință despre scriitorii clasici.

Una dintre aceste reediții*) ne oferă, selectiv, cîteva din cele mai importante contribuții ale lui Edgar Papu la o mai adîncă înțelegere a clasicilor noștri și la o mai bună cunoaștere a valorilor spirituale naționale. În notele preliminare, Edgar Papu face precizarea că editura a acceptat publicarea lucrărilor de-o viață într-o viziune personală nouă. Pe lîngă unele lucrări reîmprăite integral, autorul a selectat „numai cîte o serie restrînsă de studii sau capitole din alte scrieri" ale sale. La acestea, autorul a adăugat un număr de eseuri nepublicate în volum, „în vederea unei edificări mai complete asupra materiei propuse spre prezentare".

Poezia lui Eminescu, prima lucrare reluată în actuala carte, nu „a devenit o simplă piesă de arheologie eminescologică", prospețimea și rezistența ideilor și analizelor așezînd acest studiu alături de altele, la fel de valoroase, semnate de Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Eugen Todoran, George Munteanu, Augustin Z. N. Pop, Ioana Petrescu, Elena Tacciu, Gheorghe Bulgăr și alții. Încîntă și acum, după aproape două decenii, penetrantele și nuanțatele interpretări ale universului eminescian, chiar dacă, pe alocuri, autorul a operat anumite modificări și adaosuri pe textul inițial. Sau, poate, tocmai de aceea. Pline de sugestii fertile sînt capitolele cele mai întinse ale lucrării: Principiul feminin la Eminescu, Trăirea „departelui", Nostalgia apropierii — erotica (constituind, totodată, nucleele exegetice ale studiului). Deși toate capitolele sînt demne de reținut (dacă nu prin noutatea ideilor, oricum, prin nuanțarea și adîncirea lor), voi cita cîteva ce se remarcă prin densitatea enunțului însuși: Concentrarea extensivă ca expresie întregitoare, Grotescul eminescian (din prima secțiune), Simfonica eminesciană, Ambivalența visului (din a doua secțiune). De la acumularea la repetițiile în lirica eminesciană, Eminescu și ideea Romei (din secțiunea a treia). De notat că secțiunea a doua, Glosse eminesciene, îmbogățită, acum, cu alte pagini, a fost înglobată în acest studiu, inițial figurînd ca un ciclu în volumul Din clasicii noștri (1977), scopul acestui transfer fiind o cît mai convingătoare pledoarie pentru universalitatea „galaxiei Eminescu". Extrasele Din luminile veacului (1967) ne prilejuiesc reintîlnirea cu patru dintre „titanii" literaturii române din prima jumătate a veacului nostru: N. Iorga, M. Sadoveanu, L. Rebreanu, T. Vianu. Această parte a cărții apare oarecum suspendată între Poezia lui Eminescu și studiile despre Neagoe Basarab, D. Cantemir și Alecsandri. Probabil, Edgar Papu a dorit să sugereze ideea de continuitate a forței creatoare, ilustrată de aceste patru mari spirite ale culturii noastre. Indiscutabil este faptul că, în viziunea acestei cărți, studiile în cauză își justifică prezența.

O tratare cu totul aparte aplică autorul volumului Din clasicii noștri, cu subtitlul „Contribuții la ideea unui protocronism românesc", volum apărut în 1977. Impune ăici severitatea reevaluării critice a propriei lucrări. Recunoscîndu-i meritul de a fi stimulat o orientare nouă (protocronismul) în cercetarea literară, să-i admirăm acum scrupulul de a admite că „în clipa de față, perspectiva noastră îmbogățită ne relevă implicabili insuficiența acelei încercări". Edgar Papu arată și motivele acestei reconsiderări, îndemnînd pe mai tinerii cercetători la o reluare a demonstrației din perspectiva celor două argumente esențiale: descoperirile, mai numeroase, de protocronism românesc și recunoașterile venite din afara țării noastre.

Motive literare românești vizează conturarea matricei specifice a literaturii noastre. Ca și în alte lucrări, modalitățile de cercetare se îmbină fertil (de la metoda tematică — la cea comparativistă, de la folclor — la istoria culturii) afirmînd originalitatea și bogăția spiritualității românești.

Valeriu DRUMEȘ

*) Edgar Papu, LUMINI PERENE, Editura Eminescu, 1989.

• cronica literară •

Un roman postum

Editura „Kriterion" a continuat seria romanelor lui Andreas A. Lillin, publicînd după Rubedeniile noastre dragi (1983) și Vînzătorul de măști (1987) un nou volum, rămas în formă brulonară, Jodokus sau potopul. Cu certitudine, autorul ar mai fi revenit asupra textului: și totuși, publicarea sa, în forma actuală, este binevenită. Pe lîngă impresia de șantier, cu farmecul său aparte, cititorul întîlnește cu plăcere atmosfera și oamenii pe care Lillin i-a cunoscut în tinerețe și pe care i-a reînviat cu nostalgie în toate scrierile sale literare. Oricare din cărțile menționate mai sus redă un fragment din lumea interbelică a Banatului de graniță, puțin cunoscută și mai de loc descrisă astăzi, proliferînd dincolo pe propriul început și sfîrșit spre un nou ciclu romanesc legat de destinele locuitorilor din Biserica Albă. Astfel, ca și în cazul unui D. R. Popescu, Augustin Buzura sau Sorin Titel, se configurează un text total al autorului, reprezentativ numai prin integralitate. Dacă ar fi lipsit Jodokus sau potopul (care se pare că nu este ultimul roman din serie), am fi rămas cu o impresie fragmentară, nerotunjită, căci reprezentanților familiei Neithart, lui Andrei Boboroni, Mendel Deutsch și copilului Jodokus — ca să numesc la întîmplare cîteva figuri reprezentative din saga lui Lillin — trebuie să li se adauge încă trei personaje tumultuoase: Ivo Liulow, inspirat de tatăl autorului, unchiul său, Alexander von Jagemann și ducesa Milewa de San Marco.

Dezorientările și insingurarea acestui trio derivă din deruta morală și intelectuală a întregii Europe de după 1920, deruta provocată, în primul rînd, de fisura războiului: puncte de reper stabile pînă atunci — banul, educația, disciplina — încep să se clatine, marcînd psihologiile acestui interval prin anxietate și criză. Prin urmare, confruntarea lui Ivo Liulow cu Jagemann și ducesa conturează tema centrală a romanului, posibilitatea „supraviețuirii" într-o lume a bulversării morale. Jagemann și ducesa vor pieri — notele atașate la roman arată că autorul s-a gîndit la sfîrșitul amînduroru; doar Ivo rămîne, avînd detașarea necesară pentru a se desprinde de lumea adevăraților aristocrați și supunîndu-se mai ușor răsturnărilor vieții.

Alexander von Jagemann, colonel în armata chezaro-crăiască, are în urmă o carieră militară de succes. În consecință, gîndirea sa este dominată de un orgoliu extrem, un spirit de inițiativă agresiv și o dorință maladivă de a ieși învingător din fiecare confruntare. De nepotul său îl despart obișnuitele divergențe dintre generații, precum și o „mică" neînțelegere financiară: pentru a plăti datorile fiului său, bătrînul i-a privat pe Ivo de moștenirea rămasă de la tatăl acestuia. Drept urmare, nu-i mai rămîne altceva de făcut decît să-i izgonească.

Ducesa Milewa de San Marco apare în schimb ca ființă cea bună. Aristocrată autentică și ea, orgoliosă și cochetă, are eleganța dobîndită în umbra curții regale și a reginei Elisabeta, soția lui Franz Iosif, de care a fost legată printr-o autentică prietenie. Din cauza unui mariaj ratat, s-a refugiat într-o himeră: dragostea ei pentru tatăl lui Ivo, un sentiment profund și liniștitor ce o urmărește pînă în adînci bătrînețe. Octogenară, ducesa e frămîntată de problema moștenitorului: Ivo și Jodokus, fiul său, ar putea prelua averea și titlurile nobiliare.

Refuzul este însă categoric: Ivo înțelege mersul istoriei. Obligat de unchiul său să la viața în piept, a înțeles că pentru a supraviețui într-o lume ce se reorînduiește, ai nevoie de putere morală mai degrabă decît de blazoane sau acțiuni bancare.

Oricum, un lucru îi leagă pe toți trei în dușmănia/prietenia lor: un permanent și ascuțit simț al insingurării. Atît Ivo, cît și cei doi bătrîni își trăiesc alienarea pătrunzător și dureros, conturînd, prin drama lor, un spațiu moral inconfundabil în proza de limba germană din țara noastră. Un motiv în plus pentru a explica prestigiul de care se bucură dincolo de viață, autorul.

Pia BRÎNZEU

*) Andreas A. Lillin, JODOKUS ODER DIE SINTFLUT. Ed. Kriterion, 1988.

Despre Eminescu

Trei sau patru minute despre Eminescu. Nu pare mult. Oricum, nu chiar de speriat cînd ai scris despre unii și alții atît cît să-i citești cur ar sta să te asculte trei sau patru zile, nu minute, la rînd. Chiar și despre poezia lui Eminescu am scris. Nu despre el. Nu despre fenomenul Eminescu. Nu despre om.

Cîndva am văzut un film despre Schubert. La un moment dat, privită din stradă, pe ecranul luminat al unei ferestre s-a profilat o umbră. Umbra lui Beethoven. Schubert putuse fi arătat, un actor putuse lua asupra lui să-i aproximeze înfățișarea. Beethoven nu. Numai o umbră. Filmul despre Schubert era oarecare. Chipul absent al lui Beethoven, copleșitor.

Poate că noi, românii, n-am suporta să ni-l închipuim pe Eminescu prin mijlocirea unui actor. Ii putem vedea astfel pe Mihai Viteazul. Chiar și pe Ștefan. Pe Eminescu nu. Mai deunăzi, cineva, am făcut presupuneri în legătură cu faptul că nu ne permitem să evocăm ce a fost în Eminescu omenesc, prea omenesc. În legătură cu riscul ca, așa, să inlocuim în memoria noastră ființa lui vie cu fie și bronzul unei statui. Un moment, ni s-a părut tuturor că nu s-ar putea altfel, că nu s-ar admite. După aceea, reflectînd, a trebuit să recunoaștem că nu ne oprește nimeni. Noi înșine, fiecare în parte, nu dorim. Cineva a propus ipoteza de spre decesele de alte culturi, în a noastră s-ar păstra ceva copilăresc. Istoria noastră a fost atît de aspră, a trebuit de atîtea ori, mai ales

insemnări

în cultură, ignorîndu-ne înaintașii, neștiindu-i bine, sau fiind nevoiți să nu-i mai știm, a trebuit deci, de atîtea ori, s-o luăm de la început, încît s-ar putea ca o nevoie copilărească de a ne simți protejați să fi apărut în noi. Nevoia ca cineva să ne apere. Eminescu ne apără. Ne apără gîndul că a existat, că nu ni-l poate lua nimeni, că a apărut dintre noi.

Mai tot românul, după ce a trecut prin școli cît de puține, poartă cu el cîteva versuri de Eminescu și cîteva replici caragialiene pe care, din cînd în cînd, și le spune singur ori le întoarce în conversație cuiva. M-am întrebat dacă nu este aceasta un mod de a nu-i înțelege, de a ni-i ascunde sub părelnicia lor, sau dacă, dimpotrivă, este, dincolo de medierea exegezei, intuirea nemijlocită a ceea ce au avut să ne spună, a ceea ce înseamnă ei, de fapt, pentru noi. Și de ce ei și nu alții, ne mai putem întreba. Poate fiindcă au apărut amîndoi în momentul de ajungere la sine a culturii noastre. O cultură ajunge la maturitate atunci cînd, prin ea, un popor îndrăznește să se privească drept în față. Să înțeleagă ce virtualități are, în bine și în rău. Iar noi, prin Maiorescu, prin Caragiale și prin Eminescu, tocmai asta am făcut. Eminescu și Caragiale ne-au spus, amîndoi, nu ce sîntem, ci ce putem fi. Spre ce, prin dururile pe care ni le-a dat natura și istoria, putem tinde, și ce primejdii zac, din aceleași motive, în noi. Lui Caragiale îi sîntem recunoscători că ne-a vorbit într-un fel care nu ne apasă. Rîdem împreună cu el și este atîta exuberanță și superioară gratuitate în rîsul acesta, încît ne ridicăm împreună deasupra noastră, devenim noi înșine, fără s-o știm, artiști. Nu-i mai puțin adevărat că există riscul ca, de atîta veselie, să fim nepăsători la adevărul de care ar trebui ca, astfel, fără încercînare dar cu luciditate, să devenim conștienți.

Eminescu ne-a vorbit cu gravitate, cu înălțime, cu îngîndurare. „N-avea, spune Călinescu, nici o aspirațiune pentru sine ci numai pentru nația și societatea din care făcea parte, fiind prin aceasta mai mult un exponent decît un individ". Iar nouă ne place să ne recunoaștem în chipul lui de tînăr prinț, dar nu realizăm îndeajuns povara pe care, așa, o luăm asupra noastră.

Internat în așezămîntul de la Ober-Döbling, Eminescu era vizitat de doctorul Popazu. Acesta îi comunica lui Maiorescu în scrisori că pe Eminescu îl frămîntă un gînd: ar fi vrut să afle pe seama cui se găsea el acolo. Bunul Popazu vedea în obsesia aceasta un semn al bolii. Era mai curînd semnul sănătății morale profunde și al delicateții sufletești. Eminescu suferea știindu-se dat în grija altora. Să nu fie responsabil de propria lui viață îi umilea. În realitate, el purta de multă vreme răspunderea de a fi, cum spune Călinescu, exponentul unui întreg popor. Noi, astăzi, zîceam, ne regăsim în el. Eminescu ne reprezintă. Răspunderea de care, plăcîndu-ne să ne recunoaștem în el, prea mult uităm, ar fi ca la rîndul nostru, să-i reprezentăm. El, Eminescu, să se recunoască în noi.

Livius CIOCÂRLIE

CANDOARE ŞI INVENTIVITATE

Passionaria Stoicescu este una dintre cunoscutele poete care scriu şi versuri pentru copii, materializate în cărţi („Lume mică, lume mare", 1971, „Cartea jocurilor", 1978, „Cartea pădurii", 1985 — fiind doar cîteva titluri), adresate atît celor mici, cît şi celor mari. Recenzul volum al Passionariei Stoicescu, apărut la Editura Facla (redactor Marcel Tolcea), ne propune un joc, şi nu unul obişnuit (de-a baba oarba, de-a indienii etc.). Cele cîteva versuri de început, în loc de prefaţă: „De-a poveştile-l un joc / născoţit pe lîngă foc / de părinţi şi de bunici / pentru mari şi pentru mici". Lumea cărţii de faţă este cea a plantelor, a animalelor, a gizelor mărunte. În prima poveste: „Povestea lui melc cel lute, umblător pe drumuri multe", ca în basme, fiul de melc e năzdrăvan, creşte într-o oră cît alţii într-un an. Autoarea ne invită mai departe să descifrăm tainele pămîntului, iar într-una din poveşti, un băieţel vrea să descopere tainele lunii şi să devină cosmonaut. Cartea este şi un îndemn la a citi, a scrie, a ne respecta prietenii, bunele obiceiuri care să devină obişnuinţe. „O scrisoare fermecată" este adorabilă pentru umorul fin. Cuvîntul „joc" revine ca un leitmotiv în text şi face legătura între cele două părţi ale cărţii: „De-a poveştile" şi „De-a şcoala". În partea a doua, care se adresează şcolarilor din clasele mici, rolurile se inversează: copilul devine profesor, iar mama şi tata elevi, poate pentru a-i face astfel pe şcolari să iubească învăţătura. „Ce s-a întîmplat cu un pui de urecheat" este o mostră despre ceea ce poate surveni atunci cînd elevii nu învaţă. „Şcoala în pădure" funcţionează după modelul unei şcoli obişnuite, autoarea dovedind inventivitate în alegerea numelor personajelor.

„El, dar de-acuma joacă-i gata" este epilogul cărţii. Fiecare se rupe din lumea poveştilor şi îşi reia îndeletnicirile cotidiene. Cartea se încheie în perspectiva unui joc universal de-a poveştile care să-i unească pe toţi copiilumii şi acest joc nu e posibil decît în pace. În finalul poeziei „Le cancre" de Jacques Prévert, elevul desena chipul fericirii; copilul din cartea Passionariei Stoicescu desenează porumbel, simbolul păcii, pentru că: „Poveşti şi joc nu se pot face decît în pace! / Pace! / Pace!". „De-a poveştile", carte a candorii, care (într-un fel) ca „Le Petit Prince" al lui A. de Saint Exupéry, se adresează şi celor mari, determinîndu-ne pe toţi să cunoaştem, în mijlocul acestuia, să ne păstrăm prietenii, să muncim în pace. Desenele decsebit de sugestive, executate de Doina Micu, se îmbină armonios cu versurile cărţii. Passionaria Stoicescu scrie cu spontaneitate; naraţiunea alertă, stilul apropiat de oral dau violoniua poveştirii. Cartea oferă o lectură agreabilă, savurată de cei mici.

Rodica OPREANU

BIBLIOTECA FANTASTICĂ*

Cunoscutul epigramist George Zarafu a tipărit recent la Editura Junimea din Iaşi o minunată carte de versuri pentru cei mici.*) Frumos ilustrat de Liviu Sămărinicu, volumul surprinde şi cultivă în versuri scriptoare, melodioase, dragostea copiilor faţă de animale. Astfel, personajul principal Dănuţ asistă la venirea pe lume a căluţului de culoare cafenie pe care îl numeşte Murguleţ. Părinţii îi dau pe Murguleţ în seama lui Dănuţ, pentru a-l hrăni, adăpa şi apăra de primejdii, preocupare pe care Dănuţ şi-o însuşeşte cu toată dragostea şi pricepere. Cei doi — copil şi căluţ se împrietenesc în cotarmă; au în faţă întreaga natură pe care o descoperă pe cont propriu. Rînd pe rînd universul copilăriei se dezvăluie în faţa micilor cititori, îi îndeamnă pe aceştia să redescopere peisajul tradiţional al satelor, obiceiurile oamenilor de la ţară, plăcerea creşterii animalelor, comunitatea care ia naştere între om şi animalele domestice pe care le îngrijeşte spre a se folosi de ele: „— Hai, Murguţ, şi noi spre casă, / Iarba-i udă, vine seara. / Vaii ce s-a umflat pîrîul / Parcă-l Oliul primăvara! / — Nu te teme! zice Murgu, / Te voi trece în spinare. / Suie-te şi prinde-mi coama / Şi n-ai grijă, frăţioare!..." („Furtuna"). George Zarafu ştie să surprindă şi să reţină în versuri numai acele fapte, întîmplări, momente care construiesc un hotar al copilăriei, un tărîm care se află în memoria oricărui om, iar de acolo ne trimite, din cînd în cînd, ştafete.

Unitară ca idee, bogată în peripeţii, cu versuri ce se pot memora, cartea lui George Zarafu constituie un cîştig real pentru biblioteca fantastică a copilăriei.

Valeriu BARGĂU

*) George Zarafu, „Căluţul de ciocolată", Editura Junimea, 1989.

CĂRŢI PENTRU COPII

OCHIUL POEZIEI

Revenirea lui Eugen Dorcescu în spaţiul de ficţiune şi la eroii primei sale cărţi pentru copii, are avantajul de a găsi cititorul deja pregătit, pentru genul său de naraţiune, şi gata atraşat de universul propus nu cu multă vreme în urmă.

Dacă primul episod al aventurilor lui Barbă-Cot vădea cîteva din înclinaţiile de gust şi viziune ale povestitorului, al doilea face lucrurile mai clare, confirmînd o parte din ipotezele de atunci. Revine, astfel, din mai vechile impresii, sentimentul că, dublat de o fină conştiinţă teoretică, Eugen Dorcescu practică şi totodată experimentează, în literatura noastră pentru copii, un crez intertextualist menit să articuleze, pînă la confundare, lumile fantastice. Pe de altă parte, nu putem să nu sesizăm sugestia metaliterară prin care şi în acest nou volum se validează ca text una din lecturile posibile ale fantasticului. Pretextul ambelor direcţii de înţelegere îi oferă aceeaşi propensiune a fabulosului autohton către un model universal, intruchipat emblematic în figura bieratică a cavalerului Lancelot şi ciclul epic căruia îi aparţine. Pe cît de modernă ponte îi problematica izvorîtă dintr-o asemenea viziune şi metodă, pe atît de clasică (dar nu didactică şi nici eticistă) îi se pare construcţia de caractere. Eugen Dorcescu investeşte, mai ales în Barbă-Cot, aspiraţiile unei naturi echilibrate, ţintind la un ideal de înţelepciune umană spre care conduc întotdeauna atitudinea logică, imaginaţia bine controlată, curajul atent cumpănit.

Ca să impună net asemenea valori, povestirea evoluează spre un psihologism derivat din cenzura interioară a personajului principal („Nu-mi place ce fac, dar n-am de ales. Tu şi cu Merlin m-aţi împins la aceasta. Eu simţ poşnic din fire, voi m-aţi obligat să mă apăr, voi, cu vicleniile, cu uneltirile şi răutăţile voastre..."). Pus în situaţii dilematice, Barbă-Cot, direct asistat de cititor, obişnuieşte să-şi elaboreze deciziile, intervenţiile, gesturile, numai pe baza unei serioase motivaţii raţionale, ceea ce explică însă încrederea absolută a cititorului mic într-un personaj care suportă identificarea cu modelul patern.

Paralel cu preocuparea pentru construcţia de caractere şi evenimenţial, textul dezvoltă, într-un al treilea plan, imaginea unui cadru utopic, în a cărui idealitate este găsită calea spre mit (de altfel, Castelul de calcar figurează el însuşi ca loc geometric al iniţilnirii dintre poveste şi mit). Lumea concretă a eroilor (pădurea, colinele, cele trei rîuri), natura armonioasă din jur, în care ei găsesc „lumina fără sfîşiri a fericirii lor", sînt observate continuu cu ochiul poeziei şi cu o excepţională artă a contemplării. Rostul acestei neobosite descripţii nu este însă numai unul liric — decorativ. În poezia absolută a imaginii se ghiceşte meditaţia asupra unui tip de existenţă şi fericire şi se lasă dezvăluită o viziune a vieţii, calme şi senine, simţită în elementaritatea şi liniştea ei fundamentală, pe care nici una din trecătoarele apariţii ale Răului nu reuşesc să le compromită. Învins în sfîrşit de lumină şi eliberat de prezenţa malefică a lui Merlin, Castelul de calcar redevine simbolul acestei purităţi de esenţă.

Finalul, ambiguu, lasă totuşi deschisă posibilitatea unei reveniri (în virtutea unei ciclicităţi firesti), prilej de similare confruntări pentru eroii lui Eugen Dorcescu, în cărţile care, probabil, vor urma şi care vor reactualiza, desigur, istoria aşteptată: un alt prizonierat şi o nouă eliberare, o altă întîlnire cu Lancelot şi o nouă victorie asupra lui Merlin, niciodată prima şi niciodată ultima...

Carmen ODANGIU

* Eugen Dorcescu, Castelul de calcar, Editura Ion Creangă, 1989.

Prietenie

Pentru că sînt un copil şi tu eşti o floare,
Pentru că eu îmi iubesc şi sînt cum te joci,
Aş vrea să fim prietenii, două raze de soare,
Pe malul albastru mîngîind două scoici.

Între noi e iubire, şi lumină, şi dor,
Cîte priviri, cîte petale ne leagă!
Cu tine, visînd, cred în poveşti şi mai zbor
Printre fluturi, să-mi string fericirea-nreagă.

Şi dacă te am — suflet tăcut, tresmurare
Pentru taina din mine şi clipa din noi,
E fiindcă sînt un copil şi tu eşti o floare,
Fiindcă-nfiorim şi zîmbim împreună, în doi.

Afrodita Carmen CIONCIUN
cl. a IX-a A 1
Liceul de Filologie-istorie

UMOR ŞI MELANCOLIE

Printr-o anume vigoare literară, cartea de debut a Ileanei Stana Bădicel întrece condiţia obişnuită a textelor pentru copii. O situează deasupra mediei valorice semnele de bună literatură ce acoperă mişcarea epică, aspiraţia morală, adîncindu-le în pasta unui lirism insolit din care reţinem jocul abil între suprafeţe şi adîncimi, între rostirile mătăsoase şi fulgerările scurte ale ironiei.

Deşi, în trecerea de la poveste la schiţa morală sau la legendă, proza suferă o minimă variaţie formală, ea învederează un complex de disponibilităţi, exploatate de Ileana Stana Bădicel cu siguranţa unui autor format, hotărît să se valorifice total, între atingerea continuă a propriei norme stilistice, nu atît printr-o alternare de formule, cît prin sinteza rafinată de registre şi tonalităţi. Dincolo de dezinvoltura cu care este condusă convenţia fabulistică, se lasă bănuite aşadar, conştiinţa scriitoricească, programul interior, efortul de elaborare. Grija pentru echilibrul narativ pare totuşi să domine celelalte preocupări ale autoarei. Ea nu îngăduie nici un exces, nici o dilatare: naraţiunea îşi păstrează ritmul alert (bine întreţinut

de tehnica rimei interioare), chiar şi acolo unde interesele lirice sînt prioritare.

Realizat ca atmosferă, lirismul evoluează totuşi liber, scurtînd distanţa convenţională dintre ludic şi feeric, umor şi melancolie, în interiorul aceluiaşi text şi chiar al aceleiaşi fraze. Evoluţia e aproape completă în Geană-Azurie, Oceanul de poveşti, Cheţia fermecată, pentru ca, în fabula simplă a Liliacului de ametist, ea să fie suspendată atunci cînd se atinge limita maximă, a florului tragic, şi cînd legenda se sublimează deja în mit.

În Împărăţia feoşilor (proză artizanal rimată, legendă cu certă structură dramatică ce ne dă întreaga măsură a talentului de care dispune Ileana Stana Bădicel), epopeea comică a confruntărilor dintre arici şi lupu „băbăucu" dezamorsează cu totul convenţia ferocităţii. Nu numai fiindcă ea se dezvoltă într-un cadru parodic, ci, îndeosebi, pentru că îi este opusă făptura paşnică şi naivă a lui Aricel, erou decis să cîştige „o bătălie cum n-a mai fost să fie, fără pistol, fără omor", deşi lupta e evident inegală şi Aricel a înarmat doar cu propria-i viteţie şi, mai tîrziu, cu feţii dăruiţi de Crăiasa tuturor feoşilor. Tot atît de savuroase ni se par atitudinile cupidului din Oceanul de poveşti. Dincolo de spiritul ludic şi umorul inconştient al unei replici date absurdului şi, în fond, cusurului moral, poate fi desluşită ironia de autor. Ea rămîne însă a fi sesizată doar de cititorul adult, fără să tulbure cu nimic orizontul luminos al inocenţei dinspre care vin toate întîmplările şi toţi eroii Ileanei Stana Bădicel.

Ilustraţia aproape monocromatică a Esterei Takács reia această albastră lumină, în linia unui desen rafinat şi, printr-un efort de adaptare, relansează astfel ceva din spiritul profund al cărţii.

Carmen FEIER

* Ileana Stana Bădicel, Geană-Azurie, Editura Facla, 1989.

AVRAM CORCEA [1868—1951]

Printre importanții culegători de folclor din Banat, se înscrie și Avram Corcea, care, încă din tinerețe, a avut meritoasa preocupare de a aduna balade populare (cântece bătrânești) din comuna sa natală. Născut la 16 aprilie 1868 în comuna Coștei, din părinți țărani agricultori, după ce a terminat cursurile primare în comuna natală, Avram corcea urmează liceul românesc din Beiuș, apoi Institutul teologic din Caransebeș, după terminarea căruia va activa din data de 12 mai 1891, în comuna sa natală, Coștei. Abia reintors în mediul rural de unde pornise, s-a apucat temeinic de muncă și printre primele sale realizări concrete se numără în primul rînd, înființarea unei Reuniuni de citire și cîntare, al cărei președinte a fost timp de 21 ani. În continuare, a luat inițiativa construirii unei Case culturale și a contribuit, cu salarul său pe un an, la construcția acesteia, dînd cea mai elocventă dovadă de generozitatea cu care înțelegea să sprijine și să promoveze cultura națională în rîndul sătenilor săi. Și-a dat sprijinul, alături de unii intelectuali români de frunte din Oravița, la înființarea în 12 august 1907 a stabilimentului de arte grafice „Progresul" din Oravița, unde s-a editat și o gazetă săptămînală cu același nume.

Înflăcărat și devotat cauzei drepte a românilor oprimați din fosta monarhie austro-ungară, editează la Oravița, în 1912, studiul „Nicolae Iorga, îndrumător al țăranului român", sub forma unei conferințe populare, deosebit de folositoare pentru dezvoltarea și cimentarea conștiinței naționale, în vederea împlinirii visului secular al tuturor românilor bănățeni și ardeleni de ei

berare de sub dominația străină și realizarea unității statale. Pentru atitudinea sa intransigentă românească, autoritățile maghiare l-au internat în anul 1916 în lagărul de la Sopron, împreună cu alți intelectuali români bănățeni. După anul 1918 s-a stabilit în comuna Mercina, de lîngă Oravița, unde activează în continuare ca membru marcant al „Astrel" depunînd o neîntreruptă muncă pe teren cultural. Moare la data de 9 iulie 1951, în comuna Petrolu, județul Ialomița, iar rămășițele pămînteștii au fost aduse și reînhumate în Timișoara.

Încă din timpul studenției, a manifestat un deosebit interes pentru culegerea folclorului local. Astfel, ca student la Caransebeș, a luat cunoștință de strădania profesorului Enea Hodoș (1858—1945) de la Institutul pedagogic (Preparandia) din Caransebeș personalitate culturală marcantă, cu studii de filosofie, litere și medicină, făcute la Budapesta și Viena, care prin intermediul elevilor săi a cules folclor din satele bănățene. La ordonat și apoi 1-a publicat. Fiind influenat de metoda de lucru a lui Enea Hodoș, începînd din anii 1889—1890, A. Corcea a culeș balade populare (cîntece bătrânești, auzite de la un singur rapsod popular din comuna Coștei, Mutarul Vicheșile Micu, dirijorul corului de acel, care le știa de la tatăl său. A adunat un număr de 15 balade, pe care le-a publicat inițial în numere succesive ale ziarului „Tribuna" din Sibiu. Mai tîrziu și-a întregit colecția la 20 balade, pe care le-a înmănunchiat și tipărit în anul 1899, la Caransebeș sub titlul de „Balade populare". La apariție, lucrarea s-a bucurat de o bună primire din partea criticii și mai ales a publicului cititor. Introducînd culegerea acestor balade s-a făcut cu multă grijă și respect față de autenticitatea folclorică.

Spațiul restrîns nu ne permite să facem o exegeză minuțioasă a baladelor populare culese de Avram Corcea, menționăm doar că o seamă de folcloriști și istorici literari s-au ocupat pe larg și cu competență de această culegere. Bunăoară, Al. I. Amzulescu, în lucrarea sa „Balade populare românești", vol. III, reproduce un număr de nouă balade publicate de Corcea, pe care le categorisește astfel: 4 fantastice, 4 vitejești și 1 familială. Ovidiu Bîrlea, în „Istoria folcloristicii românești", iar mai recent Virgil Vintilescu, în „Secvențe literare", face precieri elogioase asupra activității folcloristice a lui Avram Corcea.

Iosif D. SURULESCU

„IZVORAȘUL"

70 de ani de la apariție

În vara trecută, am vizitat din nou meleagurile Mehedinților, cu locul meu de naștere. În acea împrejurare pașii mei s-au îndreptat spre satul Bistrița. Acolo locuiește bătrînul meu prieten Gheorghe Dumitrescu-Bistrița, unul dintre cei mai mari folcloriști români, omul cu suflet bun și grai domol, omul care a muncit o viață pentru cultura neamului românesc. La 15 septembrie 1989, folcloristul va împlini venerabila vîrstă de 94 de ani. Născut în sat, deci în mijlocul poporului, sufletul său a fost mereu alături de popor și de poezia populară. Am revăzut inestimabilul tezaur de la Bistrița, am depănat glorioasele amintiri, m-am răcorit la izvoarele „Izvorașului". Folcloristul mi-a destăinuit faptul că a început să culeagă folclor din anul 1909, pe cînd era elev la Liceul „Traian" din Drobeta-Turnu Severin, la îndemnul profesorului Vasile Vîrcol. Din dragostea profesorului Indrumător Vasile Vîrcol și prin munca entuziastă a elevului său au fost culese sute de mii de flori din literatura populară și salvate de la pieire.

La 1 iunie 1919, Gh. Dumitrescu-Bistrița scoate primul număr al revistei „Izvorașul". Va fi una dintre cele mai valoroase reviste de folclor, muzică, artă națională și teatru sătesc, din cultura română. „Izvorașul", revistă cu nume simbolic, sugerînd obîrșiile de gîndire și simțire ale poporului, răspîndește producțiile culturii populare, cuprinzînd în paginile ei nenumărate specii ca: doine, balade, cîntece, strigături, proverbe, zicători, anecdote, texte dialectale, povestiri hazlii etc., devenind, astfel, o antologie a minții și sufletului omului din popor. Apărută imediat după Marea Unire din 1918, revista a avut un rol de seamă în consolidarea unității culturale a neamului românesc. Revista era difuzată în toate provinciile românești unite și folcloristul strîngea și publica producții folclorice din toate ținuturile patriei, folosind pentru culegerea lor un mare număr de învățători. În domeniul culturii și al unității noastre spirituale, revista a adus mari servicii neamului românesc sondînd sufletul complex al omului din popor, așa cum spunea Tache Papahagi: „Urmărind cursul unei ape în izvoare ei, poți ajunge chiar la Izvorul sau izvoarele ei. Nu ar fi lipsit de interes, ba chiar ar fi necesar să cunoști natura, mediul fizic al acestor izvoare. La fel și cu urmărirea izvoarelor de poezie populară: cunoașterea structurii sufletești a poporului creator sau, cel puțin, a poporului păstrător al acestei poezii, ne-ar putea oferi fie perspective noui, fie chiar revelații". „Izvorașul" oferă aceste perspective, aceste revelații, fiind un izvor veșnic viu care alimentează marele fluviu al culturii românești.

Revista a apărut lunar timp de 21 de ani. A publicat un enorm material folcloric literar și muzical, fiind apreciată elogios în țară și peste hotare. Această publicație ne-a purtat peste țări și mări mesajul nostru umanist. Despre revistă, scrie în 1933 Ramiro Ortiz, celebrul profesor italian de la Universitatea din Bologna, următoarele: „Opera națională, artistică și științifică pe care o faceți publicînd „Izvorașul" e atît de meritoasă încît de mai multe ori ag fi dorit să vă mulțumesc pentru pacea pe care mi-i faceți în fiecare lună. Dar voiesc a vă pune în curent cu entuziasmul pe care drăguța revistă a dumneavoastră l-a stîrnit în Eminența Sa Signore Ettore Romognoli de la Academia Regală a Italiei cărula i-am arătat-o. Dl. Romognoli nu este numai un învățat profesor de literatură clină de la Universitatea din Pavia, dar e și un muzician desăvîrșit care compune el însuși muzică pentru reprezentațiile clasice de la teatrul grec din Siracuza al cărui președinte este. Cîtind muzicile delicioase ale cîntecelor românești a rămas așa de cucerit de farmecul lor încît m-a rugat să-i trimit cîteva numere din «Izvorașul». Ramiro Ortiz îi mai scrie folcloristului Gh. Dumitrescu-Bistrița și din Padova, în 1939, anunțînd că a primit și numărul festiv al revistei și toate celelalte numere, încît acestea constituie un prețios material pentru cursurile lui universitare cît și pentru studenții care își vor alege teza din folclorul românesc. Tot în 1939 Silvestru Popescu din Michigan — America scria folcloristului „Vă rog a nu mă uita, și din cînd în cînd trimiteți-mi toate numerile ce au mai apărut, ca să mai pot fi și eu în curent cu sufletul neamului din țara mumă". În 1936, Traian Mărghiticeanu din Novo Selo (Iugoslavia) își manifesta dorința să colaboreze la „Izvorașul": „Vă trimit alăturat un buchet din floricelele noastre de pe aici, ca să le puneți pe valurile „Izvorașului", iar el cu unda-i lină să le ducă mai multora frumusețea lor". În 1939, Nicolae Iorga nota în ziarul „Neamul românesc": „Revista este una dintre cele mai utile publicații pentru cultura poporului". Am citat doar cîteva opinii asupra valoroasei reviste „Izvorașul" și a prestigiosului ei conducător, folcloristul Gh. N. Dumitrescu-Bistrița, scoase, într-o zi însorită din vara trecută, din arhiva atît de îngrijită la care folcloristul lucrează cu energie, pentru a pune totul la punct. Folcloristul mi-a destăinuit și cîteva corespondențe din 1916 în 8.645 dosare ce conțin 83.715 bucăți. La vîrsta de 94 de ani, pildă de muncă, modestie și patriotism, folcloristul, decorat cu ordine și medalii ale R.S.R., este înconjurat cu sinceră simpatie de toți cei care-i cunosc opera și-i admiră munca de o viață.

Prof. Dumitru BOBOȘA

„Pe-un picior de plai..."

Condeierii țărani și folclorul (II)

Actul de creație al unor scriitori țărani nu este încă diferențiat de cel folcloric. De pildă, Gheorghita Măleanu, țărancă din județul Vîlcea, mărturisește într-un interviu că își cîntă în gînd versurile, înainte de a le așterne pe hîrtie: „Uneori scriam numai titlul poeziei. Apoi mă gîndeam mai multe zile în șir la poezie, după care o „cîntam" și o transcriam în caiet. Așa s-a născut, de exemplu poezia „Te cînt pe plaiuri" (interviu realizat de Emil Șimăndan, publicat în culegerea „A treia întîlnire a scriitorilor țărani din România", Arad, 1980).

Cea mai mare parte din categoriile creației orale sînt cîntate și, în general, actul de creație al acestora este legat de cel al „interpretării" lor, de **performanță**, ca să folosim termenul adoptat de folcloristica din zilele noastre. Este cît se poate de sugestivă constatarea reputatului etnomuzicolog Constantin Brăiloiu despre rolul melodiei în componența sincretismului folcloric. Pentru creatorul popular, melodia „nu prinde ființă decît în clipa cînd este cîntată". Și odată cu ea s-zămislit și textul cîntecului. Numeroși folcloriști au arătat că, întreprinzînd culegeri de folclor, au fost surprinși de faptul că „informatorii" lor nu puteau să le dicteze textul; ei simțeau nevoia să cînte, pentru a reuși să reproducă, fără goluri, creația solicitată. Există, deci, o legătură organică între text și melodie, sincretism care se realizează în actul propriu-zis al creației folclorice, persistînd, apoi, în timpul „performanței".

E semnificativ și faptul că scriitorii țărani nu aveau reprezentarea grafică a versului. Bunăoară, despre condeierul țăran bihorean, Partenie Bara, există mărturii, din preajma celui de-al doilea război mondial, referitor la felul cum își „punea" pe hîrtie poezile. Învățătorul din localitatea Lunca — satul natal al poetului țăran — relata că primele poezii ale lui Partenie Bara erau scrise, nedelimitîndu-se versurile: „Erau versuri scrise fără șir, dar de la primele rînduri se evidenția un ritm perfect, cu o rimă bine aleasă și nu l-a fost greu să le transpună, fără să le modifice, în versuri obișnuite" (Ion Bradu, „Poeți țărani bihoreni", în culegerea „A treia întîlnire a scriitorilor țărani din România", 1980, p. 62). Același lucru l-a sesizat și C. Brăiloiu, arătînd că a observat, la unii interpreți populari care îți scriau cîntecele, că ei le redau grafic, în rînd continuu, ca în proză.

Toți estfel, în șir continuu, își scriau și unii soldați (fii de țărani) cîntecele de cătănie, în timpul primului război mondial. Concludentă, în acest sens, sînt unele materiale din arhivele folcloristilor care au alcătuit culegeri de cîntece de cătănie. În fiecare, din acest merit, în privința publicării acestei specii folcloristice, îi are George Cătană. Cercetarea culegerilor de cîntece de cătănie, relevă aspecte revelatorii privind atît procesul de creație a literaturii orale, cît și actul de „concepere literară" a condeierului țăran. Pînă în prezent, culegerile de acest gen au fost revendicate numai de folcloristică, fapt nu numai de neînțelegere, pentru că o parte din creațiile incluse în aceste culegeri poartă marca specifică literaturii scriitorilor țărani. Adeseari, înșiși semnatarii unor asemenea scrieri îșî reclamă cu fermitate paternitatea lor, dîndu-le cuvînt expediționarilor în popor folcloriștilor, spre publicare. Ei consideră că acestea sînt „cîntecele lor". Dar, în general, ele sînt niște scrieri constituite din preluări de „formule cătătoare", motive, secvențe sau chiar cîntece întregi din patrimoniul liricii populare, înnădite potrivit bineînțeleșuțelui funcționării a contaminărilor, care este deschisă de puterincă în folclor. Că autorii acestor scrieri îșî revendică dreptul de paternitate literară nu e de mirare. Se cunoaște că nu o dată folcloriștii au confirmat că unii informatori („performeri") populari susțineau cu năduștiate că sînt ale lor anumite cîntece, ce erau în circulație folclorică. Există, în acest caz, în viziunea populară un paradox al relației dintre anonimitatea și paternitatea creației.

Care este trăsătura hotărîtoare a despărțirii condeierului țăran de predecesorii său — creatorul anonim? Cercetătoarea Stanca Fotino preciza că: „Poetul (*țăran* — n.n.) nu mai comunică cu sine ca în cîntecul lîric popular, ci comunică cu lumea, căutînd a se situa în sfera de interes a acesteia" („Scriitorii țărani în contextul fenomenologic al culturii contemporane", în culegerea „Întîlnirea scriitorilor țărani din România", Arad, 1978, p. 8). Aceeași cercetătoare remarca unitatea tematică a creației scriitorilor țărani, aceasta „fiind una dintre coordonatele care amintesc de formalizarea creațiilor folclorice, în cazul nostru nu o formalizare structurală sau stilistică, ci una tematică" (*Ibidem*, p. 7). Aceste afirmații vizează, fără îndoială, o stare ideală. Cam pres „intelectualizată", totuși, dacă o raportăm la ansamblul „stării poeziei" condeierului țăran.

Aurel TURCUȘ

...ei Chirica

...AMITUL PATRIEI

...ului — cel ce ne naște
...e-un capăt pin' la cer,
...ind a griu și-a fier
...ul-i vesnic pește —

...ului — un lăicer
...ntreg se recunoaște,
...ului șir de moaște
...atunci cînd pier,
nu pier —

...ului — icoană sfîntă,
...și temel,
...e în grai ne cîntă
...în vesnicia el —

...are nu se stinge
...e-n suflete și-n sînge.

...TESTEM

...ă nita o clipă, doar,
...ului neamului și țara
...ăitura din comeara
...în dar,

...ă nita cum arde para
...ului, din vesnic jar
...ă mea ali umbrar,
...și va rosti ocara,

...ahetul din colțul gurii
...ainița făpturii,
...pulberată-n vînt

...e toate, niciodată
...ănea să uite — să nu
poată
...at acest pămînt!

...IRE IANCULUI

...e din partea de moșie
...ieme și pe sent,
...e în Ieșilor născut
...mănească glie.

...ă fruntea și-(i sărut
...Maică-Românie,
...unde-ș'de vie
...dinspre trecut.

...ra izii domui și spune
...străvechea rugăciune
...anze șoapte din
pămînt,
...genunchii și
privirea
...dind Iancului, așa cum știu,
cinstirea:
ca în Moldova Celui Drept și Sfînt.

CRISTAL DE CÎNT

În mine cîntul nu mai are loc...
...Sînt plin de imnuri ca o
catedrală
în care trubadurii dau năvală
sau ca un tîrg în zi de iarmaroc.

Poemul mi-l alcătui cu migală,
îl pun sub perne flori de busuioc
și-l spăl cu taina singurului foc
la care inima imi e vestală.

Se desgolește sufletul și zboară
din înălțuntrul meu inspre afară
și de atîta zbor mă inspăimînt

de teamă că și carnea mea,
sărmana,
descoperind surîsul și prihana
se va topi într-un cristal de cînt.

Doina Magheți

SECVENȚĂ I

Stările decupate pe retină
jocul nostru de-a-mbrățișa copacii
fără teamă și cu ochii-nchiși.

Cum să nu te simt
stingaci și cald
ca atunci
în copilărie
cînd îmbrăcam cămeșcuț greierilor
în miros de fîn cosit?

SECVENȚĂ IV

Cineva mă strigă din mine
trebuie să plec
trupul meu are nevoie de cîntece
prelungi de tulnic
cu pasul ca ninsorile căzînd
fiul meu strigă-n urma mea
că viața seamănă cu-un creion
care descrie un zbor

ANUL NOU CU CERBI

Cîna o pregătisem spre mieșul nopții
în pădurea de la marginea orașului
cerul se umpluse de păsări urlase
prin spicele întunericului
cerbii scoteau pe nări
aburi de singurătate și-nțelepciune

Miroslav Rosici

Premiul revistei „Orizont", la Concursul „POESIS", Ediția a VII-a, Constanța, 1989

AMINTIREA EROILOR

În ziua aceea
pasărea libertății
n-a înălțat
cu voi,
șoimii noștri.
Fără geamăt,
fără strigăt,
doar mîndria.
Și sîngele ce picură
și se amestecă cu țărîna.
Și libertatea noastră.

Cu ceața,
adusă de inserare,
veni și liniștea.
Zăloș ne-ați lăsat
libertatea sfîntă.

METAMORFOZE

Sub fiecare piatră
stă o poveste
despre o devenire.

În fiecare om
stă un stegar
al nolior izbînzi.

În fiecare copil
stă o speranță
pentru zilele viitoare.

În urma noastră
în fiecare zi
rămîne
cîte o pagină de istorie.

PROPUNERE

Dacă
scrisorile s-ar scrie
pe
petale de flori,
fiecare poștaș
ar purta în tolba sa
livezi înflorite.

...JU COPILĂRIEI

Fotografie de DAMIAN DIACONESCU

...a ...oloasă, a tuturor vi-
...ilor, privim copilăria,
...ca o a deveniri noastre,
...cu ...ădă detașare, în pri-
...ntru ca apoi, cu tre-
...mîntimul să se me-
...ă-o patetică, melon-
...ă. Sentimentul cople-
...ții se insinuează pe
...e, fără o formulă a co-
...dujum există, la fiecare
...ol, formulă a existenței.
devin-a trecut inseslzabil
...tuturii noștri scriitori.
...ămîntul „Fiind băiet,
...cuțînu", cu o inteagă
...ă legăturii indestruc-
...intrinsitatea ființei uma-
...ului primordială, esenția-
...turii minunatele „Amin-
...cogice" ale humulestea-
...i lasinile de-o incandes-
...ăinăru demnitate ale lui
...copilă este intervalul în
...conștie, de fapt, perso-
...ozul de mai tîrziu. In-
...ș al românilor,
...unăi dimineață se cu-
...ș și o frumoasă meta-
...ș conceptul de copilă-
rie. Veghem asupra copilor noștri, veghind asupra viitorului. Simbol al țării și al perenității sale, copii sînt, cum bine se spune, florile frumuseții noastre morale. Ne reflectăm în ei, în privirile lor străluciitoare. După cum ei înșiși sînt o imagine a noastră. O dublă imagine: a ceea ce am fost și a ceea ce vom fi. A ceea ce nădăjduim, prin vremuri, să fim: oameni adevărați, oameni deplini, demni de vremurile eroice pe care le trăim. În copii, în copilărie redescoperim ceva din idealurile noastre de bunătate, de mai bine, de fericire și pace.

Legată de sentimentul purității, copilăria devine, prin ea însăși, un simbol al acesteia. Să ne bucurăm de copilăria fericită a copiilor noștri, de curățenia lor morală și de vitoarea lor demnitate omenească și să le trimitem, și de acest 1 Iunie, gîndul nostru bun.

Mihai CERNEA

DICȚIONAR LITERAR

Vlada Barzin

Poet de expresie sîrbo-croată. S-a născut la 19 august 1940, în localitatea Gelu (Timiș). Este contabil în Varșeț (jud. Timiș). Membru al Uniunii Scriitorilor din R. S. România (din mai 1980). Debutează cu poezia **Oda pămîntului**, „Pravda" („Banatske Novine"), 20 august 1967. Primul volum: **Cînd plesnesc mugurii**, Ed. Kriterion, 1975. A mai publicat trei plachete de versuri în limba sîrbo-croată (**Fluxuri stelare**, Ed. Kriterion, 1979; **Comori festive**, Ed. Kriterion, 1983 și **Jurămîntul îndîndrilor**, Ed. Kriterion, 1987) și o culegere de poezii în limba română (**Nemuririle ierbii**, Ed. Facla, 1984).

Autor care „nu se manifestă spectaculos", V. B. cuprinde în repertoriul său tematic „o arie lirică largă": de la inspirația din actualitate în confesiunea erotică ori notația „bucolică în esență" (Tomici, 1984). Un motiv predilect — **ciupia**, receptată vizual, ca peisaj: unul dintre termenii dominanți este **privire** (Dorcescu, 1984).

Figurează în antologia **Spirala de aur** (Poeți sîrbi din România), Ed. Kriterion, 1980.

REFERINȚE CRITICE:

Ivo Muncian, „Banatske Novine", 16 mai 1975; Jivco Milin, „Knijevni Jivot", 2/1975; Cedomir Milenovici, „Banatske Novine", 22 iunie 1979; Cedomir Milenovici, „Banatske Novine", 6 ianuarie 1984; Jivco Milin, „Knijevni Jivot", 1/1984; Mircea Mihăieș, „Banatske Novine", 26 iulie 1984; Eugen Dorcescu, „Orizont", 36/1984; Slavko Tomici, „Orizont", 45/1984; Zoran Iovanovici, „Banatske Novine", 3 iulie 1987 etc.

Florin Bănescu

Prozator. În publicația „Arader Kurier" (suplimentul ziarului „Neue Banater Zeitung"), din al cărui colectiv de redacție face parte, semnează cu pseudonimul Friedrich Bernauer. S-a născut la 30 martie 1939, în comuna Armeniș (Caraș-Severin). Membru al Uniunii Scriitorilor din R. S. România (din februarie 1976). Medic principal la Centrul Sanitar Antiepidemic Arad. Este redactor responsabil la „Viața literar artistică" (suplimentul ziarului „Flacăra roșie" din Arad), la „Orizont arădean" (supliment al revistei „Orizont"), și la almanahul „Aradul literar" (1982, 1983 și 1989). Activează ca președinte al Cenaclului din Arad al Uniunii Scriitorilor (Asociația din Timișoara).

Prima povestire — **Duminică la tropice** — în „Orizont", 10/1968. Debut editorial cu volumul de proze scurte **Să arunci cu pietre în soare**, Ed. Eminescu, 1974 (premiul de debut al editurii). Scrierile lui F. B. cuprind trei sectoare: romanul (**Anotimp al nisnorilor albastre**, Ed. Eminescu, 1975; **Semințele dimineții**, Ed. Eminescu, 1976; **Ierni peste tei**, Ed. Eminescu, 1978; **Tangaj**, Ed. Eminescu, 1980; **Portocale pentru vinovații**, Ed. Eminescu, 1982 și **Drumul gugulanilor**, Ed. Facla, 1987); reportajul (**Orele orașului Arad**, Ed. Eminescu, 1978 și **Carlea Mureșului**, Ed. Eminescu, 1986, ambele în colaborare) și proza scurtă (**Calendar pe o sută de ani**, Ed. Facla, 1982; **Moara de apă**, Ed. Facla, 1984 și **La Trei Ape**, Ed. Eminescu, 1989). Se adaugă recenzii, cronici sau eseuri în „Orizont", „Contemporanul", „Neue Banater Zeitung" etc. Literatura lui F. B. se organizează pe două direcții tematice: una implicată „în actualitatea imediată, cultivînd divagația lirică, introspecția psihologică", alta, „preocupată a da viață întîmplărilor extraordinare ale unui sat bănățean" (Ungureanu, 1988). Într-un fel, prozatorul „trăiește participare în trecut și în prezent și această dublă și spectaculoasă apartenență încearcă s-o surprindă (...) folosind proiecția povestii" (Ungheanu, 1984). Construind „cu rigoare", respectînd „un cod al narării" și „supunîndu-se astfel el însuși unui ritual", F. B. „reconstituie o lume specifică", în care „sistemul de convenții definitorii pentru evocare" impune o „istorie exemplară" (Popa, 1989): „Topografiile lui Florin Bănescu au întotdeauna mare grijă de momentul istoriei" (Ungureanu, 1988). Cît despre personaje, se poate afirma, generalizînd, că în fiecare dintre ele se caută „o oglindă care să adiționeze un orizont specific de umanitate" (Alexiu, 1980). Pentru F. B. scriitorul este „un cronicar" (Damian, 1989); lumea cărților sale se constituie din jocul amintirii: sentimentul că este „depozitarul unei experiențe fundamentale, ce poartă cu sine istoria și memoria unei întregi colectivități, determină mișcarea stilizată (...) a relatării" (Popa, 1989). Îmbinînd tehnici ale „noului roman", cu tradiția prozei bănățene (cf. Alexiu, 1980), alternînd registrul povestirii cu cel al scrierii poematice, F. B. conferă „valoarea unei apartenențe de ordin spiritual mai largă decît simpla delimitare regională" (Iorgulescu, 1982).

În 1980, Premiul Asociației Scriitorilor din Timișoara.

A tradus (în colaborare cu Andrej Štefanko) romanul **Maiștorii** de Vincent Sikula, Ed. Facla, 1983; volumul de povestiri **Moara de apă** a fost tradus în limba rusă (1986).

REFERINȚE CRITICE:

În volume: Laurențiu Ulici, **Prima verba**, Ed. Albatros, 1975, p. 164; Cornel Ungureanu, **Imediata noastră apropiere**, Ed. Facla, 1980, p. 229—230; Cornel Moraru, **Textul și realitatea**, Ed. Eminescu, 1984, p. 217—230; Marian Odangiu, **Romanul politic**, Ed. Facla, 1984, p. 37—38; Sorin Titel, **În căutarea lui Cehov**, Ed. Cartea Românească, 1984, p. 183—186. **În presă:** C. Ungureanu, „Orizont", 30/1974; Constantin Răzăr, „Tribuna", 49/1974; Vasile Sălăjan, „Tribuna", 20/1976; Gheorghe Schwartz, „Familia", 2/1977; Alexandru Ruja, „Orizont", 9/1978; Paul Dugneanu, „Luceafărul", 14/1978; Virgil Nistor, „Steaua", 6/1978; Ion Buduca, „Familia", 2/1979; Lucian Alexiu, „Contemporanul", 39/1980; Artur Silvestri, „Luceafărul", 40/1980; Ion Arieșanu, „Orizont", 3/1982; Mircea Mihăieș, „Orizont", 18/1982; Mircea Iorgulescu, „România liberă", 6 iulie 1982; Mihai Ungheanu, „Luceafărul", 15/1984; Valeriu Drumeș, „Orizont", 2/1987; Adrian Dinu Rachieru, „Luceafărul", 3/1987; Cornel Ungureanu, „Orizont", 41/1988; Ioan Holban, „Cronica", 13/1989; Gheorghe Secheșan, „Orizont", 13/1989; Ovidiu Pecican, „Contemporanul", 14/1989; Ștefan Damian, „Tribuna", 14/1989; Gheorghe Schwartz, „România literară", 14/1989; Anton Cosma, „Vatra", 2/1989; Constantin N. Popa, „Ramuri", 2/1989 etc.

Olimpia BERCA

convorbiri

Cu artista plastică Suzana Fîntînariu

Expoziția Suzanei Fîntînariu, deschisă la galeria „Pro Arte" din Lugoj este o bruntă, o străluciră biruință a artistei, atît de nou venită în orașul nostru.

— Stimată Suzana Fîntînariu, sînt interesată de investigațiile dvs. plastice.

— Gravura în lemn, pe care eu o abordez, cu obiectiva ei existență în continița generațiilor trecute, păcătuiește fără vină, în circuitul gravurii contemporane mănești, prin intrarea ei într-un anumit con de umbră.

Poate din unghiul acesta de vedere — premiul Ex Aequo, obținut în anul 1984 la expoziția internațională de gravură în lemn din Bansko Bistrica (R.S.C.) mi-a prilonit o mare bucurie. Am simțit că am contribuit și eu la punerea în valoare a acestei gen care oferă gravorului un material atît de nobil — adică inima, trupul și brațele copacului. Din această cauză eu nu am încercat să crez imagini grafice în linogravură, în ciuda faptului că principiul tehnic este același. O altă chemare am în fața unei plăci de lemn, cu culoarea ei caldă, naturală, cu fibrele ei ușor vizibile, nu mirosul ei de pădure (tei, paltin sau cireș) și alta este starea — aș numi-o chiar de inhibiție — în fața unei bucăți de linoleum.

— Procesul de creație e populat de semne rodnice și stă sub urzeala ordinii lumii. Există, după cum văd, e subiectivitate în alegerea materialului.

— Subiectivitatea mea în alegerea materialului devine foarte importantă în procesul de creație. Această „călătorie" (căci așa aș numi eu procesul de creație), trebuie pregătită în scopul finalizării unor lucrări cu sensuri ideatice și dorință de viețuire a lor în timp. Ori, pășind în atelier placa de lemn, ea trebuie să-ți transmită o stare de vibrație interioară puternică, să fii conștient că ai pe masa de lucru un fragment din natură, cu tainele și frumusețile ei miraculoase... Tot timpul port în mine răcoarea pădurilor bucovinene de unde mă trag rădăcinile. Rămîne placa de lemn cu traiectorii de linii infinite, vrîtejuri și structuri grafice, greu de urmărit, straturi de pămînt mișcîndu-se în diferite direcții, un fel de materie semifluidă întîr-o vegnică mișcare telurică. (Ciclul „Mater—Materia").

— Cele două cicluri pe care le cunosc din creația dvs. „Evadare din geometrie" și „Somnul pămîntului" sînt de factură romantică. Lucrările din aceste două cicluri sînt străbătute de un puternic fior liric. Așadar, revenind la factura neoromantică, care sînt pentru dvs. elementele primordiale ale lumii?

— Și xilogravurile mele, de factură neoromantică, se hrănesc din aceleași elemente primordiale ale lumii: focul, apa, aerul, pămîntul. Între anii 1975—1980 am gravat o serie de „Cascade", această infinită curgere a timpului de sus în jos subliniind ideea de înălțime a adîncului după care a urmat un ciclu „Mater—Materia" și „Somnul pămîntului".

— Care sînt mișcările spre inima creației dvs. ?

— Poate ar fi necesar de gîtut că atunci cînd simt că aș avea ceva de spus cu mijloacele artei plastice specifice gravurii, cînd presimt că s-ar putea naște o lucrare cu viziune, mister, forță și putere de sugestie, mă pregătesc cu inima și gîndul pentru această „mare călătorie" fără notații plastice concrete. Nașterea unei lucrări înseamnă pentru mine o profundă meditație, o perioadă de visare, o extraordinară mobilitate a imaginației, o întipărire a elementelor de compoziție pe straturile memoriei. Aș s-a întîmplat cu lucrarea „Icoana". În care vedeam cum iarba se usucă pierzîndu-și cu regret culoarea pură, vedeam lumina cum își face lăcaș în nimbul țărinei, vedeam ce n-am văzut... și nu desenam, nu schițam. Într-o binefăcătoare zi de atelier, imaginea s-a concretizat pe placa de lemn într-un timp pe care-l numim „cel dintr-o răsuflare".

— Și apoi după acest moment al visării și al veghei ce urmează?

— Urmează apoi lupta cu materialul, cu timpul, tenace, ordonat, artizan, serios și sobru, minuțios, puternic, pentru ca urmele de daltă să-și descrie și să-și susțină cu fidelitate ceea ce ai purtat în propria ființă o vreme mai îndelungată. Această descărcare, acest transfer de sentimente și emoții, de viziune, de sensuri ideatice, se produce în gravură lent și alci este — de fapt — reversul de la visare și uitare de sine la un concret dur, chibzuit, o etapă care nu-ți dă voie ca în pictură să fii exploziv și deci nu poți să te descarci imediat. După această acumulare de tip meditativ urmează o curgere lentă și de regulă ritmică, pe o durată mai lungă de timp, fără care te obligă la o educație maximă a voinței, a disciplinei în muncă, a ordinei la o trudă tenace, inclusiv multiplicarea gravurii pe care o execut manual prin milioane de mișcări circulare, cu ajutorul unui instrument metalic bănal.

— Expoziția de la galeria „Pro Arte" din Lugoj e o sinteză expresivă a celor două cicluri anterioare. O uriașă cantitate de travaliu artistic răzbate din fiecare lucrare.

— În expoziția de la galeria „Pro Arte" am expus 23 de gravuri. Motivul general străbătut în lucrări este cel al dragonului, preocupare consecventă din ultimii doi ani, cei care se măsoară cu stabilirea mea în Timișoara. Nu vreau să caut sensul mitologic, mă feresc să literaturizez subiectul. M-a atras pentru că nu voiam să pierd. A fost o luptă. Acest ciclu este de factură dramatică și are o infinită bogăție de date plastice. Sub semnul dragonului am pornit într-o călătorie de noapte din care trebuia să alung frica... Spre deosebire de ciclul „Somnul pămîntului" și „Mater—Materia" ciclul „Dragonul" nu este crest sub imperiul meditației ci este exploziv, gestual nervos, mereu în alertă, mereu în apărare. Lumina străbate greu, ca o eclipsă de soare, dragonul își întinde masele de negru cu ușoare scîlțîri volumetrice, căci toată această provocare distruge ordinea elementelor din lucrare creîndu-ne senzația de mișcare continuă, generală. Nu există nimic static. Totul este într-o goană.

— Mărturisiți-mi în încheiere o stăbiciune a dvs.

— Mărturisesc că admir arta japoneză, chineză. Cît de departe geografic și cît de apropie mă simt de ea...

— Ce dor ți străjuiește acum orele tale de suflet?

— Acum aș vrea să știu cum aș putea, din „teiul lui Eminescu" să gravez imensitatea spațiului, chaosul din „Luceafărul".

Lirismul lucrărilor Suzanei Fîntînariu devine cînt viril, patetic. Rațiunea biciuie întrebările dilematice. Creatorul conștientizește cu subiectul și cu motivele sale într-o posesie cathartică, provocînd acel traseu de veghe și de priveghere a timpilor dramatici.

Ana POP SÎRBU

LUNA CULTURII ÎN JUDEȚUL TIMIȘ

- **Între 23—31 mai**, C.J.C.E.S. Timiș, U.C.S. Timișoara organizează „Zilele Universității Cultural-Științifice. Deschiderea a fost marcată prin lucrările simpozionului „Activitatea teoretică și politico-ideologică în strînsă legătură cu viața, cu procesele economico-sociale".
- **24—30 mai**: o săptămînă semnificativă în cadrul „Lunii culturii...": „Săptămîna educației economice și a creației tehnico-științifice" a fost inaugurată printr-un simpozion, „Creativitate, calitate, eficiență" și o expoziție jubiliară a creativității tehnico-științifice.
- **„Zilele cărții pentru copii"** se intitulează seria manifestărilor desfășurate în perioada 27 mai — 2 iunie la toate sediile bibliotecilor orășenești, comunale și școlare sătești.
- **Centenarul Eminescu** e marcat, la Biblioteca județeană printr-o expoziție documentar-bibliofilă, „Mihai Eminescu — Luceafărul poeziei românești".
- **Conferința „Săptămînilor educației politice și culturii socialiste"** de pe cuprinsul județului Timiș. Orașele Deta și Sînnicolaul Mare sînt inițiatorele și gazdele unor complexe manifestări, precum, de altfel, comunele Teremia Mare și Lovrin.
- **La Tomești** a avut loc consfătuirea-dezbatere a cenaclurilor literare timișene, la care au participat numeroși scriitori, membri ai Asociației Scriitorilor din Timișoara, Lugoj, Deta, Făget.
- **Publicația literară „Neue Literatur"**, revistă a Uniunii Scriitorilor din R.S.R. a organizat recent o vizită de documentare în județul Timiș, prilej cu care redactori și colaboratori ai revistei s-au întîlnit cu cititorii, în cadrul unor ședințori literare de la Liceul „Nikolaus Lenau" și de la Centrul orășenesc de creație și cultură socialistă „Cîntarea României" din Sînnicolaul Mare.

„SĂPTĂMÎNA INVĂȚĂMÎNTULUI TIMIȘEAN"

A început recent cea de-a VIII-a ediție a manifestărilor politico-educative, metodico-științifice, cultural-artistice și sportive, reunite sub genericul „Săptămîna învățămîntului timișean". Vom reveni pe larg asupra lor în numărul viitor al revistei noastre.

Portrete de concert

În 6 mai concertul Filarmonicii „Banatul" a fost un moment de referință pentru publicul timișorean receptiv la acțiunile tot mai inspirate în programarea unor prezențe de ținută artistică în posibile acumulări de ordin calitativ pe viitor.

Horia Andreescu, Alexandru Guțu, Tiberiu Popa și orchestra Filarmonicii au dat viață unor relevante lucrări muzicale de St. Niculescu — „Iaon IV", Johanes Brahms „Dublul concert pentru vioară, violoncel și orchestră în la minor op. 102" și P. I. Cenikovski „Simfonia a V-a în mi minor op. 64".

„Iaon IV" încearcă să revalorizeze forme ale unei expresii arhaice, prezente și în cîntarea românească veche. Discursul muzical se desfășoară sugerînd starea devenirii continue, pe care o conține însăși noțiunea de „Iaon", efectele de culoare fiind eliminate în favoarea melodiei pure. Avem în această lucrare coincidența iuturor voilor în unison, cu ramificări spre linii individuale, similar unei teme din gîndirea antică grecească: „Unul și Multiplul", producîndu-se în planul formei muzicale vibrația sunetului — alternanța dintre puncte de vibrație nulă și vibrație maximă.

În concertul pentru vioară, violoncel și orchestră în la minor de J. Brahms ne-am bucurat cu bineînțeleasă violoncelistă Alexandra Guțu și talentatul violonist timișorean Tiberiu Popa, într-o versiune interpretativă plină de personalitate. Premiera mondială a lucrării a avut loc în 1887, cu celebrul J. Joachim la vioară, căruia i-a fost dedicată lucrarea, iar un model de interpretare este considerată versiunea cu George Enescu la vioară și Pablo Casals la violoncel, în concertul din 9 dec. 1937, în cadrul Filarmoniei bucureștene.

În cele trei părți ale concertului, Brahms realizează o sinteză între vechea tradiție a concertului preclasic și concepția modernă a dezvoltării simfonice.

Violoncelista Alexandra Guțu a reprezentat o garanție a succesului, identificarea cu acest instrument făcîndu-se de la opt ani, iar prin munca, de ore întregi, zilnice, de studiu, să urmeze la scurt timp primele interpretări pe scenă. Liceul „Vidu" și apoi Conservatorul „C. Porumbescu" au dus la parcurgerea întregului repertoriu violoncelistic de la B. Marcello pînă la A. Honegger și Vieru. Personalitate forjată de numeroasele concursuri și turnee, care i-au adus aprecierea unanimă a unor personalități ale muzicii ca: S. Accado, Rostropovici. O foarte plăcută surpriză într-unul din turnee au reprezentat-o spectatorii din Japonia — Tokyo, care au fost neobișnuiți de receptivi și emoționanți la programul de muzică comandată de i-a inclus pe R. Strauss, G. Faurér, W. Berger. În acțiunile concertistice din cadrul Filarmonicii „Banatul" Alexandra Guțu încearcă să implice și alte forțe solistice timișorene în dublu concerte sau tripluri: D. Mihăilescu, S. Petrescu, S. Dogaru, I. Mihăilescu, I. Fernbach.

În biografia tînărului și talentatului violonist Tiberiu Popa, studiul vioriei începe la patru ani și jumătate, cu marele profesor care a fost J. Brandeisz, elev la rîndul său al renumitului pedagog K. Flesch. În timpul liceului i s-a impus o disciplină severă în privința intonației, tehnica instrumentală fînd continuu aplicată pe game, studii, exemplificate memorabil de către profesor. Conservatorul „V. Dima" din Cluj-Napoca și-a adus contribuția creînd o evoluție în repertoriul propriu cît și în privința modului de a vedea dezvoltarea propriei personalități muzicale prin creșterea autocontrolului în cînt, la care se adăuga o documentare muzicală deosebită. „Muzicianul atît valorează cît aude" — „Ascuți ca solist cu urechea celui din sală!" Repertoriul său de concerte și recitaluri cuprinde de la Bach pînă la Prokofiev și Enescu. Virtuțile violonistice pe care le solicită concertul de Brahms? Tonalitatea în minor este incomodă de interpretat și pentru vioară și pentru violoncel. (Toate marile concerte sînt compuse în Re Major). Apar probleme în acompaniamentul orchestrei, lucrarea

muzica

fiind o Simfonie cu soli obligați — vioară, violoncel; probleme dirijorale în dozajul orchestrei, în raport cu soliștii. — Cum este percepută unicitatea momentului solistic? Fixarea dozatorilor momentului în concert prin nevoia (puțin exagerată, spunem noi) de reținere, sobrietate și dozare, în locul spectacolului, prudență a intervențiilor solistice, pentru a preîntîmpina reacții spontane, ce ar fi afectat (în momente de dificultate tehnică) coeziunea ansamblului instrumental. „Am renunțat deliberat la spontaneitatea interpretativă ce mă caracterizează", ne spune solistul.

Ideea simfoniei a V-a se încadrează în tematica existențială care se oglindește în tot simfonismul lui P. I. Cenikovski — dominat de împletirea forțelor implacabile ale destinului, cu libertatea devenirii omului, din care se pătrunde într-o muzică bogată în contraste expresive. Aceste idei generoase convin membrilor dirigentei a lui Horia Andreescu, caracterizată printr-o accentuată plasticitate (nu lipsită uneori de o anumită grandilocvență, pe care totuși stilul romantic o implică). În ultimul timp am asistat la prezența pe scena Filarmoniei „Banatul", a unui „triumvirat" dirijoral, în plină afirmare, format din Cristian Mandeal, caracterizat printr-o forță neobișnuită în pătrundere a mesajului muzical, Horia Andreescu printr-o înălțătoare muzicalitate, și Petre Oschanitzky, prin meticulozitatea, precizia, corectitudinea ideilor muzicale, toți trei reprezentanți ai unei adevărate „școli" de tineri dirijori, cultivată și promovată de dirijorul, profesorul și maestrul Constantin Bugeanu ce își sfătuiește pe mai departe ași studenții, pentru „momentul adevărului", ce reprezintă contactul dirijorilor cu scena.

Radu VIORICĂ

„A vorbi despre poet este ca și cum ai strîga într-o peșteră vastă ... Nu poate să ajungă vorba pînă la el fără să-i supere tăcerea. Numai graiul coardelor ar putea să povestească pe harfă, și să legene slava lui singuratică și delicată ... Trebule vorbit pe șoptite ... Într-un fel Eminescu e sfîntul preacurat al ghersului românesc ... Pentru pietatea noastră depărtată, dimensiunile lui trec mult mai departe peste noi ... Muntele începe de jur împrejur și n-are poteci ... Unde nu te poți urca, te uiți, și te mulțumești cu cîteva imagini vaporoase ... Cum s-ar putea reda portretul umbrei și al timpului neînșirăvit ?[1]. Cu aceste cuvinte în care începe Tudor Arghezi evocarea lui Eminescu la cincizeci de ani de la moartea lui, privit pe o dimensiune a eternității, ca o constelație ce fuge mereu, neajunsă în drumul ei de sus, de cel ce de pe pămînt le inchină o rugăciune. Într-o candelă albastră la o răscruce de drumuri.

În opoziție cu viziunea „muntelui sacru" — „sfîntul preacurat al versului românesc" — în care Arghezi îl vedea pe Eminescu, se află Lucian Blaga, într-o privire rezultată dintr-o anumită construcție a filosofiei culturii, aplicată de el la fenomenul românesc. Teoria o făcea filosoful în **Spațiul mioritic**, privind influențele catalitice și modelatoare asupra culturii române, pentru integrarea ei în rețeaua determinațiilor europene, fenomen specific de „spiritualitate" în complexitatea manifestărilor lui[2]. Ipotetic închipuit ca substrat sufletesc al creațiilor anonime ale culturii românești, „spațiul-matrice", care integrează peisajul într-un anumit mod de a privi gîndul omului în relația lui cu lumea exterioară, face din „abisal" o constantă a sufletului, ca și cum fenomenul culturii determinată „stilistic" își găsea în interiorul său adevărata dimensiune. Dominanta spațiului-matrice românesc este, după Blaga, „transcendentul care coborîră". Inclinația spre „organic", în toate formele culturii și artei populare, relevată, ca „fenomen abisal", și în opera lui Eminescu. Sau, cu cuvintele filosofului: „Un adînc proces, organic românesc, a izbucnit din -tărîmul celialalt-, grație substanței sufletești a poetului în primul rînd, dar nu în mică măsură și datorită unor inrîuriri străine, care, reduse la ultima expresie, însemnau de fapt un sfătuitor apel la ei însuși ... Există o «Idee Eminescu», iar aceasta s-a zămislit sub zodii romînești"[3].

Privind în paralelă cele două aprecieri, a lui T. Arghezi și a lui L. Blaga asupra lui Eminescu, cele două perspective indică două semne distinctive ale direcțiilor opuse privind relația fundamentală între **idee** și **imagine** în gîndirea poetică. Într-un studiu care are în vedere „Ideea Eminescu" prin „personanța" sfaturilor fundamentale ale operei lui, în „zona profundă a culturii române, nu istoric-cultural definit, ci abisal-structural, ca modalitate de a înțelege „înălțimile" operei din „adîncurile" ei, răspunsul pentru această relație va trebui să-l motivăm mutînd întrebarea la poezia lui Eminescu, din care derivă, în direcții diferite, poezia celorlalți doi poeți.

În orice operă poetică modernă este posibilă explorarea sensului pe o „axă a lumii", în cazul cînd ea are și condiția rezistenței la o explorare complexă a înțelesului el : **înălțimea** și **profunzimea**, una de sus, a „cerului", și alta de jos, a „pămîntului", axă care în viziunea gîndirii poetice se inserează prin cele două funcții ale poeticului : **ideea** și **imaginea**, în moduri diferite de relație, enunțate în tratatele istorice de poetică : **idee** și **figură** în cele ale „antichității, **idee** și **formă** în estetica modernă, **semnificat** și **semnificant** în metodele „noii critici". Într-o astfel de dublă perspectivă urmează să fixăm liniile gîndirii poetice a lui Eminescu, în literatura română, în-epind cu scriitorii vechi.

T. Arghezi considera că „perfecțiunile" lui Eminescu vin, ca tonă perfecțiunea, din simplicitate, din „ideea" deci, dar nu cea care este o abstracțiune, ca un „concept" gol, ci una căutată, geometrică, pentru că la el „cuvintul bate odată cu ideea". Lucian Blaga, în schimb, vorbește de „atmosfera unică" a lumii poetului, „imponderabile elemente de magie poetică, de-abia simțite, vag întrezărite, bănuite". Ceea ce ar trebui să recunoaștem la Arghezi, este concepția clasică despre poezie, în care „imaginea", prin substituirea limbajului comun cu cel poetic este o „deviație" de la „idee", în așa fel că prin echivalența de sens în actul gîndirii poetice „imagine" este reductibilă la „idee". Sau, cum ar fi spus Arghezi *însuși, comentînd simplicitatea ideii* poetului *în diversitatea imaginilor poetice*: „Am smuls cîteva versuri din spațiul eminescenn, ca să fac simțită tresărirea unei alte atmosfere de fiecare vers și umbra fiecărei imagini căzută într-altfel, după soarele deosebit care o zărește. În spațiul poetului, din bolta lui cea de sus, lumina inundă din toate părțile, divergentă. Haosul e incununat de o boră de ațîri lunatici". Iar la Blaga este o concepție modernă despre poezie, pentru că, spune el, „Poezia lui Eminescu e clădită pe mai multe portative. Ea e plină de complexe „personante", ale unor structuri subsidiare, și în asemenea aspecte trebuie să căutăm pe Eminescu.

Din prima motivație a „stîlului interior" al culturii, la Blaga, rezultă că „Ideea Eminescu", zămislită fiind din „fenomenul abisal", din „Stratul Mumelor", este ceea ce T. Arghezi numea „Muntele", privit însă din perspectiva inversă a adîncurilor lui nevăzute ale „pămîntului", „muntele sacru" al poeziei eminescene, ca să fac simțită tresărirea unei alte atmosfere de fiecare vers și umbra fiecărei imagini căzută într-altfel, după soarele deosebit care o zărește. În spațiul poetului, din bolta lui cea de sus, lumina inundă din toate părțile, divergentă. Haosul e incununat de o boră de ațîri lunatici". Iar la Blaga este o concepție modernă despre poezie, pentru că, spune el, „Poezia lui Eminescu e clădită pe mai multe portative. Ea e plină de complexe „personante", ale unor structuri subsidiare, și în asemenea aspecte trebuie să căutăm pe Eminescu.

Din prima motivație a „stîlului interior" al culturii, la Blaga, rezultă că „Ideea Eminescu", zămislită fiind din „fenomenul abisal", din „Stratul Mumelor", este ceea ce T. Arghezi numea „Muntele", privit însă din perspectiva inversă a adîncurilor lui nevăzute ale „pămîntului", „muntele sacru" al poeziei

eminesciana

„MUNTELE SACRU" ȘI FENOMENUL ABISAL (I)

ziei române, în ale cărui înălțimi „tăcerile" inconjoară graiul coardelor de harfă, căci, cum este explicată de L. Blaga, această vibrație, ea vine dintr-o „matrice", dintr-un „adînc" al integrării, ai confundării lui cu potențele stilistice creatoare, sub zodiile romănești ale „ideii Eminescu", care sînt elementele determinante ale spațiului-matrice al „ideii Eminescu" va trebui să se vadă în studiul operei poetului, dar de reținut este de pe acum că „Ideea", măsurată pe înălțimea „Muntelui", nu este o abstracțiune, ci o „realitate", și deci poetul care apare „sub zodiile romănești", nu este, istoric vorbind, un fenomen inexplicabil și imprevizibil în spațiul culturii românești, de vreme ce el aduce cu sine tocmai ceea ce aparține fondului tradiției, „stratului Mumelor", structurat în propria sa operă într-o formă personală, originală, ce depinde de geniul creației lui.

Cu aceste judecăți de pînă acum asupra modului poetic al „duhului eminescian" n-am făcut însă decît să motivăm cele două aprecieri făcute, în paralel, de T. Arghezi și L. Blaga, căci pentru fiecare din ei, în descendența lui Eminescu, aspectele fundamentale propuse nu concordă cu viziunea proprie lor poezii, perspectivele inversîndu-se. Pentru Arghezi, Intre Tăcere și cuvînt se interpune sensul „realității", **ai urîtului** ce preia funcțiile **frumosului**, în secțiunea stratului poetic central urîtul fiind prezent de jos al elanului spre înălțimile sublimului, în viziunea poetică a urîtului sacru. După cum, pentru Blaga, Intre Cuvînt și tăcere se interpune o vibrație care deschide în „interiorul" lucrurilor reale o **transcendență** a lor, prin „idealitatea" unui „dincolo : la pragul de sus al revelației lui ca mister"[4]. Intr-un plan imediat de influență culturală, pentru Arghezi raportăm la poezia lui Baudelaire „cobortirea" spre abisuri. Poetul **Florilor răului** îsi internalizează principiul pe o viziune nouă a unității lumii, care, dincolo de rupturile „spiritualității" și ale „animalității", nie dorinței de „a urca" și bucuriei de „a coborî", ere sensul reconstituirii ființei Intr-o Infruntare a două postulări simultane, spre Dumnezeu și spre Satana, Intr-un spațiu al diferenței, revelatoare de sens, în actul poetic care, Intreținînd conflictele Intre Aceiași și „celălalt", face din „alteritate" o conștiință a propriei finitudini, gîndită de poet Intr-o neîncetată căutare a unei treceri[5]. Și, tot așa, pentru Blaga, transcendența spre mister ca viziune proprie a poeziei lui, o raportăm la „noul stil", care dă poetului misiunea *de a pătrunde în inima lucrurilor „prezentificată" în spirit, care mentine funcția de cunoaștere a poeziei în Invitalia de a pune la îndoială speranțele, rupînd echilibrul Intre lumea interioară și cea exterioară în favoarea celei dintîi, cea de a doua fiind receptacolul spiritului, locul simbolurilor vizibile și sensibile, al tuturor analogiilor, cum gîndea Baudelaire, Intr-o poezie cu veleități metafizice, printr-o colorare o ideilor clare ale gîndirii în formele unei mitologii complexe, ca încercare a unei puteri misterioase de a pătrunde dincolo de gîndirea conștientă și chiar de formele superioare ale vieții afective! Dar, cu aceste raportări ale celor doi poeți la Baudelaire, se pune aici Intrebarea, care ține de „paradoxul" poeziei moderne, în Arghezi : în ce fel **imanentul**, de la **idee la imagine**, coborîndu-ne în stratul poetic central, se poate vorbi de o **descendență** cu act ce dă **transcendentului** înțelesul lucrurilor, sensul de „vrajă" a cuvintului, în revelația ideii ca imagine poetică, în așa fel că sensul dat de **lucrurî transcendentului** este unul de „căutare" a **ideii** în imaginea poetică ? Iar la Blaga : In ce fel **transcendentul**, de la **imagine la idee** ridicîndu-ne în stratul poetic central, este posibil în **imanent**, sau stîlul spus, în ce fel se poate vorbi de o **descendență** cu act ce dă sens lucrurilor din interiorul lor, sensul **revelator** al imaginii poetice, opusă **revelației** ca **idee** poetică ?

Intrebarea, privind pe Arghezi și pe Blaga, pentru a ajunge apoi la Eminescu, ține de „paradoxul" poeziei moderne, care constă Intr-o **inversiune** a termenilor opuși, ideea și imaginea, în constituirea sensului gîndirii poetice. Poezia clasică, în tratatele de retorică ale antichității, prelungite prin tradiția clasicismului pînă în secolul trecut, în rezistența ei față de Inoirile vîte odată cu romantismul, era concepută ca o concordanță Intre „idee" și „imagine", aceasta din urmă fiind doar o „deviere" a celei dintîi, o figură de exprimare în limbajul poetic, pus în paralelă cu exprimarea directă a limbajului comun. În poezia modernă, „deviația" devine o substituție necontrolată de raționamentul gîndirii „imaginii" ca „idee". Pentru poetica modernă, termenii opoziției nu sînt **substituitivi**, ci **recesivi**, adică unul este „pus" prin celălalt, în așa fel că termenul „primar", dominant, îl aduce după sine pe cel de al doilea, „recesiv", care, deci subordonat, dă **semnificație** celui dintîi.

Prin acest mod de a pune în relație termenii opuși, ideea și imaginea, în gîndirea poetică, găsim deci o motivare a **inversiunii** lor în viziunea „paradoxului" poeziei moderne, la Arghezi și la Blaga. Pentru Arghezi, poet al simțurilor și al materiei, primul termen, dominant, este cel „material", al „imaginii", Intr-o „vizualizare" a **realului**, iar al doilea termen, secundar, recesiv, este cel „ideal" sau „cerese", care dă semnificație celui dintîi printr-o ridicare spre un transcendent neexistent, Intr-o căutare „fără obiect". Pentru Blaga, poet al metafizicii și al misterului, primul termen, dominant, este cel „spiritual", al „ideii", iar cel de al doilea termen, secundar, recesiv, este unul „real", „pămîntesc", care dă semnificație celui dintîi printr-o „coborîre" spre un imanent „transfigurat", Intr-o căutare a absolutului în transcendența misterului".

Așadar, și în cazul lui Arghezi, ca și al lui Blaga, ca poeți moderni, viziunea poetică este o Unității lumii, ca o cădere din Primordial, pe care poezia tinde să o refacă printr-o neîncetată căutare a unei „treceri", ca reintegrare originară a lumii exterioare în cea interioară ; ea are în poezia lui Baudelaire un semn de început, ca o căutare teoretizată de el, ca sens al poeticului, în comentariile la aspectele poeziei romantice, pentru a găsi în ea germenele unei noi forme de gîndire poetică, în care și constă esența poeziei moderne. În poezia romantică a viziunilor „Intregului" lumii, dincolo de aspectele particulare, imaginea spune mai mult decît ideea : poezia este o lume pentru ea de devine, de la idee, imagine. În poezia modernă, „dincolo" de cuvînt înseamnă o „refacere" a Intregului lumii în „ideea" care, inclusă în „imagine", face din „imaginea" însăși „idee", deci un „dincolo" de cuvînt „în cuvînt" : poezia este o lume **în cuvînt**.

Cu această mutare din modernism în romantism, pentru a se găsi în romantism germenele modernismului, în poezia română ne situăm în momentul Eminescu, precursor al lui Arghezi, și Blaga în cele două direcții ale filosofiei poeziei lor, cu sensibilitate metafizică diferită, una Intr-o viziune a **imaginației**, și alta a **transcendenței**, Intr-un limbaj poetic care, în cele două sensuri opuse ale „alterității" în sentimentul „unității" lumii, face din relația „ideii" cu „imaginea" o alternare a „coborîrii" și a „ascensiunii", în spațiul gîndirii poetice, prin menținerea „paradoxului" în coincidența **opusilor**, a **unității**, în una și aceeași **lume**, care este lumea **poeziei**.

În Eminescu găsim această dublă funcție a limbajului poetic : de a spune „altcumva" o „idee", **prin cuvînt**, Intr-o mediație filosofică asupra lumii, și de a spune „altceva" în „imaginea" lumii, care este ea însăși o mediație asupra lumii **în cuvînt**.

Pentru **distincția** Intre „ideea" și „imagine", rămînînd în „spațiul mioritic" al poeziei, cităm din versurile poetului această metaforă a „poeticului", pentru sensul alcătuirii lui, în gîndirea poetică, în planul de suprafață al comunicării „ideii", din planul de adîncime al structurării ei ca „imagine", în **Panorama deșertăciunilor** : „Turma visurilor mele eu le pasc ca oi de aur / (...) / Una-i lumea-nchipuirii cu-a ei mîndre glori de aur. / Alta unde cerci viața s-o-ntocmești, precum un fasur / Cerc-a da fierului aspru forma cugetării reci". „Oile de aur", pe care poetul „le paște" în „turma visurilor" sale, sau „florile de aur" ale Inchipuirii, sînt modificările sau „figurile" limbajului, care, ca „imagini", primesc în comunicarea ideilor, o „deviere" a „forma cugetării reci, după concepția clasică despre poezie, dar care, în romantism, face din poezie un organ de cunoaștere a „inteligibilului : cînd, dincolo de cuvîntul ideilor ca vehicol de echivalare a lor, imaginea spune mai mult decît ideea, prin substituirea lui cu „imaginarul", acesta, la rîndul lui, purtînd semnele realității pe care gîndirea poetică o **transfigurează** în „idealitatea" poetică Dar la coincidența romantismului cu modernismul, imaginarul, din planul de profunzime al imaginii și construiește în planul de suprafață al ideii o **lume**. Prin ordonarea poetică a lumii prin limbajul revelator de sens, cînd ideea spune mai mult decît imaginea, pentru că, înlocuind ideea abstractă, ea rămîne în ea însăși imaginea, făcînd din poezie un organ de recreere a lumii, în **ideea-imagine** sau simbolul gîndirii poetice.

La Eminescu, în unele poezii, filosofia **poetului** este o mediație a filosofului, asupra unității lumii în timp și spațiu, gîndită ca **univers** Intre „Himitele" existenței lui, iar în altele este o ordonare poetică a lumii prin limbajul revelator de sens metafizic. După cum, în aceeași poezie se pot suprapune aceste două moduri de a gîndi poetic. După prima modalitate, în unele versuri ale cosmogoniei din **Scrisoarea I**, păstrate în aceleași file cu traducerea din **Critica rațiunii pure**, bătrînul dascăl este mediteză asupra „limitelor" existenței în timp și spațiu, poarta numele lui Kant, dovadă a referirii directe la filosof, devenit prin relațiile variantelor „Intelepiul" dascăl pe care îl poartă gîndul îndărăt, spre ceea ce mintea omului nu poate gîndi că a fost ceea ce este, „Iar colo bătrînul dascăl cu-al lui halină roșă-n coate / Intr-un calcul fără capăt tot socoate și socoate".

Eugen TODORAN

[1] T. Arghezi, **Eminescu**, „Vremea", 1943, p. 7—13.

[2] L. Blaga, **Spațiul mioritic**, ed. a II-a, 1936, p. 213—226

[3] E. Todoran, **Secțiuni literare**, 1973, p. 293.

[4] Id. **ibid.**, p. 253.

[5] *Jean Burgos, **Pentru o poetică a imaginarului**, ed. Univers, 1989, p. 239.*

[6] *M. Raymond, **De la Baudelaire la suprarealism**, ed. Univers, p. 384—385.*

Conflictul care generează mînia moșneagului din basm, și în urma căruia cocoșul este alungat de acasă și izvoare mai adînci decît poate părea în prima vedere. Nu doar zgîrcenia dicteazā babei refuzul de a oferi ouă moșneagului, ci și (mai ales), statornicirea într-o poziție socială care nu-i mai permite, din acest moment dat, înțelegerea valorii germinative a ouului. Căci în toate culturile străvechi, ouă poartă cu sine o complexă simbolistică procreativă, el fiind, pe rînd, fie oul primordial, din care a luat naștere Universul în integritatea sa, fie ipostaza, activă sau pasivă.

Am mai putea aminti oul de aur al mult rivnitei gāini din poveste, care nu numai că asimilează puterea de fecundare cu bogăția absolută, dar poartă încifrate în sine însemnele perenității, ale veșniciei, ilustrate de simbolica metalului prețios.

Ceea ce generează conflictul în basmul lui Ion Creangă este tocmai neînțelegerea (aparentă) a acestei valori supreme.

Asemenea personajelor balzaciene care nu înțeleg că menirea banului este aceea de a circula, de a se manifesta și de a se împlini ca valoare de schimb, acumulîndu-i, transformîndu-i, adică, în semn mort, baba din poveste refuză oului valoarea sa supremă, forța germinativă, în contact cu forța virilă, activă, masculină, destinînd toate ouăle consumului.

Nu este însă vorba, nici pe departe, de o neînțelegere ireconciliabilă. Ca în toate basmele lui Creangă, de altfel, tocmai termenii conflictuali oferă soluția rezolvării, prin așezarea lor în alte situații.

Actul bătrînului nu este atît lipsit de cuviință, cît provocator. Bătîndu-și cocoșul, moșneagul îi transferă, practic, virtuțile virilității, chiar dacă, deocamdată, nu și însemnele.

Să ne amintim că în simbolistica japoneză medievală, cocoșul reprezenta virtuțile războinice prin excelență, forța, tenacitatea, cruzimea chiar. Să mai amintim apoi luptele de cocoși, foarte frecvente și foarte apreciate în multe din societățile arhaice, pînă azi, ca semn al înfruntării virile prin excelență.

Pe de altă parte, cocoșul reprezintă, în folclorul românesc, dar și în alte

aniversări

PUNGUȚA CU DOI BANI

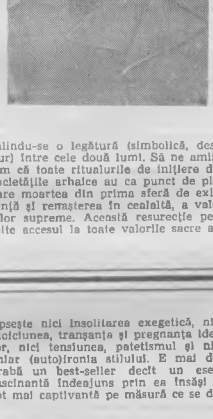

bilindu-se o legătură (simbolică, desigur) între cele două lumi. Să ne amintim că toate ritualurile de inițiere din societățile arhaice au ca punct de plecare moartea din prima sferă de existență și renașterea în cealaltă, a valorilor supreme. Această resurecție permite accesul la toate valorile sacre ale arii de cultură, puntea de legătură între două lumi, acela care alungă forțele întunericului, în zorii zilei, dar și acela care pătrunde în tărîmurile veșnice, așa cum ilustrează obiceiul de înmormîntare de a da de pomană un cocoș, peste mormînt, în acest fel stabilindu-se o legătură (simbolică, desigur) între cele două lumi. Să ne amintim că toate ritualurile de inițiere din societățile arhaice au ca punct de plecare moartea din prima sferă de existență și renașterea în cealaltă, a valorilor supreme. Această resurecție permite accesul la toate valorile sacre ale colectivității. Dacă asimilăm, astfel, plecarea cocoșului cu o moarte simbolică, prin dispariția sa (tîgerii ce urmau a fi inițiați erau închiși într-o colibă din mijlocul pădurii, dispărînd din viața socială a comunității), putem identifica episodul cu un schimb de valori de la o generație la alta și, după cum vom vedea, investirea următoarei generații cu însemnele procreative, prin transfer magic.

Actul violentării cu care este alungat de acasă cocoșul este unul viril prin excelență. Cocoșul găsește pe drum punguța cu doi bani, dar nu reușește să o ducă imediat acasă, deoarece nu făcuse dovada meritelor care i-ar fi permis aceasta. Cu alte cuvinte, el este supus unor probe inițiatice, războinice, care, trecute cu bine, îi vor asigura de acum înainte un loc printre bărbații comunității. Bărbăția apare, astfel, în societățile tradiționale, o calitate nu intrinsecă, în funcție de sexul nou-născutului (fapt inițiplător), ci un bun dobîndit, în urma unor acte de curaj și de îndrăzneală, care oferă astfel virilității un caracter dobîndit, statornic, definitiv.

Pe de altă parte, bătrîna și gāina se reprezintă un alt aspect al transferului simbolic de care aminteam. Elementul feminin este pasiv în toate societățile culturale străvechi. El generează conflict între adversarii de sex opus, înfruntarea dintre adversari avînd întotdeauna drept răsplată supremă grațiile rivnite ale unei alese.

Observăm că și în basmul **Punguța cu doi bani**, după ce va fi generat conflictul, gāina iese din scenă. Ea rămîne în continuare prezentă, însă, prin dorința neastîmpărată cu care un chip a cocoșului, de a se întoarce acasă cu trofeele dobîndite în urma actelor de vitejie, și, mai ales, cu acela suprem, al bărbăției dobîndite și (re)descoperite de o nouă generație.

Găina, aflată în prim-plan în debutul basmului, rămîne în plan secund, cocoșul aducînd acum bogăție, putere, elementul feminin după ce va fi fost cucerit, dispărînd din sfera de interes a vieții sociale din societățile tradiționale.

Gheorghe SECHEȘAN

Există cîteva pariuri false pentru critica noastră. Nu prea multe, dar cu atît mai primejdioase. Între ele, Caragiale este, de departe, cel mai riscant, ceva mai abitir din toate. Eminamente fatal, ba chiar putem pentru ca să zicem „fatalism". Pentru că pretinde nu numai o cursă extenuantă de inteligență, o vervă a comentariului fără pasaje de blazare, o viziune capabilă de inclitare și revuluție exegetică, dar și o tensiune a stilului pusă la încercare într-un greu paradox: comentariul, deși obligat într-un fel la asta, nu poate atinge, totuși, incandescența patetică: nu permite constituția ... operei. Ocazionat intuitivul, deși jenat oarecum, entuziasmul îi apropie pe exeget de confratele Rică Venturiano, făcîndu-i să sară peste fragila delimitație în interiorul rezervației caragialești. Riscul de a deveni personaj este, însă, doar primul dintr-o serie, deși nu cel mai inocent. Exegetul joacă, astfel, tot timpul pe o funie întinsă, înpins, dintr-o parte, spre entuziasm, de valoarea operei, și, din cealaltă, spre o atitudine (auto)ironică (și, deci, relativizantă), de spiritul acelei. El trebuie s-o aducă de fiecare dată cu un sul subtire și să aibă o diplomație ceva de special. Criticul nu-i, în general, un om liber, dar al lui Caragiale cu atît mai puțin. Spre decepțiile de mai glorioasa, dar și mai toleranta, eminescologie, caragialogia — spre a fi — trebuie să fie eclatantă. E o condiție minimală, strict necesară, deși, firește, nu și suficientă. Deși cu „meteoghele mogherne" textul zace numai în aplicațiune și talentul nu i doar ghe vreo samă", spectrul ridicolului însoțește ca o umbră a penitei exegeza, înhățînd-o îndată ce nu-i în același timp spumoasă și profundă. Caragiale este singurul nostru scriitor care își trînză singur comentatorii, cu toate că n-a fost scutit nici el de nepotiții. Mircea Iorgulescu are perfectă dreptate: o carte pînă despre Caragiale „este o (...) performanță". A sa, din nefericire, nu e, așa încît e regretabil de scurtă, cu atît mai scurtă cu cît nu-i lipsește nici insolitarea exegetică, nici violențunea, tranșanța și pregnanța ideilor, nici tensiunea, patetismul și nici chiar (auto)ironia stilului. E mai degrabă un best-seller decît un eseu, fascinantă îndeajuns prin ea însăși și tot mai captivantă pe măsură ce se dă-

Criticul și moralistul

rulează. Din acest punct de vedere, e o carte neterminată, lăsînd fascinația în punctul el culminant, autorul însuși fugind îngrozit, cu vorbele lui Tipătescu pe buze: „Ce lume! ce lume! ce lume!". Nu una, ci două lacune — sau vicii —, declară autorul însuși, are această radiografie a lumii lui Caragiale, a subsolului și a fațadei sale. Și nici chiar mărunte. Unul este „absența oricărui accent polemic" ceea ce, fiind vorba despre o carte semnată de Mircea Iorgulescu, e nu doar stupefiant, dar și peste poate. Să fi trecut oare peste noapte scrisul său decis, voluntar și tăios, eminamente combativ și incisent, sub zodia toleranței și a bunei vecinătăți cu opiniile contrare? El însuși vecin cu vesela republică podgoreană, să fi părăsit tradiția insurgentă și să-și fi mutat scrierea auțuită în plata endependenței? Garantăm invențiuni fictive. Mai degrabă exigența concizie a eliminat, pe de o parte, latura explicit polemică a eseului, iar, pe de alta, autorul însuși a încercat să privilegieze mai curînd complementaritatea viziunii sale decît calitatea ei sistematic opozantă. Dar inervația eseului a profund polemică, deși Mircea Iorgulescu și-a relegat voluptatea contrazicerii din dorința de a juca scurt, scurt. Ai dollea lucru care lipsește cărții, este actualizarea ei. Mircea Iorgulescu „calculîpsește" să ne asigure de asta expres, așa că fie: eseului îi lipsește ceea ce mai curînd îi prisosește. Căci fatalmente el este, din această perspectivă, un discurs alegoric. Cu pasagii mai translucide, mai transparente ori mai opace, dar infatigabil și incurabil elocvente. Teza fundamentală a cărții este coerența universului artistic caragialesc, coerență urmărită pe nivele și demonstrată pînă la nivelul celor mai neînsemnate particule. Trăncănealа de suprafață reflectă, astfel, o detracare morală de adîncime, dar această omonimie e consecventă pînă și în planul arhitectural ambiant, el însuși detracat. Alienarea străbate toate nivelele, atît pe cele aparente, cît și pe cele oculte, manifestîndu-se riguros atît en gros, cît și en detail. Avînd o parte etalată — carnavalul, și una ocultă și dirijuitoare — secția, lumea lui Caragiale își pierde caracterul dual în plan moral. Aici omogenitatea sa e cu adevărat eclatantă. Urmărind motivațiile de profunzime ale epifaniilor ei grotești, Mircea Iorgulescu ajunge să iasă din pielea strîmtă a unui simplu exeget, desfășurînd într-o bună măsură un discurs de moralist trimis în delegație în Inițiș inima infernului etc. El nici nu-și mascează, de altfel, crîpîtarea, raportul său stingînd adesea o coardă a vehemenței morale. Eticianul este aici sufletul criticului, deși, firește, Iorgulescu nu se avîntă în inadecvare. Dar fuga sa îngrozită din acest infern vesel, tamam de la banchetul detracării, cînd coana politica se pregătea să-i ofere cupa de șampanie, este un reflex moral. Cel ce fuge nu-i criticul, ci eticianul: primul rămîne fascinat, în vreme ce al doilea fuge zguduit de oroare.

Al. CISTELECAN

plastică

Mereu tînărul Alfons Vezoc

La ultimul său vernisaj, Alfons Vezoc prezintă cu aceeași prospețime coloristică, în aceleași armonii perceptibile multisenzorial, o multitudine de alternative tematice, în ulei și pastel, extinzîndu-se de la exuberanța celor mai largi spații naturale pînă la riguroziatea morfopsihică a portretului.

Mai mult ca atîtdată, am fost tentat să descopăr, în plastica sa actuală, relația dintre creator și obiectul creației, dintre influxul și efluxul de substanță și aceasta.

Elementul principal de eflux, de revărsare personală, se descoperă mai ales în forța de individualizare a temei, în refuzul monotoniei. El știe, din investigațiile anterioare, că fiecare colț de natură conține nenumărate valențe picturale, în funcție de orar, de incidența plasamentului, de luminozitate, de schimbările dinamice ale spațializării. De aci pornește o altă particularitate a propunerilor sale și anume simbioza organică dintre vibrația interioară și interpretarea ambientului, care include amprenta candorii și a generozității, preschimbîndu-se într-un manifest discret, rostit în surdină, împotriva degradării naturii.

O altă coordonată a lui Vezoc, cel de ieri și cel de azi, e reprezentă de dorința de a scoate din anonimat peisajul cîtadin, un cîtadin pulsatil, nesufocat de expedierile în medievalism, nestrivit nici de zăpezile abundente dar nici de explozîile de verdeață.

Cea de-a doua intenție care m-a provocat la vernisaj și pe care o simțeam că așteaptă rezolvări deopotrivă din partea spectatorilor (Vezoc nu se poate plînge că nu are destul admiratori), a fost aceea de a descifra — la modul colocvial — ceea ce e constant și ceea ce e nou în arta lui Vezoc. Constante sînt: armonia calmă a culorilor, refuzul contrastelor, muzicalitatea de structură ușor arhaizantă, puritatea optică, efectele relaxante, neacceptarea căutărilor epatante și, cu precădere, echilibrul volumelor și măiestria punerii în pagină. Am fi nedrepți însă dacă nu am notifica și inovațiile, căci ele există și trebuie respinsă ideea după care Vezoc a spus tot ceea ce avea de spus. Se simte în unele din actualele sale uleiuri, o nouă dezinvoltură a glisării penelului, care are curajul de a părăsi trăsătura de filigran, prin care pensula intră în concurență cu pastelul, ajungînd la un balans mai liber, în măsură de a regenera prospețimea și tîrîmul naratiei, caracteristică afiată de asemenea pe filiație impresionistă. Mai semnalăm interioarele țărănești cu o subtilă vibrație a obiectelor, pitorescul nedezmințit al spațiilor rurale și, mai ales, procedeul, un mai mare curaj în folosirea neconvențională a combinațiilor coloristice; devenind mai contrastante ele redau tematicii un plus de vitalitate precum și o mai mare forță de comunicare.

Lucrările lui Alfons Vezoc rămîn, pe mai departe, ferestre deschise către cer, către om și natură, alcătuind un univers al seninătății și candorii, o invitație la poezie și la meditație sobră dar responsabilă, un manifest împotriva agresivității și a poluării morale. Acesta a fost Vezoc, acesta este și, oricît am vrea, nu am putea găsi alți termeni pentru a-l defini.

Prof. dr. M. DRAGOMIRESCU

orizont arădean

SUPLIMENT EDITAT ÎN COLABORARE CU COMITETUL DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ ARAD ȘI CENACLUL DIN ARAD AL UNIUNII SCRIITORILOR

Ecologie și educație

În urma cu trei ani, la începutul lunii iunie, timp de cîteva zile Aradul găzduia cea de-a treia Conferință națională de ecologie. Manifestare de proporții, la care au participat peste patru sute de specialiști din diferite domenii, conferința a prilejuit abordarea unui număr impresionant de teme în cadrul celor șapte secțiuni. Dacă pe atunci i-ar fi fost greu oricui să-și formeze o imagine cuprinzătoare asupra problemelor dezbătute, astăzi, prin volumul recent tipărit sub coordonarea lui Steica Godeanu, Horia Truță și Aurel Ardelean — **Ziridava XVII. Cunoașterea și valorificarea optimă a resurselor naturale**, Arad, 1988 — cititorul are la îndemînă o carte de peste șase sute de pagini, valoros instrument de lucru ce surprinde aria preocupărilor specialiștilor din țara noastră și nivelul la care au ajuns cercetările în această sferă de activitate.

Volumul la care ne referim în aceste rînduri cuprinde, într-o primă secțiune, lucrările dedicate ecologiei generale și ocrotirii naturii, comunicări din care se degajă, așa după cum sintetiza și Viorel Soran, ideea optimistă că în pofida influențelor negative pe care le are acțiunea umană asupra naturii, revoluția tehnică și științifică contemporană oferă „un drum încă deschis și posibil de reîntoarcere „omului în natură pe o treaptă superioară". Pentru aceasta e nevoie însă de cunoașterea temeinică și respectarea riguroasă a principiilor ecologice fundamentale ale ocrotirii naturii. În această direcție avem la dispoziție noi cercetări științifice, atît cu caracter fundamental, cît și aplicativ în ceea ce privește structura și funcțiile ecosistemelor terestre naturale și seminaturale (secțiunea a doua).

Între ecosistemele care prezintă un interes deosebit pentru viața umană se numără, în mod firesc, cele agricole (secțiunea a treia din lucrare), dar și cele acvatice (secțiunea a patra), probleme deosebite ridicînd ecosistemele create artificial, atît din punct de vedere tehnic, cît și din perspectivă ecologică. Se relevă, astfel, că ecologia omului și habitatul acestuia ocupă un loc prioritar în cîmpul investigațiilor, între cîștigurile dezbaterii din secțiunea a cincea, dedicată acestor probleme, înregistrîndu-se și conceptul de sociocenoză, după cum subliniază academicianul Ștefan Milcu, ori cel de fiabilitate a ecosistemelor, precum și metodologiile verificate în cercetările de teren și experimentale.

Progresele obținute în ultimii ani pe linia perfecționării metodelor de lucru și a tehnologiilor sînt scoase în evidență și în secțiunea a șasea a volumului în care sînt analizate în mod deosebit impactele ecologice ale poluării și epurării, căile de optimizare și de intensificare a acțiunilor vizînd protecția mediului înconjurător. Pentru prima dată în istoricul conferințelor de ecologie, la Arad a fost organizată și secțiunea „Economia și organizarea protecției mediului înconjurător" (secțiunea a șaptea, ale cărei comunicări nu sînt cuprinse în volumul despre care discutăm aici, ele urmînd să fie publicate într-un caiet de studii de către Institutul de ecologie socialistă).

Prin întreaga sa tematică, lucrarea se constituie într-un puternic imbold educativ, mîlitînd pentru formarea și dezvoltarea, la scară de masă, a unei conștiințe ecologice, pentru revizuirea atitudinii și statutului omului în raport cu natura. Omul trebuie să învețe, să fie educat că nu-i suficient să-și menajeze numai semenii, ci trebuie menajat la fel de mult și mediul în care trăiește, iar în această direcție singura soluție este aceea de trecere de la spiritul de cuceritor al naturii la acela de asociat al ei.

Ioan BIRIȘ

Primăvara merge la teatru... (III)

A dat teiul în floare, nici că se putea adăpost mai potrivit pentru (binecunoscuta) Pupăză. Nemulțumită, totuși, aceasta s-a strămutat (cu tei cu tot) la Teatrul de marionete : „Amintirile" lui Creangă au devenit, grație dramatizării lui DOREL SIBIU, un fermecător spectacol. Lumea fascinantă a copilăriei marelui povestitor și-a găsit loc pe mica scenă, de acolo fiind gata să (re)pornească, plină de prospețime și strălucire (dată de cuvînt), în lumea cea mare. Marionetele „trăiesc", fiind însuflețite de spiritul lui Creangă, micii spectatori se lasă furați de isprăvile lui Nică, spectacolul este unitar și la aceasta au contribuit : experiența lui Dorel Sibiu — care a știut să păstreze ineitatea pecetea humuleșteanului, „legînd" cu abilitate episoade bine alese ale „Amintirilor din copilărie", ei fiind, altfel, un remarcabil nume în literatura pentru copii, regia semnată de Francesca Simionescu (măcar că sînt și unele ezitări în cursul spectacolului), scenografia Zoei Eisele Szücs, ilustrația muzicală a lui Nicolae Bălan și, în sfîrșit, excelenții artiști Carmen Mărginean, Julieta Corbu, Adela Gheorghe, Ileana Tat și Alexandru Mermeze. La același teatru, o (altă) „Rază de soare" : spectacol-recital după piesa lui **Al. T. Popescu**, în care Adela Moldovan și Aurica Spirk și-au dezvăluit virtuozitatea (despre Iaurii lor premiați s-a vorbit într-un număr anterior). Și tot pentru copii (deși nu numai pentru ei), la teatrul „mare", un savuros spectacol după piesa „Cătălin cel drept și iepurașul înjelept", de **Ion Văran**. Cunoscutul actor și-a probat virtuțile de dramaturg, certe. Textul, moralizator fără ostentație, bine gradat, îngăduie bune prezențe scenice unor actori care participă cu vădită plăcere la „joc" ; dintre ei, Mona Tâna, într-o vervă năucitoare, Dan Antoci, Vasile Grădinaru, Călin Stanciu ; o primă apariție (promițătoare) — Dorina Darie, evoluînd cu grație și eleganță.

Am pomenit despre spectacolele de mai sus, ele numărîndu-se printre darurile primăvăratice pentru cei mici.

Alte (bune) premiere : „Cerul instelat deasupra noastră" de Ecaterina Oproiu și „Audiență la consul" de Ion Brad. Oarecum iruditte, textele ce au fost puse în scena arădeană se despart nu numai prin mijloacele de exprimare artistică ; dacă în primul text, semnat de un dramaturg mereu incitant, cu replică inteligentă și tăioasă, limpede în idee (chiar dacă într-o scriitură aparent incîfrată, ori, citeodată, deconcertantă), „cuplul" e realizat pe baza aceloraşi dorințe, dîndu-i-se oarecari șanse de supraviețuire, ratate din dublă culpă în cele din urmă, în celălalt, semnat de un autor, venit dinspre poezie și proză (și nu oricum), „cuplul" e doar un pretext și este, categoric, condamnat de la început la eșuare. În spectacolul cu piesa Ecaterinei Oproiu, regizat de Dan Necșulea și în scenografia lui Onisim Colta, am avut prilejul să vedem doi actori de primă mînă. El și-au sărbătorit, astfel, douăzeci și cinci de ani de teatru. Maria Barboni Petrache a trăit acut drama eroinei sale, care și-a vîndut visul de a ajunge o mare actriță în schimbul iluziilor oferite de un soț care a amăgit-o cu mirajul pămînturilor străine. Ion Petrache, stăpînind toate „uneltele" actoricești, instăpînește și scena, așa cum ne-a obișnuit ; a trecut cu ușurință de la o stare afectivă la alta, a dezvăluit, pe rînd, „fețele" personajului său. Citindu-i în suflet, l-a „trădat", înfățișîndu-ni-l ambițios și blazat, slugarnic și imperativ, gata la orice pentru a-și atinge scopul, negoțind la nesfîrșit himere, sentimente, vorbe. „Audiență la consul", spectacol ce a evoluat sub bagheta regizorală a unui Constantin Codrescu, îl relevă pe Ion Brad într-o altă ipostază decît cea preacunoscută. Știința aducerii în scenă a unor tipologii umane ține, fără îndoială, mai mult de experiența remarcabilului prozator care este (poetul, deja „clasicizat", își face simțită prezența doar prin unele ecouri lirice — dorul de țară, delicatețea unor simțăminte umane). L-am văzut pe Ion Costea evoluînd cu morgă și tact într-un rol dificil, pe Ion Văran l-am recunoscut în toată-i generozitatea actoricească, creînd un primar omenos cu un fin umor (tărăneșc, în sensul cel mai bun al cuvîntului) ; Mihaela Murgu a fost (chiar) „femeia disperată", Constantin Florea un consul care trebuie să le facă și desfacă pe toate, Călin Stanciu un șofer cu inimă de aur, Emilia Dima Jurcă o inteligentă și înțelegătoare secretară, George Șofel un personaj pitoresc, agasant și ridicol în dimensiunile rolului de „soț internațional" ; Teodor Vușcan și Dan Covrig cu Gina Cazan și Maria Barboni realizînd roluri episodice bine conturate, iar Vasile Grădinaru și Mona Tâna „colorînd" spectacolul au contribuit la transpunerea scenică a unui text dramatic bine construit, în care detaliile se adună într-un întreg care poartă un nobil mesaj patriotic.

Florin BĂNESCU

Album liric

(din poeziile premiate la concursul „MIHAI EMINESCU, ARAD, 1989")

BUNICUL

Pălăria lui de pai
Stă rezemată de speteaza
Unui biet scaun.

Fotografia de nuntă agățată în cui.
Toporul ce n-a ruginit în mîinile lui.
Vechea sobiță de tuci.
În spate, perețele scorojit al odăii.

Ce-aș mai putea să vă descrin ?
Surîsul lui orb ?
Mîna sa tremurîndă ?

POVESTE DESPRE O FATĂ FRUMOASĂ

Nici nu știu cînd am descoperit-o
În mulțimea care aștepta răbdătoare
sosirea metroului
Nici nu știu cînd am intrat
împreună în vagonul gălbui
Cu o ușoară crispare în suflete
Pricinuită de fugara atingere
a umerilor
Nici nu știu cînd am uitat
la suprafață
ca o apă cristalină
pe care plutesc pești
argintii și plante
multicolore,
ducînd la lumină
cel mai iubit
și cel mai visat cuvînt :
pacea !

Cînd ne-am privit pentru prima dată
Ochi în ochi
Dorință în dorință

Virgiliu Cătălin BRAESCU,
elev, București, premiul II

COPIII LUMII

Copiii lumii
au inimile
trăsăturile blînde ale feței,
mîinile munceite.
Dacă aș putea, aș face tablou
să vorbească
în glasul tău domol.
Desigur, voi face tablou
și vei sta în cea mai mare expoziție
din lumea mea !

SINGURĂTATE

Lui EMINESCU

Singurătatea
înconjoară lumea
ca un cal ;
fiecare am
își poartă singurătatea
lui.

Adrian S. BODEA
elev, Arad, Premiul Consiliului Județean Arad al Organizației Pionierilor

MAMA

Știi, cred că odată
am să pictez un tablou,
în care vreau să cuprind :
cerul din ochii tăi mari,

PATRIA MEA

Am învățat să-ți cunoș suspinele...
Și dorurile tale le știu
Din tălăngile oilor
Și din nechezatul cailor.
Mi le-ai trimis prin vorba vîntului
Și prin foșnetul frunzelor aurii.
Crișul Alb, prin susurul lui, mi-a
spus
Că ești frumoasă.
Și Mureșul mi-a spus aceleași vorbe.
Iar cetățile tale
Mi-au povestit trecutul tău —
Patria mea.

Adriana BABA,
elevă, Incu, Premiul Consiliului Municipal Arad al Organizației Pionierilor

Cu Opere vol. XVI * se încheie Ediția Națională Eminescu. Pentru ca ediția să fie completă, mai trebuie să apară volumele X și XV, lucru posibil de realizat încă în acest an centenar. Ediția critică întemeiată de Perpessicius a fost în continuare îngrijită de un colectiv de cercetători de la Muzeul Literaturii Române. Dimitrie Vatamaniuc este responsabilul secțiunii de corespondență și documentare și comentariile, Petru Creția este responsabilul filologic al ediției, transcrierea filologică a textelor fiind asigurată de Oxana Busuioceanu, Simona Cioculescu, Anca Costa-Foru, Claudia Dimiu, Aurelia Dumitrașcu, Alexandra Surdu.

Dimitrie Vatamaniuc realizează, în începutul volumului, o amplă cronologie (1850—1889) care prezintă datele privind viața și opera lui Eminescu pe baza documentelor și a primei publicări a scrierilor sale. În „Lămuriri asupra editării corespondenței și documentelor", D. Vatamaniuc precizează: „Corespondența și documentele pe care le tipărim în acest volum acoperă perioada 1864—1889 și se constituie într-un jurnal în care se reflectă preocupările poetului în etapele succesive ale activității sale. Capitolul cel mai extins îl formează corespondența oficială cu instituțiile din vremea sa. Corespondența cu membrii familiei, I. Negruzzi, T. Maiorescu, I. Slavici și alte cîteva persoane se interferează cu cea oficială, împlinind îndeosebi biografia sa intelectuală și sentimentală". Cronologia nu este o simplă înșiruire de date, cum s-ar putea crede la o superficială privire, ci structurează coordonatele unei biografii a lui Eminescu, care va integra informații, înainte necunoscute. Volumul cuprinde multe reproduceri după manuscrise și documente, ceea ce aduce un plus de siguranță asupra exactității acestora și, totodată, conservă în ediție ceea ce, cu trecerea timpului, se poate deteriora.

Desigur, unele scrisori sau documente au mai fost publicate în reviste sau în ediții sau apărute, de la Scrieri politice și literare (1905) de Ion Scurtu, pînă la Eminescu în documente de familie. (Documente literare — 1977), de Gh. Ungureanu, prezentate, de altfel, în „Tabloul ediațiilor". Publicarea, însă, integrală a tot ceea ce se cunoaște pînă acum din corespondența lui Eminescu este de natură să permită o viziune complexă și completă asupra personalității sale. S-ar putea să mai existe scrisori în arhive particulare, care nu ar putea aduce, însă, o modificare substanțială.

Volumul cuprinde, mai întîi, pe ani, corespondența trimisă. Aici D. Vatamaniuc a inclus și rapoarte, proceseverbale, circulare din timpul revizoratului școlar, precum și tabloul general de organizare (și reorganizare) al „școalelor rurale" din cele două județe. Între corespondența trimisă și corespondența primită se intercalează documentar I—II, cuprinzînd documente importante referitoare la poet, cu foarte multe reproduceri. Cele mai multe scrisori le-a primit poetul de la Veronica Micle. D. Vatamaniuc opinează că această corespondență, dacă s-ar fi păstrat în întregime, ar fi însumat cel mai mare număr de scrisori adresate unei persoane particulare. Asupra acestui roman epistolar erotic s-a mai insistat.

Cele mai vechi mărturii din cadrul corespondenței oficiale sînt cele din timpul activității de la Botoșani (1864). D. Vatamaniuc observă că în cele două trupe teatrale (Iorgu Caragiali și Mihai Pascaly), Eminescu a îndeplinit și oficiul de secretar, „neatestat în documente administrative", întocmind diverse acte către forurii oficiale. Extrem de sugestive și revelatoare pentru atitudinea de înaltă ținută patriotică sînt textele din timpul studenției referitoare la pregătirea serbării de la Putna. Documentele din perioada revizoratului școlar ni-l înfățișează pe Eminescu preocupat de soarta școlii cu aceeași dăruire și pasiune pe care le-a dovedit în orice activitate unde și-a pus întotdeauna o parte din viață. Sînt aici idei ce vor reveni în strălucitoarea sa publicistică de la „Timpul". Aprecind în comparație corespondența, editorul remarcă: „Dacă pentru corespondența privată avea nevoie de-o anume stare de spirit, nu același lucru se întîmplă în cazul corespondenței oficiale. Personalitatea sa de luptător se găsește aici în largul său. Multe din aceste scrisori stau alături de cele mai strălucite pagini de publicistică". Cu încheierea Ediției Naționale, o nouă pagină se deschide în interpretarea operei eminesciene.

Alexandru RUJA

* M. Eminescu Opere XVI, Editura Academiei R.S.R., 1989.

cronica literară

EMINESCU

•ex libris•

Nu știu care teoretician al literaturii va accepta definiția lui Carpentier, după care, toate marile romane ale epocii noastre au început prin a-l face să exclame pe cititor: «Asta nu-l roman !». Dacă-i adevărat că întotdeauna excepționalul anulează seria, iar capodopera o desăvîrșește în această anihilare, tot atît de adevărat este că un „superprodus" — oricît de ieșit din comun ar fi — nu iese din sfera noțiunii în care a fost conceput. De altfel, nu opera supune teoreticul în astfel de afirmații, ci teoreticul creează aspecte fascinante ale unei opere de multe ori îngenue.

O memorie în evoluție

(ALEJO CARPENTIER : „CONCERT BAROC")

Ce ne oferă deosebit Alejo Carpentier este viziunea cu totul străină față de fenomenul civilizației de pe „bătrînul continent". Într-o așa măsură încît, la un moment dat, lucrurile nu sînt foarte diferite de un text S.F. în care reprezentanții unei lumi cosmice, chiar dacă a citit enorm despre o altă lume și a făcut eforturi conștiincioase de a pătrunde în ea, nu-l poate accepta realitățile decît drept literatură, dreptconvenție. Situațiile sînt atît de total diferite pentru Stăpînul, bogătaș sud-american provenit dintr-o familie trăgînd-se din conchistadori, încît, neputîndu-le prinde logica, ele se derulează prin fața sa într-o lipsă a cronologiei reale și a înțelesului acceptat în locurile unde ajunge. Este adevărat, un prim contact poate stabili și este la rîndu-i ușor acceptat, mai ales că vine cu mult bănet, dar mai departe lucrurile nu se mai leagă și Stăpînul dorește să se întoarcă înapoi în lumea din care a venit, singura aptă de a-i oferi o atmosferă respirabilă fără intervenții artificiale. De aceea, multele comisioane pe care trebuie să le ducă din Europa în lumea lui nu vor mai fi procurate, chiar dacă lumea lui trăiește dintr-o deformată preluare a continentului-mamă. Dar ceea ce preia America nu mai este de mult ceea ce predă Europa.

În schimb, servitorul negru va rămîne fără regrete pe bătrînul continent. El, cel lipsit de strămoși din lumea veche, se adaptează ușor și fără prejudecăți. El nu caută o civilizație asimilabilă celei păstrate în sîngele său și n-are de ce să fie dezamăgit cînd aceasta civilizație i se relevă altfel, deoarece transformările pe care ea le-a suferit nu sînt aceleași cu cele petrecute în memoria străbunilor, o memorie și ea în dezvoltare, dîndu-i obiectul drept de viață și de preschimbare.

Uneori muzica dă impresia unei arte ce acceptă mai ușor elucubrațiile. Într-un astfel de univers se încurcă Stăpînul. Dar asta este doar forma. Conținutul este dat de revolta vieții independente a imaginației sale și a străbunilor săi față de cealaltă viață, cea reală și de multe ori mai puțin probabilă decît gravele deformații pe care o memorie neastîmpărată le-a lăsat să crească. Și ca întotdeauna, realitatea ajunge în astfel de cazuri să dea impresia celei mai incredibile minciuni, celui mai fantastic baroc.

Gheorghe SCHWARTZ

S-a înălțat încă o stea

Iarba e aspră și mare. Înaltă. Are în spic maturitatea verii acestui august 1988. La cîțiva metri abia, betonul rece în datoria sa, fierbinte sub arșiță — pista de decolare. Iar noi — Pisica, Vanda și eu — pîtiți, prăbușiți în ierburile ușor decolorate, sălcii. Mestec în gură un fir de iarbă... așteptăm. Tunetele prelungi sînt motoarele. Mersul. Glasul lor.

Am descins în această arșiță a Bărăganului, ne-au invitat băleții de pe supersonicele de vînătoare. Venim de la Ploiești, am trecut pe acolo să-mi iau fiica (Vanda) ; de pe cer s-o iau, de pe avioanele de școală. S-o aduc aici, între alte avioane, sub un cer făcut din albastru, necuprins și forța cutremurătoare a acestor avioane „serioase". Și acum, culcați în iarba înaltă, privindu-i... Clipele de stopare, încercare, „amușinare" în pragul pistei. Comanda decolării în căștile radio de zbor și urletul apocaliptic al motoarelor. Flacăra supra-alimentării regimului de forțaj și țîșnirea alcătuirii avion... cum să-i spui ?! : o mașină din oțeluri și dural, ticsită cu aparatură, adăpostind OM, supusă focului propulsor și comenzilor gîndirii și minuirii omului, care se smulge cu peste 300 km/oră de pe betonul cenușiu...

— A fost tata !...

Stau pitit între fata colonelului și Vanda. Știu că ceva se răstoarnă în copila mea : ceea ce se petrece aici, acum (vede și simte) depășește „știutul despre avioane și zbor" — aici avioanele sunt săgeți, motoarele foc tunător, piloții supremi. Oamenii înșiși...

Dacă ar cădea carnea de pe oasele trupului, prin tortură, dacă oasele s-ar dezlega prin vibrație și rezonanță, ar fi cumplit. Chinuitor. Monstruos. Așa însă (deși aceste senzații încearcă la trecerea imediată a avioanelor), este emoționant și minunat — decolează băleții !

— A fost tata !...

Acum însă...

Un mare „V" (de la victorie, bine-nțeles) rămîne peste cele ce s-au întîmplat. Rămîne titlul ultimei sale cărți ! Căci este o victorie zborul (astfel ajuns) și o subtilă victorie neostentativul, dar solidul palmares al pilotului scriitor a zece bineștiute cărți : D.D. : DORU DAVIDOVICI.

— A fost tata... cel care tocmai a decolat !

Aceste puternice avioane se înalță pînă aproape în zarea Luceafărului. Urcînd, ducînd oameni acolo. Pe cei îndrăzneți, neasemuiți, îi duc. Uneori pentru totdeauna. Așa cum de data aceasta. Ei nu cad (chiar dacă se zdrobesc), ei se înalță. Te dor oasele trupului cînd rezonează un astfel de zbor. Și inima te doare. Pentru că ei sunt aproape. Și zborul lor îți este aproape. Și omenia lor, valoarea, modestia, atît de bine ascunse sub costumul zborului suprasarcină... cînd este o suprasarcină să pleci astfel ! Pentru că și rămîi, categoric rămîi ! Ești, devii astfel alor tăi, al nimănui și-al tuturor. Un fel de stea pe cer...

Aviația pierde un bun zburător, scrierea românească contemporană un scriitor valoros, societatea un om demn, doi copii își pierd tatăl, eu mi-am pierdut prietenul — toți cîștigăm însă o nouă stea pe cer ; iată, tocmai a decolat spre...

— A fost tata !...

— Așa-l, Irina (Pisico — îți spun cum îți spunea el), a fost tatăl tău, scriitorul, pilotul de vînătoare, DORU DAVIDOVICI.

Cornel MARANDIUC

Întîlnirile revistei „TEATRUL"

Pentru a doua ediție a întîlnirilor revistei „Teatrul", a fost ales Aradul și nu întîmplător, după cum remarca și coordonatorul spectacolului, distinsul critic de teatru Victor Parhon, ci pentru că în aceste locuri se semnalează o mișcare culturală de prestigiu, o viață artistică animată, existînd destule argumente pentru a le dovedi : scriitori de certă valoare, muzicieni și plasticieni inspirați, actori talentați, precum și o tînără formație coregrafică — „Alter ego" — distinsă cu premiul I în trei ediții consecutive ale Festivalului național „Cîntarea României". Iată, deci, că pe scena Teatrului, vreme de cinci ore am participat la un spectacol de poezie, dans și muzică, spectacol realizat cu reală iubire pentru Teatru, din dorința mărturisită de a prilejui publicului arădean o „întîlnire" cu actori de prestigiu ai „scenei" românești contemporane : Ion Besoiu și Mariana Burulană, Constan.in Codrescu, Ion Milnea, Anda Călugăreanu, Adriana Trandafir, Virginia Mirea sau mai tinerii Cerasela Stan și Dan Astilean. Actorii arădeni Gabriela Cuc, Ion Costea, Ion Văran, Valentin Voicilă, Dan Antoci, Mona Țăna, Mioara Ifrim și Constantin Florea au fost aplaudați în repetate rînduri, alături de colegii lor, impresionînd prin calitatea opțiunii, prin sinceritatea rostirii unor versuri din lirica noastră clasică, precum și prin interpretarea unor fragmente din cunoscute spectacole.

Prozatorii arădeni Florin Bănescu și Gheorghe Schwartz au citit cu aplomb cîte o proză umoristică, fiecare inspirată și incitantă, vădind o reală chemare pentru acest teritoriu „minat" al prozei, „minat" zic, pentru că presupune un umor inteligent, subtil, persiflant, un umor nativ, dar trecut prin „școala" marelui nostru umor clasic.

Spectacolul-recital „O rază de soare", premiat, după cum se știe, de ATM, susținut de Adela Moldovan și Aurica Spirk a reliefat din nou virtuozitatea acestor actrițe-minuitoare ale Teatrului arădean de marionete.

Mircea Micu, scriitor îndrăgit de publicul arădean, Ion Cristoiu, organizator al acestor admirabile „Intîlniri", în calitate de redactor șef al revistei „Teatru" și dramaturgul Mihai Ispirescu au fost prezenți pe scena arădeană în acest spectacol pe care l-am putea numi o „gală a artelor", în acest spectacol care, sîntem siguri, va rămîne multă vreme înscris în memoria afectivă a participanților.

Lizica MIHUȚ

viața asociației

„CTITORII ALE EPOCII NICOLAE CEAUȘESCU"

În cadrul manifestărilor organizate de Asociația Scriitorilor din Timișoara în cinstea marilor evenimente din istoria Partidului, Patriei și Poporului nostru — cea de-a 45-a aniversare a Revoluției de Eliberare Socială și Naațională, Antifascistă și Antiimperialistă din August 1944 și Congresul al XIV-lea al partidului —, pe șantierele Antreprizei de Construcții Hidroenergetice Rîul Mare—Retezat a avut loc o vizită colectivă de documentare a unui grup de scriitori membri ai Asociației, vizită ce a prilejuit un nou și semnificativ contact cu viața și munca eroică a constructorilor, a celor care edifică acest important obiectiv al economiei naționale. Circumscrisă sulfei de manifestări ale Asociației Scriitorilor din Timișoara desfășurate sub genericul „CTITORII ALE EPOCII NICOLAE CEAUȘESCU" și organizată în colaborare cu Comitetul de Cultură și Educație Socialistă al județului Hunedoara și Comitetul de partid al Antreprizei de Construcții Hidroenergetice Rîul Mare—Retezat, vizita de documentare colectivă a cuprins întîlniri cu oameni ai muncii, dezbateri în lumina Tezelor pentru Congresul al XIV-lea al Partidului Comunist Român, documentări la diverse puncte de lucru din cadrul șantierului, întîlniri cu elitorii. La sosirea în Colonia Brazi, grupul de scriitori a fost întîmpinat de tovarășul ing. Viorel Dănilă, directorul Antreprizei, Mihai Teleanu, secretar al Comitetului de partid, președintele Consiliului Oamenilor muncii, și de tovarășul Ioan Dumitru, președintele Comitetului sindical. În continuare, a avut loc o întîlnire cu factorii de răspundere, cu alți oameni ai muncii cu rezultate deosebite. Tovarășul ing. Viorel Dănilă, directorul Antreprizei, a făcut o largă prezentare a importanței obiectiv hidroenergetic de pe Rîul Mare, ctitorie a Epocii Nicolae Ceaușescu. Au fost evocate momente semnificative din istoria vie a șantierului, realizările deosebite ale oamenilor muncii de aici. La întîlnire au participat: ing. Viorel Dănilă, ing. Mihai Teleanu, Ioan Dumitru, ing. Dan Aurel, ing. Florin Antal, șeful biroului de producție, ing. Dorel Badea, ing. Ilie Bota, ing. Eugen Dărăban, Valentin Glas, inginer-șef al Autobazei, Zeno Hălmagi, șeful secției de producție industrială, Radu Ioan, șef de brigadă, Gabriel Ionescu, inginer-șef mecanic, Tiberiu Micu, inginerul-șef al Antreprizei, ing. Nicolae Militeiu, șef de birou mecano-energetic, maistrul Ion Neamțu, șeful secției de sortare, Ioan Paralescu, contabilul-șef al Antreprizei, Flore Pop, director comercial, și ing. Marin Șimon, energeticul-șef al Antreprizei. A urmat o seșătoare literară care s-a desfășurat în sala Cinematografului din Colonia Brazi, seșătoare în cadul căreia au citit din creațiile lor Închinate Patriei, Partidului și Poporului nostru, importantelor evenimente aniversate în acest an, scriitorii Anghel Dumbrăveanu, secretarul Asociației Scriitorilor din Timișoara, Laurențiu Cernea, Octavian Doclin, Slavomir Gvozdenovici, Marian Odangiu, Maria Ponegracz, Corina Victoria Sein, Mircea Șerbănescu și Aurel Turcuș. Prima zi a documentării colective s-a încheiat printr-o vizită la Castelul de echilibrare a apelor. În cadrul celei de-a doua zile a vizitei de documentare, scriitorii participanți au avut o întîlnire cu oamenii muncii din Colonia Baraj, la care au participat Ioan Dumitru, ing. Dan Cristodorescu, inginerul-șef al Barajului, și subing. Gheorghe Grigoraș, șeful Centralei de Arocamente. A fost vizitat, de asemenea, șantierul Barajului Gura Apelor. Documentarea colectivă a cuprins și alte obiective de interes istoric și social-cultural. La manifestări au luat parte scriitorii: Anghel Dumbrăveanu, secretarul Asociației Scriitorilor din Timișoara, Aurel Gheorghe Ardeleanu, Laurențiu Cernea, Radu Ciobanu, Alexandru Deal, Octavian Doclin, Slavomir Gvozdenovici, Alexandra Indrieș, Antoaneta C. Iordache, Marian Odangiu, Maria Ponegracz, Neboișa Popovici, Corina Victoria Sein, Mircea Șerbănescu și Aurel Turcuș. A luat parte, de asemenea, tovarășa Valeria Stoian, directoarea Bibliotecii județene Deva.

★

Poetul Anghel Dumbrăveanu, secretarul Asociației Scriitorilor din Timișoara, a fost invitatul „Zilei scriitorilor din județul Olt", în cadrul Salonului județean al cărții, ajuns la III-a, ale cărui manifestări s-au desfășurat la Slatina, între 26 aprilie și 9 mai a.c. Anghel Dumbrăveanu a avut de asemenea un dialog cu membrii cenaclurilor literare „Baladă" și „Meteoriș" din orașul de reședință al județului Olt și s-a întîlnit, în cadrul unor seșători literare, cu elevii și cadrele didactice de la Liceul „Radu Greceanu" și Liceul industrial textil din Slatina.

M. O.

ochiul magic

UȘILE DIN FILME

Mic, uneori, ușa de la intrarea într-un apartament îmi spune ceva despre persoana (persoanele) care ocupă respectivul „spațiu locativ". Bănuiesc, la bloguri, ușile din plăci de parchet (stejar), lăcuit și, probabil, paluxat, mi-au sugerat cel puțin trei ipostaze: un anumit mod de a lua atitudine imperiîva stereotipici; dorința de a etala bunăstarea materială; nevoia de a avea, cînd intri la tine acasă, sentimentul trăniciei. De curînd, am văzut, într-un blockburn, ceea ce ea ceea mai „o nouă tendință" în materie de uși: furnir de nuc lăcuit și lustruit, impodobit cu motive vegetale stilizate, asemănătoare celor de pe unele covoare aga-zis persane. Mai adaug, în sprijinul afirmației de la început, elemente precum jumătățile de lei miniaturali, care încadrează, cu trupul lor de bronz sau de alamă, visnarele; plăcuțele lucrate „artistic" purtînd numele locatarului; ștergătoarele de picioare (încă de o mare diversitate: de la papurā impletită, pînă la un sol de mochetă specială, ornată geometric).

Spre deosebire de ușile din viața noastră cea de toate zilele, ușile din filme nu exprimă, ca să zic așa, mai nimic. N-au nici plăcuțe cu numele locatarului, foarte rar sînt prevăzute cu vizoare (cu jumătăți de lei, niciodată), iar ștergătoarele de picioare lipsesc... aproape cu desăvîrșire. (Se pășește, fără fasoane, în casă și, indiferent de starea timpului, nimeni nu se descalță în antreu). Aminteșe, totuși, ceva care leagă, într-o anumită măsură, existența noastră cotidiană de „sublimatul de existență" din filme: soneria „bingbang", foarte răspîndită, acum, pe mapamond. În concesiune, am trăit, de vreo două ori, în timp ce urmăream un film la televizor, clipe de derută: nu mi-am dat imediat seama dacă cineva sună la ușa apartamentului din film sau la ușa locuinței mele. Ce remarcași înainte de „bing-bang" pot părea niște amănunte fără importanță. Pot părea... Ca și faptul că, după ce au intrat în propria lor casă, apartament, garsoniură etc., oricare ora din zi și din noapte, personajele nu încuie ușa pe dinăuntru. Deși, precum am. fost văzut, în destule situații ar fi fost cazul s-o încuie. Dar ce se întîmplă cînd un personaj sună la o ușă? (Fie cu intenții bune, fie cu gînduri negre). Mai întotdeauna i se deschide ca la comandă, ca și cum cineva ar fi stat de planton după acea ușă. Momentele de așteptare în fața unei uși închise sînt considerate de regizori timp cinematografic pierdut. (Și ce mostre de măiestrie actoricească s-ar putea scoate și din astfel de momente!) Dar ce se întîmplă cînd un personaj forțează o ușă încuiată? De fiecare dată, absolut de fiecare dată, mai cu seamă în filmele de acțiune, ușa cedează la o singură lovitură de picior sau de umăr. În mod excepțional, la două lovituri de picior sau de umăr. În plus, pe chipul acțiorilor care simți și să forțeze ușii le n-am sesizat niciînd o cît de mică îndoială că vor reuși. Nici o teamă că s-ar putea să-l doară, după izbitură, piciorul ori umărul. De aceea (pentru ei) mi dispăr atît de multe situațiile neverosimile în filme), îmi doresc să văd măcar o dată, pe ecran, o ușă inexpugnabilă, fie ea și de parchet, fie și de furnir de nuc lustruit...

Iosif COSTINAȘ

UN COR DE COPII

Este cu atît mai dificilă opera artistic-pedagogică a profesoare Lava Bratu, cu cît generațiile de copii pe care-i instruește în cadrul corului Liceului de arte „Vidu" se succed, firește, aproape vertiginos, formația trebuind reconstituită mereu. Și în ocolești eforturi ce depășesc pe cele ale unui dirijor de cor format din adulți. Se mai pun și probleme legate de stabilizarea vocilor băieților, domeniu în care trebuie acționat cu precauție. și iată că actualul cor, pregătindu-se să părăsească în acest an băncile școlii, se prezintă ca un adevărat, perfect instrument de tip madrigaleș, acordat la un registru repertorial demn de o formație profesionată. Cu dezinvoltură și curaj se abordează piese cu grad sporit de dificultate, cum ar fi acela aparținînd muzicii modale a prelucrărilor de folclor românesc. Glasurile cristaline, de acea supremă frumusețe pe care o are tinerețea doar, se modelează sub conducerea energică a Lavei Bratu, devenind capabile de nuanțări fine sau de emisii conturînd sonorități puternice, catifelate totodată. Rostirea precisă a textului poartă pecetea orelor de canto, ținute riguros. Și cu toată disciplina ireproșabilă, venită parcă din interior, este vizibilă acea bucurie de a cînta de integrare în ansamblu. Cîntînd fără acompaniament instrumental sau orchestral, virtuțile corului les cu atît mai mult în evidență; rezultatele muncii acestor copii sînt foarte remarcabile, posibilitățile interpretării unui vast repertoriu autohton și universal cu aceeași măiestrie fac dintr-o audiție în spectacol un veritabil act de cultură, dublat de emoția suavă a contemplării vîrstei celor dintîi revelații.

Lucian BURERIU.

top

SUNETUL MUZICII

3. Sigur, în timp, n-a fost numai cer senin; frații Gibb au știut însă „să se grăbească încet" și, mai ales, să nu abdice de la crezul lor artistic, menținîndu-se pe linia de plutire în pofida convulsiilor modei. Paleta muzicii pop britanice cunoștea în anii '60 o mare diversitate de stiluri și tendințe, de căutări novatoare. Cum știm, societatea de consum favorizînd, din păcate, și apariția substitutelor, simularcelor, publicul tînăr ai acelor ani n-a fost scutit de recrudescența prostului gust. Paralel cu „simularții": Liverbirds; Casey Jones & The Governors; Eggs-grupuri din a cărori primă „strălucire" n-a rămas nici o urmă — se evidențiau formații cu adevărat valoroase, integrîndu-se în spațiul spiritual emulativ al generației „beat" (Manfred Mann; Zombies; Who; Merseybeats; Honeycombs; Freddie & The Dreamers; Searchers). Impactul verozilor producători de discuri cu „noul sunet" ce putea să le asigure imense profituri materiale a condus la manipularea consumatorilor, în special tineri, prin abile campanii publicitare. Odată ce succesul unei formule stilistice e asigurat, afirmă Th. W. Adorno, industria culturală o programează pentru producția de serie încît, arată sociologul american, muzica devine un ciment social avînd ca liant distracția, deturnarea de la scopurile revendicative, dezvoltarea pasivității. Să nu uităm însă că, tot în această perioadă, atît în Anglia cît și în S.U.A. se fac auzite refrenele Protest Song-ului, ale cîntecului contestatar reprezentat cu vigoare de artiști ca Dylan, Baez, Peter, Paul & Mary, Byrds, Mc. Guire. Iată că muzica pop devine purtătoarea idealurilor unui tineret căruia societatea nu-i oferea decît perspective sumbre. Chiar piesa „Dezastrul minier din New York, 1941" care consacră grupul Bee Gees e un cîntec-manifest și nu singurul... La data afirmării Bee Gees îi mai avea în componență pe Vince Melouny (chitară) și Colin Petersen (baterie). Piesele formației emanau parfumul dulos-romantic al vechilor balade după care tînjeau cei tineri sau mai puțin tineri. Massachusetts, To Love Somebody, Lonely Days vor deveni Millionseller-urî. La începutul anilor '70 grupul își încetează temporar activitatea. Reporterii scriu despre o „pauză artistică" (Va urma).

Petru UMANSCHI

sport

BRAVO, STEAUA !...

...salutăm, și d-aci, triumful campioanei noastre, anume calificarea în finala zeilor, și asta la trei ani după ce și cîștigase Cupa Campionilor Europei; am avut, așadar, o șansă deosebită de a vedea fotbalul românesc în elita continentală și, implicit, mondială, poziție pe care nu oricine se poate mîndri că o deține; că e vis să joci finala, da, e vis, cum, pe vremuri, prunc fiind, credeam că la un asemenea nivel noi n-om ajunge nicicînd; și, totuși, greu, prin sudoare și tenacitate, prin talent și ardere, Steaua a ajuns o echipă mare, care are clasă și palmares, un stil de joc încîntător, adică și eficient și colorat, bazat pe omogenitatea lotului, ca și pe personalități de marcă, precum Lung, Hagi, Lăcătuș.

...Numai că, dînd cezarului ce-i aparține, ne-am cam necăjit în nocturna de miercuri, Steaua pălind în fața infernalei mașini a clubului A.C. Milan, unde joacă, s-a văzut cum, cei mai buni fotbaliști europeni ai clipei, adevărați monștri sacri, care ar sălta din anonimat orice echipă din campionatul sătesc; cinstit, olandezii și italieni au fost mai buni și cred că nu-i învingeau nici brazilienii, atît de solidă mi s-a părut a fi garnitura lui Van Basten, Gullit și Rijkaard — pe de o parte; pe de alta: primăvara lui Hagi e încă una capricioasă, dată fiind căderea sa din acest anotimp și aproape în toate meciurile de sezon; ne bizuiam mult pe cei trei ai noștri, Lung, Hagi, Lăcătuș, iar dumnealor au jucat ca niște vedete trecute, fără design, cum ar zice un prieten bun și aspru la gură; mult lăudații noștri pomi n-au rodit fructul de aur la Barcelona, și am senzația că nici maestrul Anghel Iordănescu n-a fost în mînă, pregătind meciul cu sfîlnă, temător, cu frîna trasă, încît arareori ne-am dovedit a fi constructori de faze bine rînduite — și nu absența lui Ilie Dumitrescu e pricina, ci lipsa elementului decisiv: munca; de unde trag concluzia că Steaua s-a dus la finală ca în prag de vacanță. Păcat...

Teodor BULZA

cenaclu

În ședința de marți a Cenaclului Asociației Scriitorilor din Timișoara și al revistei „Orizont", a citit un grupaj de poeme Gheorghe Mocuța. Referatul a fost prezentat de Daniel Vighi. Au participat la discuții: Eugen Bunaru, Carmen Odangiu, Viorel Marincasa, Maria Doandeș și Cornel Ungureanu, conducătorul ședinței. În ședința următoare, marți, 30 mai a.c., ora 18,00, va avea loc o dezbatere în jurul literaturii pentru copii. Va citi Carmen Odangiu (eseu). ● Miercuri, 31 mai a.c., ora 18,00, va avea loc, în sala de festivități de la sediul Asociației Scriitorilor din Timișoara (Calea Bogdănești lor nr. 19), o seară de poezie cu genericul Poezia florilor de mai, în cadrul căreia vor citi din creațiile lor binecunoscuți poeți timișoreni. Își vor da concursul actori ai Teatrului Național Timișoara și soliști ai Filarmonicii „Banatul".

M. O.

din literatura universală

JÜRI TUULIK

JÜRI TUULIK este unul dintre cei mai populari scriitori contemporani din Estonia socialistă. S-a născut la 22 februarie 1940 pe insulița Abruka din golful Riga într-o familie de dascăli. Școala medie a absolvit-o la Kingisepp, de pe insula Saarema, după care și-a continuat studiile filologice la Universitatea de Stat din Tartu, în specialitatea slaristică.

În activitatea sa literară, Juri Tuulik a debutat prin volumul de povestiri **Ora dinaintea plecării (Tund enne väljasõidi). Au urmat volumele: Bătrînul castel. Istoria Abrukăi (Vana loss. Abruka lood, 1972), Problemele de dincolo de mare (Merelaugne asi, 1976), Nunta ca la Abruka (Pulmad Abruka moodi, 1979) și Tragicul de la țară (Kõlatraagik, 1981) ș.a. Tuulik a scris și cîteva piese de teatru: Zero opt (Nuul kaheksa, 1973), Globul bibrid (Hybriidne sfoobus, 1982) ș.a. Interesant în acest domeniu este și volumul Camera cu oparne de cerb (Hirvesarvetuba, 1983).**

PLOPUL

Într-o bună zi m-am hotărît să-i fac o vizită unui unchi care n-a mai trecut pe la noi de vreo trei ani de zile. Unchiul acesta nu locuia departe, casa lui, cu acoperișul alb, se vedea în cealaltă parte a golfului și cu o barcă se putea ajunge acolo într-un sfert de ceas. „Mai e timp...", mi-a spus tata. Era la fel ca și bunicul. Venea la noi numai în anii bisecți, fiindcă în celelalți ani obișnuiți se pot face — spunea — lucruri mult mai inteligente decît niște vizitele pe la neamuri. Dacă și tata a spus că mai e timp, atunci eu trebuie să mă duc. Că doar aveam deja cincisprezece ani și eram un om complet independent. După ce am lăsat barca în apă și am fixat vîslele la locul lor, sud: în spatele meu cineva respiră gîfîind. Era tata.

„Nu cumva să mă faci de rușine!", a rostit cu glas întrerupt.

„Unchiul tău e încăpățînat ca un berbec."

„Și eu sînt deja un bărbat destul de mare."

Am rostit aceste cuvinte și m-am proptit în vîsle. Afară era frumos, soarele strălucea, bătea un vînt favorabil, așa că mi se părea o joacă să traversez golful. Natural că nici prin gînd nu mi-a trecut să-mi lasă cineva în întîmplare. Am ancorat și am pășit sus pe un țărm abrupt. Ușa casei era larg deschisă, așa că am intrat înăuntru. Unchiul era în bucătărie, stătea la o masă și privea fix la pendulul de pe perete. Așa că am spus:

„Ceea ce văd pe perete este un pendul... Dumneata de ce crezi că e o bicicletă?" Unchiul s-a uitat la mine mirat, după care din nou și-a îndreptat privirea spre pendul și a tușit: „Înainte de a intra într-o casă străină, trebuie să bați la ușă."

„Am bătut acum doi ani... Al uitat deja?"

„Exact așa."

„Pînă astăzi au rămas în ușă niște semne de atunci."

„Nu sînt de la tine. Cele ale tale de multă s-au șters. Întoarce-te și bate la ușă."

„Cînd voi pleca acasă, atunci voi bate la ușă... Dar ce ar fi să-l poftești pe cel ce a venit la voi să la loc?"

„Cu un străin nici nu stau de vorbă, darămite să-l mai poftesc să stea jos!"

„Atunci mă așez fără să fiu poftit..."

Unchiul s-a ridicat în picioare, m-a măsurat din cap pînă-n picioare și invers... După care a spus:

„Înainte de a te așeza, totuși, ai putea să saluți."

„Ar fi o pierdere de timp. Deseară și așa vreau să mă-ntorc acasă."

„Din partea mea, poți să pleci chiar acum."

Mi-am așezat și am întrebat:

„Cum o mai duceți? Și ce noutăți mai sînt pe la voi?"

„Lungește-ți urechile și ascultă la radio..." mi-a recomandat unchiul.

„Urechile se consumă...", i-am răspuns.

„Tatăl tău se pricepe la tîmplărie... Îți va meșteri niște urechi de lemn..."

„Atunci n-aș mai putea să mint. Dacă mint, din urechi îmi lese fum... Ar putea să la foc cele de lemn."

„Observ că începe să-ți intre în căpățînă minte de bărbat..."

„Ai niște ochi buni! Așa ceva vezi și fără ochelari!"

„Dar nu cumva vrei să te lei cu mine la trîntă?"

„De ce nu? Acolo vom avea timp să mai stăm puțin de vorbă..."

„Vino cu mine pînă afară...", mi-a propus unchiul.

Am ieșit afară. De undeva a apărut și nevasta unchiului, cu cele două fiice. De departe strigau: „Bine ai venit, neamule!"

Unchiul i-a replicat nevestei: „N-ai de ce să-i spui bun venit! Adu-ne mai bine o bliță, să vedem cine-i mai tare."

„Nu cumva îi s-a tulburat mintea?", începu să-l dojenească femeia. „Doar a venit la noi ca musafir!..."

„Ce fel de musafir e acela care nici nu salută? Să vedem, dacă știe să salute, ori ba... Ia, găsește-ne tu un par!"

„De mesteacăn?", întrebă nevasta unchiului.

„Pe cele de mesteacăn le pun la o parte pentru roți..."

„De stejar?"

„Nu, că din acelea fac un butoiaș pentru heringi."

„Atunci din brad?"

„Din brad vreau să fac un ciubăr."

„Atunci o creangă de lemnăr?"

„Cu asta aprind focul în saună".

„Atunci o creangă de molid?"

„Din asta-mi fac pari."

„Atunci din ce vrei? De plop?"

„Sigur că da... Din plop..."

Soția unchiului a dat o fugă pînă-n desiș și a tăiat acolo o ramură cam de doi metri lungime.

„Cu bucata asta de lemn scot din tine încăpățînarea..."

„Se prea poate...", i-am răspuns.

„Glumeții-mi plac de cînd mă știu..."

Ne-am așezat pe iarbă, cu tălpile rezemate unele de altele și cu umbele mîini am apucat ramura de plop.

„Este un lemn slab...", am obiectat eu.

„Una-două îți arăt eu cît e de tare..."

„Îți va părea rău că ai ales un pomișor atît de slab..."

„Mai bine trage!", s-a răstit la mine nervos unchiul.

Am început să tragem. Dacă ar trebui să mă compar cu un motor de barcă, aveam în jur de trei-patru cai-putere. Acest joc m-a făcut să rîd. Unchiul s-a roșit la față și a început să gîfîie, la care eu l-am atenționat că vremea locomotivelor cu aburi a trecut demult și că acum mecanismele cele mai bune funcționează pe principiul semiconductorilor. Unchiul nu a răspuns și continua să gîfîie, așa că l-am atenționat să nu se grăbească, fiindcă eu am timp berechet.

„Nu mă deranja!", s-a răstit din nou la mine.

A început să-mi fie milă de el, așa că am hotărît să tranșez cît mai repede tărăgeala asta în avantajul meu. Am strîns mai puternic bucata de lemn și am tras din toată puterea. M-a mirat că unchiul nici nu s-a clintit din loc. Mă privea cu compasiune și mi s-a adresat:

„Nu cumva suferi de reumă? Sau poate doar mi s-a părut că ți s-au umflat venele de la mîini..."

Am tăcut. Nu i-am răspuns.

„Asta se poate trata...", a continuat unchiul. „Apa e caldă, așa că-ți putem face o baie cu nămol..."

Spus cu modestie, puțin m-am cam enervat și din nou am pus în funcțiune toți cei trei-patru cai-putere ai mei.

Unchiul s-a adăugat: „Motorul s-a oprit; mașina face grevă."

Apoi am încetat să mai trag. Îmi stringeam răsuflarea. Așteptam. A venit rîndul unchiului să tragă. Așa că a început să se opinteească.

SUZANA FINȚINARU: Fragment din ciclul „Somnul pămîntului"

L-am provocat, propunîndu-i: „Ar trebui să-ți chemi în ajutor nevasta cu fiicele..."

La care am tras eu. Unchiul însă a întrebat cu compătimire:

„Nu vrei să te duci între timp să mănînci puțin? Eu pot să te aștept..."

În clipa aceea a venit nevasta unchiului și ne-a spus că ar trebui să încetăm cu aceste prostii și să intrăm în casă.

„Astea nu-s prostii!", nu s-a lăsat unchiul. „Fiecare bărbat trebuie să știe exact cîtă încăpățînare poartă în sine... Mergi în casă și nu ne încurca aici!..." Ne-am așezat din nou jos și am început iarăși să tragem, ba disperînd, ba sperînd în izbîndă. Între timp s-a înserat, a căzut rouă, verișoarele s-au dus la culcare, iar mătușa s-a plictisit să ne tot certe. „Noaptea va merge mai bine...", s-a auzit vocea unchiului. „Măcar nu ne va deranja nimeni."

Noaptea a fost într-adevăr minunată... Liniștită... Caldă... Pe cer licăreau stelele... Toată lumea dormea și probabil nimeni pe lume nu știa că undeva, într-o curte, umedă de rouă, se hotărăște tocmai în clipa aceea o problemă extrem de importantă: cine-i mai încăpățînat... Eu sau unchiul? A trecut noaptea, s-au stins stelele, a răsărit soarele, s-au trezit și oamenii, însă problema aceea importantă a rămas nerezolvată... La care unchiul a rostit, îndărătnic: „Pînă cînd unul nu cedează, nu ne sculăm de jos". Așa că am continuat...

A mai trecut o zi, a mai trecut o noapte... Mătușa s-a plictisit să ne mai certe, verișoarele s-au dus la școală, iar unchiului i-a crescut barbă de un deget... S-a terminat vara, a început să sufle un vînt rece, din pomi au început să cadă frunzele, însă noi continuam să stăm jos în mijlocul curții și să ne înfruntăm trăgînd de bucata aceea de lemn de plop... După aceea, dintr-odată, a început să mi se schimbe vocea... Bine că nu m-am schimbat și eu... Așa că într-o dimineață rece de toamnă l-am întrebat pe unchiul meu cu o voce groasă: „Ce-i bătrîne? Am cam obosit?!..."

Unchiul s-a speriat și mi-a răspuns imediat: „Trebuie să te duci în oraș și să-ți faci buletinul de identitate... Va trebui să întrerupem confruntarea..." I-am răspuns: „Nu mă duc nicăieri, pînă cînd nu te înving..."

„Ai spus o vorbă de bărbat!...", m-a lăudat unchiul. Și am continuat să tragem... Din toate puterile... Din toate bărbați-puterile. Că doar încăpățînarea nu-i o joacă de copii!...

Și ziele mergeau înainte... S-au dus și rîndunelele, graurii... Au plecat și cocorii... Și au început ploile. Ploua de dimineața pînă seara. Și noi tot trăgeam.

După cîteva săptămîni iarăși a venit la noi nevasta unchiului și ne-a spus categoric: „Dacă nu încetați cu prostia asta, eu chem miliția!..."

La care unchiul i-a răspuns: „Ce? Singură nu mai știi nici să-ți aprinzi foc în sobă?"

A căzut și prima zăpadă. A început să înghețe pămîntul și se arătau toate semnele că iarna e pe aproape. Acest lucru a început să ne îngrijoreze. Ni s-a părut și nouă că durează cam mult confruntarea noastră, așa că am început să ne grăbim, să tragem, să smulgem... Din toate puterile... După aceea, într-o bună zi, din nou a ieșit nevasta unchiului în pridvor și ne-a comunicat: „Bărbaților, azi e ultima zi din vechiul an..." La care unchiul a propus:

„Tragem pentru ultima oară... Să se decidă care pe care!"

„Sînt de acord", i-am aprobat. Unchiul a început să numere: „Unu, doi, trei... acum!"

Și am început să tragem așa de înverșunat, încît zăpada din jur se topea iar din crengile pomilor cădea jos promoroaca. Unchiul însă număra din nou: „Unu, doi, trei... acum!"

Și deodată totul s-a liniștit. S-a auzit doar un trosnet jalnic și amîndoi ne-am trezit căzuți în fund... După aceea ne-am ridicat.

„Ar fi trebuit să găsești un lemn mai tare...", i-am spus.

Unchiul mi-a răspuns: „Să-l în naiba de plop slăbănog!..." După care mi-a pus mîna pe umăr și mi s-a adresat: „Ceva se va alege de tine..." Iar eu i-am răspuns: „Bună ziua, unchiule!"

După aceea am intrat în casă. Aici deja ardeau luminările sub pomul de iarnă, iar fiicele unchiului cîntau „O, brad frumos..." Era plăcut și vesel, cum se întîmplă cînd mergi din cînd în cînd în vizită la neamuri.

Prezentare și traducere de
Pavel ROZKOS

COLEGIUL DE REDACȚIE:
ION ARIEȘANU (redactor șef)
ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct)
VIOREL COLȚESCU, NICOLAE PÎRVU, CORNEL UNGUREANU

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: TIMIȘOARA, strada RODNEI 1; Telefoane: 3 33 90 și 3 33 76 (redactor-șef). Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la P.T.T.R.
TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index: 42.907